

**ПРИОРИТЕТНІ НАПРЯМИ
ЄВРОПЕЙСЬКОГО НАУКОВОГО ПРОСТОРУ:
пошук студента**

7

Ізмаїл
2017

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІЗМАЙЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СТУДЕНТСЬКЕ НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО ІДГУ**

***ПРИОРИТЕТНІ НАПРЯМИ
ЄВРОПЕЙСЬКОГО НАУКОВОГО ПРОСТОРУ:
ПОШУК СТУДЕНТА***

Випуск 7

Ізмайл – 2017

Пріоритетні напрями європейського наукового простору: пошук
студента. – Вип. 7. – Ізмаїл : РВВ ІДГУ, 2017. – 214 с.

Редакцією здійснено вибіркову перевірку статей на plagiat.

Редколегія:

Щетиніна С. В. – Завідуюча редакційно-видавничого відділу, Вчений секретар Ізмаїльського державного гуманітарного університету

Градинар Г. І. – Голова студентського наукового товариства Ізмаїльського державного гуманітарного університету, студентка

Волканова Н. В. – Старший інспектор наукового відділу Ізмаїльського державного гуманітарного університету

Друкується за ухвалою вченої ради Ізмаїльського державного гуманітарного університету (протокол № 10 від 03.07.2017 р.)

Пріоритетні напрями європейського наукового простору.
Збірник студентських наукових праць. – Вип. 7

Зміст

Андрієнко П. Формування гуманістичних цінностей студентів на заняттях із технічних дисциплін.....	5
Андріянов А. Волонтерська діяльність фахівця соціальної сфери: конструктивність сьогодення.....	7
Арєшкіна О. Управління розвитком виховної системи навчального закладу.....	9
Барановська Н. Дослідження гендерних аспектів лідерства.....	11
Беженар А. Творчість вчителя – передумова конструктивності підходів до забезпечення інклузивного навчання молодших школярів.....	14
Белік О. Створення умов для самореалізації особистості учня, його художньо-естетичної освіченості і вихованості.....	17
Бланарь А. Социально-, профессионально- и гендерно-маркированные номинирующие сочетания в русском языке.....	20
Болотина А. Использование лексики с негативной и сниженной коннотацией в текстах на информационных ресурсах как один из показателей эмоциональности.....	23
Бріцкан Т. Умови ефективного застосування інноваційних технологій у розвитку творчих здібностей молодших школярів на уроках природознавства.....	26
Бринза А. Використання графічного редактора типу: компас-3D під час навчання дисципліні креслення.....	29
Броницький Є. Метамодерна концепція сучасного мистецтва.....	34
Брусановська А. Методика виховання музичного таланту доктора Сузукі.....	36
Буберенко Т. Особливості вираження негації в текстових ситуаціях англомовної художньої прози	40
Булгару О. Національно-патріотичне виховання – основа виховного процесу в початкових класах.....	44
Вівчаренко Є. Formi взаємодії сім'ї з дошкільними навчальними закладами і початковою школою у забезпеченні наступності дошкільної та початкової освіти.....	47
Гаврилова Н. Історіографія голоду 1946-1947 рр.....	50
Генова О. Специфіка календарної обрядовості болгар Українського Подунав'я.....	54
Георгица Д. Осередки жіночої освіти у Південній Бессарабії (кінець XIX – початок ХХ ст.).....	57
Грох С. Традиції «Дикого» американського гумору в творчості раннього Марка Твена.....	62
Демирова С. Психологічні особливості мотивації сучасних студентів.....	65
Драхня Є. Сутність і специфіка культурно-пізнавальної діяльності учнів.....	69
Дундер Н. Корекція комунікативної сфери старших дошкільників.....	71
Д'яченко А. Semnificația familiei românești în societate.....	74
Еребакан К. Музична информатика як нова наукова дисципліна.....	78
Єжевська С. Портрет – невід’ємна частина образу персонажу.....	82
Жур’ян В. Застосування ІТ при навчанні іноземним мовам.....	84
Йордан Д. Арго в Україні.....	87
Іщенко В. Використання інноваційних технологій на заняттях з хореографії в умовах різновікової групи	91
Калиманова А. Дослідження методів оцінки інвестиційного ризику.....	93
Костенко О. Formi «стріт-арту» в місті Ізмаїл.....	96
Кравченко І. Стратегічне маркетингове управління збутом торгівельних підприємств.....	99
Кравченко Х. Інтер’єр української хати (на прикладі сел Кислиці та Першотравневе Ізмаїльського району).....	103
Крачун В. Ефективні прийоми розвитку зв’язного мовлення молодших школярів.....	108
Кривко А. Дитячий дизайн у розвитку творчих здібностей сучасного дошкільника.....	111
Крючкова Я. Особливості живопису Олександра Кари.....	114
Курпек Т. Гагаузький традиційний дитячий одяг.....	117
Кутас Н. Формування лінгвокультурологічного поля учня на уроці французької мови.....	120
Кучерявая П. Техническая метафора в художественной литературе и разговорной речи.....	123

Пріоритетні напрями європейського наукового простору.
Збірник студентських наукових праць. – Вип. 7

Левчук І. Формування екологічних знань у дітей старшого дошкільного віку під час пошуково-дослідницької діяльності.....	125
Мангул Д. Колонізація Південної Бессарабії в XIX ст.: історично побутові паралелі українського та німецького народів.....	128
Манєва Ю. Використання комп’ютерних засобів при навчанні рідної мови та літературного читання молодших школярів.....	131
Манчук О. Педагогічний дизайн у використанні новітніх інформаційних технологій.....	134
Мацулович А. Концепт «справедливості» в фантастических произведениях для подростков (на матерiale текстов В. П. Крапивина и Н. В. Щербы).....	138
Медведєва В. Методи формування якісного портфелю продукції промислового підприємства.....	141
Мельник Г. Організація гурткової роботи в школі як спосіб розвитку творчих здібностей школярів.....	145
Моток Н. Діяльність соціального працівника з надання соціальної допомоги малозабезпечений сім'ї.....	148
Мунтян К. Фізична рекреація у сфері дозвілля української молоді.....	151
Овчинікова К. Прадавня символіка української писанки.....	154
Першин Е. Характеристика концепта «Земля» в художественной картине мира С. А. Есенина.....	157
Петрова М. Гра як засіб пропедевтики мовленнєвих порушень дітей передшкільного віку.....	161
Потапенко Н. «Ляльковий світ» в новелі Е. Т. А. Гофмана «Піщана людина».....	163
Пунга Т. Нестандартні форми виховної роботи як вияв рівня педагогічної творчості педагога-організатора.....	166
Рошкан Р. Екзаменаційний стрес як фактор впливу на емоційний стан студентів.....	169
Русєва Н. Деякі складності переладу кіносценарій.....	173
Семенов М. Спорядження і озброєння австро-угорської піхоти на Південно-Західному фронті у 1915 р.....	176
Склярова Т. Етимологія та історія еволюції поняття «снобізм».....	179
Сопчук А. Ціннісні орієнтації студентської молоді	182
Степанова С. Заимствование хакер и его функционирование в современной русской лингвокультуре.....	185
Стоянова В. Колективна творча справа як шлях впровадження технології колективного творчого виховання	189
Тарасенко І. Технології соціально-педагогічної роботи з обдарованими дітьми.....	192
Тарасенко В. Проблема професійного самовизначення в юнацькому віці.....	195
Титаренко Л. Мовні особливості субкультури кей-поперів.....	198
Ткаченко О. Регіональний досвід упровадження інноваційних технологій у дошкільній освіті.....	201
Узунова А. Развитие пунктуационных навыков учащихся при изучении вводных и вставных конструкций.....	203
Чан Тхи С. Сравнительная характеристика средств невербальной коммуникации русских и вьетнамцев.....	205
Черня Г. Дозвілля молодших школярів в умовах інклузивного навчання.....	207
Шаповал В. Специфіка організації літнього відпочинку дітей у дитячому оздоровчому таборі.....	211

ФОРМУВАННЯ ГУМАНІСТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ ІЗ ТЕХНІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Павло Андрієнко

магістрант

кафедра технологічної, професійної освіти та загальнотехнічних дисциплін

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Науковий керівник – доц. Федорова О. В.

У сучасних умовах розвитку суспільства пріоритетним завданням вітчизняної вищої школи є забезпечення цілісного розвитку творчої індивідуальності через формування гуманістичних цінностей у майбутніх учителів технологій. В умовах ХХІ століття переосмислюються соціально-моральні й духовні цінності, руйнуються і створюються нові вікові традиції. Такі цінності можуть відповідати або не відповідати інтересам і потребам студентів-технологів. Тому особливої актуальності набуває питання формування гуманістичних цінностей студентів на заняттях з технічних дисциплін.

Українська освіта ґрунтуються на традиціях і духовності українського народу, його культурно-історичних цінностях. Згідно із Законом України «Про вищу освіту» [1], Державною національною програмою «Освіта» (Україна ХХІ століття) [2], Національною стратегією розвитку освіти України на період 2012-2021 рр. [5], Концепцією гуманітарного розвитку України на період до 2020 року (проект) [3] одним із важливих завдань вищої школи є виховання не тільки компетентного фахівця, але й розвиненої особистості з відповідною конфігурацією морально-професійних цінностей, сформованим гуманним, активним стилем життя й діяльності.

Дослідженню принципів гуманізації освіти присвячені праці Т. Буяльської, В. Клаверова, В. Ключка, С. Кирилащука, М. Романенка та інших. Аналіз особливостей гуманізації професійної підготовки студентів до майбутньої фахової діяльності висвітлено у дослідженнях В. Адольфа, Т. Браже, А. Вербицького, С. Вершловського, І. Зязуна, А. Капської, О. Киричука, А. Лисенка, А. Маркова, Н. Кузьміна, В. Радула, В. Сластьоніна та інших.

Технологія – загальнокультурна парадигма, що віддзеркалює єдність матеріальної та духовної культур. Гуманітарна спрямованість виконує функцію індикатора, за станом якого можна визначити характер і результати взаємодії людини із зовнішнім світом. Нині формування гуманістичної спрямованості особистості у студентів університету на заняттях з технічних дисциплін є надзвичайно актуальну проблемою вищої професійної освіти, оскільки усвідомлення сенсу життя – головна ціннісна характеристика зрілої людини. Досягнення цілісності знань про людину, суспільство й природу, розуміння значення загальнолюдських цінностей у сучасному світі, розвиток культурної самосвідомості, здібностей до перетворювальної культурної діяльності важливі для студентської молоді, зокрема й для студентів-технологів – майбутніх учасників науково-технічного прогресу. Ми вважаємо, що одним із завдань з удосконалення вищої технічної освіти

Пріоритетні напрями європейського наукового простору.
Збірник студентських наукових праць. – Вип. 7

має бути здатність забезпечити в навчальному процесі інтеграцію природничо-наукових, технічних і гуманітарних знань, орієнтованих на формування творчого та особистісного потенціалу майбутніх учителів технологій.

Занурення студентів на заняттях з технічних дисциплін у гуманітарне навчальне середовище може розв'язати проблему як формування гуманістичної спрямованості їх особистості, так і гуманітаризації технічної освіти в цілому, а саме формування і розвиток особистості, котра розуміє сенс своєї діяльності, прагне жити в ладу із самою собою.

Гуманітарне середовище вишу – це професійно-навчальний і культурний простір, створений певною педагогічною системою і спрямований на формування та розвиток духовно-моральних якостей особистості, а саме: комфортний соціально-психологічний клімат, атмосфера довіри і творчості, реалізація ідей педагогіки співпраці, демократії та гуманізму.

Сучасні дослідники здійснюють активний пошук форм і методів, спрямованих на підвищення рівня гуманітарної підготовки студентів технічних спеціальностей. На нашу думку, вирішенню цієї проблеми сприяє вдало підібрана методика. Це дозволить створити педагогічні умови на заняттях з технічних дисциплін не лише для оволодіння студентами професійними компетенціями, але й активізує процес навчання, вплине на їх соціалізацію та формування особистісних і професійних якостей сучасного фахівця технічного профілю. Професійно-орієнтоване середовище, що створюється на заняттях з технічних дисциплін, може бути трансформоване в гуманітарне середовище, в якому студент розглядається в якості головної цінності педагогічного буття, а не тільки його функціонально-пізнавальної сфери. Сюди входить його внутрішній світ (емоції, стосунки, ціннісні орієнтації та ін.) та світ зовнішній (природа, предметне середовище, діяльність). Тому питання, що вивчаються, мають розглядатися не тільки з метою здобуття інформації з прочитаного, а з позиції ціннісного змісту для студента.

Гуманітарне середовище заняття є детально розробленою системою методів навчання, спрямоване на становлення конкурентоспроможного фахівця, його професійних і особистісних якостей (4). Воно включає в себе такі компоненти: педагогічну діяльність викладача, науково-дослідницьку та поза аудиторну роботу студентів. Заняття з технічних дисциплін закликані вирішувати питання створення не тільки професійно-орієнтованого середовища, але й моделювання такої особистості студентів, щоб вона відповідала не тільки професійним вимогам, що висуваються до вчителів технологій, а також і загальнолюдським.

Отже, формування гуманістичних цінностей у майбутніх фахівців-технологів одним з актуальних завдань національної вищої освіти.

Література:

1. Закон України «Про вищу освіту». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
2. Державною національною програмою «Освіта» (Україна ХХІ століття). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF>
3. Концепція гуманітарного розвитку України на період до 2020 року (проект) –

Пріоритетні напрями європейського наукового простору.
Збірник студентських наукових праць. – Вип. 7

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lutskrada.gov.ua/actual/koncepciya-gumanitarnogo-rozvitku-ukrayini-na-period-do-2020-roku>

4. Лазорак О. В. Гуманитарная направленность в образовании студентов технических специальностей: экзистенциальный аспект / О. В. Лазорак // Фундаментальные исследования. – 2013. – № 10-8. – С. 1801-1805.

5. Національна стратегія розвитку освіти України на період 2012-2021 рр. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://pon.org.ua/novyny/2446-nacionalna-strategiya-rozvitku-osviti-v-ukrayini.html>

6. Шевчук Т. Є. Педагогічні умови гуманітарної підготовки майбутніх фахівців механічної інженерії у вищих технічних навчальних закладах: дис. ... к. пед. н. 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти / Т. Є. Шевчук. – Рівне, 2015. – 326 с.

ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ФАХІВЦЯ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ:
КОНСТРУКТИВНІСТЬ СЬОГОДЕННЯ

Артем Андріянов

студент I курсу

педагогічний факультет

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Науковий керівник – доц. Фурдуй С. Б.

В Україні набуває популярності волонтерська діяльність. Це зумовлено наявністю соціальних, економічних, екологічних та політичних проблем. Задля їх вирішення створюються соціальні організації, благодійні фонди та державні установи. Ці організації займаються заохоченням, навчанням та спрямуванням волонтерів до роботи з населенням, яке потребує допомоги.

Волонтерами можуть стати: діти та підлітки (учні середніх та старших класів), студенти, добровольці, волонтери-фахівці (психологи, педагоги, соціальні педагоги, юристи, лікарі, соціальні працівники), чиновники, спонсори, клієнти та їх родичі. Але перш ніж стати волонтером кандидат проходить спеціальну підготовку в соціальній службі (крім волонтерів-фахівців). Цей процес складається з декількох етапів:

- рекрутування – залучення соціальними організаціями громадян до волонтерської роботи, проведення агітації;
- проведення співбесіди з рекрутами для визначення їх знань та навичок для подальшої волонтерської діяльності, а також визначення їх намірів щодо направленості у роботі;
- підготовка до волонтерської роботи – це проведення тренінгів, курсів, семінарів під час яких рекрути здобувають необхідні знання та навички для подальшої волонтерської діяльності;
- організація волонтерських груп – це об'єднання волонтерів у групи та спрямування їх у різні галузі волонтерської діяльності. Керує такими групами соціальний працівник або супервізор [1, с. 115].

Ми розглядаємо тему волонтерської діяльності для висвітлення її актуальності

Пріоритетні напрями європейського наукового простору.
Збірник студентських наукових праць. – Вип. 7

та необхідності у сучасному суспільстві а саме в Україні. Ціллю даної теми є спроба розповісти о механізмах роботи волонтерів в Україні.

Мушу зазначити, що я і сам являюся волонтером/рекрутром двох соціальних організацій – це «SOLE Izmail» (СОУП (самоорганізуючий учбовий простір)) та «Impact Hub volunteer service». В ці організації ми з одногрупниками потрапили завдяки практиці в університеті. Нас зацікавила діяльність цих організацій і ми вирішили спробувати себе у волонтерстві. В СОУПі після реєстрації та співбесіди, волонтери також проходять необхідні тренінги: «Проектний менеджмент», «Тренінг для тренерів», «Тайм-менеджмент» та інші.

СОУП (Самоорганізуючий учбовий простір) – це соціальна організація, спрямована на допомогу та розвиток дітей інвалідів, дітей віком від 6 до 18 років, дітей з сімей тимчасово переміщених осіб, сімей учасників АТО, сімей з дітьми з обмеженими можливостями. В СОУП проводяться курси, тренінги та розважальні програми за методикою СОУП. Ціллю СОУП є підтримувати соціальну інклюзію дітей з неблагополучних сімей для розвитку їх потенціалу та їх подальшої соціалізації.

Обов'язками волонтера в СОУП є – допомагати у роботі з дітьми, проводити курси з «скетч-програмування» для дітей віком від 6 до 14 років. Також ми приймали активну участь у розробці проектів. Хочу підкреслити, що в роботі з дітьми треба вміти вчасно зацікавити та організувати їх для результативної та цікавої спільної праці. Стосовно роботи з дітьми в яких є розумові чи фізичні відхилення, треба бути емпатічним та вміти знайти підхід до кожного. Робота з такими дітьми вважається складнішою, тому що вони більш замкнуті та асоціальні. В роботі з такими дітьми головним фактором в подальшій діяльності є перше враження дитини, та вміння тренера чи соціального педагога знаходити спільну мову з нею. Волонтерам легше знайти прихильність таких дітей. Розуміючи проблеми таких дітей, ми намагаємося відволікти їх від комплексів за допомогою різних розважальних програм у процесі роботи.

Щодо проведення волонтерської діяльності в «Impact HUB volunteer service» (Impact HUB Odessa) сумісно з волонтерами із СОУП – це проведення акції «Від серця – до серця» та участь у програмі «Райони».

Impact HUB volunteer service – це міжнародна соціальна організація, яка спрямована на розвиток інновацій та волонтерської діяльності.

Impact HUB Odessa – це один з філій «Impact HUB volunteer service», яких налічується близько 60 у всьому світі [3].

В Impact HUB Odessa ми також приймали участь в районному з'їзді волонтерів, проходили тренінги, знайомилися з цікавими людьми та отримували необхідні нам знання. Ціллю цього з'їзду була перевірка діяльності районних волонтерів, їх обмін знаннями та здобуття нових, під час тренінгів.

Аналізуючи волонтерську діяльність ми переконалися, що в сучасному світі та Україні, волонтерська діяльність є дуже актуальною та потрібною. В сучасному світі дуже багато проблем, які державні структури не можуть вирішити вчасно та якісно через різні обставини. Відомо, що саме залучення широких груп громадськості на волонтерській основі сприяє до формування системи саморегуляції у суспільстві. І тоді логічно, що звичайні люди добровільно беруть на себе виконування тих, чи інших

Пріоритетні напрями європейського наукового простору.
Збірник студентських наукових праць. – Вип. 7

завдань. До того ж, для самих волонтерів, це не тільки допомога іншим, а ще й отримання нових знань, досвіду, знайомство з цікавими людьми з різних сфер діяльності. Тобто однією з основних цілей волонтерів є саморозвиток та самореалізація. Як для мене, це корисний досвід для подальшої соціально-педагогічної діяльності, багато нових вражень й відчуттів, придання нових друзів.

Таким чином, волонтерські об'єднання та соціальні організації є важливим інструментом соціального, екологічного, культурного та політичного розвитку країн. В нашій країні волонтерська діяльність ще розвивається, але навіть сьогодні можна помітити величезний вклад у розвиток країни.

Література:

1. Соціальна педагогіка/ А. Й. Капська. – К. : Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, 2003 – 256 с.
2. Соціальна педагогіка / А. Й. Капська. – К. : Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова Інститут соціальної роботи та управління, 2006 – 468 с.
3. Офіційний сайт: Impact HUB Odessa. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://impacthub.odessa.ua>

**УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ВИХОВНОЇ СИСТЕМИ
НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ**

Оксана Арєшкіна
магістрантка

*факультету управління, адміністрування та інформаційної діяльності
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
Науковий керівник – доц. Звєкова В. К.*

Згідно з Національною програмою виховання дітей та учнівської молоді в Україні, виховання – процес заличення особистості до засвоєння вироблених людством цінностей, створення сприятливих умов для реалізації нею свого природного потенціалу та творчого ставлення до життя, спрямований на утвердження суспільно значущих норм і правил поведінки особистості. Таким чином, процес виховання можна представити як сукупність дій вихователя і вихованця в процесі їх діяльності й спілкування, що забезпечує взаємодію індивіда з оточуючим середовищем, формування його ставлення до дійсності (людей, себе, сім'ї, праці, держави, природи, світу речей тощо). Цей процес передбачає послідовну зміну мети, завдань, змісту, методів, форм, умов, необхідних для розвитку особистості й досягнення визначених позитивних результатів.

Виховання – це цілеспрямований процес свідомого розвитку людини. Метою виховання є становлення громадянина України, патріота своєї країни, готового самовіддано розбудовувати її як суверенну, незалежну, демократичну, правову і соціальну державу, здатного виявляти національну гідність, знати свої обов'язки і

права, цивілізовано відстоювати їх, сприяти громадянському миру і злагоді в суспільстві, поводитися компетентно, бути конкурентоспроможним, успішно самореалізовуватися в соціумі як громадянин, сім'янин, професіонал, носій культури. Ідеалом виховання є гармонійно розвинена, високоосвічена, соціально активна й національно свідома людина, що наділена глибокою громадянською відповідальністю, високими духовними якостями, родинними й патріотичними почуттями, є носієм кращих надбань національної та світової культури, здатна до саморозвитку й самовдосконалення.

Нова парадигма виховання має привести до становлення високоморальної, активної, винахідливої особистості, яка має стійкі переконання, знає свої права і вміє захищати їх. Вона повинна поважати закони України і прагнути дотримуватися їх, усвідомлюючи свої здібності й можливості, вміти самостійно обґруntовувати власні рішення та активно, наполегливо реалізовувати їх, використовуючи всі законні можливості правової демократичної держави. Мета виховання конкретизується через систему виховних завдань, до яких належать: забезпечення умов для самореалізації особистості, введення молодої людини у світ соціального, політичного, інтелектуального, культурного, господарського досвіду українського народу, виховання правової, духовної культури, формування мовної культури, внутрішньої потреби в суспільно корисній праці та інших чеснот, притаманних українському народові. Здійснюючи процес виховання молоді, не можна не враховувати соціальних умов, традицій суспільства.

Одним з важливих завдань управління розвитком виховної системи навчального закладу є створення кадрових умов. Одним із формальних показників наявності кадрових умов є відповідність складу працівників навчального закладу штатному розкладу, наповненість усіх вакансій. До якісних характеристик кадрового складу можна віднести відповідність педагогів вимогам кваліфікаційних характеристик та посадових обов'язків, задачам, що стоять перед ними в даному навчальному закладі, рівень професіоналізму їхніх особливостей і діяльності. У навчальному закладі повинні бути створені умови для орієнтації педагогів не на функціональні продукти їх діяльності, а на психологічні продукти, пов'язані зі змінами в особистості учня. Створенню таких умов у навчальному закладі сприяє створення моделей особистісних якостей, кваліфікаційних характеристик фахівців. Надзвичайно важливо для нормального функціонування виховної системи навчального закладу створити відповідні психологічні умови. Педагогічна діяльність є колективною. У процесі її здійснення виникають міжособистісні стосунки, формується певний психологічний клімат. Психологічні чинники впливають на рівень організованості педагогічного колективу, засоби обміну інформацією між його членами, творчий потенціал, рівень ініціативності, стиль керівництва.

Для забезпечення усталеності і рівноваги управління виховною системою повинно створити ряд організаційних умов, які охоплюють як процес створення, так і функціонування навчального закладу. Ключовим моментом у забезпеченні даної групи умов є створення організаційної структури управління розвитком виховної системи. Це передбачає формування управлінської підсистеми, встановлення засобів зв'язку і взаємодії структурних ланок цієї підсистеми.

***Пріоритетні напрями європейського наукового простору.
Збірник студентських наукових праць. – Вип. 7***

Для правового забезпечення управління розвитком виховної системи навчального закладу використовується вся система законодавства: державне, господарське, фінансове, трудове, карне право. Механізм створення правових умов для функціонування навчального закладу містить у собі два елементи – створення правових актів та їх реалізацію. Правові акти створюються органами державного управління тільки на основі закону.

Важливе значення для управління виховним простором має обґрунтування цілей виховної діяльності, які визначають функції всіх її значущих компонентів. В той же час структура цільових орієнтацій є однією з найменш розроблених проблем сучасної теорії виховання на Україні.

Література:

1. Виноградова Т. В. Книга класного керівника / Т. В. Виноградова. – Харків : Основа, 2006. – 128 с.
2. Городова Н. М. Планування роботи закладу освіти / Н. М. Городова. – Харків : Основа, 2005. – 208 с.
3. Єльникова Г. В. Наукові основи управління загальною середньою освітою в регіоні / Г. В. Єльникова. – К. : ДАККО, 1999. – 303 с.
4. Книга заступника директора з виховної роботи / Упоряд. С. В. Кириленко, Н. І. Косарєва. – Харків : Торсінг плюс, 2006. – 416 с.
5. Лозова В. І. Теоретичні основи виховання і навчання / В. І. Лозова, Г. В. Троцко. – Харків : ОВС, 2002. – 400 с.

ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕНДЕРНИХ АСПЕКТІВ ЛІДЕРСТВА

Наталія Барановська
студентка III курсу
кафедра суспільно-наукових дисциплін
Міжрегіональна Академія управління персоналом (Придунайська філія)
Науковий керівник – проф. Гуменнікова Т. Р.

На сьогоднішній день соціально-рольові функції чоловіків і жінок сильно змінилися, так як традиційні ролі однієї із статі, в тій чи іншій мірі, спостерігаються у осіб протилежної статі. У повсякденному житті часто відбувається конфлікт уявлень про гендерні відмінності, особливо це спостерігається у людей, які займають будь-яку посаду. У наш час жінки прагнуть до лідерства, до посади керівника. На думку Г. В. Турецької, лідерство є частиною феномена ділової жінки, а ефективність жіночого лідерства визначається статеворольовими стереотипами. Так, в певних випадках жінки-лідери є більш ефективними, ніж лідери-чоловіки [4]. Таким чином, вивчення гендерних аспектів лідерства є необхідним на сьогодні.

Існує багато визначень поняття «лідер». Саме слово походить від англійського lead – «вести». Таким чином, лідер – це людина, яка керує. Також лідером називають людину, яка володіє високим статусом, впливає на людей, які його оточують. Іншими

словами лідер – це авторитет, який виконує ряд функцій, управляє іншими людьми, наприклад, членами якої-небудь організації.

Лідерство – це процес соціального впливу, спрямований на організацію роботи групи людей для досягнення поставлених цілей. При цьому лідер впливає на групову активність. Так, лідерство можна назвати типом взаємодії, а також функцією лідера, яка допомагає направляти людей на досягнення загальних цілей. Поняття «гендер» означає характеристики, що відносяться до маскулінності і фемінності. Його іноді використовують як синонім слова «стать», але термін «гендер» спочатку доповнював це поняття і протиставлявся йому.

Аналіз доступної нам літератури [1; 2; 3] показує, що всі дослідження в сфері гендерних проблем лідерства можна розділити на три групи.

Перший напрямок гендерних аспектів лідерства головним вважає гендерний чинник. Так, Б. Гутек вважає, що сприйняття лідера і ефективність роботи залежить від його статевої приналежності, тобто стать більш значуща, ніж інші чинники.

Дж. Боумен, С. Саттон запропонували теорію гендерного відбору лідерів, згідно з якою люди пред'являють певні вимоги до представників різної статі. Так, до жінок дані вимоги вище, тому для отримання однієї і тієї ж посади, жінка повинна продемонструвати більш високий рівень компетентності. Тому багато жінок позбавляються можливості зайняти лідерську позицію.

Р. Кентер запропонував концепцію токенізму, яка передбачає, що на групову динаміку безпосередній вплив надає пропорція представників різних культур. Членів групи, які складають більшість якоїсь з ознак, називають домінантами, а меншість визначають як «токени», тобто символи. Так, жінки в чоловічій групі повинні відповідати одному з видів соціальних стереотипів:

- а) «матері» – від яких чекають емоційної підтримки, а не ділову активність;
- б) «спокусниці» – в організації виступають як сексуальний об'єкт з високим посадовим статусом;
- в) «іграшки, талісмани» – жінки, які приносять удачу;
- г) «заліznі леді» – їм приписується нежіноча жорсткість і від таких тримаються на відстані.

Другий напрямок гендерних аспектів лідерства надає перевагу лідерським якостям. Відповідно до даного підходу, жінки, які займають посаду, що дає їм формальну владу, будуть говорити як чоловіки, наслідуючи їх домінантності.

Для становлення лідером в групі, жінка повинна долати більше перешкод, ніж чоловік, навіть якщо вона володіє великими знаннями і здібностями. Е. Меккобі, К. Джаклін вказали на те, що жінки змушені демонструвати, що вони не прагнуть до влади. Це відбувається за допомогою експресивної поведінки, підтримки і згоди з вищестоящими індивідами.

Третій напрям гендерних аспектів лідерства розглядає обидва аспекти як рівноправні. Так, К. Бертол, Д. Гамільтон, Дж. Крокер, Д. Мартін, С. Тейлор в рамках когнітивного підходу розробили концепцію інформаційної обробки і теорію схеми. Згідно з концепцією людина прагне упорядкувати свої знання про навколошній світ, при цьому вдаючись до схем стереотипізації. Таким чином з'являються стереотипи, щодо того, як необхідно вести себе чоловікам і жінкам – гендерний стереотип, а також

яким повинен бути лідер – лідерський стереотип.

У концепції «гендерного менеджменту» розглядаються захисні стратегії і техніки для здійснення лідерства, які пов'язані з недоліком влади і дефіцитом лідерства у жінок. Основними елементами є: сверхпосидючість і сверхфункціонування на роботі, підвищена працездатність, а також специфічні жіночі способи при проведенні ділових переговорів і застосування «масок» для уникнення «ярликів» неефективних працівників та інших стереотипних і дискримінуючих висловлювань.

Для емпіричного дослідження гендерних аспектів лідерства нами були обрані дві методики: методика діагностики лідерських здібностей Є. Жарикова, Є. Крушельницького і методика діагностики мотивації до досягнення успіху Т. Елерса. У тестуванні взяли участь студенти I-V курсів Придунайської філії МАУП, загальна кількість яких склала 40 респондентів. Серед них 20 дівчат і 20 хлопців.

Результати дослідження за методикою діагностики мотивації до досягнення успіху Т. Елерса показують те, що серед дівчат низького рівня не виявлено, середній рівень становить 30%, помірно високий – 50%. При цьому високий рівень мотивації до досягнення успіху виявлений у 20% дівчат.

Слід відмітити, що серед хлопців мотивація до досягнення успіху знаходиться на низькому рівні у 10%. Середній рівень виявлено у 25%, а помірно високий – у 45%. Занадто високий рівень мають 20%.

Низький рівень мотивації до досягнення успіху виявлено тільки у 10% хлопців. Середній рівень мають 30% дівчат і 25% хлопців. При цьому мотивація до досягнення успіху у більшості респондентів знаходиться на помірно високому рівні – у 50% дівчат і у 45% хлопців. Занадто високий рівень виявлено у 20% дівчат у 20% хлопців. Отже, у дівчат помірно високий рівень мотивації виражений більше, ніж у хлопців, але при цьому занадто високий рівень мотивації до досягнення успіху мають однакова кількість і дівчат, і хлопців.

Аналіз результатів, отриманих під час проведення методики діагностики лідерських здібностей Є. Жарикова, Є. Крушельницького, виявив, що лідерські здібності у дівчат слабо виражені у 30%, у 60% виражені середньо, а у 10% – сильно. Схильності до диктату при аналізі виявлено не було.

В процесі дослідження було виявлено, що у 15% хлопців лідерські здібності виражені слабо, при цьому у 85% виявлено середня ступінь вираженості лідерських здібностей. Сильної ступені вираженості і схильності до диктату не виявлено.

Слід звернути увагу, на наш погляд, що слабо виражена ступінь лідерських здібностей виявлено у 30% дівчат і у 15% хлопців. У більшості респондентів лідерські здібності виражені середньо – у 60% дівчат і у 85% хлопців. При цьому сильна ступінь вираженості виявлено тільки у дівчат – 10%. Отже, з опитаних респондентів сильна ступінь вираженості лідерських здібностей присутня тільки у дівчат, при цьому більшість хлопців має середню вираженість лідерських здібностей.

Порівняльний аналіз двох методик дозволяє нам зробити висновок, що мотивація до досягнення успіху дуже висока і у дівчат, і у хлопців, а середня і помірно висока більше спостерігається у дівчат. Лідерські здібності середньо виражені у хлопців, але сильна вираженість спостерігається тільки у дівчат. Таким чином, занадто висока мотивація до досягнення успіху виявлено і у дівчат, і у хлопців в одинаковій мірі,

а високий рівень лідерських здібностей більшою мірою розвинений у дівчат.

Література:

1. Бенда Т. В. Гендерные исследования лидерства / Т. В. Бенда // Вопросы психологии. – 2000. – № 1. – С. 95.
2. Бенда Т. В. Психология лидерства / Т. В. Бенда. – СПб. : Питер, 2009. – 431 с.
3. Никитина Ю. А. Гендерные детерминанты лидерства: Дисс. канд. философ.наук. – Волгоград, 2003. – 116 с.
4. Турецкая Г. В. Социально-психологический анализ феномена деловой женщины // Психология совместной жизнедеятельности малых групп и организаций. – М. : Изд-во «Социум»; «Институт психологии РАН», 2001. – С. 93.

**ТВОРЧІСТЬ ВЧИТЕЛЯ – ПЕРЕДУМОВА
КОНСТРУКТИВНОСТІ ПІДХОДІВ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО
НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ**

Ангеліна Беженар

магістрантка

педагогічний факультет

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Научний керівник – проф. Кічук Н. В.

Враховуючи пріоритети нової української школи, принципове значення набуває, з одного боку гуманістична зорієнтованість освіти, де базовою є ідея самоцінності особистості дитини, а з іншого, домінування нової філософії освіти, що полягає у її спрямованості на розвиток кожного учня як суб'єкта навчально-виховного процесу (Н. Бібік, А. Богуш, О. Савченко, А. Цимбалару та ін.)

Відтак, нині актуалізуєтьсяувесь спектр освітянських проблем, пов'язаний із дитиною, що має особливі освітні потреби. Аналіз наукової літератури із проблематики інклузивного навчання, зокрема, молодших школярів, засвідчує про те, що ю досі науковці не дійшли згоди щодо конструктивних підходів до реалізації такої моделі навчання у школі першого ступеня.

Насамперед, деталізуємо позицію сучасних дослідників щодо змістового наповнення поняття «інклузія».

Відмітимо, що інклузія – єдине освітнє середовище, в умовах якого учні з обмеженими можливостями, зокрема, здоров'я, навчаються зі пересічними однолітками за однією освітньою програмою, а також беруть участь в усіх масових шкільних заходах. Це дає підставу вважати інклузію новим «кодовим знаком» для позначення прагнення українського соціуму до подолання нерівності серед дітей, розвитку їх творчих здібностей та створення якісно нового освітнього і, водночас, сприятливого середовища.

При цьому варто взяти до уваги, що оловна відмінність інклузії від інтеграції полягає в тому, що перша швидше є соціокультурною технологією, натомість друга являє собою освітню технологію (А. Колупаєва, С. Якименко, О. Пометун та ін.).

Пріоритетні напрями європейського наукового простору.
Збірник студентських наукових праць. – Вип. 7

Констатуємо, що нині дослідники здебільшого визначають інклузивну педагогіку як «галузь педагогічної науки, що вивчає закономірності психічного розвитку дитини, причини виникнення порушень у її розвитку й поведінці, розробляє шляхи і засоби їх подолання» [2, с. 10].

Водночас деякі з них, які стверджують, що «інклузивне виховання – цілеспрямований розвиток кожної зростаючої особистості, незалежно від рівня психофізичного розвитку, як неповторної людської індивідуальності в умовах інклузивного суспільства» [1, с. 9].

Ми виходили із розуміння, що інклузія у початкових класах передбачає, окрім означеного, ще й творчий розвиток учнів. Даний процес обумовлює необхідність саме системи педагогічного впливу на особистість учня, зокрема, засобами образотворчого мистецтва. Відтак, творчість вчителя стає важливою передумовою до забезпечення конструктивного інклузивного навчання молодших школярів. Означене дослідники пов'язують із вирішальною роллю педагога у формуванні емоційного клімату колективу, так, стимулювання емоційної сфери дітей на заняттях образотворчою діяльністю можливе шляхом використання вербальних (бесіда, розповідь), наочних (споглядання творів образотворчого мистецтва, явищ природи і довкілля) та ігрових (дидактичних, художніх) методів, а також використання міжпредметних зв'язків з музигою, літературою, хореографією та іншими видами творчої активності [3, с. 31].

Відтак, актуальність використання інклузії у початкових класах зумовлена тим, що діти з особливими освітніми потребами потребують не лише особливого ставлення і педагогічної підтримки, але й включення компенсаторних механізмів розвитку наявних у дитини здібностей і досягнутих успіхів при навчанні в школі. Отже, спільне навчання дітей з різними психофізіологічними можливостями – це спроба надати впевненості в своїх силах дітям з обмеженими можливостями здоров'я.

Аналіз творчого досвіду вчителів, зокрема, українського подунаїв'я засвідчує, що широко впроваджуючи інтегровані форми роботи з молодшими школярами, формується розвиваюче середовище за принципом варіативності. До того ж у такий спосіб природним чином здійснюється індивідуальний підхід при викладанні навчального матеріалу, розвивається пізнавальна активність і самостійність молодших школярів. Все це дозволяє досягати високої ефективності освітньої діяльності молодшого школяра.

Деталізуємо деякі фрагменти у педагогічному досвіду вчителя щодо реалізації інклузії у початковій школі. Наприклад, модель інклузивної освіти реалізується на базі середньої загальноосвітньої школи № 242 I-III ступенів м. Києва. Саме тут у 2-А клас було прийнято 3 дітей, які мають особливі освітні потреби, але навчаються спільно з однолітками.

Зазначимо, що класоводом створено цікавий, на наш погляд, досвід організації інклузивної освіти, де неперевешене значення відіграє зміна ставлення однокласників і шкільної спільноти в цілому до дітей з обмеженими можливостями здоров'я. Означена робота проводиться за такими напрямами:

1. Проведення уроків толерантності за навчальною програмою «Уроки доброти». Ця програма занять зі школярами спрямована, насамперед, на роз'яснення того, що інвалідність – це не лише суто медичне явище, простий наслідок травми або

*Пріоритетні напрями європейського наукового простору.
Збірник студентських наукових праць. – Вип. 7*

захворювання, а це - соціальне явище, яке загострюється в наслідок взаємодії людини з оточуючими її бар'єрами. Так, у ході занять діти можуть відчути кожну ситуацію через призму особистого досвіду і «поділитися» емоціями та почуттями з іншими дітьми.

2. Проведення індивідуальних навчальних занять корекційного змісту після уроків. Вони включають лікувальну фізичну культуру, соціально-побутове орієнтування, розвиток мовлення дитини, корекцію вад її розвитку.

3. Проведення у межах класу творчих конкурсів, запровадження соціальних проектів, спрямованих на формування толерантного ставлення до дітей з особливими потребами.

4. Проведення тематичних групових та індивідуальних консультацій з батьками. Йдеться і про консультативні види педагогічної роботи, пов'язані із адаптацією до навчання в школі (готовність дітей і батьків до навчання в школі), і про врахування особистісних особливостей дитини, що впливають на процес її навчання, і про спеціальні заходи – рекомендації батькам, які виховують дитину із обмеженими можливостями (типу «Поговори зі мною»).

Активно використовується практика розробки завдань, адресатом яких є діти обмеженими можливостями, що формулюються як в усному, так і в письмовому вигляді. Важливо, як вважають творчі педагоги, щоб такі завдання були короткими, конкретними, передбачали певну етапність. До того ж суттєво, щоб формулюючи завдання, вчитель був поруч з дитиною, забезпечуючи комфортний психологічний контакт з нею. Вчитель завжди надає дитині можливості й закінчує розпочату справу.

Конструктивними визнані, зокрема, такі дидактичні методи, як як- от:

1. Проблемно-пошуковий метод, заснований на інтенсифікації соціальної взаємодії, як засвідчує практика, саме дозволяє перейти від педагогічної системи, в центрі якої знаходиться вчитель, до педагогічної системи, що орієнтується на особистість дитини.

2. Підтримка стану взаємної поваги, толерантності, взаємодопомоги в структурі уроку. Створення умов не лише для самонавчання, а й навчання «один у одного».

3. Співпраця в процесі навчання – основний принцип побудови інклюзивної освіти, в якому кожен учень і батьки несуть однакову відповідальність за успіх спільноГ справи.

Ми поставили за мету з'ясувати стан готовності майбутніх педагогів до реалізації інклюзивної освіти молодших школярів. Респондентами виступали студенти – випускники бакалаврату ІДГУ.

Так, випускникам було запропоновано оцінити за 12-ти бальною шкалою власну обізнаність щодо ідеї інклюзивного навчання. Встановлено, що переважна більшість з них «оцінили» свою готовність у 7-9 балів. Отже, майбутні педагоги продемонстрували переважно середній рівень обізнаності у своєрідності до інклюзивного навчання. Маємо підстави констатувати, що кожен другий респондент вважає себе «більш не гоювим, ніж готовим», а кожний третій – «не готовим» до успішної реалізації ідей інклюзії у вітчизняну практику.

Одностайною є позиція респондентів щодо вдосконалення використання інклюзії – створення сприятливих умов, а також наявність професійних кадрів.

З метою більш якісної підготовки фахівців інклюзивної освіти у вищій школі,

Пріоритетні напрями європейського наукового простору.
Збірник студентських наукових праць. – Вип. 7

майбутні педагоги запропонували вжити таких заходів: проведення спеціального курсу; посилення практико-орієнтовного навчання основам інклюзії, занурення майбутніх фахівців у процеси вивчення і узагальнення досвіду творчих педагогів-практиків, де успішно здійснюється інклюзивне навчання.

Перспективи подальшого наукового пошуку ми пов'язуємо із розробкою і втіленням педагогічної технології, спрямованою на більш конструктивну підготовку студентів до реалізації ідеї інклюзивного навчання молодших школярів через їх залучення до виконання посередницької, охоронну-захисної, корекційної, компенсувальної та психотерапевтичну функції.

Література:

1. Бойко В. О. Інклюзивна освіта: до питання визначення поняття та особливостей її запровадження / В. О. Бойко // Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2012. – № 4. – С. 7-11
2. Бондар В. Інклюзивне навчання як соціально-педагогічний феномен / В. Бондар // Рідна школа. – 2011. – №3 (березень). – С. 10-14.
3. Демченко І. Педагогічні умови творчого розвитку молодших школярів в загальноосвітньому інклюзивному просторі / І. Демченко // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – № 9 (Ч. 2). – 2014. – С. 27-35.

**СТВОРЕННЯ УМОВ ДЛЯ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ,
ЙОГО ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОЇ ОСВІЧЕНОСТІ І ВИХОВАНОСТІ**

Ольга Белік

студентка IV курсу

відділення «музичне мистецтво»

Вищий навчальний комунальний заклад

«Білгород-Дністровське педагогічне училище»

Науковий керівник – Звягіна Л. М.

Основою сучасного виховного процесу є людина як найвища цінність. Головною тенденцією виховання стає формування системи ціннісного ставлення особистості до соціального і природного довкілля та самої себе. Набирає сили тенденція гармонійного поєднання інтересів учасників виховного процесу: вихованця, котрий прагне до вільного саморозвитку і збереження своєї індивідуальності; суспільства, зусилля якого спрямовуються на моральний саморозвиток особистості; держави, зацікавленої у тому, щоб діти зростали громадянами-патріотами, здатними забезпечити країні гідне місце у цивілізованому світі [3, с. 6].

У руслі вивчення можливостей мистецтва чільне місці належить проблемі художнього сприйняття. Згідно з висновками філософів А. Я. Зись, Б. Г. Лук'янова, М. Ф. Овсяннікова, П. В. Соболєва, В. М. Хотинської та інших), художнє сприйняття виступає як процес відображення людиною творів мистецтва і являється результатом

активної духовної діяльності суб'єкта.

На концептуально-методологічних засадах психологів проводилися педагогічні дослідження проблем художнього сприйняття. Так, сучасні науковці виділили такі етапи засвоєння творів мистецтва:

- первісне сприйняття, яке пов'язане з відтворенням у свідомості, уяви художніх образів;
- активне духовне переживання, що здійснюється у єдності з самовираженням;
- наукове осягнення художньої дійсності;
- повторне і разом з тим нове, на більш глибокому рівні сприйняття і розуміння образів, засвоєння твору.

Духовний розвиток особистості є одним із основних завдань, які поставило українське суспільство перед сучасною школою. Закон України «Про загальну середню освіту» визначає одним з найважливіших завдань реформи освіти, яка здійснюється сьогодні в Україні, – створення умов для збереження духовного здоров'я наступних поколінь [5].

Мистецтво має унікальні можливості впливу на людину, тому художньо-естетичне виховання потрібно розглядати не лише як процес набуття художніх знань і вмінь, а, насамперед, як універсальний засіб особистісного розвитку школярів на основі виявлення індивідуальних здібностей, різnobічних естетичних потреб та інтересів.

Об'єкт дослідження – рівень розвитку художньо-естетичної свідомості школярів.

Предмет дослідження – система художньо-естетичного виховання учнів і способів формування у них естетичної культури.

Мета – дослідити рівень сформованості художньо-естетичної культури школярів.

Завдання:

- вивчити засоби формування художньо-естетичної культури учнів;
- зробити практичні висновки та дати рекомендації щодо виховання художньо-естетичної культури учнів.

Головне завдання сьогоднішньої практики, як відмічається в програмі «Основні орієнтири виховання учнів 1-11 класів» [3, с. 16], – створення виховного простору. Виховний простір – це не тільки середовище, а й духовний простір учня і педагога, це простір культури, що впливає на розвиток особистості. У ньому має бути представлений весь універсам цінностей культури і культурних форм життя. Це простір соціальних, культурних, життєвих виборів особистості, котра само реалізується у різних виховних середовищах (академічне середовище, клубне, середовище творчих майстерень тощо).

Художній потенціал людини, його естетичні можливості із найбільшою повнотою і послідовністю виявляється у мистецтві; «мистецтво – час і простір, у якому живе краса людського духу» [2, с. 71].

Одним з важливих джерел естетичного досвіду школярів є різноманітна позакласна і позашкільна робота. В ній задовольняється потреба в спілкуванні, і відбувається творчий розвиток особистості. На позакласних заходах діти мають можливість для самовиявлення. Вітчизняна школа має великий досвід по естетичному

Пріоритетні напрями європейського наукового простору.
Збірник студентських наукових праць. – Вип. 7

вихованню школярів в процесі позакласної і позашкільної діяльності. Великий практичний досвід в цій справі належить С. Т. Шацькому та А. С. Макаренко. В організованих ними виховних установах учні брали широку участь в підготовці самодіяльних спектаклів, творчих драматичних імпровізацій. Вихованці часто слухали художні твори і музику, відвідували і обговорювали театральні постановки і кінофільми, працювали в гуртках і студіях, проявляли себе в різних видах літературної творчості. Все це служило дієвим стимулом розвитку кращих рис і якостей особистості.

Дослідження ефективності створення умов для розвитку особистості учнів відбувалося на базі Білгород–Дністровської ЗОШ І–ІІІ ст. № 3. Педагогічний колектив у 2016-2017 році створював сприятливі умови для розвитку і саморозвитку учня. Виховна робота з учнями чітко спланована та реалізовувалася за такими напрямами: фізичне здоров'я дитини; виховання та розвиток особистості дитини; громадське виховання; родинно-сімейне виховання; патріотичне виховання; трудове виховання; художньо-естетичне виховання; морально-правове виховання; екологічне виховання; формування здорового способу життя; превентивне виховання. Пріоритетним напрямком виховної роботи з учнями було художньо-естетичне виховання.

В школі запроваджуються особистісно-орієнтовані технології виховання: ігрові педагогічні (інтелектуальні ігри, економічні ігри, рольові ігри, ділові ігри); проектні (розробка соціальних проектів, здоров'язберігаючих проектів); КТС; групові дискусії; тренінги спілкування; диспути; виступи волонтерських груп.

Ведеться активна робота, спрямована на саморозвиток та життєтворчість:

I. Пошук та виявлення інтелектуально та творчо обдарованих дітей: шкільні олімпіади; конкурси, вікторини; змагання; виставки; групові та масові виховні заходи; краєзнавчі екскурсії та туристичні походи; дні відкритих дверей у школі, знайомство з гуртками при МЦДТ.

II. Вивчення здібностей, інтересів, нахилів, пропозицій учнів на шкільному рівні: організація психологічного супроводу; анкетування; залучення до КТС; робота вчителів-предметників з обдарованими учнями; створення банку даних обдарованої молоді.

III. Робота з розвитку інтелектуально та творчо обдарованих учнів.

Активна участь педагогічного та учнівського колективів ЗОШ І–ІІІ ст. № 3 має місце абсолютно в усіх міських заходах творчого напрямку: міське свято «День спорту», конкурс «Осіння композиція», міські конкурси агітбригад, активна участь у фестивалі «Чисті роси» на міському та обласному рівнях (останні вісім років займають виключно звання Лауреатів І та ІІ ступенів); міські конкурси «Міс Казка», «Міс Снігуронька»; міські змагання КВК; міський конкурс військово-патріотичної пісні серед 10-11 класів; конкурс читців в рамках міського фестивалю «Чисті роси»; конкурс агітбригад «Молодь обирає здоров'я»; міська виставка технічної творчості; міський огляд-конкурс агітбригад ЮІР тощо. Серед міських конкурсів та змагань Білгород-Дністровська ЗОШ І–ІІІ ст. № 3 частіше всього займає призові місця.

Велику роль у розвитку особистості школяра відіграють гуртки і секції, в яких відбувається процес самореалізації учнів, де діти та підлітки отримують належну підтримку керівників та можливість розвитку своїх задатків і здібностей та задоволення особистісних уподобань.

Пріоритетні напрями європейського наукового простору.
Збірник студентських наукових праць. – Вип. 7

Безпосередньо в школі працюють вісім гуртків та секцій.

Також багато дітей залучені до позакласної діяльності в гуртках та секціях міської музичної та спортивної школи, міського будинку дитячої творчості тощо. Все це разом складає систему художньо-естетичного виховання щодо формування духовно-моральних цінностей учнів, їх готовність до саморозвитку через самостійне планування і здійснення дій, адекватне оцінювання власних ідей.

Отже, різноманітність форм виховної роботи, які використовуються згідно плану педагога-організатора ЗОШ І-ІІІ ст. № 3, забезпечує в дітей та підлітків формування ціннісного ставлення до культури і мистецтва в діяльності. За результатами вивчення досвіду виховної роботи ЗОШ І-ІІІ ст. № 3 м. Білгорода-Дністровського з питань самореалізації особистості учня та його художньо-естетичного розвитку можна зробити висновок, що цьому напрямку діяльності приділяється дуже багато уваги. Планомірна, систематична, цілеспрямована діяльність фахівців з позанавчальної роботи з питань формування у школярів ціннісного ставлення до культури і мистецтва знаходиться на високому рівні та охоплює усі напрямки виховної роботи.

Література:

1. Киричук О. В. Формування в учнів активної життєвої позиції / О. В. Киричук. – К. : Рад. шк., 1983. – 136 с.
2. Москвичева Л. Н. Эстетическое развитие личности и ее творческий потенциал / Л. Н. Москвичева. – М. : Знание, 1985. – 64 с.
3. Основні орієнтири виховання учнів 1-11 класів // Інформ. зб. МОН України. – К., 2007.
4. Фіцула М. М. Педагогіка / М. М. Фіцула. – К. : Академвидав, 2005. – 527 с.
5. Закон України «Про загальну середню освіту». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/651-14>

**СОЦИАЛЬНО - , ПРОФЕССИОНАЛЬНО - И ГЕНДЕРНО -МАРКИРОВАННЫЕ
НОМИНИРУЮЩИЕ СОЧЕТАНИЯ В РУССКОМ ЯЗЫКЕ**

Анна Бланарь
студентка IV курса
факультет иностранных языков
Измаильский государственный гуманитарный университет
Научный руководитель – доц. Колесникова Л. В.

В современном мире, в постоянно быстро меняющихся особенностях жизни появляются новые явления, предметы и свойства. Для них не создаются новые слова в связи с объемом человеческой памяти, который не может постоянно увеличиваться, а используются сочетания старых слов, соединение которых дает точное наименование нового явления. Поэтому активизируется образование номинаций с помощью словосочетаний. Кроме того, стоит помнить о двойственной природе словосочетаний. С одной стороны, они выступают в качестве единиц номинаций, т. е. выполняют

функцию лексических единиц, а с другой, – это сочетание двух заимствованных слов, подлежащих рассмотрению в синтаксисе.

Объект исследования – атрибутивные сочетания в русском языке.

Предмет исследования – номинирующие сочетания.

Цель исследования – рассмотреть номинирующие сочетания, которые обозначают социально-, профессионально- и гендерно-маркованные сочетания в русском языке.

Новизна работы заключается в том, что, несмотря на достаточно исследованность темы, выбранной нами, нет системного подхода к определению общих аспектов номинирующих сочетаний с названной семантикой.

Практическая значимость исследования заключается в том, что это новый подход к активным явлениям номинации в современной ономасиологии и новый круг анализируемой номинирующей лексики.

Гендерная маркованность языка в первую очередь рассматривается на примере лексики, так как на лексическом уровне наиболее отчетливо проявляются гендерные характеристики, но в современной речи усилилось использование номинирующих сочетаний.

В качестве источника исследований были взяты современные газеты и журналы. Например, словосочетание мужской поступок: «Меня зовут Валентина, мне 29 лет. Для меня мужской поступок – это быть сильным в ситуациях, когда хочется быть слабым. Например, признаться, что любишь другого человека, а не морочить голову и мучить свою половинку ложью» [ж. Крестьянка, №5, 2015, с.23]. «Когда попадается такое словосочетание, как женский каприз, становится ясно, что нельзя называть каприз женским недостатком, только потому, что нас природа такими сделала, наша реакция совершенно оправданна. Мужчины до сих пор не научились воспринимать наши капризы» [ж. Лиза, №12, март 2016, с. 32]. «Для женщины характерны следующие сексуальные жесты: почувствовав мужской взгляд, делает движение рукой, чтобы поправить одежду, прическу, пригладить волосы или просто коснуться их» [ж. Лилит, №10, 2013, с.17].

Другие примеры гендерно-маркованных словосочетаний: бабы слезы, девичья скромность, мужской поступок, девичья коса, женское счастье, мужская походка, мужская фигура и т.д.

Большая часть номинирующих словосочетаний с возрастной семантикой указывает и на социальный статус называемого.

Каждому возрастному периоду присущи свои особенности и аспекты.

Например, старческий маразм, старческое слабоумие, детская радость, детские шалости, детские слабости, зрелый поступок, зрелый выбор и т.д. Пример из текста: «Какими бывают детские шалости? Совершенно разными! И порой у них есть логические причины, например, любопытство. Да, шалость она, конечно же, шалость, но если, к примеру, ребенок балуется с огнем, эта шалость может стать опасной для его жизни. Детские шалости с огнем практически неизбежны, особенно в возрасте после семи лет, когда дети сами гуляют во дворах с друзьями» [ж. Мама, это Я, №2, 2016, с. 30]. «В России вошел в моду нордик волкинг, а по-другому скандинавская ходьба с палками. И с каждым днем этих энтузиастов становится все больше. Причем

спортсмены в весьма зрелом возрасте – в среднем 50-60 лет» [газ. Выбор, №16, 2017, с. 9].

Социально-маркированная лексика отражает важные моменты коммуникативного поведения человека в обществе, является частью национальной культуры. Социальный статус человека характеризуется своими определенными словосочетаниями. Все эти словосочетания в более полной мере определяют принадлежность человека к социальной группе людей, подчеркивают его социальное положение в обществе и особенности профессии. Например: опытный врач, спортивный врач безответственный студент, главный инженер, офисный работник, строгий директор, профессиональный фотограф, генеральный секретарь, дорожный инспектор, ландшафтный дизайнер, современный дизайнер.

Пример из теста: «Вера Клокова – немного репортер, немного психолог, немного туриста. Но главное – она единственный профессиональный фотограф в Москве, разбирающийся в уровнях банковской ликвидности» [ж. Лиза, №9, 2008, с. 20]. «Профессионалы свадебной сферы дают свои рекомендации невестам, которые готовятся к большому дню. Тамара Шкуратова, свадебный визажист и парикмахер из Санкт-Петербурга, расскажет невестам как выглядеть королевой в день свадьбы» [ж. Свадьба/ Wedding, №11, 2017, с. 33].

Примеры словосочетаний, характеризующие профессионально-маркированные типы связи: офицерская честь, барские замашки, рабочая династия, профессиональная этика, профессиональная забывчивость, рабочий режим, рабочий график, трудовые будни, режимный объект, пенитенциарная система, врачебная тайна, врачебная этика, дизайнерское искусство и т.д. Пример из текста: «В последнее время одно из наиболее частых обвинений, звучащих в адрес медицинских работников – это некая скрытность. С одной стороны, это понятно – врачебная тайна обязывает докторов не выдавать информацию о пациенте кому бы то ни было. С другой стороны, это рождает «теорию заговора», миф о круговой поруке всех врачей» [ж. Красота & Здоровье №5, 2016 с.15].

Как видим, с развитием современного общества, набор языковых средств, описывающих жизнедеятельность человека обретают все более широкий спектр, именно потому изучение основополагающих процессов концептуализации и категоризации действительности является одним из самых актуальных направлений современной лингвистики.

Литература:

1. Актуальные проблемы лингвистики – 2015: материалы Международной научно-практической конференции студентов, аспирантов и молодых ученых, 15 апреля / отв. ред. Х. С. Шагбанова. – Тюмень : ТюмГНГУ, 2015. – 448 с
2. Золотова Г. А. Очерк функционального синтаксиса русского языка / Г. А. Золотова. – М., 1973. – 222 с.
3. Изменения в системе словосочетаний в русском литературном языке XIX века / Г. Золотова, Н. Прокопович, В. Филиппова. – М., 1998. – 344 с.
4. Кубрякова Е. С. Части речи в ономасиологическом освещении / Е. С. Кубрякова. – М. : Наука, 1978. – 115 с.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЛЕКСИКИ С НЕГАТИВНОЙ И СНИЖЕННОЙ КОННОТАЦИЕЙ В ТЕКСТАХ НА ИНФОРМАЦИОННЫХ РЕСУРСАХ КАК ОДИН ИЗ ПОКАЗАТЕЛЕЙ ЭМОЦИОНАЛЬНОСТИ

Анастасия Болотина

студентка IV курса

филологический факультет

Одесский национальный университет им. И. И. Мечникова

Научный руководитель – доц. Мальцева О. В.

С понятием эмоций тесно сопряжена вся наша жизнь. С их проявлением в языке сопряжены несколько понятий, которые на первый взгляд очень похожи – это «эмоциональность», «эмотивность», «экспрессия», «коннотация». По словам С. В. Коростовой, такое разнообразие терминов связано с различными подходами к исследованию категории эмоций, что и определило синонимичность понятий [7, с. 91]. Мы бы хотели детальнее остановиться на размежевании определений «эмоциональность» и «эмотивность».

Толкование понятия «эмоциональность» ни «Лингвистический энциклопедический словарь» под ред. Ярцевой, ни «Словарь лингвистических терминов О. С. Ахмановой, ни «Словарь-справочник лингвистических терминов» под ред. Д. Э. Розенталя, М. А. Теленковой не дают. Однако, опираясь на авторитетные толковые словари [10; 13], мы можем вывести своё понимание этого термина. Мы считаем, что *эмоциональность* – это выражение эмоций, их порождение человеком в верbalном и неверbalном виде.

Сейчас в научной литературе наряду с «эмоциональностью» можно нередко встретить и такое понятие как «эмотивность». В большей части работ термины «эмотивность» и «эмоциональность» используют синонимично, но ряд ученых чётко различает данные понятия, причем у каждого автора это разграничение осуществляется на разных основаниях. Основное различие проходит по принципу лингвистический или психологический этот термин. Так, В. Н. Телия полагает, что категория «эмотивность» связана с эмоциональной сферой психики [12, с. 129].

Однако большинство учёных (А. В. Куин, В. И. Шаховский и др.) трактуют эмотивность как языковую категорию, противопоставляя ее эмоциональности как категории психической. А. В. Куин пишет, что «эмотивность – это эмоциональность в языковом преломлении, выражение языковыми средствами чувств, настроений, переживаний человека» [8, с. 153]. В. И. Шаховский также полагает, что на языковом уровне эмоции трансформируются в эмотивность, поскольку эмоциональность отражает психическое состояние человека, в то время как эмотивность – это вербальное выражение эмоций говорящего [14, с. 13]. А. Б. Зотова считает, что целесообразно употребление традиционного термина «эмоциональность» в его широком значении – как использование элементов для выражения эмоций, отношения говорящего к обозначаемому и воздействия на чувства адресата [4, с. 16-17]. Иной принцип для дифференциации избрала Т. В. Ларина. Она подчеркивает, что эмоциональность

сфокусирована в большей степени на субъект (эмоции для себя), а эмотивность направлена на объект (эмоции для других) [9, с. 152].

На наш взгляд, понятия «эмоциональность» и «эмотивность» всё же синонимичны, поскольку они оба обслуживаются сферу эмоций, но мы склонны употреблять традиционный для лингвистики термин – «эмоциональность».

Несомненно, признаки категории «эмоциональности» присутствуют не во всех стилях, хотя некоторые лингвисты придерживаются другого мнения, находя проявление эмоций в научном и даже официально-деловом стилях. «Эмотивность является интегральным качеством текстов: она в разной степени присуща текстам всех основных функциональных стилей литературного языка (научного, официально-делового, публицистического, художественного). Их эмотивная специфика может быть определена через соотношение понятий эмотивного фона, эмотивной тональности и эмотивной окраски» [5, с. 5].

Касательно наличия эмоционально-экспрессивной лексики в публицистическом стиле мнения ученых резко разошлись. Так М. Н. Кожина указывает, что в публицистическом стиле присутствует две лексические группы, одну из которых могут составлять эмоционально окрашенные слова [6, с. 229]. А. И. Горшков же чётко указывает наличие экспрессивности в признаках этого стиля [3, с. 272]. О. А. Свешникова отмечает, что отличительной особенностью публицистического стиля является эмотивность [11, с. 107]. Однако в её работе идёт исследование эмоциональности в устной публицистической ораторской речи, а именно в дебатах политических деятелей, т.е. лингвист показывает только малую часть, конкретный жанр, хотя говорит обобщённо обо всём публицистическом стиле.

Область нашего исследования – работа с текстами, представленными на информационных порталах [15; 16; 17], для которых теоретически проявление эмоциональности и вследствие личности автора не характерно. Тем не менее, изучая материалы, мы сталкивались с другими результатами.

В целом, наше исследование показывает, что авторы статей используют уникальные слова либо придают новые значения нейтральной лексике, однако мы обнаружили 3 случая, в которых разными авторами употреблялись одинаковые конструкции. Первые два примера объединены одной темой «депортация некоторых российских фанатов», в которых встречались словосочетание «выдворенный из Франции» [15] и отглагольное существительное «выдворение» [15] / «процедура выдворения» [16]. Такое использование связано с отсутствием синонима при описании этого явления, поэтому авторы невольно повторяли конструкцию. Тем не менее, не исключено, что слово и его варианты были позаимствованы из первоисточника. Ещё одним подмеченным нами случаем является перифраз «жсовто-блакитные», обозначающий украинцев. Следует отметить, что последний пример наиболее часто встречается у разных авторов – пять случаев – и один вариант «жсовто-блакитная сенсация» [17]. Эти примеры, несомненно, касаются политической подоплеки и взаимоотношений между странами. Превалирует также лексика с негативной окраской («международный музыкальный конкурс песни и пляски!» [17], «и кукловодами политических интриг и конфликтов» [17], «явные «команды-пассажиры»» [17], «внутренний разброд и шатания» [17], «игра будет зубодробительной» [17], «по-

*нижонски перебросил» [15], «образовалась большая проплешина» [15]) и разговорная лексика («*вывалить пузо*» [17], «с дурными рожами лезут» [17], «разукрашенные кровавыми соплями» [17], «эти безмозглые и жестокие футбольные фанаты» [17], «и мордобой» [17], «и затараторил о разрешении на съемку» [17], «местные цыгане клянчили деньги» [15]). Это объясняется журналистской установкой на доступность своих материалов для неподготовленного, или, другими словами, массового читателя. Видимо, информационные порталы представляют своеобразный публицистико-разговорный стиль написания статей. В Интернете наметился процесс стирания границ между языком, привычным для прессы и бытующим среди людей.*

Ещё одной причиной использования негативной и разговорной лексики в статьях о Евровидении-2016 является политическая подоплёка: отношения между Украиной и Россией. После победы представительницы Украины журналисты нелестно отзывались о результатах, что вылилось в использовании такого рода слов. Например: «*присутствовал особый пафос*», «*негромкое интровертное рэгги*», «*хриплая отчаянная песня*», «*амбициозное и дорогостоящее шоу*», «*провести следующий конкурс в «свободном Крыму»*».

Примеры подтверждают, что использование такого рода эмоциональности на информационных порталах ведёт, во-первых, к стиранию границ между языком публицистики и разговорной речью, чтобы материал статей становился доступнее для рядового читателя, который может не в полной мере владеть специальной лексикой. Во-вторых, к проявлению личности автора в текстах, т.е. созданию своего идиостиля, что не является характерным для публицистики. Следовательно, можно сказать, что проявление эмоциональности является показателем нарушения норм и характерных признаков публицистического стиля.

Литература:

1. Акимова Г. Н. Новое в синтаксисе современного русского языка / Г. Н. Акимова. – М. : Вышш. шк., 1990. – 168 с.
2. Галкина-Федорук Е. М. Об экспрессивности и эмоциональности в языке / Е. М. Галкина-Федорук // Сборник статей по языкознанию. – М. : Наука, 1958. – С. 103-124.
3. Горшков А. И. Русская стилистика. Стилистика текста и функциональная стилистика / А. И. Горшков. – М. : Астрель, 2006. – 367 с.
4. Зотова А. Б. К вопросу о соотношении категорий «эмоциональность», «эмотивность», «экспрессивность» / А. Б. Зотова // Известия Волгоградского государственного педагогического университета. – № 6. – Волгоград, 2010. – С. 14-17.
5. Ионова С. В. Эмотивность текста как лингвистическая проблема: автореф. дис. на соискание учен. степени канд. филол. наук / С. В. Ионова. – Волгоград, 1998. – 21 с.
6. Кожина М. Н. Стилистика русского языка / М. Н. Кожина, Л. Р. Дускаева, В. А. Салимовский. – М. : Флинта, Наука, 2008. – 464 с.
7. Коростова С. В. Эмотивность как функционально-семантическая категория: к вопросу о терминологии / С. В. Коростова // Известия Российского государственного педагогического университета имени А.И. Герцена. – СПб, 2009. – № 103. – С. 85-93.
8. Кунин А. В. Курс фразеологии современного английского языка / А. В Кунин.

*Пріоритетні напрями європейського наукового простору.
Збірник студентських наукових праць. – Вип. 7*

– М. : Висш. шк., 1986. – 381 с.

9. Ларина Т. В. Фатические эмотивы и их роль в коммуникации / Т. В. Ларина // Эмоции в языке и речи: Сб. научных статей / Под ред. И. А. Шаронова. – М. : Изд-во РГГУ, 2005. – С. 150-160.

10. Ожегов С. И. Толковый словарь русского языка / С. И. Ожегов. – М. : Мир и Образование, Оникс, 2011. – 736 с.

11. Свешникова О. А. Эмотивность в публицистическом стиле (на материале теледебатов кандидатов в президенты 2012 года) / О. А. Свешникова // Вестник Российского университета дружбы народов. Серия: Русский и иностранные языки и методика их преподавания. – № 4. – М., 2015. – С. 106-111.

12. Телия В. Н. Коннотативный аспект семантики номинативных единиц / В. Н. Телия. – М. : Наука, 1986. – 144 с.

13. Ушаков Д. Н. Толковый словарь современного русского языка / Д. Н. Ушаков. – М. : Аделант, 2013. – 800 с.

14. Шаховский В. И. Категоризация эмоций в лексико-семантической системе языка / В. И. Шаховский. – Воронеж : Изд-во ВГУ, 1987. – 250 с.

Істочники:

15. РІА Новости. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://ria.ru>.
16. ТАСС-Новости. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://tass.ru>.
17. Lenta.ru. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://lenta.ru>.

**УМОВИ ЕФЕКТИВНОГО ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
У РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ
НА УРОКАХ ПРИРОДОЗНАВСТВА**

Тетяна Бріцкан

студентка V курсу

педагогічний факультет

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Науковий керівник – доц. Іванова Д. Г.

Процес реформування освіти в Україні є спробою застосування нових форм роботи в межах традиційної системи. Результативність у роботі досягається шляхом впровадження інноваційних технологій, пошуками відповіді на питання: «Як навчати, як створити сприятливі умови засвоєння нового матеріалу?». Процес навчання потребує напруженої розумової роботи дитини і власної активності у цьому процесі. Мало пояснити, розповісти, продемонструвати. Справжнього результату можна досягти лише за допомогою інноваційного навчання.

Поняття «інноватика» завжди було в колі уваги видатних педагогів (К. Ангеловськи, О. Арламов, І. Беха, М. Бургін, Л. Ващенко, Г. Герасимова, І. Дичківська, Л. Ілюхина, М. Кларіна, А. Ніколс, О. Пехота, М. Поташник, В. Сластьоніна, А. Хуторський, Н. Юсуфбекова та інші). Проблему інноваційної

діяльності розглядали у своїх дослідженнях також відомі зарубіжні та вітчизняні психологи: Дж. Гілфорд, П. Торренс, Дж. Рензуллі, Р. Стернберг, О. М. Матюшкін, Я. О. Пономарсьов, Д. Б. Богоявленська, В. М. Дружинін, В. О. Моляко. Саме у працях зазначених науковців було закладено витоки інноваційного навчання.

Інноваційне навчання – це один з видів навчання, при якому відбувається орієнтація на засвоєння учнями досвіду творчої діяльності. Відтак доцільно включати в уроки методики і методичні прийоми, що дозволяють активізувати мислення учнів. Інноваційні методики – організація навчання і виховання в малих групах, які дозволяють домогтися активної участі кожного школяра. У них невеликі групи учнів працюють над вирішенням та виконанням певних завдань. В групі важлива думка кожного, і результат роботи кожної групи важливий для загального результату. Працюючи в малій групі, учень бере активну участь у всьому, що відбувається на занятті, пояснює іншим те, що зрозумів сам. При цьому школяр займає активну дослідницьку позицію [3, с. 216].

Під час проходження педагогічної практики на базі Владиченської ЗОШ І-ІІІ ступенів Болградського району я використовувала на уроках природознавства такі інноваційні технології: комп’ютерні (інформаційні), ігрові, інтерактивні, тренінгові, проектні, технології розвитку критичного мислення.

Підвищенню ефективності і якості навчання сприяють фрагментарне застосування комп'ютерних технологій у різних видах практичних занять і позакласної самостійної роботи учня: виконання практичних завдань в електронній версії, використання комп'ютера для тестового контролю, створення творчих проектів і моделювання шкільної навчально-дослідної ділянки, куточка природи, календарю погоди і т. ін. З метою ефективного розвитку творчих здібностей молодших школярів індивідуалізація і диференціація їх навчальної діяльності здійснюється за допомогою залучення до використання ресурсів комунікативної системи Internet при підготовці рефератів чи доповідей, виконанні індивідуальних і групових дослідних робіт, через розробку змісту уроків в програмі Microsoft Power Point і їх подання до формі слайд-фільмів (презентацій). Отже, нова модель методичної підготовки учнів на уроках природознавства, направлення на оволодіння ними сукупністю знань і варіативних технологій, забезпечують реалізацію інноваційного підходу до вивчення навколошнього світу в початковій школі, є результативною і виступає, з одного боку, як конструктивно-методологічний засіб дослідження і створення навчальних систем різного рівня, а з іншого – як процесуальна програма управління реальним освітнім процесом.

Поняття «ігрові педагогічні технології» включає досить велику групу методів і прийомів організації педагогічного процесу у формі різних педагогічних ігор. Організація і проведення дидактичних ігор під час вивчення природознавства дозволяють більш повно реалізувати навчально-виховні цілі уроку та створюють мажорний стиль спілкування в колективі. Місце ігрових технологій у ознайомленні молодших школярів з об'єктами природи залежить від розуміння вчителем функцій та класифікацій педагогічних ігор. Результатом використання ігрових технологій на уроках природознавства є формування, розширення, засвоєння, закріплення, узагальнення навчального матеріалу всіма учнями [1, с. 41].

При використанні інтерактивних технологій на уроках природознавства учні вчаться ставити питання, давати повні відповіді, слухати інших і висловлювати свою думку. У школярів поповнюється словниковий запас, розвивається мова, мислення, увага, пам'ять, розвиваються комунікативні навички. Крім того, школярі вчаться працювати зі статистичними джерелами, знаходити необхідне в досліджуваному матеріалі.

В процесі викладання природознавства використовується проблемно-модульний підхід, всі теми вивчаються в єдності та взаємозв'язку. У процесі реалізуються різні організаційні форми роботи учнів: бібліотечні уроки, конференції, екскурсії, практичні заняття; в курсі посиленій регіональний компонент. Особлива увага приділяється можливості застосування знань у житті, організації здорового способу життя, вкладу людства і особисто кожного індивіда у вирішення глобальних проблем людства [2, с. 91].

Тренінгові технології – це система діяльності щодо відпрацювання певних алгоритмів навчально-пізнавальних дій і способів розв'язання типових завдань у процесі навчання. Тренінг – це форма групової роботи, яка забезпечує активну участі і творчу взаємодію учасників між собою і з учителем. Він є ретельно спланованим процесом надання чи поповнення знань, відпрацювання умінь і навичок, зміни чи оновлення певних ставлень, поглядів і переконань. На тренінгу втрачають силу багато правил, яких учні звичайно дотримуватися в школі (вставати, коли відповідаєш; сидіти за партами; не пересідати). Педагог, якого найчастіше називають тренером, не домінує, а лише спрямовує діяльність групи. Тренінг як форма педагогічного впливу передусім передбачає використання активних методів групової роботи (наприклад, рольових ігор). Саме тому тренінги дуже подобаються дітям і створюють у них відчуття свята, хоча під час їх проведення можна навчитися і збагнути набагато більше, ніж під час класичного уроку.

В контексті підвищення пізнавальних інтересів учнів з метою розвитку творчого конструктивного мислення для учнів молодшої школи розроблена система проектів як інноваційна технологія. Тематика проектів включає різні аспекти і теми в контексті природознавства. Їх розробка проходить на посильному для учнів рівні. У процесі підготовки і захисту проекту учні набувають навички і вміння дослідницького і прогностичного характеру, вміння логічно і аргументовано викладати матеріал [4, с. 102].

Технологія розвитку критичного мислення – представляє собою сукупність різноманітних педагогічних прийомів, які спонукають учнів до дослідницької творчої активності, створюють умови для усвідомлення ними матеріалу, узагальнення одержаних знань.

Інноваційні технології мають ряд особливостей, що дозволяють з достатньою ефективністю використовувати їх для виховання і розвитку учня в процесі навчання природознавства: організовують процес набуття нового досвіду і обмін навиками, дозволяють максимально використовувати особистий досвід кожного учасника, використовують соціальне моделювання, втілюють різні ситуації, які можуть виникати в освітньому процесі, в суспільстві, в групі, в реальному житті, такі, що ґрунтуються на атмосфері співробітництва, поваги до думки кожного, вільного вибору особистих

**Пріоритетні напрями європейського наукового простору.
Збірник студентських наукових праць. – Вип. 7**

рішень. При цьому необхідно враховувати діалектично логічний виклад матеріалу, що дозволяє бачити картину світу не за окремими її частинами, а закладати основи наукового світогляду в учнів.

Використовуючи інноваційні технології навчання на практиці, я переконалася, що молодші школярі краще засвоюють навчальний матеріал та з творчістю підходять до вирішення завдань. Особливого інтересу до навчання в учнів викликали саме ігрові технології. Отже, застосування інноваційних технологій на уроках природознавства не самоціль. Це лише засіб досягнення максимально можливого результату розвитку творчих здібностей молодших школярів.

Література:

1. Борщ О. Впровадження змісту ігрового навчання в педагогічну практику / О. Борщ // Початкова школа. – 2011. – № 7. – С. 39-41.
2. Пакулова В. М. Методика викладання природознавства / В. М. Пакулова, В. І. Кузнецова. — К. : Генеза, 2011. – 204 с.
3. Селевко Г. К. Сучасні освітні технології / Г. К. Селевко. – К. : Либідь, 2014. – 311 с.
4. Сосновська Є. Б. Методика викладання природознавства / Є. Б. Сосновська. – К. : Либідь, 2012. – 208 с.

ВИКОРИСТАННЯ ГРАФІЧНОГО РЕДАКТОРА ТИПУ: КОМПАС-3Д ПІД ЧАС НАВЧАННЯ ДИСЦИПЛІНИ КРЕСЛЕННЯ

Аліна Бринза
магістрантка

*кафедри технологічної, професійної освіти та загальнотехнічних дисциплін
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
Науковий керівник – проф. Куліненко Л. Б.*

Сьогодні неможливо уявити собі сучасне промислове підприємство або конструкторське бюро без комп’ютерного оснащення зі спеціальним програмним забезпеченням, и яке призначено для проектування різного обладнання та розробки його конструкторської документації. Тому використання сучасних програмних засобів щодо створення графічної документації має стати одним із пріоритетних напрямів технологічної підготовки, вже починаючи зі школи. Вирішення цієї проблеми стає можливим через впровадження в навчальний процес завдань із використанням принципів роботи систем автоматизованого проектування.

Виконання завдань з креслення за допомогою графічного редактора КОМПАС-3Д дозволяє істотно інтенсифікувати освітній процес для студентів-технологів, скоротити час на виконання графічних робіт, а також значно підвищити якість і точність графічних завдань та проектної документації.

Для організації навального процесу із застосуванням програмного забезпечення ми пропонуємо розглянути методику застосування графічного редактора КОМПАС-3D

*Пріоритетні напрями європейського наукового простору.
Збірник студентських наукових праць. – Вип. 7*

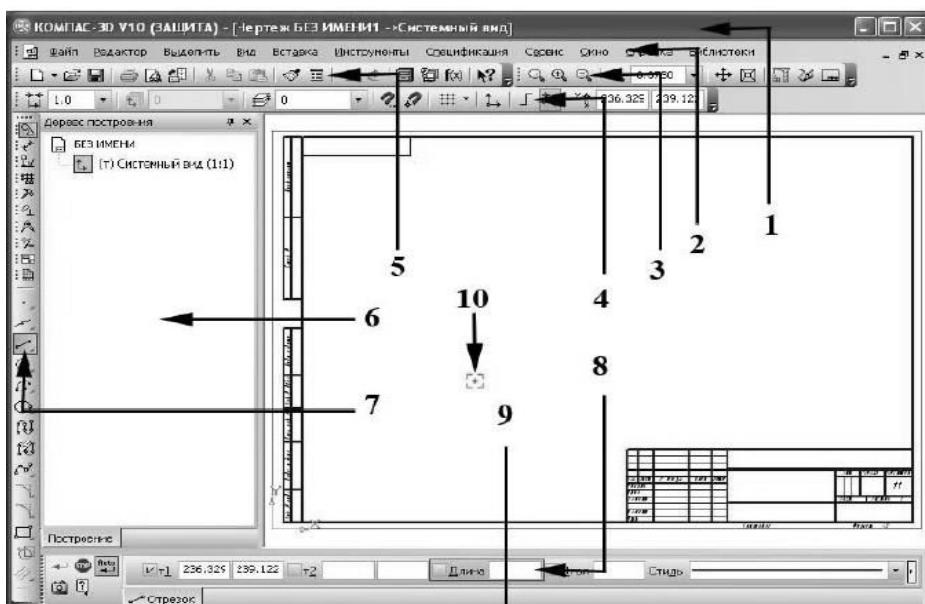
під час вивчення теми «Побудова аксонометричних проекцій в КОМПАС-3D». Перед розкриттям даної теми потрібно ознайомитися з інтерфейсом програми КОМПАС-3D та основними інструментами проектування.

Метою є:

- освоєння і закріplення навичок креслення в системі «КОМПАС-3D» у процесі вивчення аксонометричних проекцій;
- ознайомлення із допоміжними засобами креслення, нанесення розмірів та штриховою в графічному редакторі «КОМПАС-3D» [2, с. 23].

КОМПАС-3D – система твердотільного тривимірного параметричного проектування. Система дозволяє візуалізувати ідею у вигляді асоціативної об'ємної моделі і відобразити всі параметри в проектній документації. Три основні компоненти КОМПАС-3D – це середовище тривимірного моделювання, система автоматизованого проектування, графік і модуль проектування специфікацій. Особливості системи – зрозумілий інтерфейс, логічна структура і зручна довідкова частина [3].

Для початку ми ознайомимося з інтерфейсом програми КОМПАС-3D

Мал. 1. Інтерфейс графічного редактора «КОМПАС-3Д».

Інтерфейс графічної системи КОМПАС-3Д складається з наступних елементів:

1 – заголовок вікна; 2 – головне падаюче меню; 3 – панель вид; 4 – панель поточний стан; 5 – стандартна панель; 6 – дерево побудови; 7 – компактна панель; 8 – панель властивостей; 9 – рядок повідомлень; 10 – курсор системи.

Застосування програми КОМПАС-3Д забезпечує можливість для реалізації певних цілей:

- ознайомлення з важливими правилами виконання креслень згідно державним стандартам ЕСКД та вітчизняних стандартів (ГОСТ і ДСТУ);
- засвоєння знань про прямокутне проектування на одну, дві, три взаємоперпендикулярні площини та про побудову аксонометричних проекцій;
- вміння відтворювати образи предметів, аналізувати їх форму і конструкцію;
- формування елементарних компетентностей з комп’ютерної графіки;
- засвоєння знань про особливості виконання складальних креслень;
- розвинення в учнів технічного і образотворчого мислення та просторових

уявлень [1].

Виконання завдань з креслення за допомогою цієї програми розвиває пізнавальний інтерес у студентів, дозволяє надати графічний матеріал і забезпечує самостійну розробку графічної документації для виготовлення складних деталей. А також дає змогу викладачу зробити процес навчання цікавим, виділити в ньому ті аспекти, які зможуть привернути до себе увагу студентів.

У процесі вивчення теми «Побудова аксонометричних проекцій в КОМПАС-3D» студентам необхідно дати пояснення про аксонометричні проекції, їх види та метод створення тривимірної моделі в КОМПАС-3D.

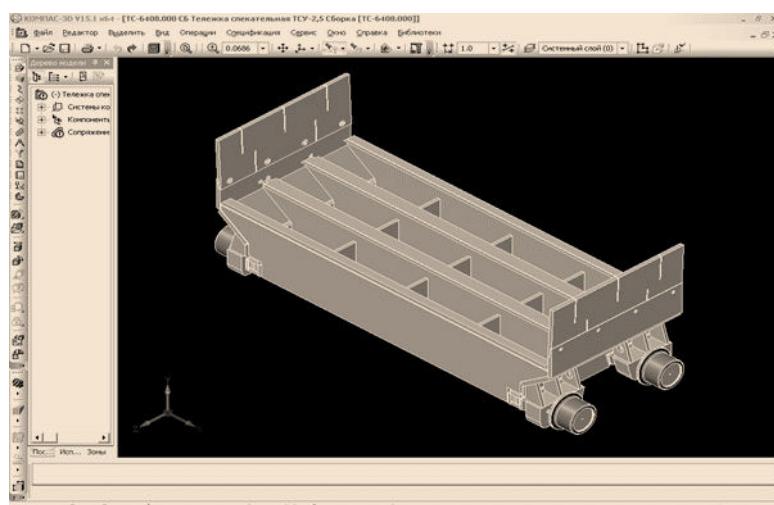
Аксонометрична проекція являє собою зображення предмету в площині яка отримана шляхом проектування осі прямокутних координат, до яких віднесена система точок цього предмету. Аксонометричні проекції мають властивість наочності і одночасно властивість обертності – за таким зображенням легко уявити загальну форму предметів та їх положення в просторі.

Як правило, аксонометричні проекції утворюються шляхом паралельного проектування, причому напрямок проектування не паралельний жодній з проекцій. Якщо напрям проектування буде перпендикулярним площині креслення, то аксонометрична проекція називається прямокутною, в іншому випадку – косокутною. Проекції осей координат мають назву – *аксонометричні осі*. Відношення натуральної величини відрізка до його довжини, розташованого на аксонометричній осі, називають *коєфіцієнтом спотворення*.

Залежно від порівняльної величини коєфіцієнтів спотворення по осях розрізняють три види аксонометрії: ізометрія – усі три коєфіцієнти перекручування рівні між собою ($u = v = w$); диметрія – два коєфіцієнти спотворення рівні між собою і відрізняються від третього ($u \neq v = w$, або $u = v \neq w$, або $u = w \neq v$); триметрія – усі три коєфіцієнти спотворення не рівні між собою ($u \neq v \neq w$).

Основне положення аксонометрії сформульовано німецьким геометром К. Польке: *три довільні довжини відрізки прямих, що лежать в одній площині та виходять з однієї точки під довільними кутами один до одного, являють собою паралельну проекцію трьох рівних відрізків, відкладених на прямокутних координатних осях від початку* [4].

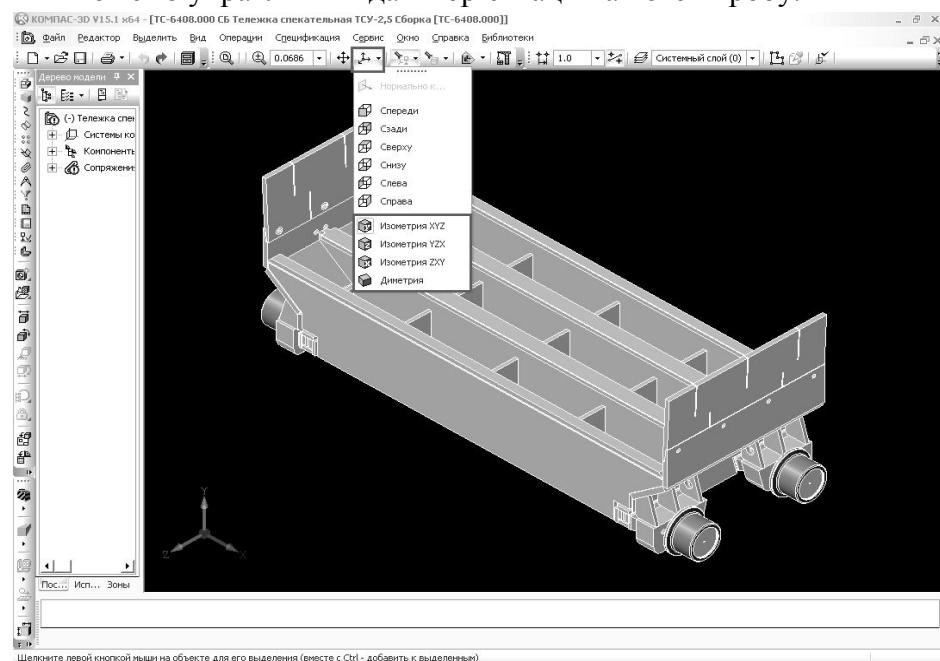
Аксонометрія, диметрія та ізометрія в КОМПАС-3D слугують для візуалізації моделі виробу.

Пріоритетні напрями європейського наукового простору.
Збірник студентських наукових праць. – Вип. 7

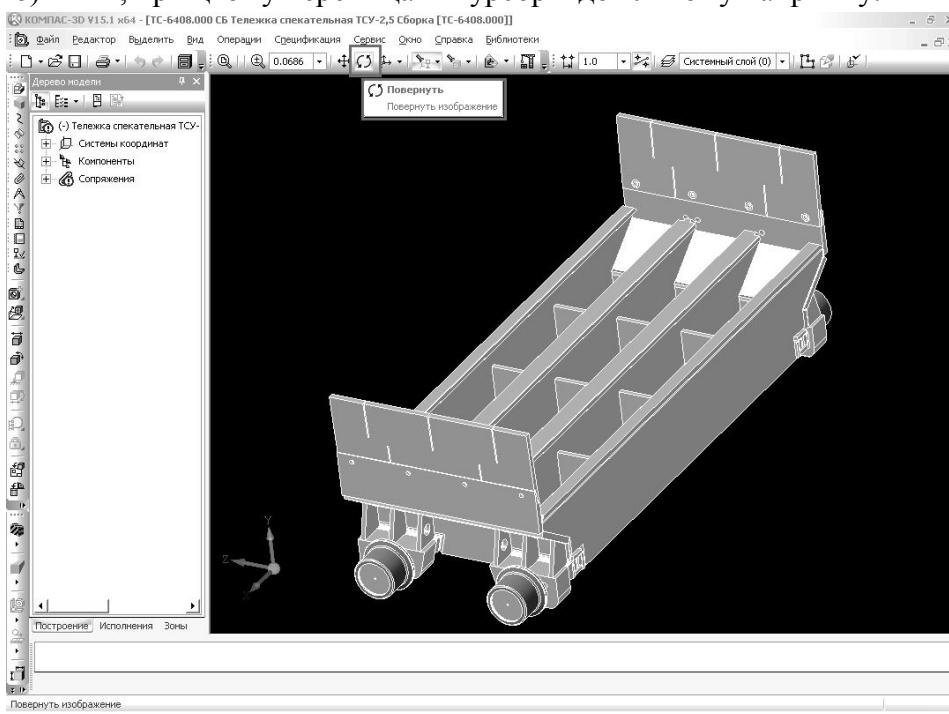
Мал. 2. Аксонометрія.

Тут ми можемо управляти видами орієнтації нашого виробу.

Мал. 3. Налаштування виду зображення аксонометричної проекції.

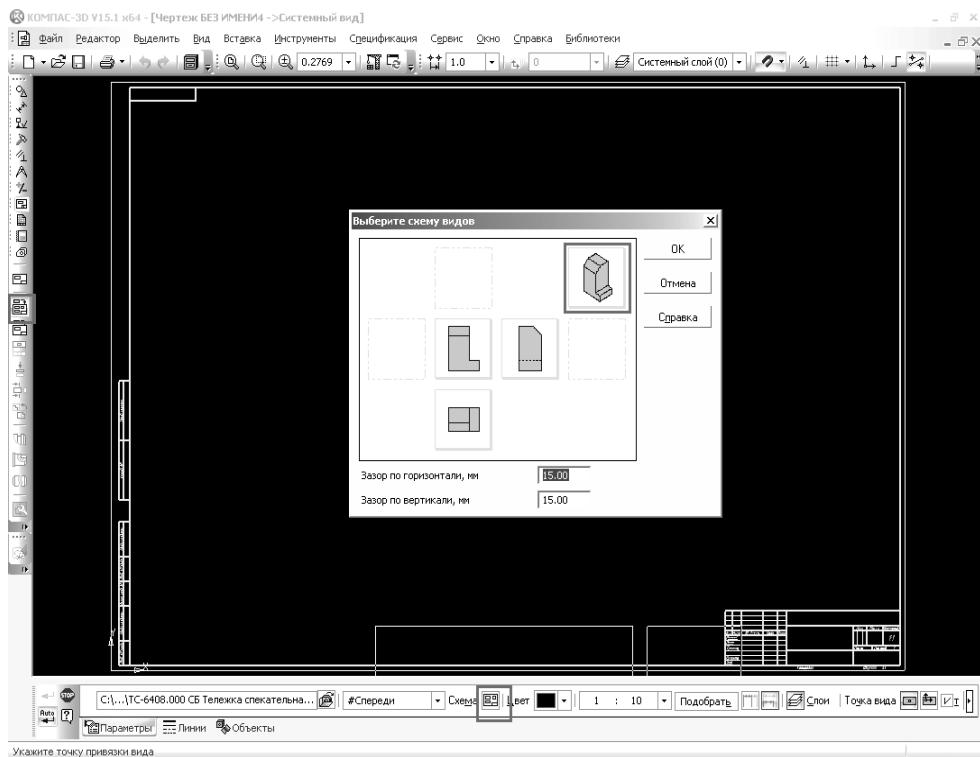
Так само, у вікні відображення моделі, натиснувши на клавішу повернути, можна змінити орієнтацію моделі довільно, або ж, натиснути і утримувати скроллер (коліщатко) миші, при цьому перемішати курсор в довільному напрямку.

Мал. 4. Повернути модель, змінити орієнтацію довільно.

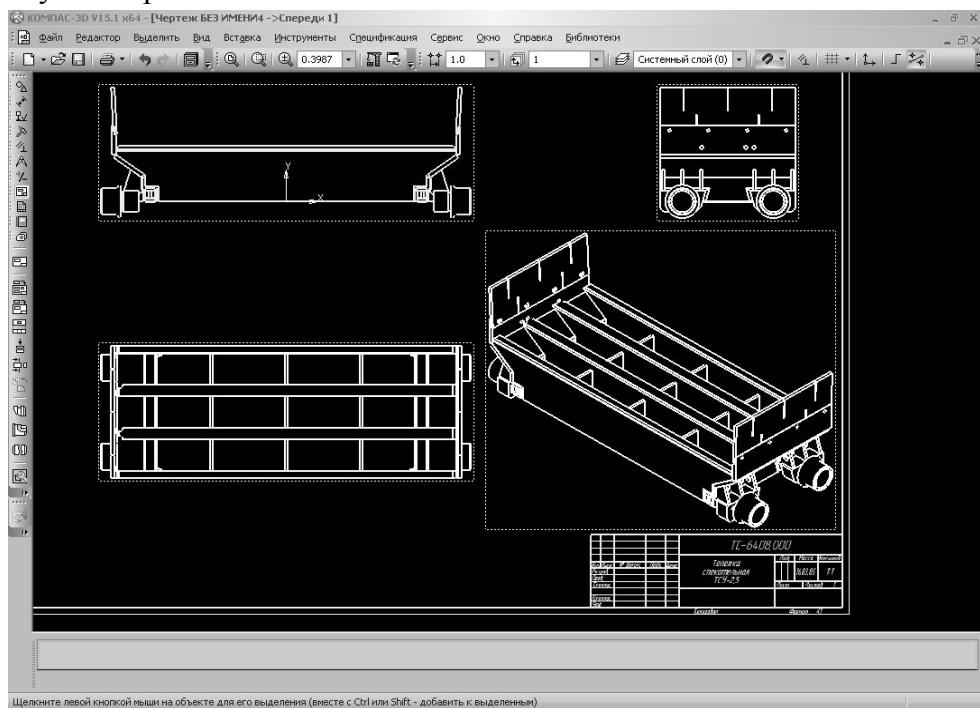
В графічному редакторі КОМПАС-3Д є можливість вставляти аксонометричні проекції в креслення з готової моделі виробу, для цього потрібно просто вибрати схему видів.

**Пріоритетні напрями європейського наукового простору.
Збірник студентських наукових праць. – Вип. 7**

Мал. 5. Створення креслення с видами і аксонометричною проекцією.

Провівши деякі маніпуляції, зручно розмістити види і аксонометричну проекцію на вільному полі креслення.

Мал. 6. Креслення с видами та аксонометрією.

Зазначений алгоритм дає змогу студентам побачити у динаміці автоматизоване створення креслення в системі аксонометричних проекцій. Окрім цього, це дозволяє скоротити час для створення трьох проекцій (побудову можна виконати орієнтовно за 1 хвилину). Так, як студенти бачать практичне застосування системи та усвідомлюють переваги автоматизованого креслення, у них підвищується інтерес до предмету та стимулюються когнітивні процеси (увага, мислення, сприймання, пам'ять).

Пріоритетні напрями європейського наукового простору.
Збірник студентських наукових праць. – Вип. 7

Використання сучасних програм, а саме КОМПАС-3D, при вивченні курсу креслення забезпечує краще сприймання навчального матеріалу. А також застосування цієї програми сприяє розвитку пізнавального інтересу студентів до вище зазначеного предмету і їх технічного мислення, спонукає до самовдосконалення, дає змогу на високому рівні виконувати навчальні завдання та складати креслярсько-графічну документацію, формує елементарні вміння з комп’ютерної графіки.

Література:

1. Верхола А. П. Системний аналіз процесу навчання графічних дисциплін у технічному університеті / А. П. Верхола // Вища освіта України. – 2005. – № 3. – С. 70-73.
2. Козяр М. М. Формування графічної діяльності студентів вищих технічних навальних закладів освіти засобами комп’ютерних технологій / М. М. Козяр. – Рівне : НУВГП, 2009. – 280 с.
3. Талалай П. Г. Комп’ютерний курс начертательной геометрии на базе КОМПАС-3D. – СПб. : БХВ-Петербург, 2010. – 608 с.
4. Тхоржевський Д. О. Методика трудового професійного навчання та викладання загально технічних дисциплін / Д. О. Тхоржевський. – К. : Вища шк., 1992. – 334 с.
5. Шевчук Л. Д. Методика застосування технологій прикладної інформатики в школі та вищому педагогічному навчальному закладі / Л. Шевчук // Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди: наук.-теорет. збірник. – 2009. – Вип. 18. – С. 273-277.

МЕТАМОДЕРНА КОНЦЕПЦІЯ СУЧASNOGO MISTEЦTVA

Євген Броницький

студент I курсу

педагогічний факультет

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Науковий керівник – викладач Паньків Г. С.

Ми живемо світі, де щохвилини що-небудь відбувається і змінюються. Але, людина і в цих обставинах мусить розуміти і себе і те, чим вона займається, в контексті динамічних соціальних і геокультурних подій. Отже, спробуємо зрозуміти функцію сучасного мистецтва в історичній ситуації, створеної постмодернізмом. Для цього, безумовно, потрібно накреслити форму основних напрямків і динаміки культурних процесів сучасного людства. Автор розглядає феномен глобалізації як світовий механізм поширення постмодерністської ідеології.

Постмодернізм, як культурна епоха, вже в ХХ столітті зазнав закономірну кризу, яка в столітті ХХІ переріс в агонію – на зміну йому в 2010 роки прийшов «метамодерн». Говорячи про «сенс», концепції та ідеї, досить непросто стиснути досліджувану тему до формату статті, не загубивши при цьому з уваги будь-які значні деталі механізму цих процесів. Однак ми спробуємо спростити завдання, склавши всі

вихідні одиниці в суму і позначивши її одним поняттям «інформація».

В середині ХХ століття «інформація» вже чітко розподілялася за принципом полярності – цензура як інструмент контролю ідей придбала визначальне значення в різних за політичним забарвленням режиму державах. В СРСР цієї епохи підписувати п'есу власним ім'ям – автоматично означало відповідати домінантній ідеї режиму – т. зв. «соцреалізму». Будь-який художній твір, якщо він містив будь-яку альтернативну ідею, доходив до читача/глядача тільки за умови нелегального видання та тиражування. Якщо ж автора, крім етичних ідеалів, турбувало власне життя або свобода – використання псевдоніму ставало необхідною умовою творчості. Інформація та робота з нею стала вимагати наявності технік безпеки, а серед міщенів існував жарт про те, що зберігати «заборонену» літературу небезпечніше кокаїну.

Наявність і причетність до нелегальної інформації ділила суспільство на інформаційно-полярні класи. Почалося це, зрозуміло, куди раніше – цензура існувала і в античні часи. Однак роль диференціюючого фактору інформація набула лише тоді, коли серед маси людей утворилася обізнана більшість. Сучасний соціум вже набагато складніше, класово він є не дво-, а мультиполярним.

Інтернет, що з'явився в кінці минулого століття як невелика локальна структура наукового містечка, виріс в ХХІ столітті в глобальну супермережу. Тепер, наприклад, будь-який школляр може за кілька хвилин знайти практичне керівництво по виготовленню напалму або гексогену з доступних в хомзамі компонентів. Не вдаючись в опис прикладів пошуку і використання інформації будь-якого роду, перейдемо до короткого аналізу ідей постмодерністської епохи – досить імовірно, що метамодерн є ще більш залежним від «суперявищ» типу глобалізації, ніж його старший попередник.

Завдання досліджувати «постмодерністський» меседж і принципи ставили перед собою багато авторів, але я хотів би навести уривок зі статті моого друга і колеги з Росії А. Седніна в якості підсумку «місії» постмодерну: «Пропоную уявний експеримент. Ви прийшли на виставку сучасного мистецтва і побачили там два перформанси (представлення) стільців: з рецензій критиків вам відомо, що один з перформансів прийнято вважати шедевром, а інший – дешевиною. Як зрозуміти, яким стільцем захоплюватися? Ви вивчаєте таблиці. Читаєте про ці стільці на Вікіпедії. Порівнююте рецензії. При достатній підготовці – перевіряєте репутацію рецензента. В результаті ви зважуєте стілець на вагах інформаційної завантаженості, і перемагає той, чия «вага» більше» [1].

Отже, людина в своєму природному розвитку, в ХХІ столітті має знову повернутися до питання осмислення початкових завдань і ідей, які змушують нас визнати необхідність і обґрунтованість існування самого образотворчого мистецтва. Творчість, виходячи зі своєї суті – крім самої мети і завдання як формуючого доцільність свого існування фактора, обов'язково має містити експресивний, неповторний компонент «людського» при мінімумі техногенно-машинної складової.

Це не означає, що фотографія, зроблена на цифровий фотоапарат, не може бути об'єктом мистецтва. Важливо, щоб фотограф розумів – разом з технічним прогресом можливість створення фотографії збільшилася як в сенсі доступності та собівартості, так і в питанні технічної грамотності і освіченості самого автора. Сьогодні ми можемо побачити масу уявних фотографів, які на справді є лише власниками фотоапаратів.

Пріоритетні напрями європейського наукового простору.
Збірник студентських наукових праць. – Вип. 7

Очевидно, що форма не повинна бути складовою, яка переважає над змістовою ідеєю об'єкта мистецтва. Основне значення «ядра», що робить можливим існування об'єкта, необхідно закріпити саме за ідеєю. Причому ідеєю, синхронізованою логічно і етично з вічними завданнями як самого мистецтва, так і сучасними проблемами людства. Етична складова, в свою чергу, випливає з принципів, вивчених і знайдених в період формування людської самосвідомості – технічній революції передувало становлення етичної філософської доктрини.

У такому контексті самоорганізація в рамках Інтернету, використання партизанських способів інституалізації стають порятунком для тієї частини молоді, інтереси якої не представлені в ЗМІ. Зрозуміло, не треба ідеалізувати Інтернет. Необхідно пам'ятати і про проблеми, що виникають у зв'язку з його розвитком: формування Інтернет-залежності, складність правового регулювання, в тому числі і в області авторського права, велика кількість «флуду» і «спаму» тощо.

При цьому на субкультурному рівні віртуальна реальність виявляється добрим ґрунтом для створення і існування великої кількості як об'єктів мистецтва, так і формальних та неформальних об'єднань, які часто самоорганізуються паралельно і незалежно від офіційних інституцій. Необмежені можливості спілкування, пошуку «побратимів по розуму», не скуті віковими або просторовими межами, призводять до формування складного транскультурного і транснаціонального простору» [2].

Назвати будь-яким чином етимологічно точно сучасну парадигму загальносвітового контексту образотворчого мистецтва представляється неможливим та не необхідним. Ймовірно, це відбудеться після настання певного етапу його існування, коли можна буде виділити характерні риси і ознаки. Відсутність же необхідності – пряний наслідок зазначененої вище класичної концепції взаємозв'язку змісту і форми.

Література:

1. Седнин А. О чем молчит метамодерн ? / А. Седнин // Журнал о метамодернизме. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://newtonew.com/culture/wow-metamodern>.
2. Шульгин А. Биографический проект в сетевом пространстве / А. Шульгин // Художественный журнал. – 2002. – № 45. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://xz.gif.ru/numbers/45/shulgin/>.

**МЕТОДИКА ВИХОВАННЯ
МУЗИЧНОГО ТАЛАНТУ ДОКТОРА СУЗУКІ**

Анастасія Брусановська

студентка III курсу

педагогічний факультет

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Науковий керівник – доц. Бухнієва О. А.

Ця методика заснована на принципі, що всі діти мають здібності до навчання музики, питання лише в тому, як правильно підійти до цього.

Пріоритетні напрями європейського наукового простору.
Збірник студентських наукових праць. – Вип. 7

Основою підходу до навчання є такі моменти в житті дитини:

1. Раннє дитинство
2. Любов батьків та їх залученість
3. Прослуховування
4. Донотний період
5. Середовище
6. Репертуар
7. Поступовий підхід
8. Словник
9. Повторення
10. Пам'ять

1. Раннє дитинство

Для раннього дитинства характерне розвиток розумових процесів та координація рухів, тому для дитини важливо вбирати та засвоювати позитивну інформацію з оточення.

2. Любов батьків та їх залученість

Даний підхід має три діючі особи – батьки, вихователь та дитина. Завдяки їх благополучній взаємодії відбувається виховання дитини як особистості в першу чергу.

3. Прослуховування

Третій етап характеризується розвитком в дитині прекрасного за рахунок оточення чудовою музикою, так само як вона оточена звуками рідної мови з самого народження.

4. Донотний період

Четвертий етап – Сузукі бере за основу навчання дітей на музичному інструменті без знань нот. Це пояснюється тим, що на дитина не вміючи читати може говорити.

5. Середовище

Слідуючий момент в житті дитини – середовище. Діти завжди вчаться мови в своїй сім'ї, а також з друзями. Позитивний настрій повинен створюватися на уроках музики і під час домашніх занять.

6. Репертуар

Навчання за методом Сузукі відрізняється тим, що у дітей одинаковий репертуар. Для кожного інструменту в школах Сузукі він єдиний. Діти можуть спілкуватися один з одним за допомогою мови музики.

7. Поступовий підхід

Після того, як вивчено музичний текст, настає робота над хорошим звуком, музичною чутливістю. Коли дитина може досконало виконати одну п'єсу, йому можна дати ще одну, але продовжувати працювати над обома.

8. Словник

Заняття кожен день. Коли повторюєш вже вивчені твори, то застосовуєш нові прийоми та навички. Ці твори ідуть як технічна основа для подальшого розвитку.

9. Повторення

Сузукі вважає, що повторення є основою благополучного навчання дітей, бо саме через це у дитини формуються певні навики. Зупинятися на досягнутому не треба,

навпаки, потрібно прагнути до творчого зростання дитини.

10. Пам'ять

Розвиток пам'яті та прискорене навчання результат навчання нотної грамоти після освоєння музичного інструмента.

Історія про «зародження таланту»

Шінічі Сузукі – японський скрипаль і музичний педагог, автор всесвітньо поширеного методу викладання музики. Відкриття цього методу складається з трьох частин. Перше частина відкрита Сузукі відвідавши величезний інкубатор для виведення японських жайворонків. Він на свій подив зазначив, що кожне вилуплене пташеня автоматично повторює пісню вчителя. Однак, через кілька днів пташеня, що почало з простого копіювання, починає створювати власні варіації оригінальної пісні. Друга частина заключається в тому, що кожна дитина вчиться розмовляти. Коли дитина народжується, то на протязі двох років вона освоює мову своєї країни. Можна зробити висновок, що будь-який дитячий мозок може вивчити велику кількість мов, бо в організмі дитині міститься велика копіювальна машина, яка дає практично необмежену можливість освоїти мелодію будь-якої мови. Третє відкриття – дитина в будь-якому віці може навчитися грати на музичному інструменті. Вся справа в копіюванні. Адже 95% людей так ніколи і не навчаться правильно співати тільки тому, що їм з дитинства переконували: копіювати – це погано. Їх позбавляли головного інструменту навчання – наслідування.

Суть методики. Хоча багато учнів Судзукі зробили успішну кар'єру в музиці, а система дитячого розвитку отримала називу «Виховання талантів», професор не ставив собі за мету виростити геніїв. Шініті Судзукі відзначав: «Моя мета – зробити з малюка не музиканта, а добру, шляхетну людину. Покохавши хорошу музику, мої учні будуть прагнути до краси і гармонії у всіх сторонах життя».

На першому місці у Сузукі – дитина, а на другому – талант, тобто, коли дитину привчаєш до музики, то в першу чергу, виховуєш в дитині особистість. Сама по собі дитина тягнеться до знань, що мають значимість та цінність, де й проявляється цікавість до оточуючого світу. Цей інтерес включає в себе ігрову діяльність та формується в процесі навчання.

Мета методики – не в тому, щоб відшукувати серед учнів геніїв, а щоб розкрити здібності кожної дитини за допомогою гри на музичному інструменті.

Сузукі був першим, хто припустив, що діти 2-4 років можуть вільно звертатися з музичним інструментом. Не просто по-дитячому «пілікати», а грати на ньому. Він вважав, що важливим є для дитини не нав'язування чогось, а прищеплення власного музичного смаку – потрібно давати вибір дитині.

Дана методика може бути доповненням до інших, бо вона не знаходиться в протиріччі з іншими, так як метод Сузукі – це більше філософія і практичний метод, ніж виконавська школа, про що школи Сузукі активно і заявляють. Хоча й багато педагогів та музичних викладачів негативно відносяться до неї.

Поширеність методу обмежується Японією, Азією, Африкою, Австралією, Новою Зеландією, Північною і Південною Америкою. Проте Сузукі створив методику, яка в наші дні поширилася по всьому світу і знайшла десятки тисяч послідовників і учнів, багато з яких стали першокласними музикантами.

Науковий пошук студента

Дана методика може бути доповненням до інших, бо вона не знаходиться в протиріччі з іншими, так як метод Сузукі – це більше філософія і практичний метод, ніж виконавська школа, про що школи Сузукі активно і заявляють. Хоча й багато педагогів та музичних викладачів негативно відносяться до неї. Методика доктора Сузукі розвиває визначально закладеної природою в кожній дитині музичності. Тому вона не готовить професійних музикантів, а дає можливість дитині розвинути свої здібності.

Плюс цієї методики в тому, що метод має на увазі колективне музикування, тобто це спільна праця з батьками та іншими сім'ями. Це дає можливість естетично розвиватися кожному члену сім'ї.

Я вважаю, що ця методика може бути розповсюджена і по Україні. По-перше, в Україні добре розвинута музична культура, тому вона може підчерпнути щось нове з цієї методики. По-друге, незважаючи на неприйнятість методики у інших країнах, вона максимально задіяна в інтересах батьків та дітей. Вважають, що лише авторитетні педагоги і музичні викладачі можуть займатися музичним вихованням дітей. Так, методика лише трохи розвиває музичні здібності, але саме в цьому заключається ціль занять музикою з дітьми.

При зацікавленості даної методики певного кола людей, вона може розширити своє поле та почати розповсюджуватися при школах. Так як при методиці доктора Сузукі можна починати навчання з 3-4 років, то вона буде добре поширена саме в дитячих садках, при навчанні до 12-14 років дитина може здобути добре музичне виховання та мати певні задатки.

Метод не відбирає, а розвиває дітей. Ранній початок дає певні переваги. Аналогічні раннього читання, раннім заняття математикою і т.д. При гарній організації навчального процесу у дітей не виникає кризи після перших років заняття інструментом, бо багато дітей кидали музичну школу після 2-3 років заняття, як тільки почалися перші складнощі. Діти люблять уроки, їм подобається музикувати разом. За словами викладачів однієї з шкіл Сузукі в Італії, їх учні виграли багато міжнародних виконавських конкурсів.

На відміну від інших поширеніх методик музична система японського педагога практично не зустрічає серйозної критики з боку опонентів, можливо, тому що вона розрахована на певне коло сімей, хоча доктор Сузукі і наполягав на універсальності свого способу виховання.

При цьому треба, звичайно, врахувати, що далеко не всі батьки психологічно і матеріально можуть поставити в центр навчання розвиток музикальності свою дитину або заволодіння ним будь-яким інструментом. Але якщо є бажання гармонізувати життя малюка, надати їй духовний сенс, то метод доктора Сузукі цілком можна реалізувати в повсякденній практиці.

Література:

1. Синити С. Воспитание талантов / С. Синити. – М. : Попурри, 2011. – 196 с.
2. Синити С. Возвращенные с любовью: Классический подход к воспитанию талантов. – М. : Попурри, 2005. – 192 с.

**ОСОБЛИВОСТІ ВИРАЖЕННЯ НЕГАЦІЇ В ТЕКСТОВИХ СИТУАЦІЯХ
АНГЛОМОВНОЇ ХУДОЖНЬОЇ ПРОЗИ**

Тетяна Буберенко

студентка IV курсу

факультет іноземних мов

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Науковий керівник – доц. Сорока Т. В.

Сучасне суспільство характеризується безпредецидентним зростанням рівня агресії і насильства, що пов'язано з постійним і безперервним розвитком економіки, результатом якого є посилення конкурентної боротьби в усіх сферах життя і діяльності людини. Агресія, як один із способів емоційного реагування, супроводжує процес спілкування і має на меті заподіяти моральну або фізичну шкоду, або знищити іншу людину або предмет. При цьому одним з найбільш ефективних засобів досягнення цієї мети є вербалні та невербалні засоби комунікації. Агресія мотивується емоціями гніву, відрази і презирства, які входять в структуру емоцій тріади ворожості [2, с. 63], що свідчить про безпосередній зв'язок агресивних проявів в мові та мовленні з емоційною сферою індивіда.

Актуальність зумовлена активним поширенням мовної агресії індивідів в сучасному суспільстві, що знаходить яскраве втілення в мові та мовленні геройів художніх творів британських авторів, які відображають взаємодію і стосунків між людьми в різних сферах життєдіяльності; значимістю лексико-семантичних, інтонаційно-смислових і стилістичних засобів вираження агресії в передачі емоцій тріади ворожості (gnіву, відрази і презирства), а також реалізації відповідної інтенції адресанта [1, с. 34]; недостатньою вивченістю окремих аспектів семантики одиниць мови, що функціонують як засоби передачі вербалної і невербалної агресії в британській художній літературі.

Метою цієї роботи є виявлення способів прояву вербалної і невербалної агресії для вираження негативних емоцій мовця, а також досягнення деструктивних цілей комунікації.

Об'єктом вивчення в даній роботі є лексико-семантичні і стилістичні способи вираження вербалної і невербалної агресії як способу емоційного реагування, мета якого полягає в навмисній образі, заподіянні шкоди адресату або вираженні негативних емоцій, в англійській мові.

Вибір об'єкта обумовлений постійно зростаючої агресивністю суспільства, що має своє вираження в способах взаємодії індивідів один з одним, їх вербалній і невербалній поведінці, що знаходить відображення в сучасній англійській художній літературі, невід'ємною частиною якої є прагнення автора відобразити як негативні емоції героїв, так і способи прояві агресії, говорячи засобами мовлення і мови.

Предмет вивчення – лексико-семантичні, інтонаційно-смислові та стилістичні засоби мови, за допомогою яких комуніканти здійснюють агресивну вербалну і невербалну поведінку в ситуаціях міжособистісного спілкування, а також прийоми створення агресивності в британському художньому тексті.

Негативно забарвлени емотивні висловлювання зазвичай передаються у мовленні за допомогою граматичних структур, які виражають почуття засудження, прикрості, докору, обурення, тощо. Зображення саме таких почуттів може бути зумовлено структурою речення, або його лексичним наповненням. Окрім цього, виявленню суб'єктивної негативної оцінки мовця може сприяти використання вигуків, дієслів з негативною конотацією, або ж інших маркерів-інтенсифікаторів.

Говорячи про роль просодичних засобів в емоційній промові, слід зазначити, що інтонаційне оформлення будь-якого висловлювання є найкращим способом виразити будь-які душевні стани. Іноді просодія може бути тільки єдиним засобом, достатньою для того, щоб нейтральне висловлювання стало емоційним.

«*Everybody thinks so – the most advanced people. And I know*» [5, с. 18].

У наведеному прикладі дієслово «*know*» виділено з певною метою. На листі курсив і інші способи зміни шрифту – один з типових способів передачі емоційних станів. Інтонація, виділення слова «*know*» говорить про впевненість мовця в своїй правоті, вказує на його завищену самооцінку і бажання продемонструвати свою обізнаність і перевагу над іншими, читач з легкістю може відчути презирство говорить по відношенню до іншої особи.

Крім того, в письмовій мові виділяють тільки два види просодичних засобів – окличну інтонацію і парцеляції, тому що в письмовій формі тільки ці кошти представлені спеціальними знаками пунктуації, тире, знак оклику.

«*Please! I'll do anything. Anything you like!*» [8, с. 306].

«*Speak for yourself!*» [5, с. 108].

У наведених прикладах знак оклику інформує читача про те, що автор переживає сильні емоції, в першому випадку – переживання, доведене до відчаю, а в другому прикладі автор як би попереджає, що його, можливо образили, звучить пересторога.

Парцеляції, як засіб демонстрації емоцій зустрічається значно рідше, ніж оклику інтонація.

«*Knock, knock. Louder*» [10, с. 132].

Герой напружений, відчувається його хвилювання, і пауза між пропозиціями посилює напругу серед учасників процесу комунікації.

Говорячи про морфологічних засобах вираження емоційності у мові, то, в першу чергу, слід назвати суфікси, які надають позитивну або негативну забарвлення слову.

Так, афікси *-ie*, *-let* (*girlie*, *birdie*, *kinglet*) передають позитивне емоційне забарвлення, а суфікси *-y*, *-ish* + іменна основа утворює прикметники з негативною, а іноді і зневажливою конотацією: *«bookish, doggish»*.

«*The whole thing sounds a little fishy, does not it?*» [8, с. 181].

У представленаому прикладі *fishy* означає сумнівний, підозрілий, що не викликає довіри. Суфікс – у надає слову негативну конотацію.

Інфінітивні речення займають важливу позицію у висловленні негативної оцінки серед односкладних речень. Зазвичай, інфінітивні речення вказують на незвичайність або несподіваність ситуації, яка демонструється, та несе в собі позитивну або негативну оцінку. Маркером цієї оцінки може слугувати контекст. Наприклад:

«*To think of that! This blond young puppy of a man, with his meretricious view of the*

world, his easy way with women, money, society, knew exactly how to foster his talent by an encouraging word here, a moral slap there» [10, с. 318]

Тут ми бачимо низку виражених негативних емоцій – зневагу, обурення, сарказм.

Інфінітивні речення демонструють позицію мовця, тобто його точку зору щодо стану речей, явищ, подій, осіб, або навіть стосовно себе самого [3, с. 152].

У прикладі, наведеному нижче, ми можемо спостерігати засудження поведінки безпосередньо мовця:

«*To die out – lonely – wanting them, wanting home»* [4, с. 176].

Також до інфінітивних речень можна додати висловлювання, що включають в себе лайливу лексику, як-то: «*Damn you! To hell with you! The hell with him!*».

Окрім інфінітивних речень, експресивністю та емоційністю характеризуються речення з ядерним компонентом Participle I. Саме вони, на відміну від інфінітивних речень, характеризуються суттєво негативною експресією. Наприклад:

«*Living at the mercy of a woman!*» [7, с. 39].

В наведеному прикладі ми можемо спостерігати обурення, засудження, зневагу, тощо.

Для речень цього типу є характерним використання маркерів повторюваності або тривалості дій (*again, always, as usual, etc.*) заради інтенсифікації негативного забарвлення речення. Наприклад:

«*Giving my money away again!*»

Виражати такі негативні емоції, як-то докір, засудження, заборону, тощо, можуть також конструкції, що мають в собі модальні дієслова *should, must, ought, could, might* у сполученні з інфінітивом.

Лексичний рівень по праву є найбільш багатим в засобах вираження негативних емоцій. Практичний кожен день утворюються нові слова, неологізми, що мають яскраву експресивну забарвлення, тому дослідження в сфері лексичних засобів вираження не можуть не бути актуальними. До лексичним способом передачі емоцій деякі автори відносять тропи, вигуки і слова, що мають оціночний компонент у своїй структурі.

«*'This is a terrible mistake', he said, shaking his head from side to side 'a terrible, terrible mistake'*» [5, с. 88].

Так, прикметник *terrible* містить негативне смислове значення, а при повторі слова створюється враження, що мовець не тільки сумнівається, але і жалкує про те, що відбувається. Вигуки також виступають яскравими індикаторами емоційної промови.

Велика частина роботи відведена граматичним засобам вираження емоцій. До них відносяться: використання невідповідного часу, використання часів групи Continuous, ступенів порівняння, емфатічний *do i oneself*, інверсія.

«*'Tom's getting very profound', said Daisy, with an expression of unthoughtful sadness*» [5, с. 13].

Використання тривалого виду висловлює роздратування і невдоволення мовця.

Крім того, до найбільш поширеніх способів передачі жаль відноситься конструкція *I wish ... smb would*, Яка використовується для вираження незадоволення ситуацією, що говорить як би критикує те, що відбувається, висловлює своє

невдоволення.

«'I do wish', she cried, 'Uncle Timothy would not talk about what does not concern him!'» [6, с. 109].

Конструкція *I wish somebody would* виражає в даному випадку відчай, гостре бажання мовця з приводу того, що сталося події. Емоційний стан посилено емфатична вживанням *do*.

Незважаючи на значний інтерес до опису вербальної і невербальної агресії, питання реалізації агресивних проявів в мові та мовленні індивіда розглянуті в рамках науки недостатньо повно. Даний факт вказав нам на необхідність доповнення знання про досліджуваний вигляді емоційного реагування шляхом виявлення агресивного змісту, укладеного в вербальних і невербальних діях людини з позиції комунікативно-прагматичної лінгвістики. Так, проведене нами дослідження показало значимість суб'єкта агресії, його емоційної сфери, у виборі засобів мови і мови для досягнення негативного результату спілкування, а також вираження його агресивних емоцій і почуттів. Зокрема, в роботі встановлено, що вербалні та невербалні засоби, що використовуються агресивно налаштованим комунікантом в процесі спілкування, дозволяють детально охарактеризувати особливості його емоційного стану, а також ставлення до об'єкта агресії в конкретній ситуації агресивного спілкування.

Література:

1. Арнольд И. В. Стилистика современного английского языка / И. В. Анольд. – Л., 1981. – 295 с.
2. Изард Е. Эмоции человека: Перевод с английского / Е. Изард. – М. : Изд-во МГУ, 1980. – 439 с.
3. Падучева Е. В. Высказывание и его соотнесенность с действительностью (Референциальные аспекты семантики местоимений) / Е. В. Падучева. – М. : Наука, 1985. – 271 с.
4. Clancy Tom. Power Plays. – N.-Y. : Berkley Books 1987. – 373 p.
5. Fitzgerald F.Scott. The Great Gatsby. – Harmodsworth, Penguin Books Ltd., 2012. – 184 p.
6. Galsworthy J. The Forsyte Saga. The man of property / J. Galsworthy. – M. : Прогресс, 1974. – 383 p.
7. Moore Lorrie. Birds of America. – N.-Y. : Alfred A. Knopf, 1998. – 291 p.
8. Sheldon S. Rage of angels. – New York, Grand Central Publishing, 2005. – 504 p.
9. Siddons Anne. Fault Lines. – N.-Y. : HarperPaperbacks, 1996. – 352 p.
10. Sparks N. The Notebook. – New York, Vision Hachette Book Group, 2004. –239 p.

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ – ОСНОВА ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

Олена Булгару

студентка III курсу

педагогічний факультет

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Науковий керівник – доц. Звєкова В. К.

Ураховуючи нові суспільно-політичні реалії в Україні усе більшої актуальності набуває виховання в молодого покоління почуття патріотизму, відданості загальнодержавній справі зміцнення країни, активної громадянської позиції тощо [1, с. 12-14]

Важливо, щоб кожен навчальний заклад став для дитини осередком становлення громадянина-патріота України, готового брати на себе відповідальність, самовіддано розбудовувати країну як суверенну, незалежну, демократичну, правову, соціальну державу, забезпечувати її національну безпеку, сприяти єдності української політичної нації та встановленню громадянського миру й злагоди в суспільстві [6, с. 1-2].

Завдяки результатам педагогічних досліджень достеменно встановлено, що 40 відсотків від загального обсягу виховних впливів на особистість дитини здійснює освітнє середовище, в якому вона перебуває. Школа посідає домінантні позиції, тож і відповідальності на неї покладається більше, і можливостей перед нею відкривається більше.

З метою створення умов для реалізаціїожної особистості та підтримки творчого, інтелектуального, духовного потенціалу нашої нації необхідно модернізувати систему викладання української мови, а саме:

- у навчально-виховній діяльності неухильно дотримуватися єдиного мовного режиму;
- формувати інформаційно й емоційно самобутній україномовний простір, який забезпечуватиме прилучення школярів до величезного мовного дивосвіту, до глобальних знань про рідну мову, її закони, систему її виражально-зображенських засобів;
- виховувати відповідальне ставлення до рідної мови, свідомого нею користування;
- сприяти вияву українського менталітету, способу самоусвідомлення і самоідентифікації, сприйняттю української мови як коду праісторичної пам'яті;
- плекати розвиток духовної, емоційно-естетичної, інтелектуальної сфери саме на основі української мови;
- через мовне посередництво дополучати школярів до національної історії, до різних масивів національної культури, до глибинної сутності народного життя;
- здійснювати розвиток мовлення не тільки на уроках української мови і літератури, а й під час вивчення всіх інших предметів.

Також навчальні заклади мають проводити інформаційно-просвітницьку роботу з батьками, спрямовану на формування толерантності, поваги до культури, історії,

мови, звичаїв та традицій як українців так і представників різних національностей [5, с. 9-14].

Національно-патріотичне виховання учнів початкових класів здійснюється у процесі навчально-пізнавальної діяльності як провідної шляхом внесення ціннісних складових у зміст навчальних предметів, відведення належного місця «спільнозваємодіючій діяльності» як на уроках, так і в позаурочний час; гуманізації взаємин у системах «учитель-учень», «учень-учень»; використання вчителем демократичного стилю спілкування з учнями; створення умов для творчої самореалізації кожної особистості [2, с. 6-7].

У молодшому шкільному віці важливо формувати здатність дитини пізнавати себе як члена сім'ї; родини, дитячого угрупування; як учня, жителя міста чи села; виховувати у неї любов до рідного дому, краю, вулиці, своєї країни, її природи, рідного слова, побуту, традицій.

У початкових класах соціальна і громадянська компетентності як ключові є міждисциплінарними та інтегруються через усі освітні галузі і спрямовуються на соціалізацію особистості, набуття громадянських якостей, дотримання соціальних норм і правил.

Патріотичне виховання молодших школярів на уроках української мови здійснюється через реалізацію соціокультурної змістової лінії. Зокрема, під час вивчення розділу «Мова і мовлення» необхідно звертати увагу учнів на багатство і милозвучність української мови, захоплювати дітей її красою, пробуджувати любов до рідного слова, прагнення вивчати українську мову. У 3-4 класах слід пояснювати значення української мови для становлення незалежної самостійної держави України, роль української мови як державної.

Формуючи культуру спілкування, доцільно збагачувати мовлення молодших школярів українськими формами звертання та формулами мовленневого етикету, пробуджувати інтерес до походження цих формул, показувати їх зв'язок із національними традиціями і звичаями українців.

У процесі опрацювання правила вживання великої літери у власних назвах варто зосередити увагу учнів на застосуванні цього правила під час запису назви нашої Батьківщини, її столиці, рідного міста чи села, річок, морів, гір та інших географічних назв України. При цьому цінним для патріотичного виховання буде опрацювання текстів про походження цих назв, про красу і неповторність визначних місць України, про історичне минуле нашої країни та її відомих людей (письменників, художників, історичних постатей, спортсменів, акторів, артистів тощо).

Чільне місце на уроках української мови повинно займати використання малих фольклорних форм – загадок, лічилок, мирилок, приказок і прислів’їв, народних прикмет, уривків з казок, дитячих пісень, колискових, щедрівок, колядок, веснянок, закличок тощо. Реалізуючи їх виховний потенціал, варто пояснювати дітям, що багатство і розмаїття народної творчості свідчить про мудрість і талановитість українського народу, а знання і трепетне ставлення до них стане запорукою збереження цього багатства для майбутніх поколінь.

Текстоцентричний принцип навчання української мови створює можливості для використання різноманітних текстів виховного і повчального змісту. Через тексти

Пріоритетні напрями європейського наукового простору.
Збірник студентських наукових праць. – Вип. 7

(аналіз їх змісту) доцільно виховувати в молодших школярів любов до рідного краю і своєї Батьківщини, повагу до національних традицій і символів українського народу, повагу до людей інших національностей, їхніх звичаїв і традицій, почуття гордості за відомих людей України, турботливе ставлення до цінностей і надбань нашої країни.

З огляду на зазначене, невід'ємними складниками уроків української мови та літературного читання мають бути виховні бесіди, пізнавальна інформація про Україну, її людей і події, пов'язані з ними, складання усних і письмових текстів на патріотичні теми, підготовка і презентація посильних проектів патріотичного змісту (наприклад, написання творів про земляків, які прославили рідний край, листів підтримки своїм ровесникам, що перебувають в зоні АТО, вітальних листівок захисникам Вітчизни) тощо.

Тому, головною метою національно-патріотичного виховання у початкових класах є вироблення у молодших школярів умінь і навичок вільного користування з комунікативною метою усної письмової українською мовою.

Велику виховну роль відіграє український фольклор, зокрема дитячий, а також твори художньої літератури для дітей молодшого шкільного віку

Доцільним є проведення тематичних уроків з української мови: «Свято рідної мови», «Шевченківське слово» та ін [4, с. 1-3].

На уроках математики національно-патріотичне виховання відбувається опосередковано, через умову математичної задачі.

На уроках російської мови необхідно посилити українознавчу складову через перекладені твори українських письменників та поетів на російську мову.

Навчальний предмет «Я у світі» спрямовано на соціалізацію особистості молодшого школяра, його патріотичне і громадянське виховання.

Найважливішим виховним спрямуванням змісту названого предмета є формування в учнів найбільш значущих для українського народу цінностей: патріотизм, соціальна справедливість, первинність духовного щодо матеріального, гуманізм, працелюбство, взаємоповага; виховання в дитини свого власного «Я», віри у свою силу, талант, здібності; виховання творчої, соціально активної особистості, здатної бережливо ставитися до природи, світу, речей, самої себе, інших людей, розуміти значення життя як найвищої цінності.

На уроках «Природознавства» виховні цілі пов'язані з ознайомленням з традиціями шанобливого ставлення українського народу до природи, любов до рідного краю, Батьківщини. На уроках «Трудового навчання» діти знайомляться з традиційними народними ремеслами в Україні, вчаться виготовляти сюжетні витинанки різних регіонів України, оздоблювати вироби технікою вишивки.

На уроках «Музичного мистецтва» учні мають можливість відчути красу українського народного музичного мистецтва, осягнути інтонаційні особливості музики українського народу, відчути національну своєрідність, спільне і відмінне в музиці різних народів.

Головним завданням курсу «Образотворче мистецтво» є формування у молодших школярів культури почуттів, основ національної та громадянської свідомості. Пропонуємо проводити конкурси дитячої зображенальної творчості «Слава українським військовим», «У світі немає кращої країни, ніж Україна» та ін [3, с. 25-26].

**Пріоритетні напрями європейського наукового простору.
Збірник студентських наукових праць. – Вип. 7**

Отже, національно-патріотичне виховання учнів початкових класів здійснюється у процесі навчально-пізнавальної діяльності що є одним із провідних шляхів внесення ціннісних складових у зміст навчальних предметів.

Для ефективного формування національного виховання учнів початкових класів є: сприйняття учнями знань про українську культуру; застосування вчителем на уроках народознавства та у позаурочний час емоційно-естетичного фону; створення ситуацій емоційного переживання учнями педагогічних установок на оволодіння національними цінностями, усвідомлення знань про національну українську культуру, орієнтація дитини на позитивні результати діяльності щодо засвоєння певних національних цінностей у родині та в школі.

Література:

1. Бойченко В. Сучасний стан патріотичної вихованості молодших школярів / В. Бойченко // Початкова школа. – 2005. - №5. – С.12-14.
2. Вишневський О. Ще раз про народження громадянина: національне і громадське у сучасному українському вихованні / О. Вишневський // Освіта. – 2002. - №8-9. – С.6-7.
3. Гевко О. Суть та особливості національно-патріотичного виховання засобами декоративно-ужиткового мистецтва / О. Гевко // Рідна школа. – 2003. – №5. – С. 25-26.
4. Гнатюк В. Управління системою національного виховання учнів початкових класів / В. Гнатюк // Початкова школа. – 2000. – №4. – С. 1-3.
5. Гонський В. Патріотизм як основа сучасного виховання та ідеології держави / В. Гонський // Рідна шк.– 2001.– № 2.– С. 9–14.
6. Демидова І. Ю. Національно-патріотичне виховання молодших школярів / І. Ю. Демидова // Позакласний час. – 2002. – № 21. – С. 1-2.

**ФОРМИ ВЗАЄМОДІЇ СІМ'Ї
З ДОШКІЛЬНИМИ НАВЧАЛЬНИМИ ЗАКЛАДАМИ І ПОЧАТКОВОЮ
ШКОЛОЮ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ НАСТУПНОСТІ
ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ**

Єлизавета Вівчаренко

студентка V курсу

педагогічний факультет

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Науковий керівник – проф. Рашидов С. Ф.

Сім'я – найголовніше середовище виховання дитини. Важливим чинником досягнення наступності дошкільної та початкової освітнє безпосередній вплив сім'ї. На мою думку, головним в навченні є пізнавальний інтерес та бажання вчитись у дітей. І тут, скільки б і якби вчитель не старався нав'язати певні знання, якщо в сім'ї його не підтримуватимуть, то старання педагога – марні.

Коли дитина переходить з дошкільного закладу до школи, у батьків та вчителів

Пріоритетні напрями європейського наукового простору.
Збірник студентських наукових праць. – Вип. 7

виникають певні проблеми: дитина не хоче ходити до школи, боїться вчителя та безпосереднього процесу навчання. Тут одну з головних ролей грає сім'я, її вплив на дитину. У досягненні успішної та ефективної адаптації допомагає взаємодія сім'ї з дитячим садочком та школою (її працівниками).

Звернемося до дисертаційних досліджень з проблеми наступності в роботі ДНЗ і початкової школи. Так, загальні проблеми наступності відображені в працях відомих науковців (Л. Артемова, А. Богуш, З. Борисова, Л. Венгер, В. Давидов, Д. Ельконін, О. Запорожець, В. Котирло, В. Кузь, Г. Люблінська, З. Плохій, О. Проскура, О. Савченко та ін.). У вітчизняній дошкільній педагогіці, починаючи з 50-х років ХХ ст., було проведено низку дисертаційних досліджень, присвячених проблемі наступності в роботі ДНЗ і початкової школи (І. Гончарова, Г. Назаренко, О. Чепка С. Колесников, О. Лагутіна, З. Борисова, Л. Дащківська, Н. Лисенко, Т. Мантула, З. Плохій, Л. Іщенко, Н. Шиліна, А. Фадеєва, В. Ликова, Е. Вільчковський, О. Чепка та ін.).

Існує багато способів, форм та методів взаємодії сім'ї з дошкільними навчальними закладами та початковою школою у забезпечені наступності дошкільної та початкової освіти. Доцільними в таких випадках є загальні батьківські збори з вчителями та вихователями дитячих садків (додаток 1). На них вирішуються питання подальшого виховання та навчання, обговорюються певні особливості та проблеми дітей. Розглядаються певні вимоги та шляхи формування особистості майбутнього школяра.

Можна влаштовувати спільні свята, вечори та круглі столи, де діти звикатимуть до особистості вчителя, а сам педагог ознайомиться з особливостями та здібностями тієї чи іншої дитини (додаток 2).

У школі можна влаштовувати «Дні відкритих дверей» для майбутніх першокласників та їх батьків. Тут дитина повинна зрозуміти, що школа це не страшно, що мама й тато колись були такими ж як вона та із задоволенням ходили до школи. Вчитель може заздалегідь підготувати цікаві ігри, стенди та листівки, спільні конкурси з батьками. Майже всі діти люблять малювати, майструвати. Це чудова нагода для створення майстерні творчості батьків та дітей, де діти розвиватимуть креативне мислення, моторику рук, посидючість.

С. П. Тищенко вважає, що «... підвищувати самоповагу дитини – це означає передусім так організувати її діяльність, щоб вона могла себе виявити з кращого боку, усвідомити власні нахили та уподобання. Постійна увага батьків до того, чим зайняті діти, підтримка їх, найкращі поривання – надійний шлях до того, щоб зменшити кількість проступків дітей, запобігти безцільному проведенню ними часу» [1, с. 41]. Не завадить також робота з психологом, який може провести цікаве анкетування батьків та певні психологічні тренінги, інтерв'ю з дітьми (додаток 3, 4). Тільки завдяки спілкуванню педагогів і батьків, доброзичливості, об'єктивності у розв'язанні різних проблем можна досягти успішної взаємодії закладів освіти і сім'ї. А саме:

1. Доброзичливість, оптимізм;
2. Зацікавлення до батьків вихованців, особистісний підхід до проблем сімейного виховання у спілкуванні з ними.
3. Заохочення батьків до участі в спільній роботі з дитиною і педагогом,

Пріоритетні напрями європейського наукового простору.
Збірник студентських наукових праць. – Вип. 7

колективом ДНЗ.

4. Залучення батьків до аналізу (оцінювання) успіхів дитини, прогнозування перспектив її розвитку.

5. Уміння вислухати батьків, прагнення зрозуміти їхні проблеми, допомогти прийняти найбільш оптимальне рішення [3].

Актуальним сьогодні залишається вислів В. Сухомлинського про те, що «процес формування всебічно розвиненої, здорової особистості на різних вікових станах неможливий без постійного взаємозв'язку родинного та суспільного виховання» [5]. Все, що є на Землі, має початок і свій кінець. Сім'я – початок, що творить людину. А освітні заклади допомагають в подальшому освоєнні світу людиною.

Література:

1. Тищенко С. П. Психологія виховного впливу сім'ї на дитину / С. П. Тищенко. – К. : Знання, 1982. – 48 с.
2. Козак Н. Робота з батьками: нові підходи / Н. Козак // Дошкільне виховання. – 2000. – № 7.
3. Блог методиста дошкільного навчального закладу №12 «Золота рибка» міста Умань: Міщенко Л. Ю. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://blog-dnz12.blogspot.com/p/blog-page_6716.html
4. Дуброва В. Допоможемо батькам – допоможемо дітям / В. Дуброва // Палітра педагога. – 1998. – № 1. – С. 28-31.
5. Сухомлинський В. Батьківська педагогіка / В. Сухомлинський. – К. : Рад.школа, 1978. – 226 с.

Додаток 1

Додаток 2

**Програма соціального супроводу адаптації з батьками
майбутніх першокласників**

	№	Види робіт	Термін виконання
Соціальна діагностика	1.	Виявлення сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах. Виявлення важковиховуваних дітей з категорії сімей соціального розвитку.	Вересень-листопад Вересень-листопад
Соціальне інспектування	1. 2. 3.	Робота з сім'ями соціального ризику (склад сім'ї, основні проблеми та потреби членів сім'ї). Контроль за навчанням та вихованням дитини в сім'ї. Консультування батьків з питань виховання дитини та її соціального розвитку.	Протягом року Протягом року Протягом року
Профілактична робота	1. 2. 3	Виховні години з питань профілактики здорового способу життя. Залучання першокласників до гурткової та розвивальної діяльності. Профілактичні бесіди з батьками категорій сімей соціального ризику стосовно адаптації дитини у шкільному середовищі. Виступи на шкільних радах з питань соціального розвитку дітей.	Протягом року Протягом року Протягом року Протягом року

ІСТОРІОГРАФІЯ ГОЛОДУ 1946-1947 рр. В УКРАЇНІ

Наталія Гаврилова
студентка V курсу
факультету української філології та соціальних наук
Ізмаїльський державний гуманітарний університет

У минулому столітті Україні, як жодній іншій державі Європи, довелося пережити чимало випробувань – революціями, війнами, голodomорами. Одним із них був повоєнний голод 1946–1947 рр.

Серед науковців, у роботах яких розглядалися окремі аспекти цієї проблеми, слід відзначити І. Біласа, О. Веселову, К. Горбунова, В. Калініченко, В. Сергійчука та ін.

Однак попри серйозну наукову роботу, голод 1946-1947 рр. й надалі залишається дискусійною темою щодо його причин та наслідків. У даній дискусії проглядаються два підходи. Прихильники першого висвітлюють голод як «штучний, спрямований на знищення українського народу», прирівнюючи його за масштабами жертв ледь не до Голодомору 1932-1933 років. Водночас представники другого, теж вважаючий його штучним, детальніше висвітлюють наслідки голоду в окремовзятих областях центрального, східного та південного регіонів України.

Понад 40-річне замовчування офіційною владою народної трагедії в Україні – голоду 1946-1947 рр. – призвело до байдужого ставлення до надактуальної теми. Замість слова «голод» в науковій літературі тоталітарного СРСР мовилося лише про «недорід», «неврожай», «продовольчі утруднення», хлібозаготівлі, натхненну під керівництвом ВКП(б) та КП(б)У працю колгоспників заради «світлого майбутнього».

Пріоритетні напрями європейського наукового простору.
Збірник студентських наукових праць. – Вип. 7

Відкрито говорилося й писалося про безкорисливу допомогу радянського народу братнім народам країн новостворюваного «соціалістичного табору» та навіть деяким капіталістичним. У збірниках документів 1952, 1967 рр. видання, деяких монографіях та статтях, опублікованих у 1969-1988 рр., з метою підкреслення турботи вищої компартійної влади про дружбу народів наводилися дані про кількість експортуваного із Радянського Союзу хліба у неврожайні голодні післявоєнні роки – «братній дарунок» в 1946-1947 рр. народам Європи, де теж того часу була посуха.

Праці радянських дослідників 40-80-х рр. містять великий фактичний матеріал, який дозволяє прослідкувати стан сільського господарства, життя сільських трударів, аграрну політику держави, дані про врожайність зернових. Це дає можливість дослідникам зробити висновки, що така політика радянського керівництва на чолі з Й. Сталіним відносно сільського господарства неминуче вела до голоду.

1991 р. у статті «Засуха, голод 1946-1947 гг.» російський історик І. Волков намагався довести, що головними причинами голоду були наслідки війни й посуха першого повоєнного року[2, с.4], натомість С.Кульчицький в публікації «Новітня історія України», поставивши акценти на причинах і наслідках післявоєнного голоду, підкреслив: «Держава відібрала у селян продовольче зерно, залишивши їх напризволяще» [7, с. 11]. Як про найголовнішу причину голоду, а саме – тотальну викачку хліба з голодуючого українського села неврожайного 1946-го р., йшлося у спогадах М.Хрущова, що вийшли друком теж 1991–го. Правдивих сторінок до літопису українського народу додала написана Ю. Пилявцем брошура «Голод 1946-1947» [8, с. 20].

З широкого кола питань щодо причин третього радянського голоду основною в брошурі цілком переконливо названо зверхнадмірні хлібозаготівлі. В публікації показано наростання спротиву населення хлібозаготівельній політиці держави, що вело, в свою чергу, до посилення владою репресій, передусім проти голів колгоспів і колгоспників.

В масштабах колишнього Радянського Союзу проблему голоду 1946-1947 рр. досліджував російський історик В. Ф. Зима. Його монографія, опублікована 1996 р., написана на базі документів і матеріалів центральних російських архівів, преси та наукової літератури, в т. ч. українських дослідників. Стверджуючи рукотворний характер, штучність й утаємничуваність післявоєнного голоду, дослідник наголошує на тому, що в кризовій повоєнній ситуації уряд СРСР єдиний вихід з неї вбачав у адміністративно-законодавчому посиленні примусових заходів, податковому удушенні села [6].

Незважаючи на те, що в більшості праць цього періоду прославлявся колгоспно-радгоспний лад в ССР, вихвалялась аграрна політика комуністичної партії і радянського уряду, все ж в окремих з них визначалися труднощі у віdbудові сільського господарства, чимало з них пов'язувалося із посухою 1946 р., що спалахнула в найважливіших сільськогосподарських районах.

У другій половині 50-х років розпочався новий етап радянської історіографії, що продовжувався до кінця 80-х рр. ХХ століття.

Після ХХ з'їзду КПРС історична наука звільнилася від одіозних і догматичних постулатів «Короткого курсу історії ВКП(б)». Дослідники стали відкрито визнавати

Пріоритетні напрями європейського наукового простору.
Збірник студентських наукових праць. – Вип. 7

факт наявності продовольчих труднощів у другій половині 40-х – початку 50-х рр.

Проте і в цей період в працях дослідників жодним словом не говорилося про «голод», що огорнув цілі регіони колишнього СРСР і, зокрема, України. В працях Ю. В. Аратюняна, І. М. Волкова, М. А. Вилцана, Д. І. Корпоценка, В. В. Куликова, І. Є. Зеленіна, С. П. Трапезникова, Р. Ф. Винокура та інших досліджується становище на селі в перше повоєнне десятиліття, організацію колгоспно-радгоспного виробництва, у них більше критичного матеріалу про становище у сільськогосподарському секторі економіки [2].

Певний вклад у вивчення піднятості проблеми внесла колективна монографія про радянське село в перші повоєнні роки (1946–1950 рр.), необхідна дослідникам при вивченні причин та наслідків голоду [1].

Не дивлячись на те, що в більшості праць другої половини 1950-х – 1980-х рр. і визнавався факт, що посуха 1946 р. серйозно загальмувала відновлення сільського господарства країни, зустрічались і такі наукові роботи, де фальшиво і лицемірно наголошувалось, що «в умовах радянської держави, колгоспному ладу вдалося уникнути звичайних для таких стихійних лих наслідків» [3].

Вперше про повоєнний голод 1946–1947 рр. згадується в період горбачовської «перебудови» в колективній монографії з історії радянського селянства, що вийшла в 1988 році.

Основними в комплексі причин післявоєнної трагедії автори цілком справедливо вважають: руїнний воєнний спадок, реставрацію після війни сталінської моделі соціалізму, наявність тоталітарного режиму, мілітаризацію радянської імперії, створення й розширення військово-промислового комплексу, відсутність суверенітету України, планування збереження й поповнення продовольчих мобілізаційних резервів, використання колгоспного села як донора для розвитку промисловості, інших галузей економіки, конфіскаційні хлібозаготівлі, податкове удушення села, заборону колгоспам й колгоспникам продажу хліба на ринку, засуху 1946 р. тощо.

Головні причини голодомору дослідники вбачають у самій сталінщині.

Серед комплексу причин виникнення й поширення третього радянського голоду командно-примусова репресивна партійно-державна політика хлібозаготівель була центральною.

Найбільше уваги в публікаціях приділено аналізу соціально-економічної ситуації у повоєнній Україні, зокрема, в аграрному секторі її економіки, соціальним умовам життя в українському селі.

В оцінках глобальних причин дослідники голодоморів солідарні: голод 1946–1947 рр. був штучний, рукотворний, як і попередні радянські – 1921–1923-го й 1932–1933-го років, спланований комуністичною Москвою.

До 50-річчя трагедії повоєнного голодомору в Україні спільними зусиллями асоціації дослідників голоду-геноциду 1932–1933 рр. та Інститутом Історії України національної Академії наук України 27 травня 1997 р. впершев Україні й у світі проведена міжнароднаконференція «Голод 1946–1947 років в Україні: причини і наслідки» [5]. Було заслухано більше 30 доповідей, з якими виступили дослідники України, Росії і США, що висвітлювали історіографію, причини, наслідки голодомору, розкривали вину тоталітарного режиму у створенні штучного голоду 1946–1947 рр.

Пріоритетні напрями європейського наукового простору.
Збірник студентських наукових праць. – Вип. 7

Саме на цих питаннях зупинились С. В. Кульчицький, В. І. Марочко, Джеймс Мейс, Р. Пиріг, Ю. І. Шаповал, С. Пирожков, В. Зима.

Плідну роботу по висвітленню цієї теми нині проводить старший науковий співробітник Інституту історії НАН України О.М.Веселова. Вона ставить за мету вивчити стан наукової розробки теми, розкрити причини і наслідки трагедії.

В 2000 р. побачила світ монографія українських науковців з Інституту історії України НАН України О. М. Веселової, В. І. Марочки, О. М. Мовчан, присвячена трьом радянським голодоморам 1921–1923, 1932–1933, 1946–1947 років [1].

Розділ, присвячений третьому повоєнному голодомору, написаний О. М. Веселовою, де автором досліджено причини голоду, показано його трагічну ходу по території УРСР.

Дослідниця робить висновок, що останній голодомор ХХ століття був штучним, рукотворним. Розкриваючи його наслідки, О. М. Веселова називає приблизну кількість жертв трагедії – близько 1 млн. чол., показує, що голод призвів до масового сирітства, фактів людоїдства, до замовчування його тогчасною владою.

Починаючи з 90-х років ХХ ст., проблема голоду 1946-1947 рр. висвітлюється на сторінках підручників, загальних праць з історії України, стає відомою широкому колу громадськості, в тому числі учням шкіл, студентам навчальних закладів, про що вони раніше нічого не чули.

За останнє десятиріччя з'явилося чимало регіональних збірок документів і матеріалів, нарисів, споминів про голод 1946–1947 рр. В 1997 р. Миколаївська філія Національного університету «Киево-Могилянська академія», Миколаївський обласний інститутудосконалення вчителів та Державний архів Миколаївської області видали збірку документів про цю трагедію.

В 2002 р., до 65-річчя утворення Миколаївської області, побачила світ фундаментальна праця, один з розділів якої присвячений повоєнному голоду 1946-1947 рр.

Сьогодні досить активно висвітлюють підняту проблему херсонські газети «Таврійський вісник», «Наддніпрянська правда», «Слава праці» та інші, де регулярно публікуються матеріали, присвячені голодомору 1946-1947 років.

В Одесі громадською організацією «Меморіал» видано ряд томів «Одеського мартирологу», де є публікації, що стосуються повоєнного голоду на території області.

Активно звертаються до цієї теми газети Одещини: «Чорноморські новини», «Вісник Кодимщини», «Степовий маяк», «Слово», «Одеські вісті» та інші.

Отже, вже чимало зроблено у справі вивчення цієї чорної плями в історії українського народу. Праці публіцистів, письменників, а найбільше – фахівців-істориків дали поштовх до висвітлення трагічної теми у колективних монографіях, збірниках документів і свідчень, підручниках й навчальних посібниках для викладачів і студентів вузів та середніх спеціальних учебових закладів.

Складна багатоаспектна проблема післявоєнного голодомору потребує більш глибокого дослідження.

Література:

1. Веселова О. М. Голодомори в Україні 1921-1923, 1932-1933, 1946-1947 рр.: Злочини проти народу / О. М. Веселова, В. І. Марочки, О. М. Мовчан. – К., 2000. – 383 с.

Пріоритетні напрями європейського наукового простору.
Збірник студентських наукових праць. – Вип. 7

2. Волков И. М. Засуха, голод 1946–1947 гг. Колхознаядеревня в первый послевоенный год / И. М. Волков // История СССР. – 1991. – № 4. – С.3-19.
3. Волков И. М. Вопросы продовольственного обеспечения населения СССР / И. М. Волков, М. А. Вылцан, И. Е. Зеленин // История СССР. – 1983. – № 2. – С.3-20.
4. Воронов И. О. Голод 1946–1947 / И. О. Воронов, Ю. Г. Пилявець– К., 1991. – 47 с.
5. Голод 1946–1947 років в Україні: причини і наслідки // Міжнародна наукова конференція, 27 травня 1997: Матеріали. – Київ ; Нью-Йорк: Вид-во МаріанКоць, 1998 – 206 с.
6. Зима В. Ф. Голод в СССР 1946-1947 годов: происхождение и последствия / В. Ф. Зима. – М., 1996. – 266 с.
7. Кульчицький С. В. Новітня історія України / С. В. Кульчицький // УДЖ. – 1991. – № 10. – С.11-13.
8. Пилявець Ю. Г. Голод в Україні 1946-1947 років / Ю. Г. Пилявець // УДЖ. – 1990. – № 8. – С.14-32.

**СПЕЦИФІКА КАЛЕНДАРНОЇ ОБРЯДОВОСТІ БОЛГАР
УКРАЇНСЬКОГО ПОДУНАВ'Я**

Олена Генова

студентка II курсу

факультет української філології та соціальних наук

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Науковий керівник – доц. Соколова А. В.

Вже понад 200 років в Україні в мірі та злагоді разом з українцями та іншими національними меншинами проживає болгарська спільнота, яка є однією з найбільших в Україні. Болгари компактно проживають в Одеській, Запорізькій та Кіровоградській областях. Проте переважна більшість болгар мешкає на території Одеської області (Болградський, Арцизький, Тарутинський, Ізмаїльський, Саратський, Татарбунарський, Ренійський райони; частково в Кілійському та Білгород-Дністровському районах) [1].

За словами Є. Іванова масові переселення болгар на територію українських земель відбулися під час російсько-турецьких війн у 1806-1812 рр., 1828-1829 рр. Тоді в південних районах України оселилось близько 70000 чоловік. Біля Ізмаїла та Одеси виникли болгарські села – Великий та Малий Буялик, Катаржино, Кубанка, Паркани, Кубей, Кайраклія, Ташбунар та ін. [7, с. 240]. Опинившись на іноземних теренах, ізольовано від свого етнічного масиву, бессарабські болгари зберегли чимало як архайчних локальних інваріантів, так і новопродукованих зразків календарної обрядовості.

Усна народна творчість болгар Українського Подунав'я завжди приваблювала увагу фольклористів та етнографів і була предметом досліджень Н. Шумади, І. Горбань, Я. Коневої, В. Диханова, О. Волос, В. Телеуці та ін. Попри це дослідження календарно-обрядової творчості бессарабських болгар потребує грунтовного вивчення.

Пріоритетні напрями європейського наукового простору.
Збірник студентських наукових праць. – Вип. 7

Мета наукової розвідки – вивчення особливостей календарної обрядовості болгар Українського Подунав'я на матеріалі польових досліджень. Фольклорні записи було зроблено в с. Кирнички (Ізмаїльський р-н), с. Виноградне, Городне, Калчева, Кубей (Болградський р-н), с. Заря, Кулевча (Саратський р-н).

Календарно-обрядовий фольклор болгар включає в себе низку різноманітних народних свят, проте основними є такі:

- зимовий цикл: *Нова година* (Новий рік) – 1 січня; *Йордановден* – 19 січня; *Коледа* – 7 січня; *Івановден* – 20 січня; *Бабинден* – 21 січня; *Трифон Зарезан* – 14 лютого;
- весняний цикл – *Баба Марта* – 1 березня; *Великден* (Великдень); *Проводи* (понеділок, через тиждень після Великодня);
- літній цикл – *Петровден* – 12 липня, *Макавей* – 14 серпня, *Меден Спас* – 19 серпня, *Гуляма Богородица* – 28 серпня;
- осінній цикл – *Покров* – 14 жовтня; *Димитровден* – 8 листопада.

Є. Сорочану зазначає, що в основі народного календаря лежить православний церковний з чергуванням свяtkovих циклів (Різдво, Великдень, Трійця) і постів. Тому до складу більшої частини назв свят входять антропоніми православних свят (*Андреевден*, *Івановден*, *Георгіевден*), імена святих (*Васил*, *Питроу и Павел*, *Макавей*), назви церковних свят (*Благувица*, *Вознесениe господне*), давні народні назви (*Бабинден*, *Великден*, *Вербна събути*) [2, с. 413-414].

Докладно розглянемо деякі основні календарні свята, які відзначають болгари Подунайського ареалу.

Новий рік (*Нова година*, *Сурвак*) святкують 1 січня (с. Виноградне, с. Червоноармейське, с. Калчева Болградського р-ну та ін.). В цей день лунають благословення на достаток і щастя, також побажання здоров'я та вдачі. Це свято також має назву «*Сурва*» (*Сурвак*, *Сурвакане*). По домівках в цей день ходять «*сурвакари*» (маленькі діти віком до 12 років), які співають різноманітні пісні на щастя, здоров'я і благополуччя в домі та розповідають вірші для кожного члена родини (для голови родини, господині, дітей, незаміжніх дівчат і т.д.). Так, сурвакарі торкаються усіх членів родини, починаючи з найстарших, прикрашеною палицею («*сурвачкою*») та примовляють:

«*Сурва, сурва година!*
Весела година,
Пълен клас на нива,
Жълт мамул на леса,
Червено грозде на лоза,
И жълта дюла в градина,
Пълна кесия с пари...
Сурва, сурва година,
И до година със здраве!».

Це благословення є словесною магією для закликання здоров'я та достатку у всьому. Після цього господарі пригощають сурвакарів домашніми булочками, фруктами, горіхами, дрібними грошима та невеликими подарунками. Також в цей день прийнято готовувати «міліну» (баницю) з передбаченням. Так, у с. Кулевча (Саратського

р-ну) в якості передбачення використовують копійки, в с. Кирнички (Ізмаїльського р-ну) та в с. Виноградне (Болградського р-ну) – записки, а в с. Заря (Саратського р-ну) в «мілину» додають так звані «сюрпризи». Господар розрізає мілину на рівні частини, потім кожний дивиться, що йому дісталося.

Проте в деяких селах це свято відзначають ввечері 13 січня (с. Кирнички Ізмаїльського р-ну, с. Заря, с. Кулевча Саратського р-ну, с. Городне Болградського р-ну та ін.).

В перший день весни болгари відзначають народне свято *«Баба Марта»* (*Мартеница*). О. Волос зазначає, що цього дня болгари чекали, що в гості прийде бабуся Марта [3, с. 53]. За переказами, в образі Баби Марти переважають риси демонічного персонажа, який здатний нашкодити людям, заморозити дерева й худобу тому, хто її не шанує. Баба Марта має поганий характер, мстива й потворна [8, с. 141-142]. В кожному будинку розпалюють багаття з великою кількістю диму. Потім всі стрибають через вогнище три рази обличчям до сонця, щоб очистити себе від злих сил і захиститися від хвороб. Вважалося, що в цей день з пробудженням природи процидаються і злі сили, тому для захисту використовували червоний і білий кольори. Білий колір символізує довголіття, а червоний захищає від хвороб, приносить силу та здоров'я, має «розсмішити бабу Марту, її розвеселити» [7, с. 115]. З білих та червоних ниток роблять «мартелиці», які зав'язували не лише людям, а й тваринам, чіпляли на ворота та на дерева.

Мартеницю носять, поки не побачать лелеку чи ластівку, а потім її ховають під каменем чи деревом, загадують бажання і вірять в його здійснення:

*«Баба Марта бърза, пъшка
Ето в портите веч тропа
Тича, старата, но кръшина
С мартенички във вързона
иска тя да ни поздрави
всички хора по земята
да надари сяко здраве
възрастните и децата».*

У цей день молоді дівчата гадали про своє одруження, а господарі про те, як їм буде вестися господарство [3, с. 53].

Не менш важливим святом для болгар є християнське свято **Дмитровден**, яке відзначають 8 листопада. Цей день пов'язують з поворотним моментом в сезоні. За словами В. Диханова, Дмитровден знаменує собою початок зими: «Св. Георгі лято носи, а св. Димитър – зима» [4, с. 63].

В цей день вітають усіх чоловіків на ім'я Дмитро, бажають їм здоров'я та щастя. Гостей кликати не прийнято. Наприклад, у с. Кулевча протягом всього дня гости самі приходять до іменинника, вітають його та п'ють червоне вино за його здоров'я. Також в цей день відбувається служба в церкві, забороняється робити будь-які хатні справи: «*Тва можи иден ут гул'амити празници и затва в ч'еркувата има служба и на то д'ен нийшту ни са работи*» [6, с. 180].

Дмитровден є також днем пам'яті про загиблих. У п'ятницю та в суботу, в обідній час перед святом, влаштовували поминальний обід, на який готовували варену

Пріоритетні напрями європейського наукового простору.
Збірник студентських наукових праць. – Вип. 7

пшеницю, курку та боби. В цей день («одушина събути») прийнято ходити на кладовище, особливо тим, хто втратив своїх батьків: «... *Ф то д'ен ходат на гробишица/ раздават за умр'алити усобинну тр'аба да ходат на гробишица т'ава д'ету имат умралы рудитили/ шоту та одушина събути а за умр'алити рудитили*» [6, с. 180].

На Дмитровден болгари готують курбан, страви з півня, пироги тощо та організовують різноманітні веселощі, а отже, святкують кінець землеробського сезону. Також в цей день юнаки обирали собі майбутніх дружин. Ці обрядодії сьогодні активно функціонують і не втрачають свого первинного значення.

Як бачимо, календарно-обрядова творчість болгар відзначається широкою семантикою обрядодій, має яскравий образний спектр і є потужним пластом фольклору Українського Подунав'я. Неперервна традиція побутування призвела до законсервованості деяких архаїчних та локальних рис, якими визначається оригінальність обрядової творчості болгар.

Подальше вивчення календарно-обрядового фольклору болгар Бессарабії бачимо у з'ясуванні українського етнокультурного впливу на болгарський культурогенез.

Література:

1. Про кількість та склад населення України за підсумками Всеукраїнського перепису населення 2001 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrcensus.gov.ua/results/general/nationality>.
2. Сорочяну Е. С. Наименования праздников и хрононимов (на материале народного календаря болгар Бессарабии) / Е. С. Сорочяну // Българите в Северното Причерноморие. Изследование и материали. – 2009. – Т.10. – С. 413-418.
3. Волос О. В. Народний календар українців і болгар: порівняльний аналіз весняної обрядовості / О. В. Волос // Одеські етнографічні читання. Календарна обрядовість у життєдіяльності етносу. – Одеса, 2011. – С. 48-56.
4. Дыханов В. Я. Основные праздники календарного обрядового комплекса болгар и гагаузов Украины / В. Я. Дыханов // Записки історичного факультету / Одес. нац. ун-т ім. І.І. Мечникова, Іст. ф-т. – Одеса, 1997. – Вип. 5. – С. 58-64.
5. Колесник В. О., Георгієва С. І. Болгарські говірки Півдня України. Хрестоматія. Тексти / В. О. Колесник, С. І. Георгієва. – Ізмаїл : ІРБІС, 2016. – 216 с.
6. Іванов Є. В. Болгарська діаспора півдня України в контексті болгарсько-українських відносин / Є. В. Іванов // Българите в Северното Причерноморие. Изследование и материали. – 2009. – Т.10. – С. 239-247.
7. Василева М. Календарни празници и обичаи / М. Василева // Етнография на България. – София : Изд-во на Българската Академия на науките. – 1985. – Т. III : Духовна култура. – С. 110-118.
8. Чебанюк О. Ю. «Баба Марта», «Самашедша Євдоха» і «Авдот'я-плюща»: релікти весняного новоліття в південних і східних слов'ян / О. Ю. Чебанюк // Слов'янський світ: щорічник. Вип. 10. – К., 2012. – 296 с.

**ОСЕРЕДКИ ЖІНОЧОЇ ОСВІТИ У ПІВДЕННІЙ БЕССАРАБІЇ
(КІНЕЦЬ XIX – ПОЧАТОК ХХ СТ.)**

Діана Георгиця
магістрантка

*факультету української філології та соціальних наук
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
Науковий керівник – доц. Церковна В. Г.*

Актуальною для сучасних історичних досліджень є проблема гендерної рівності жінок та чоловіків. Законом України від 2005 р. закріплено рівноправне положення жінки та чоловіка у суспільстві. Але так було не завжди. Протягом тривалого історичного часу лише чоловіки займали привілейоване положення й мали право на освіту. Тому вивчення процесу зародження й розвитку жіночої освіти є актуальною проблемою та дає змогу робити висновки про зміни соціальної ролі жінки в суспільстві. Специфіка жіночої освіти розглядається науковцями Н. Дмитрієвою, В. Добровольською, Т. Сухенко, Д. Зайцевою, Ю. Королевською та іншими. Але процес формування жіночої освіти в Південній Бессарабії кінця XIX – початку ХХ ст. не був предметом окремого самостійного дослідження.

Метою статті є характеристика початкового етапу становлення жіночої освіти на теренах Південної Бессарабії у кінці XIX – на початку ХХ ст.

Зародження жіночої освіти на території Російської імперії, до складу якої входила Південна Бессарабія, бере свій початок з другої половини XVIII ст. Як відомо, ще у 1764 р. Катерина II видала «Генеральну установу про виховання обох статей юнацтва», згідно з котрим у тому ж році було відкрито Виховне товариство шляхетних дівчат у Воскресенському Новодівочому монастирі, який називали Смольним. Воно стало першим у Росії державним жіночим середнім навчальним закладом закритого типу. Отримати освіту в такому закладі мали змогу лише дівчата із дворянських родин. Тому задум щодо «безстановості» жіночої освіти не був реалізований [1, с. 355].

Після смерті Катерини II Павло I у 1796 р. піклування над Виховним товариством шляхетних дівчат передав своїй дружині Марії Федорівні. Її реформаторська діяльність була спрямована на відокремлення жіночої освіти від загальної освітньої системи Російської імперії. Тому жіноча школа перейшла до відомства Марії Федорівни, котре у 1854 р. офіційно стало іменуватися як відомство установ імператриці Марії [2, с. 108]. Діяльність імператриці у галузі становлення жіночої освіти сучасні російські історики оцінюють як прогресивну та плідну [2, с. 107].

Головною метою освітньої політики Миколи I була уніфікація, становість та посилення урядового контролю над школою, особливо приватною. Планомірним виявом політики імператора став виданий у 1828 р. Освітній устав за яким дозвіл на відкриття недержавних освітніх закладів, у тому числі й жіночих видавало Міністерство народної освіти, що суттєво ускладнювало процес. Зберігалися три розряди навчальних закладів: гімназії, повітові та приходські училища. Новизною за уставом було те, що кожен тип начального закладу давав повну освіту залежно від

потреб відповідного класу населення [14, с. 8].

Процес удосконалення системи жіночої освіти продовжився за часів правління Олександра II. На порядку денному стояло питання реформування системи державних, відкритих освітніх закладів для жінок. У середині XIX ст. Міністерство народної освіти та Відомство установ імператриці Марії започаткували створення проекту про жіночу освіту для дівчат із небагатих сімей. Міністр народної освіти А.С. Норов у березні 1856 р. подав імператору Олександру II записку, в якій обґруntував важливість жіночої освіти та необхідність відкриття шкіл за зразком чоловічих гімназій для середнього стану в провінційних містах [14, с. 39].

Відповідна постанова «Положення про жіночі училища відомства Міністерства народної освіти» була прийнята у 1858 р. Вона стала відправною точкою у поширенні середньої жіночої освіти на теренах Російської імперії. За цим положенням училища поділялися на два розряди. Головною їх метою було «надавати ученицям таку релігійну, моральну та розумову освіту, яку варто вимагати від кожної жінки та майбутньої матері сімейства» [3, с. 129-130].

В училищах першого розряду учениці навчалися 6 років. Вони вивчали закон Божий, російську мову, арифметику, геометрію, фізику, географію, природну історію та історію, чистописання, малювання та рукоділля. В училищах другого розряду термін навчання становив 3 роки, протягом якого вихованки вивчали закон Божий, російську мову, чистописання, малювання і рукоділля. Російську історію та географію в училищах викладали у скороченому обсязі. Підпорядковувалися училища попечителю навчального округу. При кожному закладі такого типу створювалася педагогічна рада [3, с. 135-136].

До «Положення про жіночі училища відомства Міністерства народної освіти» у 1860 р. було зроблено поправку. За цими доповненнями розширювався перелік навчальних предметів, а педагогічні ради отримали право вводити до навчального плану додаткові необов'язкові предмети. Були внесені зміни до фінансової частини освітнього процесу. Якщо раніше в училищах першого розряду плата за навчання не повинна була перевищувати 35 руб., а в училищах другого розряду – 25 руб., то згідно з поправками строго встановлювалася вартість навчання в училищах першого розряду – 30 руб., а другого розряду – 15 руб. [3, с. 140].

Ліберальні реформи 60-70-х рр. XIX ст. у Російській імперії торкнулися й освітньої сфери життя. Продовжився процес удосконалення освітньої системи для жінок. У 1870 р. Олександр II видав «Положення про жіночі гімназії та про гімназії Міністерства народної освіти». За ним жіночі училища першого розряду ставали жіночими гімназіями, а другого – прогімназіями. Освіту могли отримати всі бажаючі незалежно від стану та віросповідання [2, с. 109].

Предмети для вивчення в жіночих гімназіях були як обов'язковими, так і необов'язковими. Всі дівчата обов'язково мали вивчати закон Божий, пояснювальні та початкові основи російської граматики, російську історію та географію в скороченому обсязі, з приєднанням географічного огляду всіх частин світу, перші чотири дій над цілими числами з арифметики, чистописання та рукоділля, необхідні у звичайному домашньому побуті. Набір предметів не відрізняється від тих, що вивчали в училищах. До необов'язкових предметів гімназій і прогімназій належали французька та німецькі

мови, малювання, музика, танцювання та співи [3, с. 261].

Архівні документи свідчать, що у Південній Бессарабії у кінці XIX – початку ХХ ст. функціонувало двокласне жіноче парафіяльне училище у м. Кілія та початкове вище жіноче училище у м. Акерман. Гаслом цих закладів було поширення серед народу освіти в дусі православної церкви та віри [5, с. 3]. Початкове вище жіноче училище у м. Акерман станом на 1914 р. було чотирьохкласним. В училищі працювали п’ять вчителів та навчалося 103 учениці. Навчання було платним та коштувало 15 руб. на рік. Станом на 1915 р. кількість викладачів в училищі збільшилася до восьми, а учениць – до 154 осіб [12, с. 1-2]. У кінці вересня 1880 р. була відкрита чотирикласна жіноча прогімназія на 68 місць у м. Ізмаїл. Розташовувалася вона в найманому будинку купця М. Карієри на розі сучасного пр. Суворова та вул. Шкільної [9].

Згідно з «Положенням про жіночі гімназії та прогімназії Міністерства народної освіти» навчання у прогімназіях тривало три, а у гімназіях – сім років. Але у випадках, коли учениці мали на меті отримати право на звання домашніх наставниць та вчителів, термін навчання у гімназії подовжувався до року або двох на додатковому курсі.

Станом на 1892 р. в Ізмаїльській жіночій гімназії навчалося 177 учениць, тому наявна будівля була замалою. Місцева влада під керівництвом міського голови І. Захаріаді зробила все можливе для будівництва нового приміщення. 22 вересня 1901 р. у присутності представників місцевої влади була освячена нова будівля для жіночої гімназії. Протягом царського періоду в жіночій гімназії діяла попечительська рада, яку в 1901 р. очолив почесний громадянин міста Василь Філіппов [9].

Учениці Ізмаїльської гімназії на високому рівні вивчали іноземні мови: з першого класу – французьку, з третього – латину, з четвертого – німецьку, а з сьомого – восьмого – грецьку. Періодично викладалися політична економія, логіка, право, філософія. Особливу увагу в гімназіях приділяли фізичному стану дівчат, тому уроки фізкультури були постійними. Час від часу проводилися уроки малювання та співів. Невід’ємною складовою навчального процесу в жіночій гімназії були уроки релігії та морального виховання. Навчальний рік складався з трьох триместрів, у кінці кожного проводилися контрольні роботі з усіх предметів. Оцінювання за часів царя було п’ятибалльним, на відмінну від румунської десятибалльної системи [10, с. 1-3].

Жіноча прогімназія у м. Акерман була заснована 10 квітня 1872 р., а 1895 р. реорганізована в Акерманську Павловську жіночу гімназію. Керівниками гімназії в різні періоди були Ольга Карлівна Фон-Фохт (1885 р.), Ганна Миколаївна Попофідіна (1895 р.), Ганна Павлівна Рушинська (1911 р.) та Варвара Федорівна Бур’янова (1914 р.) [15]. Особовий склад гімназії у 1909 р. налічував 29 осіб. Навчання тривало сім років. Дівчата вивчали закон Божий, російську мову, історію, географію, природознавство, геометрію. За додаткову плату учениці мали змогу вивчати німецьку та французьку мови, займатися малюванням, співами, танцями та музикою. Додатково викладали домоводство, латинську мову, гімнастику та гігієну. Навчання в Акерманській Павлівській гімназії коштувало у 1909 р. 98 руб. 42 коп. Кожного дня гімназію відвідувало близько трьохсот учениць. Після закінчення сьомого класу учениці отримували атестати, а після додаткового восьмого – звання домашніх наставниць [15].

У процесі вдосконалення жіночої освіти зростала роль жінки у суспільстві. В гімназіях упроваджували акушерські, фельдшерські, аптечні, телеграфні курси. Проте

поряд з цим жінкам заборонялося обіймати будь-які посади в урядових і громадських установах [4, с. 6-7].

Отже, становлення та розбудова жіночої освіти у Південній Бессарабії, яка входила до складу Російської імперії, відбувалося згідно з чинною нормативно-законодавчою базою галузі освіти імперії. Незважаючи на фінансові проблеми та брак коштів, у регіоні функціонували такі типи жіночої школи: училища та гімназії. Початкову освіту дівчата мали змогу отримувати у жіночому парафіяльному училищі (м. Кілія) та у вищому початковому жіночому училищі (м. Акерман). Атестати про середню освіту вони могли отримати у містах Ізмаїл та Акерман, де діяли жіночі прогімназії, котрі з часом були реорганізовані у гімназії. Центральне місце в системі жіночої освіти у Південній Бессарабії цього періоду посідали гімназії, оскільки зміст навчання у них був наближений до потреб соціально-економічного розвитку регіону.

Література:

1. Григорьев В. В. Исторический очерк русской школы / В. В. Григорьев. – М: т-во тип. А. И. Мамонтова, 1900. – 589 с.
2. Дмитриева Н. А. Процесс формирования системы женского образования в России в XIX веке как объект исторического исследования / Н. А. Дмитриева. // Известия Российского государственного педагогического университета им. А.И. Герцена. – 2008. – № 65. – С. 107-109.
3. Днепров Э. Д. Среднее женское образование в России / Э. Д. Днепров, Р. Ф. Усачев. – М. : 2009.–275 с.
4. Добровольска В. А. Історія жіночої освіти Півдня України (1901-1910 рр.) : автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.01 «історія України» / Добровольска Вікторія Анатоліївна. – ХНТУ. – Дніпропетровськ, 2006.
5. Комунальна установа «Ізмаїльський архів» (далі КУІА), Ф.786., Оп. 1. Спр 30. Сведения об основании народных училищ уезда, колличестве учителей и учеников за 1907 г.
6. Королевська Ю. Ю. Система жіночої освіти на Півдні України друга половина XIX початок XX ст / Ю. Ю. Королевська // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. –2011.–№31.–С. 98-102.
7. КУІА, Ф. 648, Оп.1, Спр.1, Корешки удостоверений выданых ученицам женской гимназии за 1910 г.
8. КУІА, Ф. 874, Оп.1, Спр.1, Свидетельства учащихся об образовании женской Измаильской прогимназии за 1875 г.
9. КУІА, Ф.1163, Оп.1, Спр.1, Акт открытия Измаильской женской прогимназии.
10. КУІА, Ф.1163, Оп.1, Спр.4, Аттестат Фроловой М. Ф. об окончании 8-ми классов гимназии.
11. КУІА, Ф.874, Оп.1, Спр.4, Свидетельства учащихся об образовании за 1899-1900 гг.
12. КУІА, Ф.877, Оп.1, Спр.1, Отчет о состоянии и деятельности Аккерманского женского высшего начального училища за 1916 г.
13. Сухенко Т. В. Жіноча середня освіта в Україні (XIX – початок XX ст.) / Т. В. Сухенко // Український історичний журнал. – 1998. – № 5. – С. 63-74.

14. Чистикова Е. А. Создание женских средних училищ при министре народного просвещения А. С. Норове / Е. А. Чистикова // Ярославский педагогический вестник. – 2014. – № 2. – Т.1.– С. 39-43.

15. Шебалдина М. В. Аккерманская женская гимназия / М. В. Шебалдина. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bdkm.ucoz.com/publ/akkermanskaja_zhenskaja_gimnazija/1-1-0-2

ТРАДИЦІЇ «ДИКОГО» АМЕРИКАНСЬКОГО ГУМОРУ В ТВОРЧОСТІ РАННЬОГО МАРКА ТВЕНА

Сергій Грох
магістрант

кафедри загального мовознавства, слов'янських мов та світової літератури
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
Науковий керівник – доц. Савоськіна Т. О.

Протягом півтора століть творчість Марка Твена викликає велику цікавість пересічних читачів, критиків і дослідників. Вченими, які досліджували гумор раннього Твена є З. В. Новицька «Традиції американського гумору XIX століття та мовні засоби комічного у М. Твена» (1962), А. І. Старцев «Марк Твен та Америка» (1963), Н. В. Бардикова «Образ простака в творах М. Твена» (1976), Я. Н. Засурський «М. Твен та його роль в розвитку американської реалістичної літератури» (1987), П. В. Балдіцин «Творчість Марка Твена та національний характер американської літератури» (2004) та ін. Дослідники підкреслювали зв'язок Твена-гумориста зі стилем американського західного фольклору на ранньому етапі творчості. Разом з цим ця проблема не була об'єктом самостійного вивчення. Актуальність теми полягає в необхідності подальшого дослідження значимості народної сміхової культури для становлення творчості письменника.

Метою даного дослідження є аналіз та система презентації фольклорних засобів американського гумору та сатири в ранній творчості М. Твена.

Творчість письменника прямо пов'язана з найважливішими тенденціями в літературі США рубежу XIX – XX століть. Молодий Твен є представником того своєрідного напрямку в гуморі, який американські історики літератури називають шаленим, західним або гумором кордону, а європейські дослідники одразу назвали американським.

Американська гумористика народилася з фольклору, який процвітав головним чином на освоєних переселенцями в останню чергу західних околицях США. Американський гумор запозичував з народної сміхової культури гротескні образи, жорстокість та дикість зображеного життя [6]. Ці прийоми визначили специфіку так званого «грубіянського» гумору американських письменників, серед яких слід назвати Огестеса Лонгстрита («Картинки Джорджії» 1835 р.), Джонсона Гупера («Пригоди капітана Саймона Саггса» 1845 р.) Джозефа Болдуїна («Гарячі дні Міссісіпі та Алабами» 1853р.) та ін.

Марк Твен як учень американської школи гумористів розпочинав свій шлях в літературі як майстер лихого, нерідко відчайдушного гумору. З-під пера письменника нескінченою низкою виходили смішні містичності, пародії, гротескні зарисовки, розповіді, в основі яких були безглаздо-комічні ситуації [6].

Гумор та сатира постають в ранній творчості письменника в найрізноманітніших поєднаннях, взаємно збагачуючи один одного.

Мистецтво Твена – це мистецтво гротеску. Гротеск здатний перекидати звичні пропорції та відношення, роблячи їх майже невідчленними, і може зберігати ці відношення, ці пропорції, але неодмінно їх збільшуючи, щоб гостріше виступила сутність того світу, який в них втілений. Дивовижно багатоліке явище – він може лякати та забавляти, вселяти відчай або почуття звільнення від висміяної дійсності, він створює найрізноманітніші художні форми – філософську трагедію та фарс, притчу та сатиру, повчальну казку та утопію, яка зображає бажаний, справедливий світ майбутнього.

В гротескну літературу Твен вніс свою особливу інтонацію, свою неповторну ноту. Він менш за все турбувався про те, щоб події логічно витікали одна з іншої, розривав необхідні внутрішні зв'язки, вимальовуючи дійсність ніби то позбавлену будь-якого сенсу та цілісності, але ця мозаїка мала міцні зчеплення, бо сама її строкатість доносилася відчуття контрастності, не сполучуваності початків [6].

З цієї точки зору особливу цікавість викликають розповіді та нариси 60-х та початку 70-х років, а саме подорожній нарис «Простаки за кордоном». Автор пише: *У подорожі по Сирії, як і по будь-якій іншій країні, є своя принадність, а крім того, для різноманітності можна зламати ногу або захворіти на холеру* [4]. Твенівський гротеск – форма реалізму, тому що ненормальності та абсурд, насильство та катастрофізм – риси самого життя: *Коран не дозволяє правовірним вживати спиртні напої. Природні склонності не дозволяють їм бути моральними* [1, с. 61].

Небилиці у Твена майже бувальщина, потрібно лише більш менш ясно представити собі життя, яке від описує, усвідомити закони гротеску. У світі гротескної літератури, по суті, можливо все – будь-яка фантастика, будь-які чудеса, будь-які вчинки та події, які не вкладаються в голові. Вигадка має бути поряд з достовірністю, умовне – з безумовним: *Нам показують шматок справжнього хреста в будь-який старої церкви, в яку ми заходимо, а також цвяхи з нього. Я не беруся стверджувати точно, але думаю, що ми бачили не менш барильця цих цвяхів. А терновий вінець? Частина одного зберігається в Парижі в Сент-Шапель, частина іншого – в Соборі Паризької Богоматері. А з кісток святого Діонісія, які ми бачили, в разі необхідності можна було б, по-моєму, зібрати його скелет у двох примірниках* [4]. Тут письменник активно використовував гротескне перебільшення, гіперболу, яка тяжіє до комічного абсурду. В інших випадках це кричуча недомовка, яка призводить до розрахованого на комічний ефект невідповідності. *Я розтрощив йому череп і поховав за свійрахунок* [4] переможно повідомляє герой Твена «Простаки за кордоном», якому не додавив годинниковий майстер. В іншому місці читаємо: *Я вбив його як гадюку і з насолодою здер з нього скальп* [4], (мова іде про чистильника чоботів, який грубіявив розповідачу). Ані годинникар, ані чистильник аж ніяк не заслуговували такої жорстокої розправи, тож розповідач виступає тут як кровожерливе хвалько. Але він може виступити і в

масці безпристрасного хроніка. Тоді він повідомляє про жертву вбивства з фальшивою невимушенностю: *На світанку його знайшли в провулку, де він чекав приїзду похоронних дороги* [4]. За рахунок грубіянських, безжальніх зворотів тут створюється «шалений» гумор.

В своїх «Простаках за кордоном» Твен застосував зброю американського гумору до європейського матеріалу. Від «милих європейських реліквій» не залишилося каміння на камінні. Твен смеється над римськими старовинами, середньовічними замками, витонченими манерами парижан. *Якби зібрати воєдино всі віри і всі дурниці, присвячені тутешнім джерелам і навколоїні пейзажам, вийшов би солідний том – безцінне розпалювання для печі* [4], – пише Твен в «Простаках за кордоном». Історія Абеляра і Елоїзи в його викладі забавний фарс. Описуючи любов Петrarки і Лаури, він висловлює співчуття чоловікові Лаури, який, на його думку, незаслужено забутий нащадками. Огляд Колізею дає йому привід для бурлеску. Він знайомить читача зі щасливо знайденою їм афішею гладіаторського бою і з газетною рецензією, що належить «давньоримському репортерові». Обидва документи складені в стилі новітньої американської журналістики з широким використанням рекламних прийомів і спортивного жаргону. Ім'я Мікланджело Твен читає на американській манер – Майлл Анджело – і пояснює читачеві, що європейці пишуть більш-менш грамотно, але правильно вимовити написане не вміють. Про класичні твори європейського живопису він відгукується як про *прокопчені камінні екрани, іменовані шедеврами Рубенса, Сімпсона, Тиціана чи Фергюсона або кого-небудь ще з тієї ж компанії* [4].

Письменник лякає європейців «людоїдським» гумором американського кордону. Побачивши дитину, він говорить, що той був такий малий, що його *не вистачило б для начинки пирога*. Коли американським туристам показують в музеї єгипетську мумію, вони заявляють, що їх не цікавлять *залежсані трупи*, але якщо знайдеться який-небудь *свіжіше*, то вони готові подивитися. Твен хвалиться, що, коли в Єрусалимі йому показали знаменитий меч хрестоносця Готфріда Булонського, він взяв його і випробував на перехожому мусульманині, якого *роздрівив надвое*, як оладку, після чого *повитирав кров з меча і повернув його зберігачу*.

Він не втомлюється жартувати з приводу неохайноті європейців. *Вони дуже неохайні, ці люди*, – міркує він, описуючи італійське містечко, – *їх тіла, обличчя, одяг надзвичайно брудні*. Коли вони бачать на кому-небудь чисту сорочку, це збуджує в них *гнів* [4]. У Твена зустрічалися грубі жаргонні слівці, вищуканість висміювалася безжально, й сама розповідь більш за все нагадував небилицю або анекдот. Ці небилиці, анекдоти обов'язково вимагали перебільшень, обставин, які видавалися за справжню, абсолютно достовірну реальність: *Любий читачу, якщо він не побував за кордоном, так і не дізнається, який закінчений віслок міг би з нього вийти* [4].

Марк Твен швидко отримав славу першого гумориста Америки. Його ранні оповідання, «Простаки за кордоном», книга невадських нарисів «Без нічого», написаний в співавторстві з Ч. Д. Уорнером «Позолочене століття», твори, що належать до жанру комедійної прози – новели «Мій годинник», «Журналістика в Тенессі» закріпили за їхнім автором репутацію близкучого дотепника. Бурлеск, шарж, фарс, гротеск, матеріалізація метафори та інші характерні риси сміхової культури американського народу під пером Твена вперше стають не тільки надбанням

літератури, а й фундаментом поетики реалізму.

Таким чином, гумор та сатира в ранній творчості письменника сприяли розвитку американського реалізму. Реалізм у Твена поєднується з комічним модусом художності, який передбачає особливе співвідношення ролей автора, героя та читача. В. І. Тюпа пише, що герой в його іронічному самовизначені – удавному дотриманні норм світо порядку – аж ніяк не виявляється об'єктом викриття, засудження, глузування. З боку автора тут глузливе захоплення – іронічно-двоїсте завершення, в якому сам автор актуалізує себе в якості суб'єкту іронічного самовизначення [7, с. 148].

Література:

1. Балдицын П. В. Творчество Марка Твена и национальный характер американской литературы / П. В. Балдицын. – М. : Изд-во «ВК», 2004. – 300 с.
2. Груздева Е. А. Просветительская идеология в творчестве Марка Твена (на материале романа «Приключения Гекльберри Финна») / Е. А. Груздева // Вестник Казанского государственного университета культуры и искусств. – Казань, 2012. – № 2. – С. 125-128.
3. Груздева Е. А. Образ простака в раннем творчестве Марка Твена / Е. А. Груздева // Ученые записки Казанского университета. Серия Гуманитарные науки. – Казань, 2012. – Т. 154. – С. 168-174.
4. Марк Твен. Простаки за границей или Путь новых паломников. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://librebook.ru/the_innocents_abroad_or_the_new_pilgrims_progres
5. Новицкая З. В. Традиции американского юмора XIX столетия и речевые средства комического у Марка Твена: Автореф.дис. канд. филол. наук / З. В. Новицкая. – М., 1962. – 20 с.
6. Старцев А. И. Марк Твен и Америка / А. И. Старцев. – М. : Изд-во Советский писатель, 1963. – 308 с.
7. Тюпа В. И. Художественность литературного произведения. Вопросы типологии / В. И. Тюпа. – Красноярск : Изд-во Краснояр. ун-та, 1987. – 224 с.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЇ СУЧASNІХ СTУДЕНТІВ

Сніжана Демирова
студентка IV курсу

*факультет української філології та соціальних наук
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
Науковий керівник – доц. Мазоха I. С.*

На сучасному етапі розвитку європейського суспільства посилюється увага до гуманітарних проблем, людини як найвищої цінності, відбуваються зміни в галузі освіти, культури, посилюється увага щодо особистісних та професійних якостей. Становлення гармонійної, соціально діяльної людини сьогодні є важливим напрямом

Пріоритетні напрями європейського наукового простору.
Збірник студентських наукових праць. – Вип. 7

освітньої політики нашої держави. Особлива увага науковців до психологічних інструментів та особливостей розвитку особистості не є випадковою, адже, це має безпосередній зв'язок із тією специфічною для сучасного українського суспільства політичною та соціальною ситуаціями, які й формують наукове замовлення та провокують дослідницький інтерес. У психологічній науці широко представлені роботи з проблем мотивації особистості (К. А. Абульханова-Славська, В. К. Вілюнас, Є. П. Ільїн, В. І. Ковалев, О. М. Леонтьєв, А. К. Маркова, А. Г. Маслоу, В. Е. Мільман, С. Л. Рубінштейн, Х. Хекхаузен та ін.).

Також мотивація особистості розглядається у вітчизняній психології в роботах Л. І. Анциферова, Н. Е. Водоп'янова, Е. В. Лібіна, К. Муздибаєва, А. Руковішнікова, Е. С. Старченкова [2, с. 64].

Метою дослідження є психодіагностика мотивації особистості. Відповідно до визначені мети в роботі поставлені й послідовно розв'язувалися такі завдання:

- визначити поняття мотивації та мотиву;
- розглянути структуру та особливості мотивації;
- емпірично провести дослідження мотивації особистості.

Об'єктом дослідження є мотивація особистості.

Предметом дослідження є психологічні особливості мотивації сучасних студентів.

З метою діагностики мотивації особистості у дослідженні використано наступні методики: «Діагностика особистості на мотивацію до успіху» (Т. Елерс), «Ціннісні орієнтації особистості» (М. Рокіч).

База дослідження – студенти ІДГУ Одеська область. Методики пройшли 40 студентів.

У вітчизняній літературі можна зустріти різні визначення мотивації, однак вони в цілому не суперечать один одному. Виділяють два основних підходи до визначення мотивації: структурний підхід (Ж. Годфруа, Г. Оллпорт, В. Д. Шадриков), динамічний підхід (І. А. Джидарьян, М. Ш. Магомед-Емінов, Д. Макклелланд). За структурним підходом мотивація розглядається як диспозиція (сукупність мотивів). Динамічний підхід визначає мотивацію як процес актуалізації мотивів, та як процес формування мотивів [5, с. 350].

Мотивація досягнення – поведінка людини, яка направлена на досягнення успіхів в житті, на можливе краще виконання будь-якого виду діяльності, яку він вважає значущою і яка орієнтована на досягнення певного результату, до якого може бути застосований критерій успішності [3, с. 136].

Відповідно до концепції розвитку особистості А. Маслоу, мотиваційна сфера розвивається у взаємозв'язку зі зміною актуальних потреб особистості різного рівня. Автор вважає, що всі потреби людини організовані в ієрархічну систему «пріоритету або домінування» [4, с. 134].

Для визначення мотивації особистості була використана методика «Діагностика особистості на мотивацію до успіху» (Т. Елерс). Ця методика представляє нам можливість викрити рівень мотивації до успіху в соціумі. Отримані результати показують нам рівень мотивації до успіху серед молоді на сучасному етапі розвитку українського суспільства, адже за умов політично-соціальних змін в нашому соціумі та

розвитку національної свідомості, такі дослідження наглядно демонструють наміри та бажання української молоді [1, с. 68].

При аналізі отриманих результатів, ми можемо стверджувати, що з 40 студентів:

- у 2 (5%) – низький рівень мотивації до успіху,
- у 14 (35%) – середній рівень,
- у 16 (40%) – помірковано високий рівень мотивації до успіху,
- у 8 (20%) – рівень мотивації до успіху занадто високий.

Таблиця 2.1.

Результати дослідження рівня мотивації особистості до успіху

Рівень мотивації до успіху	Кількість осіб	% показник
Низький	2	5
Середній	14	35
помірковано високий	16	40
занадто високий	8	20

Такі дані наглядно демонструють нам сьогодні прагнення української молоді до успіху та самореалізації, адже саме 60% молоді має високий та занадто високий рівні мотивації і лише 5% – низький.

Отримані дані зобразимо у вигляді кругової діаграми:

Мал. 2.1. Результати дослідження діагностики мотивації

Також, враховуючи те, що на мотивацію особистості впливають цінності, ми провели методику «Ціннісні орієнтації особистості» (М. Рокіч) з метою досконалого вивчення місця освіти в системі цінностей молоді та для діагностування мотивації на досягнення успіхів у навченні у студентів. Ця методика дає нам змогу виявити на якому місці знаходиться освіта в системі цінностей молоді. Чим вище знаходиться освіта в системі цінностей, тим сильніша мотивація на досягнення успіхів у навченні. Проаналізувавши отримані результати, ми можемо стверджувати, що з 40 студентів у 8 (20%) освіта займає 3 місце, у 16 (40%) – 7 місце, у 10 (25%) посідає 8 місце, у 6 (15%) – 12 місце.

Таблиця 2.2.

Результати дослідження місця освіти в системі цінностей молоді

Місце освіти в системі цінностей	Кількість осіб	% показник
3	8	20
7	16	40
8	10	25
12	6	15

Отримані дані зобразимо у вигляді кругової діаграми:

Мал.2.2. Результати дослідження місця освіти в системі цінностей молоді

Таким чином, ми можемо побачити, що освіта знаходиться на 7 місці (з 18 можливих).

Отже, дивлячись на результати експерименту, можна сказати, що освіта для української молоді не втрачає свою цінність. Також, дивлячись на місце освіти в системі цінностей студентів, на важливість освіти в їх житті, можна зробити висновок, що студенти мають високу мотивацію на досягнення успіхів у навчанні.

Література:

1. Арендачук И. В. Роль мотивации деятельности в становлении професионализма / И. В. Арендачук. – М. : Научная книга, 2012. – 192 с.
2. Афанасьева Н. В. Диагностика мотивации достижения у школьников 9-11 лет / Н. В. Афанасьева. – М. : Психологическое обозрение, 2001. – 70 с.
3. Василенко Е. И. Желание работать и мотивы : Управление персоналом: курс лекций / Е. И. Василенко. – М. : Академический проект, 2008.– 668 с.
4. Губарев Р. В. Анализ теорий мотивации и стимулирования труда / Р. В. Губарев. – М. : Феникс, 2006. – 284 с.

5. Давыдова Т. С. Социально - психологический поход к проблеме мотивации / Т. С. Давыдова – СПб : Питер, 2002. – 736 с.

СУТНІСТЬ І СПЕЦИФІКА КУЛЬТУРНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ

Євгенія Драхня
студентка II курсу
педагогічний факультет
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
Науковий керівник – доц. Бухнієва О. А.

Проблема розвитку пізнавальної активності учнів є досить актуальною у сучасній школі. Стрімкість нашого сьогодення, зумовлена політичними, соціально-економічними та науково-технічними чинниками, ставить перед педагогікою нові завдання, пов’язані з розбудовою школи. А тому вчені-педагоги активно займаються розробкою даного питання.

Таким чином, проблема розвитку пізнавальної активності учнів займає чільне місце в психолого-педагогічних дослідженнях. Вона відноситься до числа пріоритетних і найбільш актуальних питань сучасної педагогічної науки і практики в умовах розвитку інноваційних процесів, притаманних психолого-педагогічним наукам.

Для обґрунтування ключових понять ми звернулися до різних джерел. Розглянемо конкретно, що таке активність. За українським педагогічним словником С. У. Гончаренка «*активність* – здатність людини до свідомої трудової і соціальної діяльності, міра цілеспрямованого, планомірного перетворення нею навколоїшнього середовища й самої себе на основі засвоєння нею багатства матеріальної і духовної культури. А. проявляється у творчості, вольових актах, спілкуванні. Інтегральна характеристика активності особистості – активна життєва позиція людини, яка виявляється в її принциповості, послідовному відстоюванні своїх поглядів, ініціативності, діловитості, психологічній настроєності на діяльність. Протилежність активності – пасивність.

«*Активність* – означає свідоме, вольове, цілеспрямоване виконання розумової чи фізичної роботи, необхідної для оволодіння знаннями, вміннями, навичками, включаючи користування ними у подальшій навчальній роботі і практичній діяльності». Вона виявляється у характері сприймання, реакції на нові знання, кількості пізнавальних питань тощо. Пізнавальна активність супроводжує будь-яку самостійну дію, це, по суті, готовність (здатність і прагнення) до енергійного, ініціативного оволодіння знаннями, докладання вольових зусиль.

Енциклопедія освіти за ред. Кременя В. Г. Трактує *пізнавальну активність* як «*рису особистості, яка виявляється в її ставленні до процесу пізнання, що передбачає стан готовності, прагнення до самостійної пізнавальної діяльності, спрямованої на засвоєння індивідом соціального досвіду, накопичених людством знань, способів*

діяльності, а також в її якості»

«Пізнавальна активність» – це психічний стан пізнаючого суб'єкта, це його особистісне утворення, яке виражає відношення до процесу пізнання. Пізнавальна активність як властивість особистості виявляється і формується в діяльності. Пізнавальна активність обумовлює інтенсивність і характер проходження навчання. Вона формується і виявляється у пізнавальній діяльності.

Активність слід розглядати в двох різних, але взаємопов'язаних, аспектах: активність як вираження ставлення до пізнання у конкретній учебовій ситуації (у зв'язку з конкретною ціллю) і активність як якість особистості соціального значення. Перша бере участь у формуванні другої. Тільки певне ставлення учня до учебово-пізнавальної діяльності, яке складається від ситуації до ситуації у ході навчання, сприяє поступовому перетворенню цього ставлення в усталену рису, яка характеризує якість особистості. За цим перетворенням стоїть ускладнення структури потребнісно-мотиваційної сфери, зміст рівня самостійності і свідомості особистості. Між рівнем навчально-пізнавальної діяльності і рівнем активності кореляція не обов'язкова, оскільки рівень активності і рівень діяльності задаються різними факторами. Діяльність може бути творчою, але проходити кволо, при низькій активності, а відтворююча – відрізняється високою активністю і репродуктивністю. Тому немає підстави рівні активності, у розумінні ступеня її вияву, «прив'язувати» до рівнів навчально-пізнавальної діяльності.

Концентруючи нашу увагу на питанні розвитку пізнавальної активності учнів, ми керувалися переконанням, що пізнавальна активність учнів є умовою, метою та кінцевим результатом ефективної навчально-пізнавальної діяльності учнів. Отже, процес формування пізнавальної активності школярів триває протягом усього навчального процесу. Пізнавальна активність є одним із найважливіших для нас мотивів навчання школярів, і впливає на формування особистості учня, його відношення до самого себе та до інших людей. Сформована пізнавальна активність є найважливішою умовою успішності учнів у навчанні.

Пізнавальний інтерес за українським педагогічним словником С.У.Гончаренка це «активне мотивоване емоційне ставлення суб'єкта до предмета пізнання, яке має систематично враховуватись і розвиватись у процесі навчання, оскільки безпосередньо впливає на формування і розвиток особистісної спрямованості дитини»

На думку Г. І. Щукиної: «Пізнавальний інтерес – глибоко особистісне утворення, яке не зводиться до окремих властивостей і проявів. Його психологічну природу складає цілісний комплекс життєво важливих для особистості процесів». Однією з необхідних умов підвищення ефективності шкільного навчання є розвиток пізнавальних сил учнів, які стимулюють їх активність, спрямовану на оволодіння знаннями, безперервне збагачення і застосування У цьому зв'язку, як підкреслює Г. І. Щука, «стимулом пізнавальної діяльності є пізнавальний інтерес, який визначається як вибіркова спрямованість особистості, зведена до галузі пізнання

Розглядаючи це питання можна стверджуючи, що дуже важливо знайти правильний підхід до учня. Учня потрібно розуміти та вміти розвити у ньому інтерес до навчання. Знайдений правильний підхід – це запорука успіху. Підводячи підсумки та спираючись на музичну освітню основу, любов до музики та бажання її вивчати

**Пріоритетні напрями європейського наукового простору.
Збірник студентських наукових праць. – Вип. 7**

залежить на сам перед від вчителя та його підходу до учня. Щоб розвити інтерес дитини треба враховувати індивідуальну пізнавальну активність та використовувати отриманні знання для розробки правильної учебової програми. Програма повинна перейти від групової, яка має багато недоліків, до індивідуальної, яка буде враховувати більшість психологічних особливостей дитини. Наприклад, при підборі музичних творів та при вивчені нового матеріалу. Ця особливість повинна враховуватись якщо ми хочемо розвити любов до музики та виховати освічених музикантів.

Література:

1. Ареф'єв И. П. Подготовка учителя к профильному обучению старшеклассников / И. П. Арефьев // Педагогика. – 2003. – № 5. – С. 49-55.
2. Бугайова І. Словникова робота як засіб активізації пізнавальної діяльності учнів на уроках літератури / І. Бугайова // Рідна школа. – 2006. – №4. – С. 41-44.
3. Буряк В. К. Познавательная активность учащихся / В. К. Буряк // Активизация учебной деятельности школьников. – Кривий Ріг, 1995. – С. 14-20.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В. Бусел. – К.-Ірпінь : ВТФ Перун, 2001. – 1440 с.

**КОРЕКЦІЯ
КОМУНІКАТИВНОЇ СФЕРИ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ**

Наталія Дундер

студентка IV курсу

відділення «дошкільна освіта»

*Вищого навчального комунального закладу
«Білгород-Дністровське педагогічне училище»*

Науковий керівник – Єсавелюк К. М.

Взаємини з іншими людьми зароджуються і найінтенсивніше розвиваються у дошкільному віці. Досвід таких відносин стає тим фундаментом, у якому будується розвиток особистості. Від того, як складуться відносини дитини у першому в житті колективі – групі дитячого садка – великою мірою залежить наступний шлях її особистісного розвитку. Розвиток сфери спілкування є необхідною умовою, як загального психічного розвитку дитини, так і позитивної соціалізації загалом і готовності до навчальної діяльності.

Все частіше дорослі мають справу з порушеннями у сфері спілкування, з недостатнім розвитком морально-емоційної сфери дітей. Це пов'язано з надмірною інтелектуалізацією виховання в нашому житті. Значення спілкування стає все складніше і глибше в міру того, як збагачуються життя дитини, розширюється її зв'язок зі світом і виявляються нові здібності. Однак очевидно, що дітям недостатньо контактувати тільки з дорослими, у них все більше з'являється потреба і прагнення до спілкування з однолітками.

Дошкільнята дружать, сваряться, спілкуються, допомагають один одному, іноді

роблять дрібні капості. Всі ці відносили гостро переживаються дитиною і мають масу різноманітних емоцій.

Тому, вчасне визначення проблеми в спілкуванні між дітьми і своєчасна допомога в подоланні труднощів є найважливішим завданням педагогів, психологів, батьків.

Сфера спілкування в цілому в останні два десятиліття привертала пильну увагу дослідників. Природа спілкування, його вікові та індивідуальні особливості, механізми перебігу і зміни стали предметом вивчення філософів і соціологів (Б. Д. Паригін, І. С. Кон), психолінгвістів (А. А. Леонтьев), фахівців у галузі соціальної (Г. М. Андреєва, Б. Ф. Поршнєв), дитячої та вікової психології (Я. Л. Коломінський, В. С. Мухіна).

Мета роботи полягає в вивченні методики психолого-педагогічної корекції комунікативної сфери старших дошкільників і перевірка її ефективності на практиці.

Експериментальна робота проводилась під час проходження переддипломної педагогічної практики в ДНЗ №3 «Дзвінчик» Одесської області, м. Білгород-Дністровський з дітьми старшої групи. В цій роботі брали участь 20 дітей старшої групи. Основними завданнями експериментальної роботи було виявлення дітей, які мають труднощі в спілкуванні, причини труднощів та добір методів і прийомів для їх подолання.

Спочатку визначили рівень розвитку спілкування у дітей старшого дошкільного віку з однолітками за допомогою метода спостереження.

Спостереження проводилося за такими показниками: потреба у спілкуванні, контактність, здатність розуміти іншу дитину, розвиток емпатії, уміння користуватися засобами спілкування.

В результаті спостережень визначили рівень комунікативних вмінь та навичок старших дошкільників: високий рівень – 59 % дітей, на середньому рівні були 39 %, на низькому рівні – 2 %.

Наступний етап роботи був спрямований на формування у дітей комунікативних вмінь та навичок спілкування.

У процесі його реалізації застосовувалася система ігор для дітей 5-6 річного віку. Запропоновані ігри допомагали дітям переживати почуття єдності, вчили поважати гідність і переживання однолітків, домовлятися в ігрівій та продуктивній діяльності. Ігрова програма складалася з семи етапів, кожен з яких мав певну мету і завдання.

1-й етап. Спілкування без слів. Головною метою цього етапу є перехід до безпосереднього спілкування, що припускає відмову від звичних для дітей вербальних і предметних способів взаємодії. Загальне правило для всіх ігор – заборона розмов між дітьми. Таким чином, можна виключити виникнення сварок, суперечок, договорів. Були проведенні такі ігри: «Життя у лісі», «Хвилі», «Добрі ельфи». В результаті цих ігор діти навчилися довіряти один одному, спілкуватися без слів.

2-й етап. Увага до іншого. Метою другого етапу формування здатності відчути єдність, бачити однолітка, звертати на нього увагу. На цьому етапі були використані такі ігри: «Дзеркало», «Зіпсований телефон».

3-й етап. Узгодженість дій. Основне завдання - навчити дитину погоджувати

Пріоритетні напрями європейського наукового простору.
Збірник студентських наукових праць. – Вип. 7

власну поведінку з поведінкою інших дітей. Для досягнення поставлених завдань в іграх «Гусениця», «Чарівний стілець» діти діяли з максимальною узгодженістю. Така узгодженість сприяла орієнтації на іншого, згуртованості дій і виникнення почуття єдності.

4-й етап. Загальні переживання. Четвертий етап складався з ігор, спрямованих на переживання загальних емоцій – це «Штурм», «Курка з курчатами». Спільне переживання будь-яких емоційних станів (як позитивних, так і негативних) об'єднувало дітей, викликаво відчуття близькості, спільноті і бажання підтримати один одного.

5 етап. Взаємодопомога в грі. На даному етапі використали ігри : «Живі ляльки», «Капелюх чарівника», що вимагали від дітей взаємодопомоги, співпереживання. Для цього, заздалегідь створювали в групі сприятливий клімат, атмосферу безпосереднього, вільного спілкування та емоційної близькості .

6 етап. На цьому етапі були проведені ігри «Компліменти», «Побажання» спрямовані на словесне вираження свого ставлення до інших, компліменти, побажання, які приносили задоволення, радість дітям.

7-й етап. Допомога у спільній діяльності. На даному етапі проводились ігри-заняття, «Майстер і підмайстер», «Будівельники», що припускали різні форми соціальної поведінки. Такі форми спільної діяльності сприяли розвитку взаємодопомоги, здатності приймати плани і задуми іншого і радіти успіху.

Для розвитку нових комунікативних навичок спілкування були проведені також заняття на тему: Заняття-тренінг «Спілкування – це...»

Мета заняття : формування вмінь та навичок комунікативного спілкування.

На занятті були поставлені такі завдання: створити довірливу обстановку під час групової роботи, познайомити з поняттям «спілкування», формування навичок тілесного контакту, сприяти оволодінню правил під час дискусій і бесід.

Виховний захід: «Дружба та її значення в житті людини».

Мета: формувати у дітей кращі моральні та духовні цінності, розвивати вміння спілкуватися, виховувати почуття дружби, вияснити значення понять «друг», «дружба», «приятель», «одноліток»; виховувати почуття взаємодопомоги, взаєморозуміння.

Після проведеної роботи отримали такі результати: високий рівень розвитку комунікативних умінь 65 %, середній рівень -35 %, низький рівень дітей не виявлено.

Таким чином можна стверджувати що дошкільному віці спілкування з однолітками і дорослими є важливою умовою життя дитини.

Вивчення розвитку спілкування показало:

Комплекс ігор, заняті, що був включений в навчально-виховний процес сприяв ефективному розвитку спілкування. Правильна послідовність етапів роботи сприяли непомітному подоланню труднощів у спілкуванні дітей.

Тому, проведена робота дозволяє дати наступні рекомендації для вихователів та батьків.

Щоб запобігти труднощів в спілкуванні треба любити і поважати кожну дитину. Часто проблеми виникають саме тому, що дорослі не вміють та не хочуть прийняти дитину такою, якою вона є.

Батькам необхідно говорити такі фрази: « Я впевнений, що в тебе все вийде!»,

«А давай зробимо разом?», «Я так радий за тебе!» – вони підвищать у дитини впевненість у своїх силах, дадуть їй зрозуміти, що невдачі можна відправити.

Треба створювати умови, які спонукають дитину усвідомлено звертатися до слова, викликали потребу бути зрозумілою, спочатку дорослим, а потім і одноліткам. Чим складніша та різноманітніша діяльність, тим необхідніше дитині мовленнєве спілкування.

Саме тому, вихователям потрібно роз'яснювати батькам секрети правильного спілкування з дитиною, необхідно особливо загострити увагу на те, як дитина потребує підтримки, похвали.

Література:

1. Богуш А. М. Культура речевого общения детей дошкольного возраста / А. М. Богуш, Е. П. Аматьева, С. К. Хаджирадева. – Харків : Ранок, 2013. – 288 с.
2. Лисіна М. І. Становлення потреби дітей в спілкуванні з дорослими і однолітками / М. І. Лисіна, Л. М. Галігузова // Дослідження з проблем вікової та педагогічної психології. – М., 1990. – С. 15-21.
3. Мухіна В. С. Психологія дошкільника / В. С. Мухіна. – М., 1975. – 239 с.
4. Терещук Р. К. Показники популярності дітей за результатами соціометричної методики та спостереження реальної взаємодії дошкільників з однолітками / Р. К. Терещук // Нові дослідження в психології. – 1986. – № 1. – С. 37-40.
5. Самохвалова А. Г. Коммуникативные трудности ребенка: проблемы, диагностика, коррекция / А. Г. Самохвалова. – СПб. : Речь, 2011. – 432 с.

SEMNIFICAȚIA FAMILIEI ROMÂNEȘTI ÎN SOCIETATE

Аліна Д'яченко

студентка II курсу

педагогічний факультет

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Науковий керівник – викл. Кіцеолар П. Д.

Familia este o formă socială de bază, realizată prin *căsătorie* sau concubinaj neformal, care unește pe soți (părinți) și pe descendenții acestora (copiii necăsătoriți).

Originea latină a termenului este «familia» care provine de la *famulus* – sclav de casă, înțelesul cuvântului s-a schimbat în decursul timpului. În trecut familia era proprietatea bărbatului (*pater familias*), ca soția, copiii, sclavii, sclavii eliberați și tot avutul, nefiind de fapt între ei relații familiale, ci era considerată o proprietate subordonată, astfel tatăl nefiind numit *pater*, ci *genitor*.

Familia are mai multe funcții sociale și biologice. Prin funcția biologică de se înțelege capacitatea de a produce urmași pentru asigurarea generației următoare. Astfel familia pregnează calitatea de reproducție a unei societăți.

Sunt câteva funcții sociale elementare ale familiei:

funcția de socializare – formarea capacității de adaptare și motivare în conviețuirea

social;

funcția economică – asigurarea materială și protejarea copiilor față de lipsuri și boli;

funcția politică – asigură copiilor o poziție legitimă în societatea existentă, această funcție a familiei poate duce la fetișism;

Din aceste trei funcții se pot distinge și:

funcția religioasă a familiei, care de fapt joacă un rol în funcția de socializare a familiei, prin transmiterea la generația următoare a tradițiilor religioase;

funcția juridică a familiei, care este cuprinsă în constituție, și care are scopul protejării familiei în societate (plătirea alocațiilor, întreținerea copiilor, stabilirea legilor de adoptare sau moștenire etc.);

funcția economică a familiei este întregită de funcția de timp liber și recreere a familiei [<https://ro.wikipedia.org/wiki/Familie>].

Ca să trăiască împreună, doi tineri se cunosc la horă, la muncă, în sat, în alte ocazii; se logodesc mai întâi «A nostru Tânăr împărat / Pe aceste locuri a vărat și a iernat / Și-a văzut în răsăriturile Voastre o floare / Cu raze de soare... [3, c. 29]», schimbă credințele (inelele de logodnă). Apoi, se pregătesc de nuntă.

Părinții tinerilor – socrii mari pentru băiat și socrii mici pentru fată – și cu tinerii fac pregătiri (hainele, rochia miresei, de mâncare, de băutură, locul unde se face nunta, acasă sau la salon, tocnesc lăutarii sau muzicanții, aleg nașii, se înteleg cu ei, cu preotul, cu primarul.

Înainte, cel puțin, Tânărul nu putea cere o fată până nu avea casa lui și nu satisfăcuse serviciul militar.

De aceea, afară de verbul a se însura (despre flăcău) și a se mărita (despre fată), avem și un verb care acoperă ambele părți, un adevărat «arhilexem» a se căsători (verb derivat de la casă).

De asemenea, în ziua (zilele) de nuntă, Tânărul este «mire» (lat. miles: soldat) căci cum se întorcea de la armată, Tânărul căuta să se însoare imediat cu fata care îl aşteptase credincioasă. De aici și derivatul mireasă pentru fată în ziua de nuntă.

Se trimit peșterii din partea flăcăului ca să ceară fata în căsătorie de la părinții ei; se tocmește atunci și zestrea, cum să se facă nunta. Cu câteva zile înaintea nunții, doi sau mai mulți tineri (chemătorii, alergătorii), pe jos sau călări, frumos îmbrăcați, cu o ploscă de vin sau de țuică, trec din casă în casă și strigă: «Duminică e în sat nunta lui Ion și Maria! Sunteți invitați!» [2, c. 63.] și le dău să bea din ploscă și pleacă mai departe. Tot satul este invitat, de regulă, și chiar rude și prieteni din sate vecine.

Se pregătește mâncare multă de femei – socăcițe, bucătărese anume angajate – uneori și de bărbați: aperitive: brânză, mezeluri, măslini, apoi friptură, sarmale, cozonaci, colaci, prăjituri, se procură vin și țuică (acum, și bere).

Nunta se face ori la casa părinților băiatului, adesea în curte, sub umbră, sub cort, vara, ori la salon – mai ales iarna. Se aleg nașii (de regulă sunt rugați nașii de la botez, numai dacă aceștia refuză să poată face apel la alte familii). Nașii sunt personajele cele mai importante pentru viața tinerilor: în orice fapt, acțiune, sau dacă e vorba de divorț, nașii sunt consultați mai întâi. Se alege și vornicelul, vătaful – cel care conduce întregul ceremonial.

Se pregătește rochia de mireasă «Mândru soare-o răsărit, / Mireasa frumos s-o pregătit / Cu coroană de argint...» [3, c. 178], beteala, pomul sau bradul vieții împodobit cu flori, prăjituri, fructe, bomboane; soacra mică prepară zestrea fetei.

Se anunță oficial preotul, se fac și se iscălesc acte la primărie.

Preotul le pune cununiile pe cap, face ocolul mesei din biserică de mâna cu finii și cu nașii, cântând «Isaia dănuiește», schimbă inelele, le dă vin și pâine, amăgindu-i de trei ori. Nașii țin lumânările de o parte și de alta a mirilor.

La ieșirea din biserică, se aruncă cu bani cu bomboane, acum și cu flori. Stau unii oameni, mai săraci, cu găleți cu apă: aruncă nuntașii bani acolo, să fie cu noroc mirilor.

Când alaiul se îndreaptă spre biserică, în frunte merge un Tânăr cu un ștergar frumos legat pe umăr și duce pomul (bradul) vieții «Vă aduc acest brad înalt / De-mpărarul nostru îmbrăcat, / Să-l stăpânești voioasă / Cu toată casa, sănătoasă!» [31, c. 43].

Se adună nuntașii la părinții băiatului. Apoi, cu muzicanți, cu flăcăi călare (altădată și cu puști, pistoale) merg în alai la părinții fetei după mireasă. Prietenii miresei nu o lasă, chipurile, închid porțile. Oamenii mirelui spun orații cu vânătoarea ritual: «Au mers pe urmele căprioarei până la casa dumneavoastră și au venit să le-o dați.» Se duc tratative: «Portari, portărei, / Dragi oamenii mei, / Dați-mi mândra mea / Deschideți poarta, / Ca să ies cu ea!» [3, c. 67] și în fine se deschid porțile, mirele își găsește mireasa. Se pune zestrea în căruțe. Mireasa își ea rămas bun «de la părinți, de la frați, de la surori, de la grădina cu flori» [2, c. 65]. Lăutarii cântă cu foc, mireasa plângă, își cere iertare de la părinți și își ia la revedere: «Dac-am făcut, măicuța mea dulce, vreo greșală / Din toată inima te rog să-mi dai iertare!» [3, c. 174], apoi pleacă cu tot alaiul prin sat.

Apoi, cu toții merg la casa părinților băiatului sau la salon, unde s-a fixat nunta. Se aşază la masă. Se mănâncă, se bea, se cântă, se dansează. Nașul ține un discurs mulțumind nuntașilor că au venit, părinților că au crescut aşa copii și urează noroc și fericire mirilor. Se joacă Nuneasca, Hora miresei, sârbe, hore, acum și tangouri, valsuri.

Pe la mijloc, lăutarii trec de la o familie la alta și cer darul pentru încurajarea tinerilor, pentru casa nouă, pe care îl strigă public: «X a dat o mie de lei și un covor, Y...» și se numește la fiecare. [2, c. 65] Altădată, se dădea un sac de grâu, de porumb, un vițel vacă, un cal; acum – radiouri, mașini de spălat, aragazuri, mașini (auto). Nașul anunță apoi ce s-a adunat și dă banii miresei... femeia e stâlpul casei. Nu degeaba latinescul familia a devenit în română «femeie» (женщина). Pentru «familie», până în secolul XIX când a intrat cuvântul «familie» din franceză, se folosea cuvântul casă și cu acest sens: «am casă grea de «întreținut».

După aceea, mirii devin tineri căsătoriți: el bărbat, ea nevastă. Fata devine nora părinților băiatului (socrii mari), băiatul devine ginerele părintilor fetei (socrii mici).

Între ei, părinții tinerilor sunt cuscri: hai să ne-ncuscrim!

În căsătorie apar apoi copiii: băieți și fete. Femeia devine gravidă, grea, și pe la nouă luni naște. O asistă moașa satului. Acum, se merge la spital, la maternitate. Copilul se naște, i se punе nume, îl declară la primărie, îi aleg nașii (de botez) și-l duc la biserică, la botezat, la câteva săptămâni. Preotul face slujba cuvenită, îl scufundă de trei ori într-un cazan cu apă călduță sfînțită și e botezat.

Se face apoi un ospăț acasă. I se taie moțul copilului – pretext de alte petreceri cu nașii, cu prieteni și cu rude. Copilul este finul (fina) nașului, nașei. Părinții copilului cu nașii sunt cumetri.

Până la șaptesprezece - optșprezece ani sunt băieți și fete, apoi, până la căsătorie, sunt flăcăi (feciori) și fete mari.

Copiii numesc pe părinții părinților lor: bunic, bunică sau tată-mare (tataie) mamă

mare (mamaie). Iar copiii le sunt acestora nepoți. Și copiii fratelui sau ai surorii se numesc tot nepoți.

Toți la un loc fac un neam, sunt rude, neamuri între ei.

Oamenii sunt tineri mai întâi, apoi în floarea vârstei, apoi în sfârșit, cu vîrsta îmbătrânesc: devin bătrâni (bătrân, bătrână), moși. Omul se pierde pe fiecare zi ce trece, ieșe tot mai rar la muncă, în sat, cade bolnav, zace un anumit timp și apoi moare. E chemat preotul, când e pe moarte, să-l împărtășească, îi ține lumânarea, îi citește evanghelia. Împăcat, omul își dă sufletul.

Familia, rudele, prietenii îl plâng, îl bocesc. Se pune mortul în coșciug, pe o masă, în odaia de oaspeți; se face priveghi trei zile și trei nopți. Se spun glume, se priveghează, se mănâncă și se bea, ca să nu rămână mortul singur. Că altfel se face strigoi.

Se duce la biserică colivă și colaci, vin. Acolo se face o slujbă; îl duc la cimitir. Pe drum se opresc din timp în timp, să se încchine, să-si ia mortul rămas bun de la sat. În fața alaiului merg cățiva oameni cu pomul vieții (care s-a sfârșit), cu cruce și prapori bisericești. Pe umerii oamenilor, pe cruci și steaguri se leagă batiste, prosoape, ștergare care rămân de pomană celor care le poartă.

La cimitir, groparii au făcut groapa, preotul mai face o slujbă, se bate capacul la sicriu, coșciugul, este lăsat cu funii în groapă, se aruncă pământ spunându-se «Dumnezeu să-l» «Să-i fie țărâna ușoară!» [2, c. 68]. Se pune o cruce la capul mortului cu numele lui, data nașterii și a morții.

Se întorc cu toții acasă. Se face o masă de pomană: participă preotul, rudele, vecinii, aproape tot satul. Se împart de pomană lucruri de-ale mortului: rudelor și oamenilor mai săraci. Apoi se face pomană la biserică (colivă, colaci, vin) la trei săptămâni, la patruzeci de zile, la trei luni, la șase luni, la un an.

Și aşa își petrec românii viața lor cea de toate zilele pe pământ. Ne vin în gând versurile lui Eminescu (Glossa): «Vreme trece, vreme vine, /Toate-s vechi și nouă toate:/ Ce e rău și ce e bine, Tu te-ntreabă și socoate./ Nu speră și nu ai teamă; /Ce e val ca valul trece» [1, c. 95].

Tradițiile românești sunt cele mai frumoase, interesante și făuritoare. Aceste tradiții le-au practicat străbunii și părinții noștri cu o mare grijă. Ele sunt inima și sufletul, viața și istoria poporului român. Poporul român se mândrește cu obiceiurile și tradițiile sale bogate, și cu o mare plăcere și căldură le transmite din generație în generație. Tradițiile poporului păstrează nația așa, cum au zidit-o străbunii. Ele sunt extraordinar de fermecătoare, și au putere să însufletească pe fiecare să-și iubească patria sa.

Familia este mediul în care venim pe lume, ne dezvoltăm și la rândul nostru ne formăm o altă familie. Este locul unde găsim înțelegere, liniște și soluții la problemele care ne frământă. “Familia- este patria cea mică.”

Bibliografie:

1. Eminescu M. Poezii / M. Eminescu. – București : Editura Prometeu, 1997. – 207 p.
2. Moanța Ion. Nunta la români / Ion Moanța. – București : Editura MINERVA, 1989.
3. Русу Валериу. Румынский язык. Слова и изображения / Русу Валериу, Маттей-Русу Романица. – Кишинев, 1997.
4. Familie. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://ro.wikipedia.org/wiki/Familie>

Familie

5. 40 de citate despre familie pe care ar fi trebuit să le știi deja. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://1cartepesaptamana.ro/40-de-citate-despre-familie/>

6. Proverbe clasificate după categorie. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.proverb.ro/category/categorii/proverbe-despre-familie/>

**МУЗИЧНА ІНФОРМАТИКА
ЯК НОВА НАУКОВА ДИСЦИПЛІНА**

Катерина Еребакан

студентка I курсу

педагогічний факультет

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Науковий керівник – доц. Бухнієва О. А.

У ХХІ столітті з'явилася можливість констатувати, що в результаті розвитку сучасної музичної науки іспеціальних технічних засобів проявилася загальна глобальна тенденція до взаємопроникнення інформатики і музичного мистецтва. Внаслідок цього взаємопроникнення утворилася музична інформатика. Музична інформатика – нова наукова дисципліна, яка знаходиться з зовнішньої сторони класичної теорії музичної науки, яка є її фундаментом, організуючим ядром. Теорія музики є першоосновою музичної інформатики, а її складовими компонентами – класична теорія музики і експериментальний розділ інформатики. Весь повний комплекс даних, що належать до класичної теорії музичного мистецтва, а саме: музичні твори, зафіксовані в нотах; наукові праці, дослідження в області музики; методичні розробки та рекомендації в сферах музичної освіти, виконавства, диригування, музичного менеджменту, слід визначити як найважливіший основний компонент нової науки. За теорієй музики стойть вся багатовікова інформація про музичне мистецтво, а за інформатикою – вся сучасна міць і можливості збереження, передачі, використання всієї цієї та наступної новою музичної інформації. Процес інформатизації всіх знань йде повсюдно, незалежно від бажання і можливостей того чи іншого етносу. Швидкість отримання, накопичення, обробки, використання будь-якої інформації визначається сьогодні не так бажанням або здібностями окремих особистостей, скільки технічними засобами, які спеціально пристосовані для цього.

Музична інформація – це цілий комплекс всього, що становить її і навіть просто супроводжує, прискорена у багато разів можливість отримання, введення, збереження, систематизації і оперативного знаходження найкоротшим шляхом необхідних достатніх даних з обраної тематики [2, с. 23-25]. В кінці 80-х років минулого століття, бурхливими темпами стал розвиватися напрямок інформатики, пов'язаний з накопиченням і обробкою різних типів даних. Які чинники характеризують принадлежність інформації саме до музичних даних? 1) звукова музична тканина в електронному або цифровому втіленні, всі типи і формати музичних файлів: УАУ, МРЕО, AVI і ін.; 2) темброві компоненти, обумовлені хвильовим синтезом звуку; 3)

віддання або відеоряди, що несуть візуалізацію видимих процесів музичної практики: виконання, диригування, імпровізація, навчальний процес, майстеркласи і т.д; 4) звичайні текстові дані, що відображають теоретичні та практичні аспекти методики виконавства, а також різні тексти-схеми, що характеризують компоненти музичної форми; 5) графічно значима музична тканина, що зберігається або у вигляді нотного тексту, або у вигляді звукового файлу, що програється безпосередньо комп'ютером. Всі названі п'ять типів музичних даних мають свої особливості зберігання та введення. Збереження. Файл, навіть звуковий, може нічого не означати для професійного музиканта, який звик або вважає за краще мати справу з партитурою. Часто збережена в особливому файловому форматі музика не має нотного аналога, що незручно для професіонала, і достатньо зручно для тих, хто не знає нот [1, с. 60]. Обробка. Ця операція з даними досить складна для музичного застосування. Вона багатозначна. Наприклад, характеристика музичної теми у творі при аналізі, або обробка пісні для мішаного хору, а можливо бути перекладення симфонії для гри на роялі. Використання музичних даних – більш традиційно. Передача музичної інформації. Цей аспект практично не вивчений, оскільки передача всього комплексу музичних даних має безліч значень. Копіювання з метою обміну інформацією, виконання музичного твору на публіці в концертному залі, передача по мережі Інтернет редактору видавництва для тиражування нот, навчання в класі молодих музикантів будь-якого фаху, виступ лектора-музикознавця, розповідь артиста про свої гастролі. Все це буде передачею музичної інформації. Ось чому необхідно розробити особливі підходи до операцій з музичними даними, підходити комплексно до конкретних рішень. Проблема передачі музичної інформації передбачає не стільки тиражування та розповсюдження, скільки глибоке розуміння суті одержуваних даних, їх конкретна інтерпретація [2, с. 255].

Розвиваючий керуючий фактор музичного мистецтва по відношенню до інформатики сьогодні в наявності. Характерні особливості музичної інформації потрібують ставлення до неї з великою увагою з точки зору музиканта, а не програміста, хоча музикант теж може бути ім. Скасовуються великі студії звукозапису, все робиться вже багато років більш компактно і швидко. Тиражуються не тільки зразки музики, а й кіно- теле- відео- та інші фільми, де широко використовуються технології, необхідні і достатні для успішного розвитку музичного мистецтва. Ціфрові флеш-технології захоплюють всю більшу частину ринку дитячої, розважальної, навчальної, науково-методичної відеопродукції, де в значній мірі роль відведена музичному супроводу. З'явилися збірки на одному диску: «Всі симфонії Л. Бетховена», «Все сонати В. А. Моцарта», скоро буде зроблений на продаж «Все опери П. І. Чайковського», або може бути, «Повна антологія Європейської музичної культури XV- XXI століття» на диску у електронному вигляді. Раніше це здавалося неймовірним, тепер – повсякденна буденність. Нові підходи до різних проблем зі спеціальностей в музичному мистецтві (композиція, теорія музики, виконавська майстерність, диригування, наукові дослідження явищ і подій мистецтва) припускають чітке теоретичне обґрунтування і пояснення кожного кроку в спілкуванні з музичної інформацією. У зв'язку з цими реаліями, наявність ретельно побудованої ідеології досліджень і розвитку музики як науки, дозволяє розцінити теорію музичної інформатики в вигляді самостійної гілки на загальному дереві музичного знання. Саме

тому, що сама технологія електронного комп’ютерного виконавства і музикування зазнає значних трансформаційних змін, нові теоретичні обґрунтування діяльності музиканта-професіонала допоможуть використовувати всі новітні досягнення культурної та технічної думки людства. Поняття практики музичного мистецтва піднімається на більш високий рівень: разом із класичною спадщиною і віковими національними традиціямі, знаходять своє місце сучасні тенденції виконавського мистецтва, де часто в якості виконавців виступає складна комп’ютерна техніка. Наприклад, практика написання музики зазнає значних змін – час і зусилля на створення великих творів в різних жанрах неухильно, з року в рік скорочуються. Поліпшується і також сильно прискорюється робота над технічно складними звуками опер, балетів, симфоній, театральної музики, не кажучи вже про популярну масову чи попсову пісню. Причина цього процесу комп’ютери і спеціально обладнані звукозаписуючі студії професійної спрямованості. З початку 80-х років 20 століття весь музичний світ плавно схиляється до поступового полегшення технічного процесу творчості, аж до часткової автоматизації окремих його елементів. Останнє, що непохитно тримається – виконавство на акустичних музичних інструментах, класичний вокал і всі види диригування. Але навіть в цих спеціальностях вже намічаються деякі зміни в методиках навчання, хоча самі процеси оволодіння мистецтвом виконавства і диригування залишаються класично незмінними. Поки що всі обіцянки інженерів про заміну живих виконавців електронікою є неспроможними, у всіх по-справжньому відповідальних випадках завжди потрібний в процесі сліожноорганізованного музикування контроль і управління людини.

Таким чином, технічні засоби та винаходи фактично значно розширяють можливості музикантів не тільки в запису, збереженні, обробці та використанні, але при певних умовах – в процесі практичного навчання. З іншого боку – існуючі програми по теорії музики і музичної грамоти для ДМШ, коледжей та вишів реалізують цю ідею за допомогою комп’ютерної техніки, що лише підтверджує вже насталу тенденцію. Поки не можна стверджувати, що настає ера автоматизації процесу навчання музиці і самого процесу творчості, проте удосконалення і навіть часткова формалізація стандартних елементів отримання знань музиканту-практику абсолютно не шкодить. Не можна говорити і про повну автоматізацію процесу композиторської творчості або відсутність необхідності навчання цьому процесу. Дещо в іншому становищі опиняється теорія музики і всі дисципліни з нею пов’язані. Тут виникають відразу кілька близьких реальних можливостей для динамічного розвитку загальної бази музично-теоретичних знань.

По-перше, це стосується наукових досліджувань музичного мистецтва в різних прикладних областях. Тут можна згадати проблему розшифровки народних пісень та інструментальних награвань, з виявленням точної ладової структури музичного матеріалу маловідомих або зниклих етносів. Поступово заглиблюючись, динамізуються дослідження в галузях теорії та історії музики, поліфонії, аналізу, композиції, інструментовки, музичної психології, методичних та інших спеціальних питаннях музичної науки: наприклад, музичного менеджменту, режисури концертних та телевізійних програм [3, с. 23-25]. За багатьма напрямками теоретичних досліджень настає «ефект композитора», тобто скорочується час підготовки наукових праць і

збільшується практична цінність результатів.

По-друге, творчі питання отримують іншого звучання і втілення. Аспекти їх багатогранні: це власне музична композиція, всі види сольного, ансамблевого, концертного і оперного виконавства, хорове і оркестрове диригування, звукозапис і тиражування музики для широкого слухача, викладання музичних дисциплін на всіх рівнях від музичної школи до університету та академії музики, – це лише основні кордони музичної творчості. Допоміжними елементами тут служать музична психологія, музичний менеджмент, режисура. Однак саме допоміжні елементи музичної творчості цементують всі головні складові в єдину лінію: кінцева мета практики мистецтва – показ слухачам і глядачам втіленої музично-художньої ідеї, визнання учасника-художника, матеріальне забезпечення його подальшого життя, розвитку і творчого зростання. Музичний менеджер - це психолог, режисер, імпресаріо в одній особі. Саме йому реально належать права керування не тільки процесом запису і тиражування музики, а й конкретним музично-художнім стилем, течією, якщо сказати точніше, також музичною модою. Про це потрібно завжди пам'ятати і готовувати музичних менеджерів в державних музичних вузах. По-третє, ми підійшли до головного, – вирішується проблема управління процесами обслуговування музичної творчості. Навіщо і яким чином слід обслуговувати музичну творчість різних стилізованих напрямків? Хто дозволить дезавулювати справжнє мистецтво, якому віддана не одне людське життя, не одне покоління справжніх художників звуку? Що важливіше для будь-якої людини, навіть зовсім не музиканта, реклама або оперний спектакль, нічний порно або телефільм? Тому, навіть при вільному ринку музичної та розважальної продукції, є необхідність реально управляти музичної інформацією на рівні державних структур.

Отже, музична інформатика, як нова наукова дисципліна, вже з'явилася, але ще не відбулася в вигляді закінченої і стрункої наукової теорії. При будь-яких умовах музична інформатика належить, і завжди буде належати фундаментальній класичній музичній науці, як новому інструменту пізнання і дослідження мистецтва в ХХІ столітті.

Література:

1. Антонов Л. Реставрация фонограмм – принципы и технология / Л. Антонов // Звукорежиссер, 2001. – № 8. – С. 60 – 63; - № 9. – с.68 – 75; - № 10. – с.68. –75.
2. Белунцов В. Компьютер для музыканта. Самоучитель – СПб. : Изд-во Питер, 2001. – 464 с.
3. Гарриус Скотт Р. Sound Forge. Музыкальные композиции и эффекты. Пер. с англ. – СПб. : БХВ – Петербург; 2002. –384 с.

ПОРТРЕТ – НЕВІД'ЄМНА ЧАСТИНА ОБРАЗУ ПЕРСОНАЖУ

Світлана Єжевська
*магістрантка кафедри англійської мови та перекладу
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
Науковий керівник – доц. Олейнікова Г. О.*

Найчастіше в художній прозі знайомство з персонажем починається з опису його зовнішності. Тому, більшість письменників починають знайомство героя і читача, так би мовити малюючи його портрет. Портрет тим і важливий, що цей образ буде супроводжувати героя в уяві читача протягом усього твору. Це підкреслює те, що портрет є важливим елементом майже кожного художнього твору твору.

В художній літературі, портрет є лише одним із засобів характеристики героя, що вживається в композиції з іншими засобами, такими як розгортання дії в сюжеті твору, опис думок героїв, їх настроїв, діалог дійових осіб, монолог героя, опис інтер'єру і т.д. Такою своєрідною системою засобів і створюється в літературі художній образ, а портрет виступає однією зі сторін художнього образу. Серед інших способів зображення, портрет, наряду з пейзажем і побутовим описом, має особливу зорову наочність та надає твору особливу силу образотворчості.

Портрет в художньому творі – це вид художнього опису, в якому зображується зовнішність персонажу з тих сторін, що найяскравіше представляють його у баченні автора. Портрет є одним з найважливіших засобів характеристики літературного героя. [5]

Дуже важливим та різноманітним в композиції тексту художнього твору є місце портрету. Знайомство з героєм може починатися з портрету, чи автор може подати портрет після певних дій, скосних героєм, або навіть представити портрет в самому кінці твору. За розташуванням в тексті твору, портрет може бути монолітним, коли автор подає всі особливості зовнішності персонажу одним блоком образу; також портрет може бути розсіяним чи розірваним, коли портретні риси розподілені по тексту. Портретні елементи можуть бути описані зі слів автора чи іншого героя, наприклад, подані в діалозі чи монологіз одного з героїв. Портрет навіть може бути «парадним», іронічним чи саркастичним; може бути описане лише обличчя чи вся фігура, одяга, жести, манери. Портрет може бути фрагментарним, тобто герой зображеній не повністю, а лише характерна риса; при цьому автор сильно впливає на уяву читача, який стає ніби співавтором, доповнюючи портрет героя у власній уяві. Іноді портрет налічує коментарі автора про те, як персонаж говорить, про що думає, про звички героя, тощо.

Укладачі «літературознавчого словника-довідника» Р. Т. Гром'як і Ю. І. Ковалів, дають таке визначення літературного портрета: «Портрет в літературі (фр. Portrait – зображення обличчя людини на фотографії або на полотні) – один із способів характеротворення, типізації та індивідуалізації персонажів. Поставивши перед собою як основний предмет художнє зображення взаємодії людини з навколошнім середовищем, письменники описують зміни зовнішності персонажів в конкретних ситуаціях, у взаєминах між ними. Особлива увага до портрету персонажів базується на

загальну закономірність, згідно з якою внутрішні психічні стани людей відображаються в міміці (виразні рухи м'язів обличчя), пантоміма (виразні рухи всього тіла), в динаміці мови (інтонація, темпо-ритм, тембр), диханні і т.п., що допомагає в процесі спілкування краще зрозуміти внутрішній світ один одного. Крім того, одяг людини часто свідчить про його естетичних смаках, рисах характеру, майновий стан, рід занять. Тому письменники фіксують як зовнішній вигляд персонажів, так і їх внутрішній стан, намагаються розкрити подібності або відмінності між їх так би мовити внутрішнім і зовнішнім портретами. Тому портрет є засобом психологічного аналізу. Письменник через портретні деталі, через їх динаміку передає сутність людини, його внутрішній світ... » [2, с. 562-563].

В. М. Лесин і А. С. Пулинець в своєму «словнику літературознавчих термінів» характеризують портрет в літературі так: «Портрет – зображення в літературному творі зовнішнього вигляду, пози, рухів, виразу обличчя людини, його одягу, взуття тощо. Портрет служить одним із способів типізації, а особливо індивідуалізації персонажа. Вже зовнішній вигляд часто говорить про деякі риси характеру людини. Переважно характер героя відповідає його зовнішньому вигляду (портрету). Але іноді, особливо у письменників романтиків зовнішність героя контрастує з сутністю людини... Не завжди портрети зображуються докладно. Це залежить від стилю письменника, а також від жанру твору... » [4, с. 290-291].

Слід зауважити, що персонажі характеризуються не тільки зовнішньо, а й діями, вчинками, їх думками, почуттями та настроєм. Мовна характеристика героя відіграє важливу роль в формуванні образів персонажів, а також характеристика одним персонажем іншого, сам портрет, опис пейзажу, побуту героя, природи. Окремий штрих, іноді, відіграє велику роль в зображені образу людини в творі, як і художні деталі.

В залежності від цілі та матеріалу, що аналізується для дослідження існують різні типи портрету. Так І. А. Бикова в своїй роботі виділяє такі типи опису образу персонажу за кількістю портретний номінацій:

- концентрований;
- деконцентрований.

Концентрований портрет – це одиничний опис, що зазвичай не доповнюється на не відтворюється в ході розгортання тексту.

Деконцентрований портретний опис – це портретна єдність, що неодноразово відтворюється, утворює цілу ланку, кожна частина котрої має різну віддаленість в тексті одна від одної, ... ідентифікація персонажу заснована на повторі в кожній частині портретної ланки. [1, с. 43-44]

К. Л. Сізова відмічає, що саме портретний опис включає такі елементи, що характеризують зовнішність, як характеристика одягу героя, характеристика форми рис обличчя, а саме форма носа (прямий, курносий), форма очей (очі, оченятка), роту, підборіддя, а також кольорова характеристика образу героя, характеристика жестів та манери триматися, характеристика міміки, тобто погляд та манери посміхатися, а також фонічна характеристика, тобто характеристика голосу персонажу [3, с. 31].

Тобто, під портретом розуміється опис зовнішності та внутрішнього стану героя, що розкриваються в діях героя та його взаємовідносинах з іншими персонажами, в його

спілкуванні та мисленні, а саме в характері. А ціллю портрету є знайомство читача з самим героєм.

Література:

1. Бикова І. А. Лінгвістичні особливості портрету персонажу в художній прозі А.П. Чехова: дис... канд. фіол. наук. Ростов-на-Дону, 1998. – 283 с.
2. Літературознавчий словник-довідник / [Редкол.: Роман Теодорович Гром'як, Ю.І. Ковалів, інш.]. – К. : Академія, 1997 . – 749 с.
3. Сізова К. Л. Типологія портрету героя (на матеріалі художньої прози І. С. Тергенєва): автореф. дис. канд. фіол. наук.: Вороніж, 1995. – 16 с.
4. Словник літературознавчих термінів: словар / [В. М. Лесин, А. С. Пулинец]. – К. : Радянська школа, 1971. – 486 с.
5. Електронна бібліотека (лінгвокультурний тезаурус) Гуманітарна Росія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.philol.msu.ru/~tezaurus/library.php?view=d&course=3&raz=2&pod=6&par=1>.

ЗАСТОСУВАННЯ ІТ ПРИ НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИМ МОВАМ

Вікторія Журъян

студентка III курсу

факультет іноземних мов

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Науковий керівник – к.пед.н., Кожухар Ж. В.

В умовах євроінтеграційного сьогодення, кожна свідома людина має знати декілька мов, зважаючи на сучасний стан оновлення міжнародних зв'язків з Україною. Іноземні мови сьогодні не тільки предмет вивчення, а й носій інформації у будь-якій галузі: освіті, психології, водних шляхах, туризмі, ринкових відносинах, економіці тощо. Наразі, кожний фахівець своєї справи стикається з професійною необхідністю налагодження й міжнародних контактів, а не знаючи мови – не може вийти за рамки міждержавного спілкування. Відповідно до цього, змінюються погляди суспільства на формування нових вимог щодо вивчення іноземних мов, зокрема, студентами як майбутніми фахівцями [3].

В ситуації нашого закладу, коли збільшується доля міжнародних обмінів студентами з країнами Євро Союзу: Болгарією, Румунією та Молдовою, у різних формах виявляється «студентська» дипломатія, і не тільки при реальному спілкуванні, а й при віртуальному. Саме це й спричинює наявну необхідність знань з інформаційних технологій (в подальшому ІТ) у майбутніх учителів іноземних мов.

Застосування ІТ та комп'ютерної техніки при навчанні іноземним мовам значно підвищує інтенсивність навчального процесу. Сучасними науковцями, а саме: А. Гуржієм, М. Жалдаком, В. Лапінським, Л. Карташовою, Н. Морзе та іншими українськими фахівцями, доведено, три важливих аспекти:

- при комп'ютерному навчанні засвоюється набагато більша кількість

Пріоритетні напрями європейського наукового простору.
Збірник студентських наукових праць. – Вип. 7

матеріалу, ніж за той самий час в умовах традиційного навчання;

- матеріал при використанні ІТ засвоюється краще, за рахунок впровадження нових методів навчання;
- ІТ забезпечують всебічний (поточний, рубіжний, підсумковий) контроль навчального процесу [4].

Саме контроль засобами ІТ, як відомо, є невід'ємною частиною навчального процесу в нашему закладі і виконує функцію зворотного зв'язку між студентом і викладачем будь-якої кафедри. При застосуванні ІТ для контролю якості знань учнів досягається і повна об'ективність оцінки. Крім того, комп'ютерний контроль дозволяє значно заощадити навчальний час, тому що здійснюється одночасна перевірка знань всіх учнів. Це дає можливість викладачу приділити більше уваги творчим аспектам роботи зі студентами.

Наступною перевагою застосування ІТ в Ізмаїльському державному гуманітарному університеті – здатність нами, студентами, накопичувати статистичну інформацію в ході навчального процесу. Аналізуючи отримані статистичні дані (кількість помилок, правильних/неправильних відповідей, звертань за допомогою, часу, витраченого на виконання окремих завдань і т.п.), викладачі дисциплін судять про ступінь і якість сформованості знань у студентів факультету іноземних мов.

Сприятливі можливості створюють ІТ і для організації самостійної роботи учнів на заняттях з іноземних мов. Студенти можуть використовувати комп'ютер як для вивчення окремих тем, так і для самоконтролю отриманих знань в комп'ютерних класах загального призначення, в спеціалізованих аудиторія англійської, німецької, румунської або болгарської мов. Зауважимо, що комп'ютер є терплячим педагогом, здатним скільки завгодно повторювати будь-які завдання, домагаючись правильної відповіді і, у кінцевому рахунку, автоматизації навичок, що відпрацьовується.

Ще одним елементом застосування ІТ, ми виділимо використання Internet-ресурсів при вивченні іноземних мов. Загальновідомо, що одним з найбільш революційних досягнень в галузі ІТ за останні десятиліття, що значно вплинуло на освітній процес в усьому світі, стало створення всесвітньої комп'ютерної мережі, що одержала назву Internet, що буквально означає “міжнародна мережа” (англ. international net). Використання кібернетичного простору (cyberspace) у навчальних цілях є абсолютно реальним напрямком загальної української освіти, відповідно, і при навчанні іноземним мовам. Як сучасна інформаційна система, Internet пропонує своїм користувачам, в нашему випадку, студентам, різноманіття інформації і ресурсів. Базовий набір послуг може містити в собі [1]:

- електронну пошту (e-mail);
- телеконференції (usenet);
- відеоконференції (webinar);
- можливість публікації власної інформації, створення власної домашньої сторінки (homepage) і розміщення її на Web-сервері;
- доступ до інформаційних ресурсів:
- довідкові каталоги (Yahoo!, InfoSeek/UltraSmart, LookSmart, Galaxy);
- пошукові системи (Alta Vista, HotBob, Open Text, WebCrawler, Excite);
- соціальні мережі з вивчення іноземних мов;

- розмова в мережі (Chat).

Останньою, запропонованою нами, можливістю застосування ІТ, є форма роботи з комп’ютерними навчальними програмами на заняттях іноземної мови, приведемо деякі з них, при вивченні англійської мови [2]:

- Вивчення лексики. При введенні і відпрацьовуванні тематичної лексики, наприклад покупки, продукти харчування, одяг та ін., можна використовувати комп’ютерні програми «Triple play plus in English», «English on holidays», «English Gold» і інші. Етапи роботи з комп’ютерними програмами наступні: демонстрація, закріplення, контроль.
- Відпрацьовування вимови. Багато навчальних програм передбачають режим роботи з мікрофоном. Після прослуховування слова чи фрази студент повторює за вчителем (диктором), і на екрані з’являється графічне зображення звуку диктора й студента, при порівнянні яких зображені всі недоліки.
- Навчання діалогічної мови. Приклад роботи з діалогами комп’ютерної програми «Triple play plus in English». З запропонованих 12 діалогів, вибирається один, наприклад «У кафе». На екрані з’являються кілька картинок - сцен даного діалогу.
- Навчання листу. Цей вид роботи вирішує відразу дві задачі: правильне написання англійських слів і освоєння клавіатури. Комп’ютерна навчальна програма «Bridge to English» допомагає вирішити ці задачі. Майже кожне завдання передбачає друкування на клавіатурі англійських слів і речень.
- Відпрацьовування граматичних явищ. Усі навчальні комп’ютерні програми так чи інакше передбачають відпрацьовування визначених граматичних структур. У програмі «Bridge to English» 20 уроків, і в кожнім уроці відпрацьовуються свої граматичні явища: стверджувальні, негативні і питальні речення, ступені порівняння прикметників, дієприкметник, займенники some, any, структури there is / there are, прийменники і т.д. Усі види роботи одного уроку спрямовані на відпрацьовування визначеного граматичного явища.

В процесі нашої роботи, ми з’ясували, що застосування ІТ в навчальній діяльності студентів, сприяє розвитку здібностей, пам’яті, просторової уяви, творчого нестандартного мислення, підвищує інтерес до навчання іноземним мовам.

Література:

1. Околович О. Застосування інформаційних технологій при підготовці вчителя іноземної мови у контексті інтеграції до європейського освітнього простору / О. Околович. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: file:///C:/Users/user/Downloads/52026-104540-1-SM.pdf
2. Паламар Л. На шляху до знання. Методологічні основи формування мовної особистості / Л. Паламар // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2003. – № 1. – С. 18-19.
3. Про затвердження плану заходів щодо розвитку вищої освіти на період до 2015 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 р. № 1728 – Київ Кабінет Міністрів України; Розпорядження, План, Заходи від 28.08.2010 № 1728 – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1728-2010-%D1%80>.

4. Шупта О. В. Інформаційні підходи до підготовки студентів-перекладачів // Сучасні інформаційні та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: Зб. Наук. Пр. – Випуск 5 / Редкол.: І. А. Зязюн (голова) та ін. – Київ – Вінниця: ДОВ Вінниця, 2004. – С. 104-107

АРГО В УКРАЇНІ

Дарія Йордан

студентка I курсу

факультет іноземних мов

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Науковий керівник – доц. Делюсто М. С.

Мова – явище непередбачуване, змінне, а тому завжди потребує детального дослідження. З огляду на те, що субстандартна лексика знаходиться в постійному динамічному розвитку, проблема арго завжди буде однією із ключових проблем філології.

Об'єкт дослідження – українські арготизми.

Предмет дослідження – арго як соціальний діалект, субмова в Україні.

Мета дослідження – опис арго в Україні на працях О. Т. Горбача, Й. О. Дзензелівського, Л. О. Ставицької, В. О. Винника та інших дослідників.

Арго' (від франц. *argot* – жаргон, жебрацтво) – різновид соціолекту, таємна, незрозуміла для сторонніх, штучно створена лексика замкненої соціальної або фахової групи. Наприклад: *фараон* – «шеф поліції» (арго злодіїв, в'язнів), *лабух* – «музикант», *лабатъ* – «грати на музичному інструменті» (арго музикантів), *манатка* – «сорочка» (арго галицьких лірників) тощо. Часом термін «арго» тлумачать синонімічно до терміну «жаргон», але, як зазначає українська дослідниця Л. О. Ставицька, арго – «таємна мова» закритої групи, позбавлена зневажливого значення, а жаргон – «атрибут негерметичної групи, соціальний діалект певної вікової спільноти чи професійної корпорації». В більш вузькому значенні арго – мова «соціального dna» (злодіїв, жебраків, шантажистів, шулерів тощо). Нерідко конспіраційну мову плутають із сленгом, який виник у середині ХХ століття. На відміну від арго, сленг – лексикон зрозумілий усім мовцям відкритих соціальних груп.

Спочатку арготична лексика була засобом приховання змісту сказаного і використовувалась в мовленні ремісників, жебраків, торговців та бурсаків. Появу арго український мовознавець В.О.Винник пов'язує з епохою розпаду феодального ладу та виникненням ремісничих цехів. За цією гіпотезою, працівники цехів, намагаючись зберегти секрети виробництва, вдавалися до «кодування» мови. Француз А. ван Геннеп схилявся до того, що таємна мова виникла внаслідок існування у суспільстві певних груп, що відокремлювали себе від решти суспільства, а своєрідність мови мала підкреслити їхню відособленість. Цю теорію назвали «соціологічно-психологічною».

На відміну від сучасних «самостійних» мов, арго не має розробленої фонетичної, морфологічної та синтаксичної систем. Це лише своєрідний вокабуляр та фразеологія в

устах його носіїв, мовців. З огляду на мовців Й. О. Дзендрівський розділив українські західнополіські арготизми на декілька видів.

Лірницьке арго («лебійська мова» – від *лебій* – «дід»). В своїй праці «Лірники» В. Гнатюк зазначав, що лірники вигадали цю мову, щоб можна було порозумітися в присутності сторонньої людини і залишитися незрозумілим для неї. Наприклад, *бориц' запарить* – «пригощати випивкою», *лопух* – «чобіт», *лох* – «чоловік», *курга* – «ліра» [7, с. 32-33]. Лірницька «мова» була поширена у містах Любомиль та Гупали, а також в селі Олесько [8, с. 310-349]. В останньому функціонувала школа лірників для сліпих дітей, де викладали конспіративну мову.

Арго кравців (ареал смт Колки) та *нововижівських кожухарів* (від назви с. Нова Вижва) [2, с. 234-251]. Йосип Олексійович дослідив, що субмова виникла з потреби кравців або кожухарів домовлятися між собою в присутності господаря про вартість одяжі або про вихід із становища, якщо робота виконана невдало [8, с. 245-285].

Арго «каліпних» (від *кліп* – «сліпець») – мовлення сліпих жебраків. В селах Ковельського району було винайдено словник старицької «мови», що нараховував 294 корені, від яких утворено 566 лексем. Яскравий приклад: «*Манк ханжув на обир в ишто. Там сханжувавса з йним кліпом.*» («Я ходив на базар у місто. Там зустрічався з одним сліпим.»)[3, с. 34].

Арго каторжан, вуличників, неповнолітніх засуджених – таємна мова злочинців. Видатний російський мовознавець, лінгвіст І. Бодуен де Куртене називав її «блатною музикою» (від *блатной* – «професійний злочинець»), а В. Кав’юк – «фе́нею» (від *офена* – «бродячий торговець»), яку дослідив в ковельській виправній колонії [5, с. 161-162; 10, с. 60-68]. Другий зазначав, що арготизми служили засобом розпізнавання належності злочинців до «своєї» касті. Можна навести такі приклади: *гво́зди* – «гроші», *зайчики* – «сірники», *покупать* – «красти», *нагой* – «балакучий на допитах», *парітсѧ* – «бути під арештом», *пушка* – «револьвер» тощо.

Вирізняють також *дитяче арго*. Діти, підлітки, намагаючись зробити своє мовлення незрозумілим для своїх ровесників або батьків та інших дорослих, вдаються до шифрування лексем. Найчастіше нові слова та речення створюються шляхом додавання до них певних комбінацій звуків перед або після кожного складу лексеми (*сиу́скости* – «шукати», *с'ic'ikati* – «кіскати», *C'їia c'ihe c'ixo c'iтїв* – «я не хотів», *буфї дуфї завфї трафї* – «буду завтра»). Іноді лексеми членують на склади, до кожного з яких додається голосний відповідного складу (*Дака' вайка' моко' йуку' груку'*, *боко' йдуку'* *доко' хака' тики'* – «давай мою гру, бо йду до хати») або складиожної лексеми чергаються між собою в її межах (*Тима' каеч' неме' мавдо'* – «мати чекає мене вдома»).

Бурсацьке арго – незрозуміле, таємне мовлення, яким користувалися в Україні студенти-бурсаки XVIII – початку XIX ст. В. Винник називає таке мовлення «тарабарською мовою» (від рос. *тарабарить* – «теревенити») і наводить приклад, взятий із твору Г. Квітки-Основ’яненка: «Не могентус украдентус сієус вишневентус для вечерентус» (Не можемо вкрасти сієї вишнівки для вечері) [4]. І. Котляревський у відомій всім «Енеїді» використав бурсацьке мовлення, утворивши з іменників дієслова, а з дієслів іменники:

Борщів як три не поденькуєш,
На моторошні засердечить;

І зараз тяглом закишкаеш,
І в буркоті закенърюшить.

(Як три дні без борщу посидиш, // Почне за серце тормошить, // І підтягне живіт до спини, // І в кендюсі забуркотить.).

Іноді арго називають умовою у зв'язку з тим, що її підґрунтам є загальнонародна мова з притаманною їй граматичною системою [1, с. 94-97]. В основу цієї української «говірки» покладено українську мову з її лексичним матеріалом. Але слід зазначити, що сильний вплив на арготизми мали також і інші слов'янські мови, з числа яких найбільше виділяють польську, білоруську та російську. Справа в тому, що територіальна близькість Одеси, Києва, Харкова та інших колишніх підросійських міст України з Росією, а Львова, Тернополя та Івано-Франківська – з Польщею та Білорусією посприяла запозиченню з відповідних мов лексики, специфіки вимови і проникненню її не тільки в сучасну українську мову, а й в соціолект арго. Наприклад: *башиб* від укр. «батько», *каравона* від рос. «дівчина», *клевий* від болг. «гарний», *лох* від пол. «чоловік». Тобто українська мова – це фундамент таємної субмови, а польська, білоруська та російська – це специфічне нашарування. Що стосується фонетики і вокабуляру, то, безумовно, все це є синтезом вищезазначених споріднених мов.

Сучасних філологів також цікавить питання спільногого та відмінного між арго та штучними мовами (волапюк, есперанто, ідо тощо). Беззаперечний той факт, що і для арготизмів, і для штучних мов підґрунтам є запозичення з різних мов, вигадані слова (характерно для мови волапюк) та інтернаціональна лексика (застосувалась при створенні есперанто, ідо та ін.). Але основна відмінність між цими двома поняттями, як зазначає В. Д. Бондалетов, полягає в наступному: арго – «продукт колективної і певною мірою неприсилуваної творчості <...>, що протікає в основному за природними, які мало піддаються свідомому регулюванню, законами», а в штучних мовах будь-які зміни є неприпустимими, оскільки кабінетні вчені створили безвиняткові правила. Саме тому Василь Данилович розміщує арго посередині між природними і штучними мовами [6, с. 1-111].

Лексичний склад західнополіського арго складають:

1. Запозичення із різних мов. Окрім української, російської, польської та білоруської, виділяють ще запозичення з: новогрецької (*йо́ни* «один», *кі́мати* «спати», *мέ́крий* «малий»), з гебрайської (*пнáти* «іти», *кі́рти* «пити»), з румунської (*мо́тін'* «кіт»), з литовської (*ду́лас* «вогонь»), з угорської (*хаза́* «хата») тощо.
 2. Слова з різних українських діалектів: *газди́н'a* «господиня», *скурати* «отримати покарання».
 3. Слова з іншою семантичною наповненістю, ніж у загальнонародній мові: *га́зда* «хата», *хватати* ‘хотіти’, *ка́чур* «міліціонер», *тéрен* «сир» та ін.
 4. Велика група «свідомих деформацій» (термін О. Горбача): *ви́хтор* «вітер», *ку́ден'* «день», *принéхти* «принести» та ін.
 5. Назви реалій, в основу яких покладена інша мотивація, ніж у загальнонародній мові: *труси́ха* «борошно», *ко́тин'* «віз; велосипед» тощо.
 6. Слова звуконаслідувального походження: *хрул'* «кабан», *хрун'a* «свиня».
 7. Лексеми незрозумілого походження: *бехви́* «губи», *клиз* «гудзик», *шиме́с* «чуб».
- О.Горбач зазначає, що нова лексика арго створюється за допомогою метафори та

метонімії (*припухати* – пухнути (з голоду) – «голодувати», *чар* – ча́ри пускати – «брехати, оповідати небувалі історії»), синекдохи та деяких «наростків» (видуманих закритою спільнотою людей дериваційних афіксів). Кодування мови відбувається внаслідок додавання на початку або в кінці слова «наростків» -орити (-корити, -морити), -орний, -орник, -ерити, -ирити, -омити (-онити), -ошибити, -ошибники та ін. Наприклад: *зас'тіжморити* – «застібнути», *пасорити* – «пасти» – *обстирник* – «пастух», *скакомити* – «скакать», *платошибити* – «платити» тощо.

Отже, на території України арго представлено широким ареалом розповсюдження. Здебільшого виокремлюють волинський (м.Любомиль, м.Гупали, м.Ковель, смт Колки, с.Нова Вижва тощо) і львівський (с.Олесько) ареали. Українське арго – це соціальний, а не територіальний діалект. Арготизми є продуктом закритої групи людей, а жаргон і сленг – відкритої.

«Кодована мова» не має своєї власної фонетичної, морфологічної, граматичної та синтаксичної систем. Арго не можна відносити ані до самостійних, ані до штучних мов. Перспективи наступних досліджень пов'язуюмо з поглибленим вивченням лексико-семантичних груп арготизмів української мови.

Література:

1. Аркушин Г. Л. Полісся: мова, культура, історія. Вплив говіркового оточення на арго жебраків на Волині / Г. Л. Аркушин // Матеріали міжнародної конференції. – К., 1996. – С. 94-97.
2. Аркушин Г. Л. Голоси з українського Полісся / Г. Л. Аркушин. – Луцьк, 2010. – 542 с.
3. Аркушин Г. Л. Західнополіська діалектологія / Г. Л. Аркушин. – Луцьк, 2012. – 257 с.
4. Бажан М. П. Енциклопедія «Українська мова» / М. П. Бажан. – [Электронный ресурс]. – Режим доступу: <http://litopys.org.ua/ukrmova/um.htm>
5. Бодуэн дэ Куртенэ И. А. Избранные труды по общему языкознанию. «Блатная музыка» / И. А. Бодуэн дэ Куртенэ. – М., 1963. – 391 с.
6. Бондалетов В. Д. Условные языки русских ремесленников и торговцев / В. Д. Бондалетов. – Рязань, 1974. – 111 с.
7. Горбач О. Т. АРГО в Україні / О. Т. Горбач. – Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2006. – 688 с.
8. Дзендрівський Й. О. Українське і слов'янське мовознавство / Й. О. Дзендрівський // АРГО волинських лірників. – Львів. – 1996. – 519 с.
9. Дзендрівський Й. О. Українське і слов'янське мовознавство / Й. О. Дзендрівський // АРГО нововижівських кожухарів на Волині. – Львів. – 1996. – 519 с.
10. Філологічні студії. Кав'юк В. В. АРГО неповнолітніх засуджених Ковельської виховної колонії. – Луцьк. – 2001. – № 3.

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗАНЯТТЯХ З ХОРЕОГРАФІЇ В УМОВАХ РІЗНОВІКОВОЇ ГРУПИ

Вікторія Іщенко
студентка IV курсу
педагогічний факультет
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
Науковий керівник – Сарвілова Д. С.

Далеко не завжди на початку своєї педагогічної діяльності вчитель може набрати достатню кількість дітей для створення повноцінного хореографічного колективу. Мала кількість дітей на заняттях обумовлює створення різновікової групи методика роботи з якою є мало досліджененою. Саме цим фактором обумовлюється актуальність обраної теми.

Мета статті: Дослідження сучасних технологій навчання хореографічному мистецтву, та аналіз результативності їх використання в умовах різновікової групи.

Навчання хореографічному мистецтву має в собі три змістові лінії: розвиток фізичних якостей учнів; виявлення, розкриття та розвиток творчого потенціалу учнів; естетичне виховання учнів. Всі ці змістові лінії є єдиним цілім яке становить мету хореографічного навчання.

В умовах роботи з різновіковою групою вчитель повинен не просто реалізовувати ці змістові лінії на заняттях, але й організовувати роботу таким чином, щоб задовольнити потреби всіх учнів групи, як найменших, так і найстарших. В таких умовах особливе значення набуває взаємодія традиційних й інноваційних педагогічних підходів на заняттях з хореографічним колективом.

До традиційних методів підготовки відносяться методи і рекомендації щодо вивчення танцювальної техніки, побудови і розучування танцювальних комбінацій, вивчення історії становлення і розвитку мистецтва танцю, загальний естетичний розвиток учнів.

Інноваційні методи включають в себе наступні компоненти: сучасні педагогічні технології розвитку дитини; педагогічні аспекти творчої діяльності; методи розвитку міжособистісного спілкування в колективі; інтеграцію в процесі створення колективного творчого продукту танцювального колективу; методи створення мистецького середовища засобами хореографії.

Для аналізу ефективності використання інноваційних технологій у роботі з різновіковою групою були обрані такі технології: технологія навчання в співробітництві, технологія ігрового навчання, технологія проектного навчання.

Технологія навчання в співробітництві дозволяє організувати навчання дітей за програмою в тих формах, які традиційно застосовуються на заняттях хореографією. Технологія навчання у співпраці на заняттях з хореографії включає індивідуально-групову роботу і командно-ігрову роботу. Учні розбиваються на групи в кілька чоловік, групам дається певне завдання, наприклад, самостійно повторити розучені танцювальні елементи.

Ефективним є розподіл на групи за віком. При такому діленні групи

використовувалася градація завдань від важчих (старшим групам) до легших (молодшим групам). Старші діти отримували завдання ускладненого варіанту (повторити та обіграти вивчену комбінацію рухів) молодші ж діти отримували завдання полегшеного варіанту (повторити ти обіграти вивчений рух). Така технологія дозволяє підвищити творчу активність дітей під час заняття та розподілити навантаження за віковими можливостями.

Ігрові технології мають засоби, що активізують і інтенсифікують діяльність учнів. В їх основу покладено педагогічна гра як основний вид діяльності, спрямований на засвоєння суспільного досвіду.

За характером педагогічного процесу виділяються наступні групи ігор:

- навчальні, тренувальні, контролюючі та узагальнюючі;
- пізнавальні, виховні, розвиваючі;
- репродуктивні, продуктивні, творчі;
- комунікативні, діагностичні та ін.

Діти міцно і з задоволенням засвоюють знання, отримані ігровим методом. Гра в команді дозволяє згуртувати дитячий колектив в єдину групу, в єдиний організм, здатний вирішувати завдання більш високого рівня, ніж доступні одній дитині, і часто – більш складні. У тому й полягає її феномен, що будучи розвагою, відпочинком, вона здатна перерости в навчання, у творчість, у терапію, в модель типу людських відносин. Основне завдання ігрової технології – дати дитині розкріпоститися, побувати актором, набути впевненості в собі.

Використання ігрових технологій в різновіковій групі є достатньо ефективним, але слід підбирати такі ігри, які будуть цікавими дітям всіх вікових категорій (уникати ігор які розраховані на наймолодших дітей та орієнтуватися на учнів середньої вікової категорії).

Наприклад такі ігри як:

- «Повтори за мною». Педагог простукує певний ритм долонями (фраза чітка і коротка) діти по черзі повторюють фразу.
- «Швидкі перетворення». Під швидку музику діти вільно рухаються. Коли музика зупиниться діти перетворюються в того, в кого скаже ведучий: сумний клоун, веселий танцюрист, нервовий грабіжник, стомлений бігун, ввічливий манекен.

Технологія проектного навчання забезпечує високу особисту зацікавленість кожного учня в придбаних знаннях. Хореографічні заняття повні творчих завдань, пригодницьких, ігрових і практико-орієнтованих проектів. Учні можуть виконувати як в групах, так і індивідуально. У процесі творчої діяльності в учнів формуються і розвиваються загально-навчальні вміння: рефлексивні і пошукові (дослідні); навички оціночної самостійності і роботи у співпраці.

Після проведеного аналізу можна зробити висновок, що інтерактивні технології є невід'ємною частиною роботи педагога з різновіковою групою. Вони можуть підвищити ефективність проведення занять, допомагають розподілити навантаження відповідно потреб та можливостей кожного з учнів, дають змогу розкривати та розвивати потенціал кожного учня. Проте вони можуть бути ефективними тільки в тому разі, якщо вони в собі будуть містити варіативність, якщо система завдань буде багаторівневою та доступною кожному з учнів групи.

Література:

1. Кулагіна І. Ю. Вікова психологія: Дитинство, отроцтво, юність / І. Ю. Кулагіна. – М. : Академія; 2000. – 624 с.
2. Волков Б. С. Психологія подростка / Б. С. Волков. – М., 2002. – 200 с.
3. Волков Л. В. Фізичні здібності дітей і підлітків / Л. В. Волков. – К. : Здоров'я, 1981. – 120 с.
4. Годовський В. М. Теорія і методика роботи з ДХК / В. М. Годовський, В. І. Арабська. – Рівне : РДГУ, 2008. – 76 с.
5. Годовський В. М. Танці для дітей: Репертуар / В. М. Годовський, В. А. Гордеєв. – Вип. 3. – Рівне : РДГУ, 2006. – 72 с.

ДОСЛІДЖЕННЯ МЕТОДІВ ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РИЗИКУ

Анастасія Калиманова

магістрантка

кафедри управління підприємницькою та туристичною діяльністю

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Науковий керівник – к.пед.н. Яковенко О. І.

На сучасному етапі розвитку економіки України, особливо гостро постає проблема пожвавлення інвестиційної діяльності. Дослідження показують, що економічна криза в нашій країні супроводжується скороченням інвестиційної активності. Наразі важливим завданням для України є пожвавлення інвестиційної діяльності, спрямований на створення привабливого інвестиційного середовища, та суттєвого нарощування обсягів інвестицій.

Зауважимо, що одним із пріоритетних напрямів розв'язання зазначененої проблеми є розробка та практичне використання нових методів оцінки ризику. Можливість прогнозувати з максимальним ступенем імовірності ту чи іншу подію в майбутньому дозволяє відпрацювати у планах і прогнозах стратегію протидії ризику. Саме тому проблеми ефективності методів оцінки ризику являються гальмуючим фактором для розвитку інвестиційного ринку в Україні.

Теоретичний аналіз наукової літератури дозволяє розглядати інвестиційний ризик як можливість або ймовірність повного або часткового недосягнення (неотримання) очікуваних інвесторами результатів здійснення інвестицій (таких, як прибуток або соціальний ефект) і отримання грошових збитків.

Дослідження показало, що труднощі при прийнятті інвестиційних рішень зумовлені: значною мірою невизначеності майбутніх умов, в яких буде реалізовуватися проект; можливою суперечливістю порівняльних оцінок декількох проектів, коли за одним із показників ефективності проектів кращим буде один проект, а за іншим показником більш доцільним другий.

Зазначимо, що фактор невизначеності майбутніх умов реалізації проекту призводить до появи ризику для інвесторів і до необхідності вжиття заходів для його зниження. Суперечливість порівняльної оцінки проектів за різними критеріями

викликає необхідність додаткового аналізу альтернативних проектів для остаточного вибору одного з них.

Зауважимо, що під невизначеністю розуміється неповнота або неточність інформації про умови реалізації проекту, у тому числі пов'язаних з ними витратами і результатами.

Наголосимо, що основними причинами виникнення фактора невизначеності – є інфляція, зміни в технології, хибна одиниця проектної потужності, порушення строків будівництва тощо. Проблема невизначеності посилюється також порушенням часових строків на виконання кожної фази проекту. Тому, вкладаючи свої кошти в інвестиційний проект, інвестор має визначити вплив інфляції на оцінку інвестицій за допомогою застосування різних методів аналізу ризику.

Вважаємо доцільним зупинитися на більш детальному розгляді методів оцінки ризику на різних фазах проекту: передінвестиційні та інвестиційні.

Дослідження показало, що слід розрізняти якісну і кількісну оцінку ризику.

В якісній оцінці, на наш погляд, найбільш вживані експертний метод (метод Делфі), метод аналізу доцільності витрат, метод аналогій.

Зазначимо, що метод «Дельфі» ґрунтуються на принципі, який стверджує, що незалежні експерти (у більшості випадків не пов'язані і навіть не знають один про одного) можуть набагато краще оцінити і передбачити результат, ніж чим спеціально організований колектив [3, с. 17-18].

Зауважимо, що методика аналізу доцільності витрат орієнтована на виявлення потенційних зон ризику і використовується особою, яка приймає рішення про інвестування коштів, для мінімізації ризику, який загрожує капіталу. Передбачається, що перевитрати коштів може бути викликаний одним із чотирьох основних факторів або їх комбінаціями: первісна недооцінка вартості проекту в цілому або його окремих фаз і складових; зміна меж проектування, обумовлена непередбаченими обставинами; різниця в продуктивності (відмінність продуктивності від передбаченої проектом); збільшення вартості проекту в порівнянні з первісною внаслідок інфляції або зміни податкового законодавства. [8, с. 16-18]. Наголосимо, що ці фактори можуть бути деталізовані. Слід зазначити, що поетапне виділення коштів дозволяє інвесторові при перших ознаках того, що ризик вкладень зростає, або припинити фінансування проекту, або ж почати пошук заходів, що забезпечують зниження витрат.

За нашим дослідженням метод аналогій припускає аналіз однотипних проектів для виявлення потенційного ризику оцінюваного проекту.

Аналіз наукових джерел показав, що метод аналогій найчастіше використовується у тих ситуаціях, коли інші методи оцінки ризику неприйнятні, і пов'язаний з використанням бази даних про ризики аналогічних проектів. Акцентуємо увагу на тому, що важливим етапом при проведенні аналізу проектних ризиків за допомогою методу аналогій є оцінка проектів після їхнього завершення. Отримані в ході таких досліджень данні обробляються для виявлення залежностей у завершених проектах, це дозволяє виявляти потенційний ризик при реалізації нового інвестиційного проекту. [8, с. 4-6].

Звернемо увагу на те, що мета кількісного аналізу визначити числові показники розміру окремих ризиків і ризику проекту в цілому і відповідно визначити ефективність

реалізації проекту з урахуванням ризиків.

Наголосимо, що існує кілька основних методик проведення подібного аналізу: аналіз впливу окремих факторів (аналіз чутливості), метод Монте-Карло, аналіз впливу комплексу чинників (сценарний аналіз).

За нашим дослідженням, аналіз чутливості проекту полягає в оцінці того, наскільки зміниться ефективність проекту при зміні лише одного з вихідних параметрів – факторів формування ефективності інвестицій. При аналізі чутливості вивчається вплив динаміки факторів на показники ефективності проекту (як правило, NPV або IRR) при їх зміні в межах певного діапазону варіації можливих темпів приросту окремого фактору при фіксованих проектних значеннях інших. Наголосимо, що при порівнянні інвестиційних проектів ризикованишим вважається той, в якого розмах варіації NPV більший.

Аналіз дослідження показав, що застосування методу Монте-Карло на практиці демонструє широкі можливості його використання в інвестиційному проектуванні, особливо в умовах невизначеності і підвищеного ризику. Даний метод зручний для практичного застосування тим, що вдало корелює з іншими економіко-статистичними методами. До того ж він надає більш оптимістичні оцінки порівняно з іншими методами.

За нашим дослідженням імітаційного моделювання (інструмент «РИЗИКАНАЛІЗ») включає такі етапи проведення:

1. Визначення ключових факторів інвестиційного проекту. Ключовими є фактори, зміни яких найбільш впливають на відхилення NPV;
2. Визначення максимального і мінімального значень ключових факторів, вибір характеру розподілу ймовірностей;
3. Проведення імітації ключових факторів. Цей етап здійснюється з урахуванням отриманих для кожного фактора значень, на основі чого розраховуються варіанти NPV;
4. Розрахунок критеріїв, що кількісно характеризують ризик інвестиційного проекту (математичне очікування NPV, дисперсія, середньоквадратичне відхилення тощо).

Метод сценаріїв дає досить наочну картину для різних варіантів реалізації інвестиційних проектів, повну інформацію про чутливість і можливі відхилення, а застосування програмних засобів Excel дозволяє значно підвищити ефективність подібного аналізу шляхом практично необмеженого збільшення числа сценаріїв і введення додаткових змінних величин.

Зауважимо, що алгоритм сценарного аналізу включає такі обов'язкові розрахунки як: використовуючи аналіз чутливості, визначаються ключові фактори інвестиційного проекту; розглядаються можливі ситуації, обумовлені коливаннями цих факторів; методом експертних оцінок визначаються ймовірності кожного сценарію; за кожним сценарієм з урахуванням його ймовірності розраховується NPV проекту, в результаті чого можливо отримати масив значень NPV; на основі даних масиву розраховуються критерії ризику інвестиційного проекту.

Отже, на основі проведеного теоретичного аналізу сутності поняття «інвестиційного ризику» можна зробити висновок, що інвестиційний ризик – це можливість або ймовірність повного або часткового недосягнення (неотримання)

очікуваних інвесторами результатів здійснення інвестицій (таких, як прибуток або соціальний ефект) і отримання грошових збитків.

Дослідження показало, що існують методи якісного та кількісного аналізу, які дозволяють провести аналіз і дати оцінку ризику інвестиційного проекту.

Якісні методи дозволяють розглянути всі можливі ризикові ситуації і описати все різноманіття ризиків даного інвестиційного проекту, але одержувані при цьому результати оцінки часто мають не дуже високої об'єктивністю і точністю.

Використання кількісних методів дає можливість отримати чисельну оцінку ризикованості проекту, визначити ступінь впливу факторів ризику на його ефективність. Результативність методів обумовлена тим, що вони можуть бути легко реалізовані звичайним користувачем персональної техніки у середовищі Excel, а універсальність використовуваних у технологіях математичних алгоритмів дозволяє застосовувати їх для різних ситуацій невизначеності, а також модифікувати і доповнювати іншими інструментами.

Література:

1. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 № 1560-XII зі змінами від 17 лютого 2011 року N 3038-VI
2. Богоявленська Ю. Проектний аналіз / Ю. Богоявленська // Проектний аналіз: Навчальний посібник. – К. : Кондор, 2004. – 336 с.
3. Губський Б. Проблеми міжнародного інвестування в Україні / Б. Губський // Економіка України. –К. : 2008. – № 1. – С. 51-57.
4. Нікітін С. Нові підходи до оцінки ефективності інвестиційних проектів / С. Нікітін // Вісник Московського університету. – 2009. – № 5 – С. 263-270.

ФОРМИ «СТРІТ-АРТУ» В МІСТІ ІЗМАЇЛ

Ольга Костенко

студентка I курсу

педагогічний факультет

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Науковий керівник – викладач Паньків Г.С.

Щодня гуляючи вулицями рідного міста, напевно ви не раз помічали цікаві яскраві малюнки, створені прямо на стінах будинків, парканах, на асфальті. Мимо них просто так не пройдеш: вони викликають емоції, інтерес, змушують задуматися. На питання: «Як зробити місто яскравішим і більш красивим, а людей щасливішими?» знають відповідь вуличні художники. Для них сірий бетон – не що інше, як одне величезне полотно, на якому вони створюють свої картини.

«Вуличне мистецтво» – це вид самовираження сучасної молоді, реклама, соціальний протест? І що це за мистецтво, і як воно вписується і поєднується з архітектурою нашого міста? Які почуття викликає і чи є за ним майбутнє?

Стріт-арт (англ. «вуличне мистецтво») – яскраво виражений урбаністичний стиль, який з'явився в 60-х роках минулого століття в США в таких містах як Сан-Франциско, Нью-Йорк, Філадельфія. Стріт-арт до 70-80-х років минулого століття

використовувався з метою соціальної пропаганди, як засіб агітації, для залучення уваги. Це був, свого роду, виклик суспільству і протест проти існуючих правил, які не задовольняли людей; Заклик до боротьби за свої права, протест проти несправедливості. Довгий час такі «витівки» були під забороною. Широко затребуваним стріт-арт став тільки на початку 2000 років, завдяки інтернету і засобам масової інформації.

Стріт-арт містить в собі безліч видів та стилів. До стріт-арту відносять: графіті, скульптурні інсталяції, постери, розклеювання різномальорових стікерів, настінні розписи, в'язаний стріт-арт тощо. Найпоширенішим видом стріт-арту є графіті. Сам термін походить від італійського дієслова (*graffiare* – «дряпати») і як відомо, початкові форми графіті – це видряпані на камені орнаменти та написи, вирізані зображення тварини, людей, сцен з життя. В новий час терміном «графіті» виокремлюються мало-мальорові зображення, здебільше надписи. В сучасному художньому просторі широке розповсюдження отримав спрей-арт, тобто малювання графіті за допомогою аерозольної фарби з балончиків. А майстрів – віртуозів бістрого розмальовування стали називати «райтерами».

Проявлення «стріт-арту» набирає розвиток і в нашому українському місті Ізмаїл, де розмальовують бетонні огорожі учебних закладів, стіни багатоповерхових житлових будинків, загорожі парканів [1, 3, 4, 5]. Частіше така творчість перетворюється в певне дійство колективної роботи. Зокрема це заслуга учнів Ізмаїльської дитячої художньої школи, студентів Ізмаїльського державного гуманітарного університету, та різних мальярів міста, як аматорів, так і професіоналів.

У 2014-2016 роках вчителями та вихованцями Ізмаїльської художньої школи були оформлені близько двадцяти бетонних плит (кожна розмірами 1,5 x 3,5 метрів) по вулиці імені Т.Г. Шевченка (огорожа території ЗОШ №7). Ця акція юних художників носила привітальний характер до святкування Дня міста; була скерована та підтримана вчителями й керівництвом міста [3].

На плитах зображено як орнаментальні, так і сюжетні композиції, з використанням надписів: «Ізмаїл», «Мир на Землі», «Мир хатам». На бетонних стінах художники закарбувати природу нашого краю, а також місцеві архітектурні перлини, такі як Ізмаїльський Свято-Покровський кафедральний собор, Діорама та Ізмаїльський порт.

Подібні ж плити, що є огорожею тепломережі з боку вулиці Клушина, були прикрашені сюжетами із відомих мультфільмів і яскравими фантазійними ілюстраціями. Художники обарвлюють, перетворюють сірі стіни, милуючи око, яскравими фарбами. Зображення в найвно-дитячому стилі прийшлися до душі багатьом городянам, про що свідчать позитивні коментарі до відповідних повідомлень на регіональних сайтах [1, 3, 4, 5].

Інакший, рекламний, характер несе зображення на огорожі території Ізмаїльської ЗОШ № 9, де зображені два дельфіни, які вистрибують з води, та надпис «Delfics green». Загальна «композиція» доповнюється зображенням хлопчика з надписом «Delfics» в руках. Як вдалося дізнатися, у 2008 році учні Ізмаїльської загальноосвітньої школи № 9 брали участь у конкурсі від торгової марки «Delfics green» і зайняли друге місце. За умовами конкурсу учні повинні були оригінально

Пріоритетні напрями європейського наукового простору.
Збірник студентських наукових праць. – Вип. 7

зобразити рекламний логотип фірми й сфотографуватися на його тлі разом всією командою. У конкурсі брало участь близько 75 шкіл України. Ізмаїльська загальноосвітня школа № 9 зайніла призове місце і завдяки команді художників в школі з'явилися нові комп'ютери.

У 2015 році по вул. Фанагорійська (стадіон) було прикрашено 10 бетонних плит різних розмірів в одній техніці монохромної гами. Дані силуетні зображення були виконані в сірому, нейтральному тоні і зображували сцени з буття жителів Бессарабії. Авторами і виконавцями розпису стін стали студентки другого курсу Ізмаїльського державного гуманітарного університету: Шевченко Анна, Жульте Світлана, Тофан Жанна, Шмідт Вікторія [4].

Прикладом індивідуальної «творчості» виступають розмальовані бетонна плита та стіна по вул. Тимошенко. Виконавцем двокольорового (чорний та синій кольори) напису «BVAR» на бетонній плиті є підліток Денис Федотов. Саме в такій спосіб Денис хотів розказати про команду райтерів з США, яка і була головним прикладом для підлітка. На стіні, поруч, в жовтому, помаранчевому, коричневому і сірому кольорах намальовано напис «Ramones» – це нікнейм Дениса – відзнака справжнього райтера.

Ізмаїльська група «Здоровий імпульс» – це група райтерів, які розмальовують плити міста, і в свої малюнки вкладають інформацію, яка висвітлює, зокрема, екологічні проблеми міста. Хлопці звертаються до жителів міста через мистецтво. У їх малюнках можна зустріти такі написи як: «Break the system», «Коли ти посміхаєшся світу, світ посміхається тобі у відповідь», «Свій борг громадянина ти так і знай», «Леб'яже озеро оберігай!», «Бережіть чистоту – це наш будинок» тощо.

Ще в Ізмаїлі ще є приклади авторського оформлення під'їздів. До них відноситься парадна по вулиці Дзержинського 19, яку прикрасила Ізмаїльська художнице, випускниця Ізмаїльського державного гуманітарного університету – Катерина Дудник [2]. Фігуративна композиція з анімаційних героїв та персонажів «театру масок» імітує містичний настрій венеціанських карнавалів. Зображення прикрасило сірість під'їзду. Хотілося нагадати, що Катерина створила ескіз, за яким розписують торцеву стіну будинку по вул. Богданівська, 3 в місті Києві [6].

Отже, загальний контекст проявів форм «стріт-арту» в нашему місті Ізмаїл несе прикрашальний характер. Особливо помітними стали, виконані у 2016-2017 рр., дві орнаментальні композиції великих розмірів, які красять стіни 4-х поверхового і 5 поверхового будинків, що на проспекті ім. А. В. Суворова (житлова споруда зі сторони адміністративної будівлі мерії) та на проспекті Миру, неподалік від скверу по вул. Клушина. Українські орнаменти тут виконані з використанням трафаретів в червоному і чорному кольорах [5].

Наш край є багатонаціональним. Можливо, в майбутньому на стінах міста з'являться різні зображення, що відображають весь наш етнос. Художникам міста є чого прагнути. У нас є всі шанси зробити місто яскравішим. Ми можемо зробити його унікальним, не схожим на інші, і тоді кожен дізнається про невелике місто на Дунаї з назвою Ізмаїл.

Література:

1. Грысь М. Зabor - для творчества / М. Грысь // City new. – 2013. – [Електронний

**Пріоритетні напрями європейського наукового простору.
Збірник студентських наукових праць. – Вип. 7**

ресурс]. – Режим доступу: <http://www.izmacity.com/gorod/dostoprimechatelnosti/6415-zabor-dlya-tvorchestva>

2. Золоторёва И. Измаильский арт-подъезд / И. Золотарева // City new. – 2014. – 8 серпня. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.izmacity.com/novosti/kultura/8372-izmailskij-art-pod-ezd>

3. Атмажова М. Дети нарисовали подарок Измаилу / М. Атмажова // City new. – 2015. – 1 жовтня. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.izmacity.com/novosti/kultura/13534-det-i-narisovali-podarok-izmailu>

4. Золоторёва И. 35 теней измаильчан украсят забор Центрального стадиона. / Золоторёва И. // City new. – 2015. – 30 жовтня. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.izmacity.com/novosti/sobytiya/14088-35-tenej-izmailchan-ukrasyat-zabor-tsentralnogo-stadiona>

5. Васнина Е. Фотофакт: дом возле мэрии в Измаиле «одевают» в вышиванку / Е. Васнина // Бессарабия INFORM. – 2016. – 16 листопада. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bessarabiainform.com/2016/11/fotofakt-dom-vozle-merii-v-izmaile-odevayut-v-vyshivanku/>

6. Иinin Е. По эскизу измаильчанки расписывают дом в Киеве / Е. Иinin // City new. – 2017. – 23 березня. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.izmacity.com/novosti/kultura/21441-po-eskizu-izmailchanki-raspisyvayut-dom-v-kieve>

**СТРАТЕГІЧНЕ МАРКЕТИНГОВЕ УПРАВЛІННЯ
ЗБУТОМ ТОРГІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Ірина Кравченко

студентка IV курсу

управління, адміністрування та інформаційної діяльності

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Науковий керівник – к.пед.н. Яковенко О. І.

Сьогодні умови господарювання, для яких характерне посилення конкурентної боротьби, мінливість макроекономічних показників, підвищення вимог споживачів до якості товарів і обслуговування, вимагають від підприємств пошуку нових механізмів управління збутом, котрі забезпечать підприємству стабільну ринкову позицію на майбутнє. Адже збут в умовах ринкової економіки набуває ключового значення в діяльності торговельних підприємств.

Проблемам стратегічного управління та розробці стратегій розвитку присвячені фундаментальні дослідження як вітчизняних, так і зарубіжних учених. Заслуговують на увагу наукові праці О. М. Алимова, Б. Альстренда, С. І. Бандури, М. П. Бутка, В. М. Вакуленка, А. С. Гальчинського, Г. В. Мінцберга, М. І. Фащевського, Л. Г. Чернюка та ін. Проте у науковій літературі недостатньо висвітлено проблему стратегічного управління збутової діяльності, замало уваги приділяється маркетингу як засобу стратегічного управління на підприємстві.

Більшість вітчизняних торгівельних підприємств не мають системи стратегічного управління збутом та довгострокової маркетингової стратегії, не проводять стратегічне планування збуту. Говорячи про кадри, варто зазначити, що на багатьох підприємствах не вистачає або зовсім немає фахівців з необхідним рівнем знань зі стратегічного управління. Ще гострішою є проблема відсутності спеціалістів у сфері стратегічного управління збутом.

Метою статті є теоретичне обґрунтування доцільності та ефективності впровадження на українських торгівельних підприємствах системи стратегічного маркетингового управління збутовою діяльністю.

Ефективне управління збутом обумовлює необхідність використання стратегічного підходу. Стратегічне управління збутом є комплексним управлінським процесом, спрямованим на забезпечення якісного збуту підприємства у довгостроковій перспективі в умовах мінливості зовнішнього середовища.

Часто менеджери ототожнюють поняття стратегічне та оперативне управління збутом. На наш погляд, такий підхід є помилковим, тому розглянемо відмінності оперативного та стратегічного управління збутом на підприємстві.

Отже, головною відмінністю стратегічного управління збутом є спрямування збутової діяльності на довгострокову перспективу з метою використання збутового потенціалу підприємства та врахуванням непередбачуваних ринкових умов.

Ключові фактори успіху стратегічного управління збуту наступні [1, с. 47]:

- збутовий персонал;
- ресурсний потенціал;
- корпоративна культура;
- асортиментна політика;
- цільовий ринок та мерчандайзинг.

Звернімо увагу, що стратегічний підхід до управління збутом передбачає, в першу чергу, встановлення цілей та визначення шляхів їх досягнення. Цілі збутової діяльності формуються з місії підприємства, мають бути кількісно вимірюваними та обмеженими у часі.

Розглянемо персонал як джерело стратегічного успіху підприємства у сфері збуту. Успішна робота збутового персоналу залежить від двох чинників: взаємодія у процесі купівлі і використання стратегії переконання. Іншими словами, висока професійність збутового персоналу, ввічлива і уважна бесіда з покупцями сприяють реалізації намірів покупців і створюють сприятливий психологічний клімат під час купівлі.

Важливим етапом формування стратегії збуту є розробка корпоративної культури, яка включає корпоративний дух підприємства, забезпечує персонал системою правил і цінностей і, таким чином, гарантує досягнення максимальних результатів.

Розглянемо такий ключовий фактор успіху стратегічного управління, як цільовий ринок, тобто покупці. Спершу потрібно провести сегментацію ринку, оскільки споживачі мають різні потреби та рівень доходів. Визначити, на задоволення якого ринкового сегменту буде спрямована подальша збутова діяльність підприємства. Також треба ідентифікувати незадоволений споживчий попит на ринку.

Зауважимо, що клієнти завжди прагнуть придбати якісний товар за мінімальною ціною. Для того, що підвищити цінність та унікальність свого товару в очах споживачів та привернути їхню увагу, сучасні підприємства активно використовують заходи мерчандайзингу. Реклама та мерчандайзинг стимулюють споживчий попит та допомагають підприємству уникнути зниження цін на товари.

Ключовим фактором успіху підприємства в сфері збути є асортиментна політика. Глибина, широта і гармонійність асортименту товарів часто визначають вибір покупцем певного торговельного підприємства для здійснення купівлі [2, с. 34].

Для того, щоб максимальнозадовільнити споживчий попит, потрібно надати широкий вибір товарів, котрі враховуватимуть специфічні потреби клієнтів. Для постійних клієнтів важливе значення має стабільність асортименту, що є запорукою здійснення купівлі улюблених товарів.

Проводячи стратегічний аналіз, варто приділити увагу аналізу макросередовища і середовища безпосереднього оточення підприємства. Такий підхід надає можливість виявити стратегічні ризики у збутовій сфері діяльності та запропонувати шляхи їх зниження або нейтралізації.

Реалізуючи стратегічне управління збутом на підприємстві, потрібно здійснювати стратегічний контроль та аналіз досягнутих результатів. Постійний моніторинг допоможе менеджерам виявіти відхилення від поставлених цілей та розробити коригувальні дії у разі потреби. У випадку, якщо поставлені цілі досягнуті, доцільним є нагородження трудового колективу за досягнуті успіхи.

Проблема інформаційного забезпечення підприємств полягає у тому, що часто менеджери отримують недостовірну, несвоєчасну або неповну інформацію про зміни у зовнішньому середовищі. Зазвичай існуючі інформаційні системи спрямовані на внутрішнє середовище підприємства.

Для реалізації стратегічного управління збутом потрібно створити на підприємстві надійну систему інформаційного забезпечення, яка допоможе:

- визначити обсяг і структуру інформації;
- обрати методи та джерела збору інформації;
- розробити систему обробки, передачі та збереження інформації.

Ще одна проблема – це дефіцит коштів у підприємств для проведення стратегічних змін у системі управління збутом. Управлінці не ризикують вкладати кошти у стратегічну організацію збуту, оскільки їм бракує впевненості у завтрашньому дні. Сьогодні умови господарювання характеризуються певним розширенням можливостей для підприємств щодо отримання кредиту у банках, що дозволить вирішити описану проблему.

Функціонування торгівельних підприємств в умовах ринкової економіки ускладнюється високим рівнем динамічності розвитку зовнішнього середовища. Підприємства не встигають відстежувати зміни і своєчасно пристосовуватись до них. Ринок вимагає маркетингового підходу до управління всіма сферами діяльності підприємства, у тому числі і збутом.

У зв'язку з цим для завоювання стабільної позиції на ринку серед конкурентів, налагодження взаємовигідних стосунків з покупцями та постачальниками, підприємствам доцільно поєднувати стратегічний та маркетинговий підхід в управлінні

збутом.

Стратегічне маркетингове управління збутом – це комплексний управлінський процес, який базується на концепції маркетингу і спрямований на забезпечення ефективного продажу у довгостроковій перспективі через задоволення потреб споживачів в умовах мінливості зовнішнього середовища.

Таким чином, сучасні умови господарювання передбачають використання інтегрованого підходу до управління збутом, а саме поєднання інструментів стратегічного менеджменту і стратегічного маркетингу. З одного боку, управління збутом ґрунтуються на інструментах стратегічного управління (елементи управління збутом формуються на основі місії підприємства, стратегічних цілей підприємства, стратегії підприємства і способах її реалізації), а з іншого управління збутом слугує невід'ємним елементом стратегічного маркетингу (збутова політика формується на основі стратегічних цілей маркетингу, стратегії маркетингу і засобах її реалізації) [3, с. 118].

Український споживчий ринок характеризується широкою пропозицією товарів, що свідчить про наявність жорсткої конкуренції. Тому торговельним підприємствам, що діють за таких умов, з метою отримання конкурентних переваг у збутовій сфері, доцільно проводити комплексні маркетингові дослідження за різними напрямами.

Вибір стратегічного напряму повинен базуватись на результатах сегментації ринку. По завершенню сегментації ринку, менеджерам слід розробити систему стратегічних цілей, які визначатимуть напрям збутової діяльності підприємства на довгострокову перспективу. Постановка стратегічних цілей вимагає врахування стадії життєвого циклу, на якій перебуває підприємство.

Наприклад, на етапі створення підприємства основна увага приділяється вибору цільового ринку і підвищенню обсягів продажу. На стадії зростання – у центрі уваги збільшення ринкової долі та розширення цільових сегментів. У період зрілості підприємству доцільно зберегти існуючі позиції і завойовувати нові ринки збуту. На етапі старіння – варто залучати нових споживачів і шукати внутрішні резерви підвищення ефективності збутової діяльності.

Акцентуємо увагу, що у системі стратегічного маркетингового управління збутом важко потребу у проведенні аналізу конкурентів, споживачів та постачальників.

Наступним етапом має бути розгляд збутової політики конкурючих підприємств і конкурентоспроможності систем стратегічного маркетингового управління збутом.

При вивчені покупців, слід здійснити сегментацію ринку та обґрунтувати вибір цільового ринку, що в подальшому стане основою для розробки маркетингових стратегій управління збутом. Оцінка постачальників передбачає аналіз надійності та доцільності договірної політики підприємства.

Розглянемо зміст аналізу факторів внутрішнього середовища підприємства у контексті стратегічного маркетингового управління збутом. Отже, даний аналіз включає оцінку кадрового та ресурсного потенціалу, асортиментної політики і товарного портфеля, досягнення поставлених цілей та їх коригування, аналіз фінансового положення тощо.

Отже, що для ефективного управління збутовою діяльністю в міливих умовах зовнішнього середовища необхідно поєднувати інструменти стратегічного та маркетингового підходів.

Дійшли висновку про те, що стратегічне управління збутом – це комплексний управлінський процес, спрямований на забезпечення ефективного збуту підприємства у довгостроковій перспективі в умовах міливості ринкового середовища.

У статті проведено аналіз економічної ефективності стратегічного маркетингового управління збутом та обґрунтовано базову концепцію стратегічного маркетингового управління збутом у контексті стратегічного менеджменту і стратегічного маркетингу. Розглянули ключові фактори успіху з точки зору стратегічного управління та комплексне їх використання у ході розробки стратегії збутової діяльності торгівельного підприємства.

Напрямки та перспективи подальших досліджень: підготовка спеціалістів у сфері стратегічного маркетингового управління збутом, розробка стратегій збуту за профілем торгівельного підприємства.

Література:

1. Гаркавенко С. С. Маркетинг / С. С. Гаркавенко. – К. : Лібра, 2015. – 720 с.
2. Клімова І. Г. Розробка ефективної маркетингової стратегії підприємства та управління процесом її реалізації / І. Г. Клімова // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2016. – № 5. – С. 115-118.
3. Пилипчик В. П. Контроль, оцінки та аналіз ефективності маркетингової діяльності // Маркетинг в Україні. – № 8. – 2016. – С. 28-32.

ІНТЕР'ЄР УКРАЇНСЬКОЇ ХАТИ
(на прикладі сел Кислиці та Першотравневе Ізмаїльського району)

Христина Кравченко
студентка III курсу
факультет української філології та соціальних наук
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
Науковий керівник – доц. Дізанова А. В.

Актуальність дослідження полягає в тому, що кінець ХХ – початок ХХІ століття є саме тією епохою, коли гомін віків дає про себе знати кожному пересічному українцеві. Бурхливе сьогодення, шукаючи порятунку людської спільноти від забрудненої екології, швидкоплинних темпів життя, повертає кожну особистість до першоджерел духовної та матеріальної культури наших пращурів. Саме вони вчать нас і весь світ дбати про чистоту та добробут у власному будинку, зберігати всі традиції та звичаї, передавати їх з покоління в покоління. На жаль, ця тема мало вивчена, тому для написання наукової роботи було використано опитування старожилів сіл Кислиці та Першотравневого, опрацьовано фонди Комунальної установи «Ізмаїльський архів».

Спираючись на дані Ізмаїльського архіву, «Село Кишилица-Дунере засноване в 1813 році румунськими селянами, котрі прийшли з центральних повітів Бессарабії.... Селянські землі були розташовані між озерами Китай і Катлабух» [1, арк. 509].

Село Першотравневе засноване у 1813 році, та назване Хасан-Аспагою (інша назва Гасанство) від імені засновника Хасана [2, арк. 245].

Ці два села є порубіжними, та під час дослідження були виокремлені суттєві відмінності, як у побутових назвах, так і в розташуванні меблів та речей. Оздоблення житла, його привабливий вигляд, залежать від характеру господарів.

Українці Бессарабії були людьми широко вірючими, і тому у них не було жодної кімнати без ікон. Ця традиція започаткована ще з часів Київської Русі. В кутку, що вів на схід сонця, знаходилась ікона, інколи вона поміщувалась на невеличкій дерев'яній поличці, оздобленій вишитою занавесточкою (фіранкою) з кружевами (мереживом). В цьому ж кутку, біля ікони, трохи нижче, висіла лампадка.

Інтер'єр кожної житлової кімнати мав свої особливості. Так, зокрема, у великий хаті практично ніхто ніколи не проживав, тому і меблі тут мали своє традиційне функціональне призначення. Попід вікнами, які виходили на вулицю, стояв великий дерев'яний стіл, застелений скатертиною з натуральної тканини. Інколи їх робили з бавовни, льону та коноплі. Вправні господині часто оздоблювали скатертини мереживом. Дещо пізніше столи почали покривати клейонкою. Іноді окрасою столу був триляж (дзеркало з трьох частин, які можна складати).

Зліва в кімнаті, по-під вікнами, які дивилися в двір, знаходилась канапка (лава). З правого боку, який дивився на вулицю, стояла дерев'яна кровать (ліжко), спинки якої мали гарне декоративне різьблення. Її фарбували, а інколи навіть покривали лаком. В одних людей такі кроваті (ліжка) були ще й розмальовані різноманітними квітами, в інших – якимось дивовижним орнаментом. Кровать (ліжко) покривалось одіялом (ковдрою), а зверху застелялось вишитою простиньою (простирадлом). З обох боків кроваті (ліжка) були складені одна на одну гірки подушок. Інколи їх накривали накидками.

Навпроти кроваті (ліжка) був гардероб (шафа) для одягу. А посередині був сундук (скриня). В деяких хатах був лише сундук (скриня), а гардероби (шафи) з'явилися на поч. ХХ ст. Зустрічались випадки, коли біля великого столу, чи по боках від лави стояли скамейки (стільці із спинками). Ця назва аналогічна для обох сіл. Та все ж таки у XIX ст. в нашому краї частіше навколо столу ставили ослони [6].

Долівка була застелена домотканими налавниками. Їх виготовляли або з різаних смужок старої тканини, або з вовняних мітків (прядених товстих ниток). Старші люди вказують на те, що в XIX ст. в усіх кімнатах на землі стелили солому. Лише в 40-х рр. ХХ ст. почали стелити рогожки, які плели майстри з Вилкова та Ізмаїла.

Над вікнами прибивали дерев'яні карнизи, на які чіпляли спочатку бавовняні тюлі з різними малюнками. Мешканці обох сіл любили оздоблення з великими квітами. Дещо пізніше з'явились штори. Зокрема, лляні: біло-сірі, кремові й голубі з червоними вишитими маками та зеленими листками і коричневим хвилястим канделябром.

У сінах за дверима була вешалка (вішалка) для одягу, на якій можна було побачити мішечки з чайною розою, кучерявою м'яткою і любистком. Ці рослини призначалися як для чайної церемонії, так і для застосування в народній медицині, а також як ароматизатори [7].

А от у присінках можна було зустріти різні речі. Якщо хтось жив у цій кімнаті, то тут був маленький піл (дерев'яні дошки, припнуті до стіни; побутувала і інша назва,

принесена жінками з інших українських сіл регіону – постиль). На нього клали мішок (шириною в піл) з соломою, який служив матрацом. Часто в Кислиці його називали «туфляком». На стіні був намисник (гасанський варіант), мисник (кислицький варіант). В ньому розкладали на поличках різноманітний посуд: глиняні глечики та миски, фаянсові тарілки, скляні стакани, дерев'яні та алюмінієві ложки, солянки, виготовлені з декоративної тикви. На вікні затилушної (задньої) стіни була маленька занавесточка (фіранка).

Інколи присінки мали дещо інше функціональне призначення. Так, у деяких родинах вони слугували як кладовки (кімната для зберігання господарських запасів). Чоловіки дуже любили цю кімнату, бо в ній часто господині ховали галони з самогоном. Тому й піл тут також був доречним, можна було прилягти [5].

В малих хатах інтер'єр був практично однаковим. Там, де було дві малі хати, у молодих були, крім полу (дошки, припнуті до стіни), ще й дитячі люльки (дерев'яне корито, яке з чотирьох боків мало кільця, через які пропускалась мотузка, яка прив'язувалась до ще одного кільця, через яке чіплялось за металевий гак, забитий у дерев'яний сволок на стелі) та колиски, що з'явилися на початку ХХ століття. Піл покривали комишем (очеретом), а зверху клали солому, або лушпиння з качанів. Оскільки дві малі хати знаходились впритул одна біля одної, часто були прохідні двері, і все, що робилось всередині, було дуже чутно. Щоб уникнути деяких непорозумінь між мешканцями, люди умудрялись класти між дошками полу качан, щоб не скрипіли. В XIX ст. були й такі казуси, коли люльки приходилося ставити і молодим, і старшим, адже вони продовжували народжувати дітей – і невістка, і свекруха.

В одній малій хаті була грубка, а в іншій – кабиця (плита), лежанка і соба (піч). Над собою (піччю) був комін, на якому був намальований півень або соняшник. Ці малюнки символізували затишок і добробут в сім'ях українців. Деякі дослідники вважають, що мальована піч – це знак того, що в хаті є дівчина «на порі» [2; с. 31]. На черінь саджали хліб, кабак, малай (натертій кабак, пересипаний кукурудзяною мукою; сковорідка намазувалася салом або олією з рапиці – коричнева, з ріпака – жовта, із свиріпи – чорно-зелена).

Як правило, топка соби знаходилась у винній коморі, а сама соба знаходилась у малій хаті, де спали діти з котами, адже там було тепло і затишно. Отож, біля топки, на маленькому круглому столику (який також використовували для трапези всієї родини) складались: сковорідки, різноманітні тавички (форми для випічки хліба), кастрончик (тонко емальована посудина з ручкою у вигляді кружки, використовувалась для підігрівання смальцю чи гусячого жиру, овечого лою), крилечко з пір'ячка для змазування тіста і жаровень.

Оскільки сучасних плит в наших пращурів не було, то їжу вони готували на кабицях в літніх кухнях і надворі. Палили соломою, очеретом, лужанами (стебла від кукурудзи), кізяками (конячий послід з домішками соломи).

Лягаючи спати, хазяї укривалися тим, що мали: і свитою, і кожухом, і рядном, і бурнузом (річ, схожа на одяг із запахом, з вовняною підкладкою і поясом).

В обох малих кімнатах ставили стіл з табуретками, маленькі стільчики для дітей. В зручному місці прибивали дерев'яну вішалку для одягу. Під нею кнопками прикріплювали великі шматки шпалери, щоб не псувати вибілені стіни.

Очевидно, раніше вікна вибрали у фіранки з домотканого полотна, а вже наприкінці XIX – на початку ХХ ст. їх прикрашали бавовняні тюлі. Після прання їх приходилося розтягувати на спеціально змайстрованому дерев'яному каркасі. За ним потрібно було ретельно слідкувати, щоб не заіржавили цвяхи, адже на них прикріплювались кінцівки тканини, які могли зіпсуватись. Якщо такого пристрою не було, то тоді на долівку стелили декілька простирадл, і на них розтягували тюлі, одна на одну.

На підлозі стелили доріжки, а ще раніше просто кидали чисту духмяну солому, якщо вона подрібнювалась або забруднювалась, її просто замінювали новою.

Закономірною рисою інтер'єру української хати в обох селах було те, що практично в усіх житлових кімнатах, починаючи з ХХ ст., на стінах висіли фотографії. Як у Першотравневому, так і в Кислиці вшановували своїх пращурів, і тому в кімнатах чіпляли «увелічені» (збільшені) портрети батьків, дідів, бабусь, прадідів, праbabусь...

Побут українців потребував швейної машинки, яку тримали в житловій кімнаті, та верстату, який частіше зберігали в коморі.

Велика працездатність мешканців Першотравневого та Кислиці спонукала їх до різноманітних занять. Господині не встигали за дня виконати всі свої роботи: по городу, по дому, на базі (на полі), вишивати, прясти, ткати, шити...[1, с. 205]. Ім потрібно було продовжити світловий день. Для цього в хаті тримали керосинову лампу із склянкою.

Життя українців щоденно кипіло в бурхливій і нелегкій праці. Щоб носити домоткані, суконні штани, сорочки (косоворотки),оловічу білизну із льону, жіноче вбрання, треба було багато працювати. Люди самі валяли сукно.

В коморах був свій особливий інтер'єр. Так, у винній коморі знаходився винний інвентар: черпак (ця назва рідко зустрічалась у селі Першотравневому, частіше побутувала назва «хвостата» кружка, або просто «хвостата»; в селі Кислиці цю посудину називали «ковшиком», тяски, дерев'яні лодки (прямокутної чи овальної форми, закінчувались носиком, який мав чопик, для стоку виноградного соку, який отримували в процесі давлення винограду ногами осіболовічої статі дорослого та дитячого віку), переріз (незатнута діжка, тобто без верхньої кришки), лійки, виготовлені з тикви, велика кількість бочок (обперезаних металевими обручами), великих і маленьких, повних з вином, і порожніх (на 10 відер – 100-літрові, на 5 відер – 50-літрові, на 3 відра – 30-літрові), пляски (пласкі 3-літрові фляги). Останні використовувались під час запрошення на весілля.

В коморі зберігались і маленькі батіжки для підгону коней і великі гарапники – невелика дерев'яна палиця з прикріпленою до неї 1,5-2 м. косичкою, плетеною зі шкіри, а в кінці приблизно 1 м. неплетеної шкіри, що при ударі об землю створювала гучний хлопок. В деяких господарствах батоги та гарапники зберігалися там, де була худоба, в стайнях. Їх чіпляли на цвяхах або кілках.

Описаний вище інтер'єр комори для вина, характерний в основному для помешкань села Першотравневого, тоді як в селі Кислиці дане пристосування для виготовлення вина, як правило, зберігалося в плевнику.

Наші пращури зберігали вино в окремому приміщені, щоб воно не «потягнуло» запах квасинини чи свіжих овочів, які зберігали в картопляній коморі. Саме в ній на

долівці стелилась велика кількість соломи під картоплю, щоб та не билася і не мерзла взимку; також тут знаходились панери (румунське слово – лозяні кошики з двома ручками різних розмірів) (XIX ст). У XX ст. з'являється нова тара – дерев'яні ящики. До цього часу в багатьох господарів збереглися плетіонки (скляні бутлі, обплетені лозою), які мали різноманітне функціональне призначення: під олію та вино (у винній коморі).

В обох коморах містились тази (алюмінієві, мідні; чавунні), вагани з оцинкованого металу для купання, хвилясті дошки для прання одягу, які в народі називали «морською хвилею», переріз-купіль (був одним на всю магалу, тобто приблизно на 10 дворів, і використовувався під час купання всіх сусідів, які йшли всією сім'єю і брали з собою певну кількість дров для підігріву води, ароматні трави: любисток, м'яту, полин, листки грецького горіха тощо, їжу та напої), дерев'яні відра з металевими обручами, коромисла (жінки села Першотравневого з двома відрами на коромислі часто носили воду з далеких криниць, зокрема, від сільського цвинтаря №2; а в Кислиці – від Дунаю), різноманітні ослони, лавки та маленькі стільчики для сидіння (коли точили вино в винній коморі...), а також в одній із них – ящик для борошна, який мав два відділи. Якщо було багато муки, то її зберігали в обох відділах, а якщо мало, то в одному відсіку – муку, а в іншому – висівки. Зверху на ящик з мукою ставили дерев'яні вагани для хліба, які накривались «драбинкою» (дерев'яною решіткою з планок) та великою дерев'яною дошкою для вироблення коржів, калачів, хлібів, пирогів...

Овочі найчастіше тримали у підвалах або нашвидкуруч викопаних земляних ямах, перекритих соломою або очеретом. Неподалік знаходились і зольні ями (започатковані ще за часів Київської Русі – зольні ящики для гасіння пожежі, а також для первинної обробки шкіри), які розташовувались подалі від будинку та забору (парканів). В примарії (румунське слово, яке означає сільську раду) слідкували і контролювали, де знаходилась зольна яма, і щоб саме туди господарі викидали жар із своїх соб, щоб вітер не розносив жаринки. Адже дахи будинків були вкриті соломою, очеретом та папурою, які швидко загоралися. І якщо таке траплялося, то господарі та їх сусіди брали возові рядна (рядна, які слугували замість мішків матеріалом, в яке сипали зерно), які мочили у воду і ними покривали сусідні хати, щоб ті не загорілись. Могли цими ряднами просто збивати полум'я. Також рвали та розкидали очеретяні тини, щоб не загорілося все село, бо біля кожної хати був лозяний або очеретяний тин. У селі Першотравневому цей тин здебільшого плели з комиша (очерету), і називали його «ліскою». У селі Кислиці, крім даного матеріалу, використовували лозу та гілки верби [8].

Отже, українська хата уособлювала в собі світогляд та переконання наших предків. Це був своєрідний «маленький світ», в якому існували власні традиції та звичаї.

Література:

1. Етнокультурні процеси українсько-східнороманського порубіжжя. Одеські етнографічні читання: Збірка наукових праць: наукове видання / Колектив авторів. – Одеса : Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, 2015. – 296 с.

*Пріоритетні напрями європейського наукового простору.
Збірник студентських наукових праць. – Вип. 7*

2.Кодима : історія і культура порубіжжя східної і західної цивілізацій. Одеські етнографічні читання : Збірка наукових праць: наукове видання / Колектив авторів. – Одеса : Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, 2016. – 336 с.

3.Комунальна установа «Ізмаїльський архів», Ф. 628, Оп. 1, Спр. 729, Клірні відомості за 1891 р.

4.КУ «Ізмаїльський архів», Ф. 630, Оп. 7, Спр. 810, Клірні відомості за 1901 р.

5.Розповідь Бондаря Михайла Кузьмича 07.10.1950 р. н., жителя села Першотравневого Ізмаїльського району – запис від 2.11.2016 р.

6.Розповідь Вороної Ольги Анікєєвни 13.01.1934 р. н., жительки села Кислиці Ізмаїльського району – запис від 17.10.2016 р.

7.Розповідь Кобзаренко Марії Григорівни 8.11.1945 р. н., жительки села Кислиці Ізмаїльського району – запис від 23.10.2016 р.

8.Розповідь Кравченка Анатолія Пилиповича 26.09.1951 р. н., жителя села Кислиці Ізмаїльського району – запис від 11.10.2016 р.

ЕФЕКТИВНІ ПРИЙОМИ РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Віоріка Крачун

магістрантка

педагогічний факультет

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Науковий керівник – доц. Пенькова С. Д.

Розвиток мовленнєвої діяльності є одним з головних напрямків роботи в початкових класах. Завдання навчання школярів рідної мови визначаються, перш за все, роллю, яку виконує мова в житті суспільства і кожної людини. Саме в процесі спілкування відбувається становлення школяра як особистості, зростання його самосвідомості, формування пізнавальних здібностей, моральне, розумовий і мовленнєвий розвиток. У той же час програма з української мови для початкової школи визначає коло мовленнєвих умінь і навичок учнів, які формуються протягом чотирьох років навчання в зв'язку з вивченням фонетики, граматики, правопису і розвитку мовленнєвої діяльності.

Робота з розвитку мовлення – складова частина багатопланової навчальної діяльності, що проводиться спеціально і в зв'язку з вивченням шкільного курсу (граматики, словотворення, правопису) для того, щоб учні оволоділи мовними нормами (орфоепічними, лексичними, морфологічними, синтаксичними), а також уміннями висловлювати свої думки в усній і писемній формі, користуючись потрібними мовними засобами відповідно до мети, змісту мовлення й умов комутації.

Розвиток зв'язного мовлення молодших школярів неможливо без застосування особливих прийомів навчання. Для того, що б дати визначення поняттю «прийом навчання», звернемося до поняття «метод навчання».

Метод навчання – спосіб взаємопов'язаної і взаємообумовлених діяльності педагога і учнів, спрямованої на реалізацію цілей навчання.

Прийом навчання – це операція, за допомогою якої відбувається досягнення певного завдання в деякій ситуації освітнього взаємодії суб'єктів такого процесу. В даному визначенні ототожнюються поняття «прийом навчання», «операція». Прийоми навчання є деталями, ланками його методів, їх проявами. Прийом навчання – це окрема дія вчителя, що викликає дію учня. В умовах вивчення мовної теорії такими діями є, наприклад, питання, завдання, судження вчителя в процесі виконання з дітьми роботи певного виду.

Під час пошуку ефективних прийомів було виділено сім критеріїв мови:

1. Змістовність
2. Логічність
3. Точність
4. Мовна правильність мови
5. Ясність
6. Комунікативна доцільність
7. Виразність

Експериментальне дослідження проводилося в Озернянській загальноосвітній школі, Ізмаїльського району, Одеської області. У експериментальному дослідженні брали участь 25 учнів 3 класу, з яких 14 дівчаток та 11 хлопчиків.

Для визначення рівня розвитку зв'язного мовлення учням було дано такі завдання.

1) Прочитай. Розстав речення в їх логічній послідовності, щоб вийшов текст. Запиши текст.

А) Осінь. Діти садять молоді деревца. Діти копають ямки уздовж уліци. Весна. Дерева зазеленілі. Дорослі забивають в землю кілки навколо посаджених дерев.

Б) На ній багато-багато квітів. Великі квіти золотими голівками хитають. Є у нас у дворі клумба. Ці маленькі квіти дуже схожі на метеликів. А маленькі квіти пелюстками машуть.

В) Зима. У лісі багато снігу. Йде по лісу лісник зі своїм сторожовим собакою. Собака побачила лисицю і кинулася за нею. Сторож покликав свого пса. Погоня закінчується поразкою собаки, лисиця схovalася в норі.

2) Склади з слів два речення.

Я, дереві, на, побачив, довбав, дятла, міцним, він, дзьобом, осику.

Узагальнивши отримані результати, учні розподіляються на наступні рівні:

1. Низький рівень – в письмовій мові відсутня точність. В оповіданні дитини логічність, ясність, комунікативна доцільність, мовна правильність мови, виразність, ясність не простежується. А також у своїй промові дитина вживає просто не складні речення.

2. Середній рівень – у мові дитини простежується комунікативна доцільність, ясність, але відсутня змістовність, логічність, послідовність.

3. Вищий рівень – у мові дитини простежується змістовність, свої пропозиції в мові учень вибудовує послідовно, логічно, точно, а також вживає в своїй промові виразні слова, словосполучення, відповідаючи на питання доцільно і ясно.

Результати діагностики відображені в таблицю 1

Таблиця 1. Порівняльний аналіз рівня розвитку зв'язного мовлення

Пріоритетні напрями європейського наукового простору.
Збірник студентських наукових праць. – Вип. 7

високий		середній		низький	
%	Кількість учнів	%	Кількість учнів	%	Кількість учнів
20	5	56	14	24	6

Таким чином, на 1 (високому) рівні в класі знаходяться 20% учнів. На 2 рівні знаходяться 56% учнів. На 3 рівні в класі знаходяться 24% учнів. Отже більшість учнів 3 класу знаходяться на середньому рівні розвитку зв'язного мовлення.

Виходячи, з цього дослідження перед нами стоїть завдання підняти рівень розвитку зв'язного мовлення в учнів 2 класу для цього потрібно використовувати такі методи і прийоми:

1) лексичні

Пояснення значень слова, пояснення фразеологізмів, знаходження слів близьких за значенням, складання словосполучень з такими словами і ін;

2) словотворчі

Підбір споріднених слів, виділення частин слова, продовження ряду слів із заданою приставкою, освіту від слова однієї частини мови родинного слова іншої частини мови та ін;

3) морфологічні

Співвіднесення слів з питаннями, зміна форми (числа, відмінка) слова, виписування слів однієї категорії, її встановлення та ін;

4) синтаксичні

Встановлення зв'язків між словами в реченні, знаходження словосполучень, складання словосполучення по даному слову, по аналогії, побудова пропозиції заданого типу

5) текстові

Підбір заголовка до пропозицій, розподіл пропозицій по порядку, по групах, розташування груп пропозицій, пояснення ролі виділених слів у функції засобів зв'язку речень, пошук основної думки прочитаного, складання тексту з пропозицій, перевірочне списування, озаглавлювання і ін;

6) творчі

Написання творів, викладів і ін.

Всі групи прийомів лаконічно поєднуються в роботі учнів і вчителя, створюють базу для розвитку мовлення школярів, яка тісно пов'язана з курсом російської мови, літератури, риторики і з соціальною діяльністю дітей.

Таким чином, в даний час одним із найважливіших завдань у розвитку грамотності особистості є розкриття комунікативної функції мови, тобто розвиток речі кожного школяра, в тому числі і зв'язного писемного мовлення. У зв'язного мовлення відбувається логіка мислення дитини, його вміння осмислити сприймається і виразити його в правильній, чіткої логічної мові. По тому, як дитина вміє будувати своє висловлювання, можна судити про рівень його мовного розвитку.

Методична робота з розвитку зв'язного мовлення реалізується за допомогою особливих методів і прийомів. Тому комплексне застосування даних прийомів навчання дозволить вчителю в повній мірі реалізувати розвиток зв'язного мовлення молодших школярів.

Література:

1. Методика навчання української мови в початковій школі / за наук. ред. М. С. Вашуленка. – К. : Літера ЛТД, 2010. – 364 с.
2. Методика викладання української мови / С. І. Дорошенко, М. С. Вашуленко, О. І. Мельничайко та ін.; за ред. С. І. Дорошенка. – К. : Вища школа, 1992. – 398 с.
3. Наумчук М. М. Розвиток зв'язного мовлення молодших школярів: Навчальний посібник / М. М. Наумчук, Н. О. Будна. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2004. – 64 с.
4. Савченко О. Формування у молодших школярів загально-навчальних комунікативних умінь і навичок / О. Савченко // Початкова школа. – № 10. – 2014 р. – С. 6-10.

ДИТЯЧИЙ ДИЗАЙН У РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ СУЧASNOGO ДОШКІЛЬНИКА

Аліна Кривко

студентка IV курсу

відділення «дошкільна освіта»

*Вищого навчального комунального закладу
«Білгород-Дністровське педагогічне училище»*

Науковий керівник – Коваленко Н. В.

Прискорення науково-технічного прогресу буде залежати від кількості і якості творчо розвинених умов, від здатності забезпечити швидкий розвиток науки, техніки і промисловості, від того, що зараз називають підвищенням інтелектуального потенціалу народу. За визначенням Базового компонента дошкільної освіти, в Україні у творчості дитина передає «свої думки, почуття, стан, настрій, фантазії через образотворчу діяльність [2].

Дитячий дизайн – це відносно нова художньо – продуктивна діяльність, яку можна розуміти як проектне мислення широкого діапазону. У дизайні важливим є не тільки розвиток ідеї, задуму, а й планування результату, що сприяє загальному розвитку дитини.

Відомо, що художні емоції та інтереси, які виникають у процесі продуктивної спільноти пошукової діяльності педагога та дитини, успішно формують творче мислення, комунікабельність, позицію «Я» у контексті «Ми» [3].

Дитячий дизайн може мати предметно-декоративний і просторово-декоративний характер. У першому значенні передбачається творення і прикрашення предметів, у другому – діяльність у просторі. Старший дошкільник вже має досвід роботи зображенівальної діяльності, який полегшує залучення до дизайну помешкання.

В базисній програмі розвитку дитини – дошкільника «Витоки» вказується на необхідність розвитку творчих здібностей через бажання спробувати змінити навколошній світ, внести в повсякденне життя маленькі шматочки краси [1].

Видатний педагог – класик К. Д. Ушинський писав про те, що дитина, яка

отримала від народження щасливе поєднання творчих та інтелектуальних здібностей, має можливість скористатися ними у майбутньому [5].

Більшість вчених – психологів, як Т. Кудрявцев, В. Моляко, В. Рибалка проблему розвитку здібностей особистості засобами мистецтва (в тому числі дизайну) розглядають у контексті розкриття її творчого потенціалу, формування особистісно-мотиваційної сфери [4].

Мета роботи полягає в організації навчання елементам дизайну, як засобу розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку.

Завдання: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність впливу дитячого дизайну на розвиток творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку.

Неодмінною умовою при організації навчання дитячому дизайну повинна бути атмосфера творчості. А створити ці умови повинні дорослі. Т. С. Комарова говорить про те, що дитяче образотворче мистецтво може успішно розвиватися тільки за умови цілеспрямованого керівництва з боку педагога. Таке керівництво можливо в тому випадку, коли педагог знає, чому і як навчити дитину, має необхідну професійну підготовку в галузі мистецтва, сам володіє образотворчими навичками і вміннями.

Експериментальну роботу проводили з дітьми старшої групи в м. Білгород-Дністровський Одеської області КНЗ НВК - ЗОШ I ступеня ім. С. О. Морозової з лютого по квітень 2017 року.

Дослідження проводилося в три етапи. На першому вивчали роботи дітей в куточку СХД, іграшки з якими полюбляють гратися. Запропонували створити кімнату для паперової ляльки Оленки, щоб було зручно й затишно. До цього моделювали її різні види одягу, навички роботи з папером та фарбою вже були.

Після закінчення роботи помітили, що малюнок виконувався в двох – трьох кольорах. Частину предметів розташували вірно, але порушені пропорції. Є неточності в передачі форм і ліній, не до кінця продумана композиція малюнка, прикрашали кожен предмет рослинним та геометричним орнаментом. Результат діагностики показав, що дошкільники мають середній рівень вмінь та навичок з малювання 65%, високий 15%, низький рівень склав 20%.

Отже, розробили ряд занять з дизайну лялькового приміщення. Спочатку спрямували зусилля дітей на доблення простору, що передбачає «співтворчість з художником»: діти ніби завершують роботу – створюють мініатюри (малюнки, панно, фризи) на зразок «Домалюй», «Дофарбуй», «Добудуй».

Організували екскурсію по будівлі дитячого закладу, розглядали приміщення які знаходяться в ДНЗ: медичний кабінет, бібліотека, пральня, кухня, кабінет завідуючої, обладнання та їх призначення. На закріплення знань провели дидактичну гру: «Відгадай, яка кімната?» Довели, що обстановка кожного приміщення, оформлення залежить від призначення.

Цікаво пройшло заняття: «Моя рідна оселя», кожна дитина описувала свою кімнату, предмети, які знаходяться в ній, з чого виготовлені. Провели гру – роздум «Про що попросили б речі, якщо б вміли говорити». Діти пригадували, що вони не завжди бережно ставляться до своїх речей, вправа «На що б міг образитися диван, стіл...».

Водили дітей у світлицю, розглядали старовинні меблі та речі, їх призначення, оздоблення, матеріал. Слухали українські пісні, читали віршики. Порівнювали сучасні меблі та старовинні, відмічали їх зручність.

Провели ігри інтер'єр онлайн: «Дитяче свято», «Організуємо кухню», «Облаштуємо кімнату», «Декор дитячої кімнати», «Ванна кімната», «Кімната для дівчинки, для хлопчика». Мали змогу підбрати колір кімнати, сучасні меблі, розташування, почували себе маленькими дизайнерами.

Старші дошкільнят здатні планувати свою діяльність, передбачати результат і поетапно розвивати «проектний задум». Цю послідовність діти опановують за допомогою дорослого. Наприклад, свої уявлення про виготовлення меблів вони реалізують спочатку в малюнках, потім у макетах, а згодом на практиці (як за власним задумом, так і згідно зі зразком). Дошкільники стали в роботі більш самостійними, оволоділи навичками роботи з папером, технікою різання ножицями, використанню шаблонів, оздобленню геометричним та рослинними орнаментами, досягли акуратності. Отже, високий рівень склав 25%, середній – 70%, на низькому рівні залишилося 5%. Така робота пробуджує почуття колективізму, сприяє гармонізації стосунків дитини із соціумом. Адже педагог обов'язково спрямує думки і почуття дітей на переживання ситуації успіху від добре виконаної спільної справи, отриманого результату щодо перетворення середовища.

Проведення художньо-рольових ігор «Дизайнери тканини», «Дизайнери посуду», «Ательє», дидактичні ігри «Підбери одяг для ляльки», «збери ляльку на свято» формували у дітей уявлення про різні види тканини, одягу, його призначення.

Вся попередня робота дала змогу творчо реалізувати дизайнський проект «Нові пригоди старої ляльки», оздоблення лялькового приміщення. Завдання вимагало вмінь та навичок роботи з різним матеріалом: солоне тісто, картон, нитки, папір різного виду, для оздоблення намистинки, стрічки, гудзики, фарби, а головне виготовляли об'ємні предмети. В конструктивних іграх «Поробки з коробки» дошкільники набули навички створення меблів, транспорту, лялькових будинків. Під час самостійної роботи вихователь давав тільки пораду, вказівку, рішення приймали діти.

Отже, високий рівень вмінь та навичок склав 30%, середній 70%. Діти із задоволенням грали з даним макетом та лялькою у вільний час. Саме завдяки цікавим завданням, використання різних методів та прийомів роботи, сюжетно-рольовим, дидактичним та інтер'єр онлайн іграм, використання різних матеріалів, бажанню створити красу власними руками досягли успіху.

Таким чином, в результаті роботи з навчання елементам дизайну діти почали замислювати образ, шукати засоби втілення, продумувати послідовність виконання, добиватися результату.

Важливим принципом розвитку дизайну є обов'язкове урахування конкретних умов довкілля. Ні один предмет, ні одне явище не можна брати і розглядати ізольовано, відірвано від конкретних умов, оскільки все в світі взаємопов'язане і взаємообумовлене. Речі, які створює людина, також не можуть існувати самі по собі, ізольовано від інших предметів, що їх оточують.

Кваліфікована робота дизайнера допомагає нам бачити красиве, вишукане, неповторне, що покращує наше життя і стимулює нас самих творити красу.

Література:

1. Базова програма розвитку дитини – дошкільника. «Витоки» центр «Дошкільне дитинство» ім.. П.В.Запорожця. М.: Видавничий дім КАРАПУЗ ДИДАКТИК ТЦ СФЕРА, 2006
2. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні // Дошкільне виховання. – 1999. – № 1. – С. 6-9.
3. Луцан Н. І. декоративно – прикладне мистецтво та основи дизайну / Н. І. Луцан. – К. : Слово, 2009. – 172 с.
4. Сухорукова Г. В. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі / Г. В. Сухорукова, О. О. Дронова. – К. : Слово, 2010. – 376 с.
5. Сухар В. Л. Я зростаю допитливим / В. Л. Сухар. – Харків : РАНOK, 2013. – 123 с.

ОСОБЛИВОСТІ ЖИВОПИСУ ОЛЕКСАНДРА КАРИ

Яна Крючкова

студентка II курсу

педагогічний факультет

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Науковий керівник – викладач Паньків Г. С.

Кара Олександр Дмитрович (народився у 1956 р.) вже увійшов в історію мистецтва Бессарабії як колоритний живописець, неординарний педагог, автор з самобутньою творчою манeroю. Його роботи, що були оцінені експертами самого високого рівня, добре відомі в Україні та Європі. У 2015 році живописець О. Д. Кара отримав почесне звання «Заслужений художник України», а його робота «Причастя» увійшла в альбом «Український живопис ХХІ століття».

З 1985 року Олександр Дмитрович викладає спецдисципліни на кафедрі мистецтв Ізмаїльського державного гуманітарного університету. За значний період викладацької роботи він сформував свою концепцію введення студентів в чаруючий світ мистецтва живопису та малюнка. Але більше всього за художника говорять його роботи. Саме дослідження композиції, особливостей кольорового устрою кожного полотна, виявлення індивідуальних «рецептів» майстерності допомагають зрозуміти глибину творчої лабораторії образотворчості.

Автор даної роботи є студенткою другого курсу навчання в майстерні Олександра Дмитровича. Основні положення статті та зібрані авторські висловлювання художника-педагога – це результат безпосереднього спілкування учня і учителя в практичній роботі та приватних бесідах.

Народився Олександр Кара у 1956 році в селі Нові Трояни, Болградського району на Одещині. Він виріс в родині, де в тій чи іншій мірі любили творчість, але художників як таких в родині не було. Ще дитиною Олександр виявляв свій інтерес до

мистецтва, допомагаючи своєму батькові. Вони разом робили елементи з ткацького верстата, різали ступки та інші витвори побуту. Також художник любив розписувати орнаменти на різних горщиках та меблях. Відвідування кружка образотворчого мистецтва в школі, стало початком творчого шляху Олександра Дмитровича.

Мистецьку освіту здобув на художньо-графічному факультеті Одеського педагогічного інституту імені К.Д. Ушинського у 1977 - 1982 роки. Свій стиль живопису художник став формувати ще в студентській період навчання. Вже тоді він робив композиції, подібні тим, що ми можемо спостерігати зараз, але по-справжньому працювати в своєму напрямі художник почав вже після того, як закінчив інститут. Так як «... над ним вже ніхто не стояв, він був вільним у цьому плані і зміг повністю розкрити себе», – як говорить сам художник. У Олександра Дмитровича з'являлися протиріччя, так як його вчили академічному малюнку, а ті образи що виникали в його подумах вимагали узагальнення та стилізації. Для цього потрібно було відійти від традицій реалістичної школи. Як стверджує сам митець, йому хотілося створити щось більш вічне, відчути те, чого немає в цьому сьогоднішньому метушливому житті, знайти якийсь спокій, рівновагу й ідеал для себе. «Мистецтво-це внутрішні переживання і сприйняття цього життя».

Реалізм задовольняв Олександра Дмитровича до певного часу, це був карбований етап, щось на подобі «сходинок» в роботі, а далі він почав чистити форму, «робити локальність», більше уваги звертати на силует, музикальність лінії, створювати щось більш глибоке за змістом і світовідчуттям. «Є щось більш високе, я так вважаю, можна сказати це мій ідеал, моє сприйняття. Досконалості немає, до неї можна тільки прагнути дійти», – ділиться своїми думками О. Кара.

У різні періоди Олександра Дмитровича надихали твори відомих художників, таких як Костянтин Коровін, Валентин Сєров, Альбер Марке. Зараз, за його словами, він не спирається на досвід інших творців.

Більшість творів Олександра Кари виконані в народній тематиці, а сюжети, в основному, побутові. Як приклад, можна розглянути картину «Спогад про хліб» (1999; полотно, олія; 66 x 74 см.). На передньому плані зображено стіл з хлібом і глечиком, а на задньому – означується піч. Біля столу стоїть дівчина в білій хустині, темній сорочці та червоному фартусі. Дівчина займається випічкою хліба. Композиція цієї картини статична – постать дівчини з хлібом виступає єдиним та головним центром. Теплий домашній колорит картини створюється локальними відношеннями олійних фарб, – митець використовує відтінки жовтого, тепло-білого, брунатного, вохри, та червоного. Створюється відчуття затишку і ностальгії за минулим.

Не менш цікавою є робота «Бессарабські дівчата» (2006 р.; полотно, олія; 68 x 98 см.), що написана в теплих і локальних кольорах, в гамі яких переважають зелені та жовті відтінки. Центром композиції виступають вже три дівчини в білих фартухах і хустинках з прикрасами червоного кольору. Картина «Сіячки» (2006 полотно, олія 50 x 60 см.) – на передньому плані показує дівчат працюючих в полі, а на задньому плані – далеко, злегка видніються гори. Композиція відкрита. Колорит локальний і більш холодний щодо попередніх робіт. Переважає палітра зеленого і жовтого, де присутні коричневі й вохристі тони, а на задньому плані в більшій мірі використовувалися білила. Символічний білий колір зустрічається і в одязі дівчат. Для створення картин,

художник подумки посилився на свої рідні місця і коріння, родину де шанували традиції і звичаї. У картинах ми не знайдемо ані трагічності, ані меланхолійності або неприкритої еротики; в фарбах переважає літургійний мотив. Багата палітра зеленого і синього, різноманітні відтінки коричневого, вохри і червоного, перетворюють важку матерію навколошнього світу в «мріяння уві сні і наяву».

У більшості картин художника присутнє відчуття вічності, яке несе жіночі образи – бессарабські мадонни, що переповнені ніжністю і добротою. Одна з відомих картин Олександра Кари «Сільська пісня» (1997 р.; полотно, олія 63 x 75 см.), побудована за принципом ікони: навколо основного образу розміщаються сцени з життя простих людей [2]. Як центральну фігуру художник використовує образ своєї матері, який не раз зустрічається в його роботах. Композиція картини замкнута. Колорит картини теплий і локальний: художник в більшій мірі використав білий, світло блакитний, червоний, жовтий і коричневий кольори.

У «Мелодії рідного краю» (2008 полотно, олія 80 x 74 см.) художник зображує струнку дівчину з сопілкою. Вона щось бачить далеке, недоступне погляду звірів, які мирно перебувають біля її ніг (вівці і чорна коза). Здається, ніби з картини доноситься довічна музика живого степу, що є незмінною тисячоліттями [2].

Ціла серія робіт О.Д. Кари створені на сюжети, що навіяні болгарськими народними піснями. Наприклад, одна з відомих картин називається «Перша борозна» (2005 полотно, олія 95 x 120 см.). Художник вирішив вибрати для цієї роботи фризову композицію, а для оформлення використовував ткацький мотив. Він проявляється в орнаментах і рамі, яка є елементом ткацького верстата і зроблена вручну самим художником. Сам Олександр Дмитрович позначив, що: «... сюжет цієї картини витканий з народу ...».

Художник вважає, що для духовного зростання потрібно вибирати народну тему. Вона створює дорогу, по якій можна йти і духовно розвиватися. «Є речі, які повинні існувати поза часом - це моє вічне, більш високе в моєму розумінні.»

Олександр Дмитрович Кара знайшов себе як митець і художник. Твори майстра присвячені чарівності світу, що перетворює всі наші дні у свята. Хочеться побажати художнику удачі і успіхів, адже те, що він створює в своїй майстерні, є для нас, учнів та відвідувачів його виставок, чимось на зразок магії.

Література:

1. Анчо Колоянов. На новій землі, під новим небом / Анчо Колоянов // Образотворче мистецтво. – 2009. – № 1. – С. 92-93.
2. Анна Козаченко. Олександр Кара – живописець від Бога / Анна Козаченко // Аграрний тиждень. Україна. – 2008. – С. 5.

ГАГАУЗЬКИЙ ТРАДИЦІЙНИЙ ДИТЯЧИЙ ОДЯГ

Таїсія Курпек
студентка ІІ курсу
факультету української філології та соціальних наук
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
Науковий керівник – доц. Дізанова А. В.

Тема дитячого національного костюму є цікавою, але малодосліджуваною. Особливості гагаузького дитячого одягу висвітлювали у своїх роботах Е. С. Банкова, яка детально розглянула елементи національного одягу гагаузьких дітей, а також М. Н. Губогло та М. В. Маруневич.

Дитячий костюм є важливим елементом матеріальної культури і відображає етнічні, соціальні та естетичні уявлення кожного народу. Одяг для дітей, як у болгар, так і у гагаузів виготовлявся з тієї ж сировини, що й одяг для дорослих – з натуральних матеріалів тваринного і рослинного походження: вовни, льону, конопель, шкіри тварин, рідше – з натурального шовку.

Дитина вважалася одягненою, коли на неї надягали першу сорочку (гольмечік). ЇЇ шили зі спеціальної тканини, яку приносила до церкви хрещена мати. Ця тканина була білого кольору і називалася «міру безі», або рідше «крісма». Крій сорочки був простий: тканину складали вдвоє, вирізали отвір для голови, переднє полотнище злегка надрізали, рукава пришивали прямі без пройми. Повсякденну сорочку для малюка шили з кольорової матерії (ваатізлік чіті). При народженні повитуха пов'язувала на ручку дитини червону нитку. Як правило, цей оберіг немовля носило, поки йому не виповнився один рік.

Голову немовляти гагаузи пов'язували білою трикутною хусткою (модачік) [І], в кінці якої зав'язували часник і вшивали червоні нитки. Ці елементи слугували своєрідними оберегами від злих і темних сил.

До комплекту одягу новонародженого, згідно з традиціями гагаузів, входили: товсті і тонкі пелюшки, легка домотканна літня ковдрочка, вовняна зимня ковдрочка, вовняні в'язані шкарпетки, тапочки, і буденні та святкові чепчики.

Пелюшки (плана), зазвичай, ткалися з вати, вовни чи конопель. Пізніше їх стали шити з ситцю та байки.

У гагаузької зимової стьобаної ковдри верхня лицьова частина була строкатою, зазвичай червоних відтінків. Пізніше її стали шити з червоного, рожевого атласу (для дівчаток) або синього, зеленого, фіолетового (для хлопчиків). Підкладку шили з простої тонкої тканини, яку на 7-8 см. загинали на верхню ткану частину. Разом з ковдрою шили тонке біле ситцеве покривало (гарсаф). Літній варіант такої ковдри ткали зі спеціального полотна білого кольору з витягнутими нитками, з яких складалися візерунки у вигляді смуг, квітів, геометричних фігур. Обшивалася ковдра по краях з верхньої на нижньої сторони кантом білого кольору шириною в 5-6 см.

Обов'язковою частиною комплекту є сплетений з вовняних ниток пояс (пуюф). За традицією, цей елемент не повинен бути чорного кольору. Взагалі у гагаузів одяг для новонародженого ніколи не шився з чорної тканини, оскільки цей колір за повір'ям

пророкує немовляті важке життя і близьку смерть. Для товстої зимової ковдри гагаузи шили широкий пояс (колан). На кінці цього поясу прикріпляли плетені мотузки, якими він зав'язувався.

Головним убором немовляти був чепчик (така). Чепчики були святкові та повсякденні. Святковий варіант шили з білої, червоної або іншої яскравої вовняної тканини, пізніше – з атласу або шовку. Прикрашали їх стрічками, мереживом та намистом. Стрічки яскравих кольорів складали в формі квітки, або метелика і пришивали на шапочку. Обов'язково нашивались синя намистинка (назарламансін) – від пристріту, червона (муска) – для здоров'я. Примітним є те, що у гагаузів святковий чепчик шила хрещена мати. Для цього використовувались атласні або парчеві клапті від її вінчальної сукні, які спеціально зберігалися для цієї мети. З тонкої тканини шили крихітний мішечок у вигляді сердечка, в який поміщали насіння (сусам, бусільяк) і пришивали до шапочки. Також було прийнято пришивати хрестик. На шапочку дівчинки інколи нашивали так звану «сулнарку» – рожеву вовняну нитку з нанизаними на неї дрібними яскравими намистинками, а до її краю прикріплювали блискучу монетку. При цьому «сулнарка» виглядала як сережка. Повсякденні чепчики шились з більш темної тканини і майже не прикрашались.

Таким був комплект дитячого одягу для дитини у віці до 1-1,5 років. Цей одяг кожна хрещена мати повинна була подарувати новонародженному при хрещенні. Треба відзначити, що повний комплект дарувався тільки першій дитині. Мати мала зберігати всі ці речі для подальших дітей. Коли дитина починала повзати, її шили довгу сорочку з рукавами. У зимовий час поверх неї одягали такий, як і у дорослих, стьобаний жилет (минтан) з гудзиками на плечі та під пахвою.

З 2-3 років дівчаткам надягали спідницю на бretельках (фуста). Її носили до 9-10 років. Хлопчикам шили штани трохи нижче коліна, на підтяжках. Згодом стали шити дітям і нижню білизну: дівчатам – світлі з ситцю штанці до колін (безі дончаз), хлопчикам короткі штанці темних кольорів.

На ноги взували в'язані шкарpetки хлопчикам і в'язані гольфи до колін – дівчаткам. Поверх шкарpetок одягали тапочки, зшиті з товстої тканини (терлічек). В деяких селах зустрічались тапочки, сплетені з листя качана кукурудзи (папуч). Але відомо, що у цьому віці діти зазвичай сиділи вдома. Їх рідко випускали на вулицю, і тому в тапочках не було гострої необхідності.

Дітей 9-10 років брали з собою в поле, щоб вони доглядали за молодшими. Для цих випадків дівчаткам шили сукню і фартух, а хлопчикам домоткані штани. Такі речі шили зі спеціально зітканого полотна. На тканину для штанів йшла грубіша пряжа із залишків вовни, бавовни, конопель. Полотно для суконь і фартухів, як правило, було вовняним і рідше з конопель і бавовни. Штани були завжди темними – чорними, коричневими, темно-синіми, а сукні й фартухи – такого ж кольору, як і у дорослих, але зовсім без прикрас та спрошеного пошиття.

Влітку на голови пов'язували білі бавовняні косинки (чембер), взимку – покупні картаті шапки, або жовті, коричневі, рідше чорні хустки. Хлопчикам шили з овчини гостроверхі шапки (калпак).

Хлопцям 14-16 років на сорочку одягали жилет, спинка якого шилася з сатину, а передня частина – з вовняної тканини, або кожушок з овчини. На ноги в бідних сім'ях

взували постоли зі свинячої шкіри, а в багатих – чоботи. При цьому ноги попередньо обмотувались онучами, стягнутими м'якими шкіряними шнурками [1].

Дівчатам гагаузи шили домоткані сукні (чукман). Крій дитячого гагаузького плаття називається «капот» – відрізна талія. В цьому випадку спереду і ззаду робили по дві складки, які прикрашалися стрічками коричневого або чорного кольору. Поверх сукні надягали стьобаний кожушок (мінтанка). У заможних сім'ях такі кожушки шили з овечої шкіри.

З 10-12 років гагаузькі дівчата покривали голову хусткою: влітку з м'якої білої тканини, взимку – теплою хусткою, а також оригінальною в'язаною хусткою з пухнастих білих ниток з китицями (бертачік). Також у цьому віці дівчат прикрашали сережками з блакитних перлинок [2, с. 322].

Хлопцям в цьому віці шили домоткані вовняні штани (хабадан дон), вовняну домоткану сорочку з високим коміром і гудзиками. У холодну пору шили безрукавку з овчини (хабадан мінтанка).

Дітям до 14-15 років гагаузи не шили святковий одяг. Цю функцію виконували нові речі. Їх вперше одягали до церкви, в гості й обов'язково на Великдень. Навіть у найбідніших сім'ях на Великдень і Різдво обов'язково повинні були зшити й надіти щось нове. По мірі зношування цей одяг ставав повсякденним. Свій перший дорослий костюм гагаузи одягали в 14-16 років зазвичай на Великдень, Трійцю або на інше великий релігійне (сімейне) свято. Дівчатам обов'язково одягали кушак зі срібною пряжкою [3, с. 146; 2, с. 322].

Обрядовий дитячий одяг гагаузів відрізнявся від повсякденного. У цьому відношенні особливий інтерес викликає те, в чому ховали померлих дітей. Немовлят до 1,5 років ховали в хрестильній сорочці та шапочці. До пояса їх прикривали тонкою ковдрою або загортали в неї. Від 1,5 до 25 років одягали новий або святковий одяг. Цікаво, що в деяких гагаузьких селах дітей старше 14 років ховали у весільному костюмі. У більшості ж сіл в весільному вбранні ховають тільки у тому випадку, якщо хлопець чи дівчина вже заручені, але ще не повінчані [1].

Отже, дитячий одяг був спрощеним варіантом дорослого. Він практично не орнаментувався. Кольори для прикрас обрядового одягу носили символічний характер і служили оберегом. Велику увагу приділяли хрещенню дитини. Для цієї події шився окремий комплект одягу. Для повсякденного життя вдягали речі, зшиті з більш простих матерій, але не забували про деталі оберегу. Речі для немовляти прикрашалися різними візерунками, а одяг дітей старшого віку зовсім не мав прикрас.

Література:

1. Банкова Е. С. Общее и особенное в детской одежде болгар и гагаузов / Е. С. Банкова. – Кишинев, 1999. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://serin.su/publ/bankova_e_s_obshhee_i_osobennoe_v_detskoj_odezhde_bolgar_i_gagauzov_moldovy/1-1-0-61
2. Губогло М. Н. Гагаузы / М. Н. Губогло, Д. Е. Никогло, Е. Н. Квиликова. – Комрат : Наука, 2011. – 615 с.
3. Маруневич М. В. Материальная культура гагаузов. XIX – начало XX в. – Кишинев : Штиинца, 1988. – 192 с.

**ФОРМУВАННЯ ЛІНГВОКУЛЬТОРОЛОГІЧНОГО ПОЛЯ УЧНЯ
НА УРОЦІ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ**

Наталія Кутас
магістрантка

*кафедра романських мов та перекладу
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
Науковий керівник – доц. Радкіна В. Ф.*

Програма загальноосвітніх навчальних закладів, що затверджена Міністерством освіти і науки України, за новим Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти ставить головним завданням у вивченні іноземних мов – формування у учнів комунікативної компетенції, базою якої є комунікативні уміння, які сформовані на основі мовних знань, умінь та навичок, що забезпечують входження в інший соціум і сприяють її соціалізації в новому для неї суспільстві [3].

Згідно «Загальноєвропейським Рекомендаціям (ЗЄР) з мовної освіти», навчальна програма мовної освіти в Україні повинна мати на меті соціалізацію учня, взаємодію культур, розвиток плюрилінгвізму, створення обов'язкового «мовного портфелю (ЄМП)», компонентний склад використання іноземних мов та мовних компетенцій, що знаходять своє існування в реальному житті [2]. Але практика не виправдовує цих надій: знання лексичного і граматичного матеріалу ще не забезпечує становлення комунікативних умінь, але і комунікативні уміння не є єдиною та головною цілью у вивченні іноземної мови. Тобто, у спілкуванні з носієм мови учень не може застосувати набуті знання і навички або адаптуватися в іншомовному середовищі.

Отже, головуючою задачею при навчанні іноземним мовам стає лінгвокультурологічний підхід, який відображає зрушення акцентів, що полягає в переміканні уваги з формування знань, навичок і умінь на оволодіння іноземною мовою до пристосування до іншої культури, оволодіння новим соціокультурним змістом, мовою картиною [4]. Як бачимо, реінтеграція навчання іноземних мов відбувається в контексті адаптації до іншомовного середовища, тому метою навчання іноземної мови у школі, на наш погляд, є формування лінгвокультурологічного поля учня, що й пояснює актуальність нашого дослідження.

Зауважимо, що лінгвокультурологічне поле (ЛКП), за думкою В. В. Воробйова, є комплексною одиницею, складовою багатомірною структурою, в якій розглядаються два аспекти: сухо лінгвістичний та референтивний. Отже, елементи цього поля є принадністю не тільки мови, а й культури, тобто має не тільки мовний, але й своєрідний позамовний вимір.

Структура поля за В. В. Воробйовим відповідає таким рівням :

- ядро поля – кодифікована нормалізована літературна мова;
- класи (групи) лінгвокультуром – ядра поля з більш специфічною семантикою;
- центр, що несе основну інформацію лінгвокультурологічного змісту;
- парадигматика лінгвокультуром, де визначають системні відносини лінгвокультуром;
- синтагматика лінгвокультуром розкриває функціональні відносини

лінгвокультуром;

- категоріальні відносини розкривають мовну варіантність в спілкуванні;
- периферія, на якій знаходяться мовні асоціації.

Основною одиницею поля є лінгвокультуром, що представляє собою діалектичну єдність лінгвістичного і екстралінгвістичні (понятійного і предметного) змісту. Отже, за змістом лінгвокультурома є більш широкою, ніж лексична одиниця.

Розглянемо зміст ЛКП в дидактичному контексті: ядром поля є тематика ситуативного спілкування; класам лінгвокультуром відповідають теми уроку, які конкретизують тематику ситуативного спілкування та мають практично-орієнтовну спрямованість; центром поля є ціль уроку; парадигматичні відносини формуються за рахунок лінгвістичної, соціо-культурної та загально-навчальної компетенції, які разом з синтагматичними відносинами існують як відправний матеріал у формуванні вмінь, знань та навичок, які учень може вільно використовувати поза уроком (наприклад у спілкуванні в соц. мережах з носієм мови); категоріальні відносини мають на меті зіставлення, спільне-відмінне з різними мовами, культурами (українська – французька); щільність поля залежить від периферії, яка установлює предметні зв'язки з іншими дисциплінами, об'єднуючи теми, предмети, сфери життя. Основною одиницею засвоєння іноземної мови є лінгвокультурома – учень вивчає не лише тему, а явище, не слово, а поняття [1].

Дієвість та вірогідність гіпотези лінгвокультурологічного польового методу навчання іноземних була досліджена в процесі проведення експерименту в Кілійській ЗОШ I-III ступенів – гімназії № 4.

Тематика ситуативного спілкування в 8 класі, учні якого стали нашими респондентами, відповідає темам «Стиль життя», «Україна», «Франція», «Шкільна бібліотека», «Музика» [3]. Важливо відмітити, що кожна з тем має на меті розвинуті вміння і навички стосовно тематики, але не передбачає їх інтеграцію. Однак лінгвокультурологічний польовий метод, який ми пропонуємо, має на меті не тільки інтеграцію означених тем, але й їх практично-орієнтовану спрямованість – ознайомити учнів з фактами повсякденного життя та вільного часу молоді Франції, аби потрапивши у середу спілкування учень міг легко орієнтуватися та почувати себе повноцінним.

Перевіримо запропоновану гіпотезу, конкретизуючи її на прикладі однієї з тем «Стиль життя», класами якого є «здорове харчування», «активний відпочинок», «друзі по листуванню». Визначаємо, що кожний клас має індивідуальну структуру. Так, наприклад, «Здорове харчування» є ядром лінгвокультурологічного поля, що складається з класів, яким відповідають теми уроків «Національна кухня», «Водний баланс», «Овочі та фрукти». Класу «Національна кухня» відповідає центр, що несе в собі культурний матеріал стосовно харчування, гастрономічних звичок, відношення до фастфуду, смакових вподобань у Франції, парадигматичні відносини мають за мету введення та закріплення нових слів (*l'alimentation saine, la nourriture malsaine, la mille-feuille, les escargots*), а синтагматичні вводять їх до контексту (*être comme une truffe, l'appetite vient en mangeant*). Категоріальні відносини дають можливість порівняти харчування у Франції та в Україні (шкільне харчування французьких школярів та у рідній школі). Заключним рівнем є периферія, яка поєднує між собою теми, шкільні дісципліни (ОБЖ: здорове харчування; Етика – правила вибору продуктів та етикет за

столом, Історія – походження та значення слова «le bistro»)

Формуючий етап експерименту включав вивчення 4-х тем – ядер: «Національна кухня», «Водний баланс», «Здорове харчування», «Овочі та фрукти». Лінгвокультурою теми «Національна кухня» виступив «Французький трюфель», що поєднав у собі вивчення історії солодощів, інгредієнти, що містяться у французькому трюфелі, та процес його приготування. На парадигматичному рівні учні засвоїли ЛО (*casser, mélanger, une truffe*), систематизували граматичний матеріал з використанням *Impératif*. Більш того, учні були практично-зорієнтовані до приготування самими трюфелів для свої мам на честь 8 березня, що поширило периферійну зону засвоєння: були визначені спільні і відмінні риси святкування 8 березня в нашій країні та Франції.

Підсумковим етапом відповідало домашнього завдання – розповідь «Готуємо трюфель з мамою». За такою структурою нами були проведені уроки з тем «Водний баланс», «Збалансоване харчування», «Овочі та фрукти».

Результат здійсненого обстеження дозволяє простежити прогресуючий характер навчання:

- збагачено лексичний багаж за темою «Харчування»;
- закріплено граматичні структури;
- розвинуто комунікативну компетенцію;
- розширені культурологічні знання.

Нами виявлено, що найголовнішим, згідно новим вимогам європейського суспільства до сучасної школи, виявилась можливість учнів мати повне уявлення про предмет або явище стосовно конкретної мовної тематики, розвинути їх критичне ставлення до культурологічних явищ як у Франції, так і в своїй країні (схильність до здорового харчування в Україні, Франції, шкільні сніданки, негативний вплив фастфуду, тощо)

Позитивна динаміка навчання в експериментальному класі знайшла своє відображення в результатах констатуючого та контролюючого експериментів, а саме: до початку експерименту рівень сформованості лінгвокультурологічного поля в 8-А та 8-Б класів відповідно складала 78% та 82,3%; кінцевий результат в 8-Б значно підвишився до 94%, в той час як в 8-А показник не змінився.

У ході експерименту розв'язано поставлені завдання і підтверджено актуальність лінгвокультурологічної польової методики навчання іноземних мов, що відповідають вимогам програми загальноосвітніх навчальних закладів Міністерства освіти і науки України та «Загальноєвропейським Рекомендаціям з мовної освіти».

Література:

1. Вороб'єв В. В. Лінгвокультурология (теория и методы) / В. В. Вороб'єв. – М. : Изд-во РУДН, 1997. – 331 с.
2. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
3. Програма загальноосвітніх навчальних закладів Міністерством освіти і науки України, за новим Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna>

[serednya/navchalni-programy.html](#)

4. Халеева И. И. Основы теории обучения пониманию иноязычной речи / И. И. Халеева. – М. : Высшая школа, 1989. – 238 с.

ТЕХНИЧЕСКАЯ МЕТАФОРА В ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ЛИТЕРАТУРЕ И РАЗГОВОРНОЙ РЕЧИ

Полина Кучерявая

студентка II курса

филологический факультет

Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова

Научный руководитель – проф. Степанов Е. Н.

Метафора является неотъемлемой частью человеческой жизни, находится всегда рядом с деятельностью человека. Порой люди даже не замечают, как используют метафоры в своей речи.

С развитием техники происходит развитие технократического архетипа. «Суть этой метафоры заключается в том, что сферой-донором, сферой-поставщиком при такой метафоризации выступает техническая сфера – технические устройства, действия техники, свойства техники» [3].

В связи с развитием технического прогресса меняется тип мышления людей, их образ жизни. Техника внедряется в жизнь человека и становится её неотъемлемой частью. «Технократическое мировидение, при котором окружающий мир – макрокосм и самого себя – микрокосм человек начинает представлять, объяснять, «видеть» как подобное технике, становится частью и художественного и обыденного сознания – возникает технократический стереотип мировосприятия, постепенно «захватывающий» всё большее и большее пространство. Техника становится не только помощником человека, но и предметом его научно-художественных фантазий» [3].

С появлением жанра научной фантастики техника воспринимается как некоторое подобие человека, её «одухотворение» приводит к тому, что не техника уподобляется человеку, а человек перенимает признаки и характеристики техники. Так и зарождается техноморфная (техническая, технократическая) метафора.

При типизации метафор мы опирались на классификацию В. Н. Телия. В основу её классификации положена модификация в метафоре принципа фиктивности. В качестве основного критерия разграничения типов метафоры В. Н. Телия использовала сложившуюся традицию выделять в значении метафоры не модус, а «назначение» – функцию.

В своей классификации она выделяет следующие типы метафор [1; 2]:

1. Идентифицирующая метафора – это метафора, порождающая тот тип значения, который принято называть конкретным: *Дан – антенна, принимающая сигналы из будущего; В этих штанах она не светила своим бампером; Я – машина.*

2. Когнитивная метафора – это метафора, которая приводит к формированию абстрактного значения: *Государственный аппарат; Злыедвигают прогресс; Мир*

сломался.

3. Образная метафора – это такая метафора, которая имеет образно-эстетическую функцию (нацеленность на такое художественное воздействие на реципиента, которое вызывает в нём ценностное отношение к миру, определяемое в диапазоне категорий прекрасного или безобразного): *Я так привыкла к этой работе, что делаю это уже автоматически; Он слышал, как в этой кухне из гущи фактов вываривается истина; Тебе нужно просто завести моторчик.*

4. Оценочная метафора – такая метафора, выражающая отношение говорящего к обозначаемому с опорой на мотивирующий метафору комплекс в диапазоне некоторой шкалы («хорошо» ... «плохо»): *Багований какой-то ключ; Существует процесс познания, мысль движется; Что-то ты сегодня тормозишь.*

В ходе нашего исследования мы выявили **сложные метафоры**, которые являются контаминированным типом технической метафоры:

1. *В последнее время у меня часто стал барахлить мотор.*

Мотор – индикативная метафора, употребляется в значении человеческого органа, сердца. *Барахлить* – оценочная метафора, так как является оценкой работы сердца.

2. *Он наклонился вперёд, серые шарики его глаз твёрдо нацелились на Крылова.*

Шарики – индикативная метафора, употребляется в значении глаз, зрачков. *Нациелились* – образная метафора, употребляется в значении устремлённого взгляда.

В основе технической метафоры лежат слова, называющие процессы, связанные с техникой (*барахлить, строить, тормозить, подкрутить, загрузить и т. д.*), определённые технические устройства и открытия (*оптика, гайки, аппарат, механизм, рычаг и т. д.*).

Такое широкое и богатое по выражаемой семантике использование техноМетафоры свидетельствует о том, что в нынешнюю эпоху глобального технического прогресса отношения между человеком и его техническими изобретениями приобретают на уровне речи двусторонний характер. С одной стороны, в наименованиях многих деталей, процессов, функций предметов техники использована антропоморфная метафора, а с другой, – в наименованиях органов человеческого тела, процессов, происходящих в организме человека, разных образцов поведения человека, его деятельности используется техническая метафора, которая фиксирует сходство человека с тем или иным техническим приспособлением.

Литература:

1. Телия В. Н. Метафора в языке и тексте / В. Н. Телия. – М. : Наука, 1988. – 176 с.
2. Телия В. Н. Метафоризация и её роль в создании языковой картины мира / В. Н. Телия // Роль человеческого фактора в языке. Язык и картина мира. – М. : Наука, 1988. – С. 173-203.
3. Тропина Н. П. Мировидение и метафорическая номинация: новая технократическая модель / Н. П. Тропина // Лінгвістика. – № 18. – С. 63-68.

**ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ЗНАНЬ
У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
ПІД ЧАС ПОШУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Ірина Левчук

студентка IV курсу

відділення «дошкільна освіта»

*Вищого навчального комунального закладу
«Білгород-Дністровське педагогічне училище»*

Науковий керівник – Аксюнова В. В.

У змісті Базового компонента дошкільної освіти у сфері «Природа» зазначено: «Загальними підходами у формуванні через сферу життєдіяльності «Природа» є: екологічне спрямування, виховання різnobічної і гармонійної особистості, орієнтованої на відтворення екологічної культури суспільства, комплексний підхід, що передбачає розвиток чуттєвої сфери, засвоєння певного кола знань та оволодіння практичними вміннями [1].

Серед усіх предметів досліджень різних галузей екології виняткового значення набувають екологічні дослідження у зв'язку з проблемами охорони природи. Проблемам екологічного виховання присвячені дослідження М. Безкоровайного, Ю. Будашкіна, Л. Миронова, Д. Михальонок, у Закарпатській області працює науково-виробничий центр «Екологія», який розробляє директиви щодо створення заповідників на Закарпатті [2].

Тому не випадково у Державній Національній програмі «Освіта» Україна ХХ ст. записано: формувати екологічну культуру людини в гармонії її відносин з природою. Бережливе і турботливе ставлення до природи формується при наявності у дітей початкових екологічних уявлень, які дають можливість дивиться на природу як на єдине ціле [3].

Мета екологічної освіти виховання – формування системи наукових знань, поглядів, переконань, які закладають основу відповідального та дієвого ставлення до навколошнього середовища.

Завдання екологічного виховання:

- формувати елементи наукових знань про основні фактори у розвитку неживої природи (світло, температура, волога, поживність ґрунту та очевидні зв'язки і залежності в природі);
- розвивати вміння класифікувати живу природу: дерева, кущі, квіти, тварини за особливостями зовнішнього вигляду (на основі безпосереднього спостереження та аналізу зовнішніх ознак, способів взаємодії з середовищем);
- стимулювати допитливість та інтерес до пізнання природи описами її об'єктів і явищ у народній творчості;
- активізувати знання і практичний досвід у різних видах діяльності (гра, пошуково-дослідна діяльність, праця);
- ознайомити із живими барометрами природи (пристосування рослин і тварин до змін у неживій природі);

Пріоритетні напрями європейського наукового простору.
Збірник студентських наукових праць. – Вип. 7

- ознайомити дітей з перлинами народної мудрості про дбайливе ставлення людей до природи.

Як зацікавити дитину, викликати в неї бажання вчитися, думати, мислити, пізнавати, робити висновки. Шляхи реалізації цього дуже різноманітні. Так проходячи педагогічну практику в м. Білгород-Дністровський, Одеської області КЗ ДНЗ № 4 «Веселка» була проведена певна практична робота з зазначеною проблемою. Одним з основних видів діяльності для вирішення розвитку пізнавального мислення є пошуково-дослідницька діяльність, або експериментування. В дошкільному закладі були створені всі умови для проведення різних дослідів, експериментів: створили географічну (природничу) площадку з усіма необхідними приладами:

- а) термометр для вимірювання температури повітря,
- б) флюгер — вимірювання напрямку вітру,
- в) екваторіальний годинник,
- г) сонячний годинник.

Функціонували також гуртки, де діти розвивали свою творчість, фантазію; працювала бібліотека з великою кількістю книг, енциклопедій, довідників; створили музей народознавства рідного краю; діяла змінна тематична виставка. На природничому майданчику проводили різні експерименти, спостереження, досліди з різних розділів.

Наприклад: «Жива природа» було проведено спостереження «Чи потрібна вода для рослин». В куточку майданчика створена клумба з квітами, за якою доглядали самі діти: висівали насіння, висаджували розсаду, поливали, виполювали бур'яни. Спостерігаючи за квітами, вони помічали, що деякі квіти сохнуть, листя жовтіє, стебло втрачає пружність. Інші рослини – навпаки: квіти яскраві, листя зелене, соковите. Діти робили висновок: там, де квіти поливались систематично, вони живі, а там, де лише іноді, – квіти почали сохнути, в'януть. Отже, рослини без води не можуть жити.

Наступним дослідом була робота з зерном. Діти брали зерно пшениці, розміщували одну частинку в ґрунт, другу – в воду, третю – в суху баночку. Всі баночки ставили на вікно. Через деякий час помічали, що пшениця проросла найкраще в ґрунті (вона зелена, сильна). У банці з водою сходи трохи слабші й блідніші, а в третій баночці сходів зовсім немає. Тим самим діти дійшли висновку, що для росту потрібно не тільки світло, але й вода і поживні речовини, які є в ґрунті.

Дослід «Вода». Діти брали шматочки льоду, клали у склянки з водою різної температури (холодна, гаряча). Спостерігали, де лід швидше розтане, як зміниться від цього температура води. Оголошували висновок: в теплій склянці лід розтанув швидше, ніж у склянці з холодною водою. Температура води при цьому знизилася.

Неабияку пізнавальну активність діти проявили під час дослідів з неживою природою. Дослід (перетворювальна діяльність) «Різникольорові бурульки».

Діти обрали 3-4 прозорих одноразових склянки, розлили в них підфарбовану різними кольорами воду, опустивши туди нитку-петельку. Склянки винисли на холод (взимку), а влітку треба – у морозильну камеру. Через деякий час вносили в групу і розглядали. І також робили загальний висновок: на морозі вода замерзає, утворюючи кольорові бурульки.

Експерименти з повітрям, їх дуже багато, пропонуємо один з них експеримент з

вітрячками. Розглядаючи на природничому майданчику флюгер, помітили, що він крутиться, вертиться. Потім зробили з дітьми вітрячки і, піднявши їх на палиці догори, побачили, що вони також крутяться від вітру. Висновок: вітер – це потік повітря, який діє на флюгер і вітрячки тому вони рухаються.

Діти старшого дошкільного віку показали свої знання та вміння під час гри-заняття «Світло-тінь». Була проведена бесіда про годинники, про визначення часу залежно від освітлення Землі Сонцем та чому це буває. Розповіли про сонячний і екваторіальний годинники. Розділили дітей на 2 групки. Одні проводили дослід з сонячним годинником, другі – з екваторіальним. Результати дослідів порівняли.

Дітей старшої групи також приваблюють магніти, тож була створена проблемна ситуація «Магнітні сліди». Діти обирали магніт, накривали його картоном, а зверху клали легкі металеві предмети (голки, скріпки, кнопки). Потім знизу водили магнітом і спостерігали, як рухаються зверху металеві предмети. Висновок: чим ближче магніт до картону, тим чіткіше рухаються металеві предмети, бо на них сильніше діють магнітні сили.

Слідуючою роботою було проведено експеримент, як пояснити дітям про тепло, тож створили «Смачний» дослід. Діти змащували тарілку й ложку олією. У ложку насипали цукор, нагрівали над полум'ям свічки і масу виливали у тарілочку. Розглядаючи льодянки, що утворилися, куштували їх на смак. Робили висновок: одні речовини можуть перейти в інші (з твердого стану в рідкий, і навпаки).

Проблема розвитку єкологічного мислення під час пошуково-дослідницької діяльності дітей є однією з найбільш актуальних в педагогічній теорії і практиці. Завдання вихователів, педагогів полягає не тільки в тому, щоб розвити природну допитливість дошкільнят, а й навчити їх ставити пізнавальні запитання, які вимагають активного оперування знаннями, точного вибору способу дії, виробляють уміння міркувати в заданому їм напрямку: «від пізнавального запитання – до розв'язання пізнавальної задачі».

Отже, перспектива успішного розвитку пізнавального мислення дошкільнят в тому, що необхідно формувати в дітей пізнавальні проблеми, розвивати бажання й уміння працювати самостійно, використовуючи методи пошуково-дослідницької діяльності, наполегливо досягати результату у виконанні різних екологічних завдань.

Література:

1. Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт» / кер. проекту Б. М. Жебровський. – Тернопіль : Мандрівець, 2012. – 104 с.
2. Плохій З. П. Формуємо екологічну компетентність дошкільника / З. П. Плохій. – К. : Світич, 2010. – 144 с.
3. Мандруємо екологічною стежиною: дослідницько-експериментальна діяльність дітей дошкільного віку в природі / авт.-упоряд.: С. Ю. Павлюк, Л. С. Русан, Г. І. Колосінська– Тернопіль : Мандрівець, 2013. – 168 с.
4. Методика ознайомлення дітей із природою: Хрестоматія / укл. Н. М. Горопаха. – К. : Слово, 2012. – 432 с.

КОЛОНІЗАЦІЯ ПІВДЕННОЇ БЕССАРАБІЇ В XIX СТ.:
ІСТОРИЧНО ПОБУТОВІ ПАРАЛЕЛІ УКРАЇНСЬКОГО
ТА НІМЕЦЬКОГО НАРОДІВ

Денис Мангул

магістрант

факультет української філології та суспільних наук

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Науковий керівник – доц. Чорна Л. В.

Історія колонізації та освоєння території України в її сучасних кордонах є важливою і складною проблемою історичного процесу. Тривала взаємодія етносів у Південній Бессарабії надзвичайно цікавить істориків, етнографів та краєзнавців.

Витоки даного питання беруть свій початок з XIX ст. Для Південної Бессарабії це період активної колонізації, як державної так і народної. Обидві, здебільшого, проходили паралельно і становили дві складових одного неподільного та необхідного процесу. Під час колонізації на землях Південної Бессарабії зіткнулись інтереси багатьох народів, у тому числі українців і німців.

Історії переселення німців у регіон та заснуванню їх колоній присвячено численну літературу вітчизняних та зарубіжних науковців. З початком 60-х років ХХ ст. активно вивчається заселення регіону українським населенням. У зв'язку з цим у даній статті проводимо паралелі та акцентуємо увагу лише на сумісному проживанні та взаємовпливі даних етнічних груп.

Українське населення сільської місцевості Південної Бессарабії (розглядається в межах Аккерманського та Ізмаїльського повітів) у першій половині XIX ст. складалося, здебільшого, з місцевих жителів, які проживали тут уже в XVIII – на початку XIX ст., і переселенців. Українські переселенці з різних губерній разом з іншими селились на місцях старих татарських або ногайських поселень, на нових ділянках або осідали у вже існуючих населених пунктах. Переважна більшість з них належала до категорії державних селян і на середину XIX ст. проживала, за нашими підрахунками, у 145 селах.

Після приєднання Бессарабії до Росії виникла необхідність заселення південної її частини, Буджака, звідки в Туреччину відкочувало все проживаюче там раніше ногайське населення. Значною мірою заселенню Південної Бессарабії посприяв опублікований в 1813 році маніфест з перерахуванням прав і привileїв колоністів, який багато в чому доповнював правила 1804 р.

Німецьке населення, як правило, відносили до колоністів, які користувались набагато більшими пільгами, ніж інші. З 1814 р. розпочалося їх переселення в Південну Бессарабію з Варшавського герцогства і до середини XIX ст. нарахувалось вже 24 колонії, котрі отримали особливу форму адміністративного устрою з елементами самоуправління. Владі довелося надавати німецьким колоністам значну матеріальну допомогу, так як лише невелика частина прибулих мала гроші на проживання.

Вони звільнялися на 10 років від усіх податків і державних обов'язків. Незаможні сім'ї отримували допомогу до 270 рублів. Кожній родині виділялося по 60

десятин землі. Всі переселенці та їхні нащадки звільнялися від рекрутських наборів і користувалися свободою віросповідання.

Переселення німців в Бессарабію почалося у 1814 році, коли 31 сім'я німців з Варшавського герцогства отримала дозвіл виїхати в Буджак. Основною причиною, що викликала це переселення, був економічний занепад в Польщі, викликаний наполеонівськими війнами. Крім цього, німці-протестанти на цих землях піддавалися гонінням. Переселенцям відвели 115,5 тис. десятин родючих земель Актерманського та Ізмаїльського повіту. Протягом 1814-1817 рр. колоністи утворили в Актерманському повіті 13 населених пунктів. У 1814 р. виникли селища-колонії Тарутинська і Бородінська. У 1815 р. – 6 колоній (Кульмська, Малоярославська, Краснинська, Лейпцизька, Березинська і Клястицька). У 1816 р. з'явилося 4 колонії (Фершампенуазька, Брієнська, Паризька і Арцизька). У 1817 р. з'явилося німецьке селище Теплицьке [3, с. 15-20].

Німецькі колоністи прибували в Бессарабію з різних німецьких регіонів, говорили на різних діалектах і були прихильниками різних християнських конфесій (хоча домінував протестантизм). Найбільше німців прибуло з земель Баден-Вюртембург, Ельзас та Баварія.

Центром бессарабських німців стало Тарутине, де були німецькі гімназії і бібліотека. «Бессарабія знаходиться далі за Місяць!». Цей вислів характеризував окраїнне положення цієї прикордонної території і відрівність місцевої німецької громади від історичної батьківщини в XIX - першій половині ХХ ст. [2, с. 5-8].

Українське населення проживало не лише в селах, де переважали державні селяни, а також у колоністських центрах та округах Придунайських земель. На нашу думку, українці були зараховані до колоній разом з населенням, яке сформувалось і проживало у місцях, відведені під колонії, ще до 1820 р. Після втрати особливого статусу колоній у 1871 р. німецьких колоністів зарахували до верстви селян. Колишні колоністи почали купувати або орендувати землі в Актерманському, Ізмаїльському та Бендерському повітах. Внаслідок цього німці та українці стали сусідами у багатьох населених пунктах Південної Бессарабії. Так, у кінці XIX – на початку ХХ ст. вони разом проживали в селах Тарутине (3690 німців, 130 українців, 35 молдаван, 125 росіян, 200 болгар, 1800 євреїв), Демир-Хаджи (12 українців, 35 німців, 23 болгар), Новомиколаївка (разом з Великою Балабанівкою, Парфентівкою, Макарівкою та Григорівкою) (1100 українців, 1300 німців), Марянівка-1 (332 українці, 52 молдаванина, 11 німців), Максбург (14 українців, 550 німців), Бенкендорф (405 німців та 24 українці), Нейфаль (53 українці, 120 німців), Денисівка (63 українця, 63 німця), Хаджилар (140 українців, 31 німець), Шабо (150 українців, 32 німці), Арциз (1250 німців, 420 євреїв, 32 українці), Сар'яри (470 українців, 535 молдаван, 226 німців), а також у селах Марузени, Фрейденфельд, Нижня Албата, Балка-Челегідер та ін.

Відсоток українського населення у 1897 р. становив 23,5% в Актерманському і 17,3% в Ізмаїльському повітах від усього сільського населення цих повітів, а німецького – 18,2% та 2,5% відповідно. За віковою ознакою 33,4% українських жителів Актерманського й Ізмаїльського повітів становили активну працездатну групу з 21 до 50 років, що збігалося з загальноповітовим показником – 33,4% та показниками у німецького населення – 33,6%.

Більшість вікової групи, як в українців, так і в німців складали діти та підлітки від одного до 19 років – 55% та 58% відповідно. Такі показники давали широкі можливості для подальшої розбудови господарства краю і репродукції населення.

Незначна частина німецького населення проживала в містах Південної Бессарабії. Так, в Аккермані на 1867 р. проживало 11 німців, а в 1897 р. – 218 осіб, в Ізмаїлі – 63 особи, Рені – 29, Кілії – 18, Болграді – 15. Натомість українці становили майже 42,5% міського населення. Отже, протягом XIX ст. у південній частині проживало 25-26%, четверта частина українського населення всієї Бессарабії. За компактним розселенням тут вони становили одну з провідних груп – 17-20,8%. Німецьке населення становило 11,4% серед етнічних груп досліджуваного регіону, що визначало четверте місце після українців, молдаван і болгар та 82,3% від усіх німців Бессарабії [4, с. 35-38].

Цілком природно, що сумісне проживання сприяло контактам у повсякденному житті. Одним з важливих шляхів взаємовпливів була мова. Про це свідчить такий факт, що у селах зі змішаним населенням одна з етнічних груп, необов'язково менша за чисельністю, поступово засвоювала та використовувала у побуті мову іншої. Так, наприклад, не звертаючи уваги на більшість німців у селах Марузени, Фрейденфельд, Нижня Албата українська мова була пануючою. А в селах Надежда, Гнаденфельд, Кантемир усе німецьке населення розмовляло українською мовою. В селах Середня та Верхня Албата – лише чоловіки розмовляли українською.

Важливою ланкою взаємодії між населенням була релігія. Німці, як правило, були протестантами або римо-католиками, а українці сповідували переважно православну віру. Відносини між православними і християнами інших напрямів інколи були досить складними. Так, православне населення Шабо не визнавало інших за християн. Не рідко загострювалися конфлікти. Зі свого боку, німці або швейцарці, наймаючи православних робітників, тримали у своїх оселях для них ікони і не брали на роботу тих, які не додержувалися православних церковних традицій, вважаючи, що вони не будуть хорошими робітниками.

Значну роль щодо взаємовпливів у селах відігравали народні або парафіяльні школи. В Аккерманському повіті, де населення було змішаним, усі відомства – колоніальне, духовне, державного майна та військове – піклувались про поширення знань і початкової освіти, при чому не зважаючи на етнічну належність жителів того чи іншого села, колонії або міста. Піклувались про освіту і свідомі жителі повітів. Так, наприклад, знаючи про те, що влітку заняття припинялися через польові роботи, а взимку багато дітей просто не мали теплої одяжі та взуття, щоб відвідувати школу, колоністи Шабо вирішили шити й продавати фартухи та плаття, а гроші віддавати вчителю, який мав допомагати найбіднішим учням. Доречі німецькі колоністи дбали про виховання дітей інших жителів свого села або парафії не лише таким чином. Так, на кошти колоністки (німкені за походженням) Т. Тардан наймали швачку для навчання дівчат шиттю та в'язанню, а на кошти купця Марка Асадурова було відкрито столярну майстерню. У німецькій колонії Сараті існувало навіть дещо на зразок особливого вищого училища або вчительської семінарії, де крім російської викладали також німецьку мову. Кошти на його влаштування дали колоністи Вернер і Вернадський. Відвідувати училище могли не лише діти колоністів, а й усі інші бажаючі, в тому числі

й українці [5, с. 51-56]. Внаслідок такого поважного ставлення до освіти показник грамотності у німців в Аккерманському та Ізмаїльському повітах був найвищим – 67%, в той час як серед українців грамотність була дуже низькою – близько 15% (для порівняння: у росіян – 25%, єреїв – 45%). Логічно було б припустити, що набагато менший відсоток населення мав освіту вищу за початкову. Вражає факт, що серед українського населення, як у сільській місцевості, так і в містах, були майже відсутні особи, які володіли б, крім російської, ще й іншою іноземною мовою. Однак асиміляція мала свій вплив. Відомо, що в полієтнічних селах українці засвоювали мову інших народів.

Таким чином, у XIX ст. внаслідок економічних та внутрішньополітичних процесів українське й німецьке населення проживало разом у багатьох населених пунктах Південної Бессарабії. Це створювало сприятливі умови для постійних контактів та взаємних запозичень характерних традицій життя, культури, вірувань, досвіду найбільш раціонального ведення господарства.

Література:

1. Alois Leinz. Heimatbuch der Bessarabiendeutschen. 20 Jahrenach d. Umsiedlung / Alois Leinz // Hrsg. im Auftr. d. Bessarabiendt. Landsm. Rheinland-Pfalz. Wester, Andernach 1960. – S. 15-20.
2. Schmidt U. Bessarabien. Deutsche Kolonisten am Schwarzen Meer / U. Schmidt // DeutschesKulturforumstliches Europa e.V. Potsdam, 2008.–S.146-159.
3. Кретинин С. Н. Бессарабские немцы: последние колонисты Российской империи / С. Н. Кретинин // Россия и Германия. Научный Гумбольдтовский журнал. - 2013. – № 2. – С. 5-8.
4. Наулко В. Г. Етнічний склад населення Української РСР: Статистико-картографічне дослідження / В. Г. Наулко. – К., 1965. – С. 35-38.
5. Бутович В. Н. Материалы для этнографической карты Бессарабской губернии / В. Н. Бутович. – К., 1916. – С. 51-56.

**ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ЗАСОБІВ
ПРИ НАВЧАННІ РІДНОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ**

Юлія Манєва
магістрантка

*кафедри дошкільної та початкової освіти
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
Науковий керівник – к.пед.н., доц. Пенькова С. Д.*

Освіта в початковій школі є базовою для подальшого навчання, оскільки у ній закладаються основи узагальненого і цілісного уявлення про світ, людину, її діяльність та ін. Перед вчителем початкових класів постає ціль вдосконалення форм і методів викладання різних предметів. Для виконання цього завдання виникає необхідність застосування в практиці роботи нових освітніх технологій і принципів організації

навчального процесу.

Комп'ютерні (нові інформаційні) технології навчання – це процес підготовки і передачі інформації, головним засобом здійснення якої є комп'ютер. У практиці інформаційними технологіями навчання називають всі технології, що використовують спеціальні технічні інформаційні засоби (ЕОМ, аудіо, відео).

Літературне читання у початковій школі являється розділом навчання рідної мови і передбачає знайомство з літературою дитячою книгою на основі формування навичок читання і вміння працювати з текстом. В оновленій програмі зазначається про те, що основною метою літературного читання є розвиток дитячої особистості засобами читацької діяльності, формування читацької компетентності молодших школярів, яка є базовим складником комунікативної і пізнавальної компетентностей, ознайомлення учнів з дитячою літературою як мистецтвом слова, підготовка їх до систематичного вивчення курсу літератури в основній школі. У процесі літературного читання в учнів формуються ключові компетентності: уміння вчитися, загальнокультурна, комунікативна, інформаційна [5].

Дослідження психологів показали, що учні початкової школи 80% знань, умінь та навичок здобувають через ігри, а запам'ятовують лише 10% того, що читають, 20% того, що чують, 30% того, що бачать, 50% того, що бачать і чують одночасно, 70% того, що говорять, 90% того, що роблять і говорять одночасно [3, с. 2].

На сьогоднішній день ми переживаємо найважливіший момент в нашій інтелектуальній історії – момент переходу від однієї моделі мислення – лінійної, до іншої – мережевої, побудованої на візуальних образах. Сучасним школярам досить важко сконцентрувати увагу на чомусь одному, оскільки у них переважає феномен багатозадачності, вони легко зайняті кількома справами одночасно: виконують домашнє завдання, спілкуються в чаті, займаються пошуком в мережі і т. ін. Внаслідок цього використання комп'ютерних програм на уроках стає необхідністю.

Можливості використання сучасного комп'ютера дозволяють найбільш повно і успішно реалізувати розвиток здібностей дитини, збільшити обсяг пропонованого для ознайомлення матеріалу. Інформаційно-комунікаційні технології сприяють розвитку вміння самостійно здобувати нові знання, забезпечуючи тим самим особистісно-орієнтований підхід. Комп'ютерні програми розвивають навички самоконтролю.

Існують різні засоби використання на уроках комп'ютерних засобів. Найбільш поширеними серед них є: інтерактивна дошка, проектор, екран. На уроках рідної мови та літературного читання у початковій школі можна також використовувати інтерактивні плакати. Вони мають зручну навігацію, яка дозволяє відобразити необхідну інформацію у вигляді зображення, тексту або звуку. У порівнянні зі звичайними поліграфічними плакатами, інтерактивні плакати є сучасним багатофункціональним засобом навчання і надають більш широкі можливості для організації навчального процесу, а також близькі по духу сучасним дітям. До особливостей інтерактивних плакатів можна віднести їх простоту у використанні (не вимагає інсталяцій, має простий і зрозумілий інтерфейс) і багатий візуальний матеріал, представлений у вигляді логічно завершених окремих фрагментів, що дозволяє вчителеві конструювати уроки рідної мови та літературного читання відповідно до власних потреб.

На етапі закріплення пройденого матеріалу для відпрацювання набутих умінь і навичок зазвичай використовують програми-тренажери. Вони допоможуть учневі отримати більше технологічних знань і практичних умінь з окремих тем, дадуть можливість самостійного закріплення пропущеного матеріалу, корекції і доповнення отриманих на уроці знань, допоможуть вивчити додатковий матеріал за завданням вчителя і т. ін. Серед найбільш популярних тренажерів вивчення для рідної мови у початковій школі – «Дитячий тренажер грамотності», «Аліса вивчає українську мову», «Українська абетка» та ін.

Наприклад, «Аліса вивчає українську мову» – пізнавальна і зручна в користуванні комп’ютерна програма з яскравими малюнками та текстами, яка допоможе значно підвищити рівень знань з української мови. Комп’ютерна програма сприяє закріпленню знань, набутих на уроках з таких тем: «Текст», «Слова ввічливості», «Алфавіт», «Частини мови», «Перенос слів з рядка на рядок» і т. ін. Різноманітні завдання сприятимуть формуванню орфографічної пильності, збагаченню словникового запасу [4, с. 137]. На уроках рідної мови молодші школярі дізнаються про джерела інформації і способи її пошуку – словники, енциклопедії, в тому числі комп’ютерні. Знайомство учнів з текстовим редактором в курсі рідної мови дозволяє їм створювати і редактувати власні тексти на певну тему.

Отже, ефективними засобами навчання рідної мови та літературного читання молодших школярів в контексті використання комп’ютерних засобів є також робота із зображенням на індивідуальному моніторі комп’ютера і клавіатурою, прослуховування аудіо записів. Як зазначає Воробцова В. В., дидактичні можливості мультимедійних засобів навчання, що використовуються на уроках української мови та літератури, можна визначити як посилення мотивації навчання, урізноманітнення форм подання інформації та типів навчальних завдань, постійне застосування ігрових прийомів, забезпечення негайногого зворотного зв’язку, можливість рефлексії, можливість відтворення фрагмента учебової діяльності [2, с. 22].

При використанні комп’ютерних програм на уроках рідної мови та літературного читання в початкових класах необхідно дотримуватися ряду організаційно-педагогічних умов:

- застосовувати комп’ютерні програми, що відповідають дидактичній меті уроку, органічно входять в його структуру і ведуть до раціонального вирішення поставлених завдань;
- дотримуватися ергономічних вимог до змісту та оформлення програмних продуктів (вимоги до зображення інформації, ефективності зчитування зображення, розташування тексту на екрані і т. ін.);
- мати достатній рівень знань і умінь для роботи з комп’ютерною програмою;
- дотримуватися санітарно-епідеміологічних вимог до організації навчання в загальноосвітніх установах, які регламентують тривалість безперервного застосування технічних засобів навчання на уроках у початковій школі.

Таким чином, використання комп’ютерних засобів при навчанні рідної мови та літературного читання молодших школярів можна розглядати як засіб доступу до навчальної інформації, що забезпечує можливості пошуку, збору та роботи з джерелом, в тому числі в мережі Інтернет, а також засіб доставки і зберігання інформації.

**Пріоритетні напрями європейського наукового простору.
Збірник студентських наукових праць. – Вип. 7**

Використання комп’ютерних засобів в навчальному процесі дозволяє підвищити якість навчального матеріалу і посилити освітні ефекти.

Використання комп’ютерних технологій – це необхідність, яка продиктована сьогоднішнім рівнем освіти. Використання комп’ютерних технологій дозволяє оптимізувати процес навчання завдяки тому, що в учнів:

- формується високий ступінь мотивації, підвищується інтерес до процесу навчання;
- підвищується інтенсивність навчання;
- досягається індивідуалізація навчання.

Використання інформаційних технологій на уроках рідної мови та літературного читання в початковій школі дозволяють реалізовувати принцип наочності, підвищуючи інтерес до навчання і його ефективність.

Література:

1. Вашуленко О. В. Варіативність уроків літературного читання / О. В. Вашуленко, О. А. Захарченко, І. В. Левченко // Учитель початкової школи : науково-методичний журнал. – 2015. – № 4. – С. 27-28.
2. Воробцова В. В. Використання інформаційних технологій навчання на уроках української мови і літератури / В. В. Воробцова // Використання ІКТ у процесі вивчення української мови і літератури: наук.-метод. посіб. / За ред О. В. Чубарук. – Біла Церква, 2007. – С. 19-24.
3. Кітаєва М. Використання мультимедійних технологій / М. Кітаєва // Початкова освіта. – 2011. – № 38. – С. 7.
4. Халілова Ф. С. Інформаційні технології в професійній діяльності вчителя початкової школи. / Під редакцією Н. В. Апатової. – Сімферополь, «ДОЛЯ», 2009. – 240 с.
5. Літературне читання. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням українською мовою 1-4 класи. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://mon.gov.ua/content/Діяльність/Навчальні%20програми%20\(початкова%20школа\)/39.-litchitannya-1-4-shknavchukrayinskoyumovoyu.doc](http://mon.gov.ua/content/Діяльність/Навчальні%20програми%20(початкова%20школа)/39.-litchitannya-1-4-shknavchukrayinskoyumovoyu.doc)

**ПЕДАГОГІЧНИЙ ДИЗАЙН
У ВИКОРИСТАННІ НОВІТНІХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

Олександр Манчук

студент I курсу

факультет управління, адміністрування та інформаційної діяльності

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Науковий керівник – к.пед.н. Лунгу Л. В.

І науковці (М. І. Жалдак, Є. І. Машибець, Р. Тайлер, Дж. Хартлі та ін.), і практики сучасної освітньої сфери єдині у визнанні безсумнівних переваг застосування новітніх інформаційних технологій. Зокрема, встановлено що їх використання сприяє: по-перше, можливостям здійснювати структурування змісту навчання, що підвищує його продуктивність на всіх етапах життедіяльності особистості; по-друге, збагаченню ресурсів щодо реалізації індивідуально-зорієнтованого підходу до навчально-

пізнавальної діяльності тих, хто навчається; по-третє, оптимізації процесу забезпечення гнучкості навчання, що позитивно впливає і на можливість оперативно реагувати на зміни, і мобільно адаптуватися тому, хто навчається, до нових умов.

До того ж нині вже розроблено дослідниками значний арсенал різноманітних технологій навчання. Наприклад, аналіз наукової літератури переконує, що з-поміж них найбільшим попитом користуються такі три: діалогова технологія, модульне навчання, проблемне навчання тощо.

Привертає увагу те, що, зокрема, творчі вчителі технологій, досить успішно використовують у практиці саме інтерактивні з них. А, як відомо, інтерактивний (від анг. *interation* – взаємодія) словники трактують, як «побудоване на взаємодії того, хто навчається з навчальним середовищем». І це посилює педагогічний ефект будь-якої з інформаційних технологій.

Так, учені в інженерній педагогіці розрізняють такі інформаційні технології, як-от:

- технічні засоби (персональний комп’ютер, засоби мультимедіа та ін.);
- програмні засоби;
- організаційно-методичне забезпечення [2, с.12-35].

Схарактеризуємо більш докладно програмне забезпечення інформаційних технологій навчального призначення.

Попри вищезазначеного, педагогічну спільноту не задовольняє той ефект, який додають навчально-пізнавальній діяльності учнів новітні інформаційні технології, які використовуються сучасним учителем-практиком.

Отож у пошуках невикористаних у зазначеному аспекті ресурсів науковці звернулися до такого порівняно нового засобу, як педагогічний дизайн.

Маємо зазначити, що й досі науковці не виробили навіть єдиного визначення цьому засобу.

Наприклад, зарубіжні педагоги вже з 1954 року (коли вийшла в світ стаття Б. Ф. Скіннера «Наука навчання і мистецтво викладання») звернули увагу на педагогічний дизайн як засіб, який сприяє збагаченню потенціалу інформаційних технологій.

Так, вивчаючи літературу з цього питання, ми звернули увагу, що в зарубіжжі педагогічний дизайн трактують і як науку створення докладного опису умов використання новітніх інформаційних технологій (Річі, 1986 р.), і як дисципліну, яку команди розробників певної новітньої інформаційної технології «фіксують» ще на етапах її проектування, створення, оцінки (Мак Ардл, 1991).

Як зазначалось, у вітчизняній науці педагогічний дизайн – порівняно нове поняття. Дослідники проблематики дизайну (Т. Д. Боланд, О. І. Генисарєцький, О. І. Хращевська, В. В. Чижиков та ін.) розглядають це явище не тільки в якості результату, а й складного соціально-значущого процесу, який має власну цінність як для дизайнера, так і для споживача та для соціуму в цілому. Сучасний дизайн – це «креативна пізнавальна діяльність, яка має комунікативну природу» [1, с. 11].

Пріоритетні напрями європейського наукового простору.
Збірник студентських наукових праць. – Вип. 7

Інформаційні технології (ІТ)	Можливості ІТ	Програмне забезпечення ІТ
1	2	3
Технологія роботи з текстовою інформацією	візуалізація інформації; опрацювання текстової та графічної інформації; автоматизація процесів інформаційно-методичного забезпечення.	MS Word; MS Publisher; SMART Notebook.
Технологія роботи з графічною інформацією	візуалізація інформації; опрацювання графічної інформації; автоматизація процесів інформаційно-методичного забезпечення.	MS Paint; Photoshop; SMART Notebook та ін.
Технологія числових розрахунків	опрацювання чисової інформації; створення математичних моделей; автоматизація процесів обчислювальної діяльності; опрацювання результатів експериментів; автоматизація процесів інформаційно-методичного забезпечення; автоматизація контролю знань; автоматизація управління навчальною діяльністю.	MS Excel.
Технологія збереження, пошуку і сортування даних	архівування великих об'ємів інформації; автоматизація процесів інформаційно-пошукової діяльності; автоматизація процесів інформаційно-методичного забезпечення; організаційного управління навчальною діяльністю; автоматизація контролю знань.	MS Excel; MS Access та ін.
Мережеві інформаційні технології	цильовий пошук інформації; доступ до централізованих банків даних; передача інформації; обмін інформацією.	MS Internet Explorer; MS Outlook Express; E-mail; MS Publisher та ін.
Мультимедійні технології	одночасна робота з різними видами інформації; автоматизація процесів інформаційно-методичного забезпечення; комп'ютерна візуалізація моделей об'єктів та явищ.	Авторські програмні засоби навчального призначення; SMART Notebook; MS PowerPoint та ін.

Отож, йдеться про головну ідею педагогічного дизайну – інтеграцію і наукового знання, і технічного ресурсу новітніх інформаційних технологій, і мистецтва.

Для досягнення цього в основі педагогічного дизайну закладено низку принципів, розроблених американськими психологом Робертом Ганье (Robert Mills Gagne), який є одним із засновників педагогічного дизайну і автором чмслених видань з теорії навчання. Окреслемо ці принципи.

1. *Залучення уваги учнів*, мотивація на навчання, пробудження інтересу до навчальної теми і методів засвоєння.

2. *Пояснення цілей і завдань навчання*. Тут не тільки дається відповідь на питання «навіщо?», а й формується в особистості (або групи) певний рівень очікувань

від підсумків самого процесу, як стверджують представники інженерної педагогіки.

3. *Представлення нового матеріалу.* Це найбільш складна частина процесу, оскільки вибірковість сприйняття будь-якого нового матеріалу властива людській психіці. А це означає, що необхідно заздалегідь передбачити певні елементи, які дозволяють утримати увагу того, хто навчається, на важливих моментах і довести до нього головну думку проекту, причому, в максимальній доступній формі.

4. *Супровід навчання.* По суті – це керівництво учнями і семантичне формування установки на «утримання» навчального матеріалу в довгостроковій пам'яті.

5. *Практика.* Необхідно швидко, поки нові знання ще «свіжі», задіяти їх в реальних умовах або просто підтвердити відповідним експериментом, що чітко і досить ефективно «пов'яже» теорію з практикою застосування знань.

6. *Зворотній зв'язок.* Оцінка обраного методу навчання і його ефективності неможлива без оперативного аналізу. Тому ще на етапі розробки або навчального курсу в цілому, або навчального модуля, має бути закладена максимально гнучка система зворотного зв'язку (тут знадобляться результати аналізу цільової аудиторії тобто тих, хто навчається, із урахуванням їх можливостей).

7. *Оцінка успішності і загальна оцінка ефективності навчального курсу або навчального модуля.*

8. *Переклад в практичну площину,* допомога учням в збереженні знань і їх правильному застосуванні. Важливо «перенести» практичні навички в нові умови, які не задані початковими рамками курсу (або навчального модуля). Це дозволить оцінити глибину засвоєння учнівською молоддю певних наукових знань.

Поряд із зазначеним, окреслимо ще один із важливих аспектів педагогічного дизайну – вимоги до кольорової гами презентації новітніх інформаційних технологій, а саме:

1) Найменше стомлення очей викликають жовтий, жовто-зелений, зелений і світлі ахроматичні кольори.

2) Кольори яскраво-червоні та яскраво-помаранчеві є більш «напруженими» і більшою мірою привертують увагу спостерігача. Цими кольорами варто виділяти найбільш важливі ділянки кадру.

3) Не рекомендується застосовувати поєднання кольорів, близько розташованих у спектрі.

4) Якщо слайд розглядається з близької відстані, кольори можуть бути не дуже насиченими з домішкою сірого.

5) При необхідності підкреслити спільність різних частин слайду рекомендується застосовувати однакове забарвлення або забарвлення зближених тонів.

6) Необхідно дотримуватися єдиного кольорового ряду протягом всієї серії слайдів, поєднаних однією темою.

7) Кількість кольорів, що використовуються при оформленні, не повинна бути більше п'яти.

Отже, педагогічний дизайн значно сприяє ефективності як навчально-пізнавальної діяльності особистості через опору на інформаційні технології, так і розвитку емоційного її інтелекту через засоби дизайну.

Література:

1. Ларина О. В. Концептуальные основы художественно-проектной деятельности студентов-дизайнеров в контексте информатизации социума / О. В. Ларина // Вестник Челябинского госуд. пед. ун-та. – 2012. – № 11. – С. 107-117.
2. Носенко Т. І. Інформаційні технології навчання / Т. І. Носенко. – К. : Київського університету ім. Б. Грінченка. – 2011. – 35 с.

**КОНЦЕПТ «СПРАВЕДЛИВОСТЬ»
В ФАНТАСТИЧЕСКИХ ПРОИЗВЕДЕНИЯХ ДЛЯ ПОДРОСТКОВ
(НА МАТЕРИАЛЕ ТЕКСТОВ В. П. КРАПИВИНА И Н. В. ЩЕРБЫ)**

Александр Мацулевич

магістрант

філологіческий факультет

Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова

Научный руководитель – проф. Степанов Е. Н.

Язык художественных произведений для подростков – это мостик, передающий нравственные, общечеловеческие ценности, на которых строится будущая зрелая личность. Мы постараемся показать, как в художественных произведениях происходит оязыковление одного из *концептов*, имеющих большую значимость для формирования высоконравственной личности.

Под *концептом* мы понимаем культурно отмеченный вербализованный смысл, представленный в плане выражения целым рядом своих языковых реализаций, образующих соответствующую лексико-семантическую парадигму [3]. Иными словами, *концепт* – это сгусток культурной среды в сознании человека. Но, в отличие от понятий в собственном смысле термина, концепты не только мыслятся, они переживаются [6].

Материалом для исследовательской работы послужили художественные тексты Владислава Крапивина (ряд повестей из его фантастического цикла «В глубине Великого Кристалла», опубликованного на рубеже 1980-1990-х) и Натальи Щербы (романы из цикла «Часодей», который был написан в качестве альтернативы серии книг Джоан К. Роулинг о Гарри Поттере и опубликован в 2011—2014 годах). Общим сюжетным компонентом в циклах обоих авторов присутствует способность у героев к переходу между разными пространствами и во времени.

Для решения наших задач мы воспользовались следующей *методикой*. Концепт *справедливость* был проанализирован при помощи толковых, сопоставительных и культурологических словарей, и таким образом мы составили лексико-тематические группы слов – перечень языковых реализаций концепта. Далее выявленные языковые реализации концепта были проверены на наличие в текстах фантастических произведений. Для сравнения мы определили примерно одинаковый лексический объем у В. П. Крапивина и Н. В. Щербы: четыре повести Владислава Крапивина общим объемом 176 580 слов и два романа Натальи Щербы общим объемом 173 220 слов.

Справедливость по словарю синонимов [1], толково-понятийному словарю [7] и словарю русской культуры [6] толкуется через *правду*. Ю. С. Степанов, опираясь на словарь В. И. Даля [4], указывает на различие в русском общественном сознании *правды-истини и правды-справедливости*. Истина у Даля – *противоположность лжи*, а *правда* связывается с божественным нравственным законом. Углубляясь в этимологию этих слов, обнаружим связь др.-рус., ст.-сл. прилагательного *истъ* и лат. *iustus* – «справедливый, добросовестный, честный, законный», которое в свою очередь является производным от существительного *iūs, iūris* «справедливость; законное право; право (как общий юридический термин)» [6, с. 439]. Мы видим равнозначность понятий *истина и справедливость* с общим компонентом «социальный закон».

Со временем значения двух парных понятий – *правды и истини* – поменялись. В современном толковании *истина* связывается с вечным и неизменным, а *правда* – с земным, изменчивым, социальным (*истина для всех одна, а правда у каждого своя*). У С. И. Ожегова находим толкование производящего слова *справедливый* как *действующий беспристрастно, в соответствии с истиной* [5]. У Анны Вежбицкой обнаруживаем доказательства того, что в русской культуре *истина* связана с объективным познанием действительности, а *правда* – с конвенциональными отношениями [2, с. 395-402].

Следовательно, опираясь на доказательства этих учёных, мы и будем рассматривать понятие *справедливости* в значении *истини*, т.е. утверждения объективной, беспристрастной действительности (*истини как высшего закона*).

В качестве примера рассмотрим следующий фрагмент, в котором директор особого суперлицея общается с учеником (в повести «Застава на Якорном Поле» В. П. Крапивина):

1) – Это было замечательно, мальчик! Ты в своей справедливой ярости (я ничуть тебя за это не осуждаю), в своем нежелании расставаться с домом держал поле сам! Силой своей души! И еще какой-то неведомой силой!

И все-таки истинное мужество («ты уж поверь, мой мальчик») не в слепом сопротивлении, а в четком анализе обстоятельств и в умении где-то спорить с ними, а где-то в силу необходимости подчиниться («чтобы потом эти же обстоятельства подчинить себе...»).

В первом случае языковой реализации концепта *справедливость – справедливой ярости* – допустимо заменить *справедливый* на *оправданный*, т.е. такой, на действия которого есть внутренние причины. Опираясь на этот факт (он повторяется и в других повестях В. П. Крапивина), мы можем рассматривать параллельную реализацию двух понятий – *справедливости и правды* – как двух равнозначных сторон некоего высшего нравственного закона.

Например, в повести «Выстрел с монитора»:

2) – Впрочем, сейчас я понимаю, что в случае с вами моя трусость была неоправданна. Думал, что имею дело с обычным мальчишкой, а вы проявили взрослую смелость, находчивость и гражданское мужество. Вы настоящий мужчина.

3) По этому закону человек, пострадавший несправедливо, может требовать, чтобы виновные были наказаны теми несчастьями, которые испытал он сам.

Вот пример из другой повести, «Белый шарик Матроса Вильсона»:

4) Стасик дрожал и всхлипывал. Не только от страха за Катюшку и за маму, а еще и просто от дикой несправедливости жизни...

Справедливость встречается в анализируемых повестях В. П. Крапивина 14 раз, а в романах Н. В. Щербы – 7, т.е. вдвое меньше. В её произведениях о часодеях данный лексический ряд реализуется чаще всего в устойчивых выражениях типа *справедливо заметила, справедливо решившая, справедливо полагая*, и тем самым отходит на периферию значений концепта *справедливость*.

Стоит также отметить, что слово *правда*, входящее в данную лексико-тематическую группу используется авторами весьма неоднородно: 191 вариант реализации у В. П. Крапивина и 132 варианта у Н. В. Щербы. Во всех рассматриваемых произведениях большинство семантических вариантов *правды* воплощено в двух видах: 1) как маркировка достоверного утверждения, факта, и 2) как вводное слово. По отношению к концепту *справедливость* слово *правда* и его варианты в произведениях выбранных авторов также находятся на периферии.

В ходе нашей работы мы обнаружили, что для усиления художественного воздействия писатель может использовать не отдельные языковые выражения выбранных концептов, а соединение языковых реализаций нескольких концептов в концентрированном виде, своего рода «импакт-блок». Из двух рассматриваемых нами авторов это в преобладающей степени свойственно для Владислава Крапивина.

Синтаксически целостные фрагменты в прозе (так же, как и фразы в драматургии, строфы в поэзии) имеют более высокий потенциал для утверждения авторской позиции и более глубокого, системного воздействия на читателя. Учитывая острую проблему воспитания молодого поколения, мы видим *соціальну необхідимість* в том, чтобы публично, широко использовать результаты нашей работы, как представленные здесь, так и последующие, которые будут сделаны в этом направлении.

Література:

1. Александрова З. Е. Словарь синонимов русского языка / З. Е. Александрова. – М. : Русский язык, 2001. – 568 с.
2. Вежбицка А. Семантические универсалии и базисные концепты. / А. Вежбицка. – М. : Языки славянских культур, 2011. – 568 с.
3. Воркачёв С. Г. Методологические основания лингвоконцептологии / С. Г. Воркачёв // Теоретическая и прикладная лингвистика. Аспекты метакоммуникативной деятельности. – Воронеж, 2002. – Вып. 3. – С. 79-95.
4. Даль В. И. Толковый словарь русского языка. / В. И. Даль. – М. : Эксмо, 2001. – 736 с.
5. Ожегов С. И. Словарь русского языка / С. И. Ожегов. – М. : Русский язык, 1983. – 816 с.
6. Степанов Ю. С. Константы: Словарь русской культуры / Ю. С. Степанов. – М. : Академический проект, 2001. – 990 с.
7. Шушков А. А. Толково-понятийный словарь русского языка / А. А. Шушков. – М. : АСТ, 2008. – 988 с.

**МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ ЯКІСНОГО ПОРТФЕЛЮ ПРОДУКЦІЇ
ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА**

Вікторія Медведєва

студентка IV курсу

факультет управління, адміністрування та інформаційної діяльності

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Науковий керівник – викладач Степанова Н. О.

На сучасному етапі розвитку економіки для досягнення конкурентної переваги на ринку і навіть для утримання позицій в умовах динамічно мінливого зовнішнього середо-вища задача формування якісного, тобто оптимального, збалансованого або ідеального господарського портфеля підприємства є одним з найважливіших досліджень маркетингових інструментів, що дозволяють підприємству балансувати між попитом та пропозицією. Зазвичай, при дослідженнях господарського портфеля виділяються товарні групи і проводиться порівняння номенклатури товарів за кількома ознаками однорідності: однорідності продукту, однорідності ринку однорідності виробництва.

Аналізуються ознаки однорідності продукту: властивості продуктів, споживчі характеристики якості, рівень цін, тривалість і стадія життєвого циклу; ознаки однорідності ринку: коло клієнтів, система збути, регіон споживання, конкурентна ситуація; ознаки однорідності виробництва: структура витрат, виробнича технологія, витрати на дослідження, потреби в інвестиціях і за ознаками однорідності, продукти об'єднуються в стратегічні товарні групи (групу).

Сьогодні застосовуються кілька підходів до визначення поняття оптимізації, збалансованості портфеля продукції, кожен з яких застосовує критерії, засновані на аналізі певної предметної області – питань управління виробничою, збудовою і маркетинговою діяльністю промислового підприємства.

Найбільш часто для визначення якості портфеля продукції застосовується наступний ряд підходів.

Перший підхід, заснований на визначенні цілей і завдань підприємства, розглядає під збалансованістю такий стан товарного портфелю промислового підприємства, при якому, з урахуванням наявних зовнішніх і внутрішніх умов, забезпечується досягнення всіх або більшості найбільш важливих цілей організації як в короткостроковому, так і в довгостроковому горизонтах планування.

Другий підхід визначення збалансованості портфелю на перше місце ставить розгляд складу і структури портфелю з точки зору етапу життєвого циклу стратегічних груп товарів.

Третій підхід розглядає поняття збалансованості в термінах динаміки показників комерційної діяльності

Четвертий підхід визначає збалансованість в термінах ринкового попиту і пропозиції з боку зовнішніх щодо підприємства чинників. Розробкам збалансованої структури якісного господарського портфелю присвячено багато теоретичних і практичних робіт, але найбільшого поширення набули дослідження, засновані на

побудові стратегічних матриць портфельного аналізу: БКГ, МакКінсі і ADL.

Першою широко застосованою моделлю формування збалансованого товарного портфеля промислового підприємства стала запропонована Boston Consulting Group (Бостонської консалтингової групою – БКГ) матриця, яка відображає позицій конкретної товарної групи в координатних осіях, одна з яких використовується для оцінки темпів зростання ринку відповідної товарної групи, а інша - для вимірювання відносної частки продукції промислового підприємства на відповідному ринку. Поява матриці БКГ породило новий напрямок досліджень і стало одним з найбільш популярних способів аналізу і, за експертними оцінками, обходить економіко-статистичні методи. Матриця БКГ дозволяє не тільки побачити структуру портфелю, але і розробити стратегії його оптимізації. З точки зору БКГ, оптимальним є такий товарний портфель підприємства, який «гарантує отримання прибутку сьогодні і забезпечить її отримання завтра». У такому контексті оптимальний портфель продукції промислового підприємства повинен складатися з товарів-дійних корів, що приносять прибуток «сьогодні», і товарів-зірок, які забезпечують прибуток «завтра». Чотири стратегії, запропоновані БКГ, спрямовані на оптимізацію товарного портфеля промислового підприємства.

Маркетингові завдання ставляться таким чином, щоб товари- «дійні корови» якомога довше утримувалися в цьому квадраті, товари- «зірки» в перспективі необхідно перевести в «дійні корови», товари- «важкі діти» необхідно перевести в «зірки», а товари- «собаки» підлягають виведенню з портфеля продукції промислового підприємства.

Володіючи рядом безперечних достоїнств матриця БКГ має і недоліки, в-першу чергу, те, що набір стратегічних рішень приймається на основі мінімального числа факторів. Зовнішнє середовище оцінюється тільки за темпами зростання ринку, а конкурентоспроможність оцінюється на підставі порівняння обсягів продажів з показниками конкурентів.

Проте, успіх матриці БКГ для проведення стратегічного аналізу портфеля продукції був очевидний і стимулював методичні дослідження в цій області. Сталі з'являтися аналітичні моделі, що несуть подібну матриці БКГ смислове навантаження і вельми схожі з нею в основоположною ідеєю. На початку 70-х років консалтинговою компанією МакКінсі спільно з корпорацією Дженерал Електрик була запропонована аналітична маркетингова матриця, яка до 80-х років стала найбільш популярною при проведенні аналізу портфелю продукції підприємства.

У структурі матриці МакКінсі проглядалося своєрідне методичне досягнення, так як вона забезпечувала рішення (часткове) проблеми встановлення загальної порівняльної бази для аналізу стратегічних позицій різних товарних груп, які сильно відрізнялися один від одного за своїм характером. Шляхом кількісного оцінювання суб'єктивних факторів і їх включення в аналіз, модель забезпечувала прийняття рішення, великою кількістю релевантної інформації. І хоча остаточне рішення приймалося не тільки на підставі побудови матриці, з її допомогою стало можливим краще впорядкувати і порівняти окремі напрямки бізнесу підприємства. Цікаво, що серед керівництва Дженерал Електрик набула поширення фраза: «Наша модель – це єдиний спосіб порівняти яблука і апельсини»..

Метою аналізу портфелю продукції підприємства по матриці МакКінсі є відповідь на питання про найбільш оптимальний розподіл внутрішніх інвестиційних коштів між різними товарними групами підприємства. Таким чином, на основі матриці МакКінсі можливе проведення аналізу структури портфеля продукції промислового підприємства, але завдання формування збалансованого портфелю бачиться розробникам тільки через відповідь на головне питання про інвестування. У матриці МакКінсі виділяються 3 об-ласти стратегічних позицій – стратегії А, В і С. Стратегія А носить умовну назву «переможець», є наступальниою, відповідає стратегії «зірок» з матриці БКГ. На основне питання: чи необхідно інвестувати в даний товар? – відповідає однозначно: «Так, необхідно». Стратегія В умовно поділяється на 3 позиції: товари, стабільно генерують прибуток (аналог «дійних корів» з БКГ), середні види бізнесу і сумнівні види бізнесу (аналог «важких дітей» з БКГ). Стратегія не дає однозначної відповіді на питання про необхідність інвестицій і фактично має на увазі проведення додаткових маркетингових досліджень. Стратегія С носить умовну назву «той, хто програв», відповідає стратегії «собак» з БКГ. На питання про необхідність інвестицій відповідає однозначно: «Інвестувати неможна».

Товари, які при позиціонуванні в матриці потрапляють в область переможців, мають кращі в порівнянні з іншими значення привабливості ринку і конкурентних переваг організації на ринку.

Матриця МакКінсі усунула деякі недоліки матриці БКГ, ввівши для аналізу спочатку 40 факторів (по двадцять для зовнішнього і внутрішнього середовища), але сильно ускладнила розрахунки, і хоча надалі число факторів було скорочено до 16 (відповідно по 10 і 6), обчислення залишилися громіздкими і не відповідали потребам ринку, що розвивається [1, с. 51].

Для вирішення нових завдань ринку, що розвивається була запропонована теорія життєвих циклів ринку (ЖЦР), яка в залежності від стану ринку повинна була дозволити сформувати збалансований портфель продукції промислового підприємства - ADL-LC. Назва нова модель отримала за назвою відомої консалтингової фірми Arthur D. Little, а LC – від Life Cycle – життєвий цикл (матриця ADL). Матриця ADL розвиває підхід, за-пропонований БКГ і МакКінсі. Також, як і модель МакКінсі, матриця ADL є багатофакторною і зберігає підхід оцінки внутрішнього середовища по осі абсцис, а по осі ординат – зовнішнього середовища, але, на відміну від матриці МакКінсі, в матриці ADL пропонується враховувати стадії життєвого циклу галузі. Основне теоретичне положення моделі ADL полягає в тому, що кожна товарна група промислового підприємства може перебувати на одній із зазначених стадій розвитку, і при аналізі структури портфеля підприємства цю стадію необхідно враховувати, чого не передбачали ні модель БКГ, ні МакКінсі.

Завдання аналізу портфеля підприємства по матриці ADL полягають у тому, щоб зробити портфель збалансованим (ідеальним).

Збалансований портфель згідно з концепцією ADL має такі особливості:

- товарні групи знаходяться на різних стадіях ЖЦГ;
- потік готівки, що генерується зрілими і старіючими товарними групами, по-винен витрачатися на зароджаючі та ростущі товарні групи;
- портфель тим оптимальніше, чим більше товарних груп займають провідне,

сильне або помітне становище;

- оптимальний портфель продукції повинен включати достатню кількість товарних груп на стадії зрілості, щоб забезпечити достатню кількість товарних груп на стадії зростання.

Ще однією дуже важливою особливістю аналізу за методом ADL, є те, що консалтингова група розробила перелік так званих елементарних господарських операцій (всього 24 операції, або елементарні стратегії, позначені буквами латинського алфавіту). Як і будь-яка портфельна матриця, матриця ADL спрямована на розробку стратегій, які дозволяють сформувати збалансований портфель продукції підприємства. Такими стратегіями в даній моделі є набір з елементарних господарських операцій. Кожному квадранту матриці відповідає свій набір елементарних операцій [2, с. 89].

Матриця ADL – один з найбільш опрацьованих маркетингових інструментів формування збалансованого портфеля продукції підприємства, в ньому найбільш чітко про-писані параметри збалансованості господарського портфеля [3, с. 178]. До недоліків матриці ADL можна віднести те, що: життєвий цикл галузі в реальних умовах не завжди відповідає «класичній кривій» життєвого циклу, в цьому випадку аналіз по матриці ADL буде не точним; розробники моделі припустили, що зрілі галузі містять невелику кількість сконцентрованих конкурентів, а галузі на стадії зародження фрагментарні і мають велике число конкурентів. Це положення часто не відповідає дійсності, особливо у високотехнологічних галузях.

Таким чином з порівняння маркетингових інструментів формування якісного портфеля промислового підприємства можна зробити висновок, що загальним недоліком, який виділяється для моделей матричного аналізу, є занадто широкий характер рекомендацій щодо формування стратегій, спрямованих на створення збалансованого портфелю продукції підприємства.

Зарубіжні фахівці в області портфельного аналізу використовують переважно ці три моделі, часто проводячи спільній аналіз з одночасним використанням матриць. Це дозволяє усунути більшість перерахованих недоліків окремих маркетингових інструментів, таких, наприклад, як суб'єктивізм матриці МакКінсі, недостатнє число чинників, що враховуються в матриці БКГ, але в цілому загальній проблемі створення якісного портфеля не вирішує.

В даний час у вітчизняній практиці портфельного аналізу переважно використовуються тільки дві матриці (БКГ і МакКінсі) і виникає спокуса не тільки застосувати зарубіжну практику застосування трьох найбільш застосовуваних матриць, але й провести удосконалення методології аналізу.

Література:

1. Бун Л. Сучасний маркетинг / Л. Бун, Д. Куртц. – К. : ЮНІТИ-ДАНА, 2005. – 214 с.
2. Мінетт С. Промисловий маркетинг / С. Мінетт. – К. : Вильямс, 2003. – 208 с.
3. Уваров В. В. Стратегічний менеджмент / В. В. Уваров, А. А. Лаптев. – К. : Діло та Сервіс, 2008 . – 208 с.

**ОРГАНІЗАЦІЯ ГУРТКОВОЇ РОБОТИ В ШКОЛІ
ЯК СПОСІБ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ШКОЛЯРІВ**

Галина Мельник

студентка IV курсу

відділення «початкова освіта»

Вищого навчального комунального закладу

«Білгород-Дністровське педагогічне училище»

Науковий керівник – Звягіна Л. М.

Розвиток творчого мислення учнів, їх пізнавальної діяльності, прагнення до пошуків досліджень – одна з важливих проблем оптимізації навчання і комплексного підходу до навчально-виховної роботи, до використання у навчально-виховному процесі різних форм, позакласних заходів, зокрема гуртків [1, с. 341].

Гурткова робота розвиває естетичні та художні смаки учнів, поглиблює їх знання, розвиває їх творчі здібності, виховує почуття краси.

До проблеми підростаючого покоління в системі позашкільній освіти зверталися в своїх працях та пошуках видатні вчені-педагоги (К. Ушинський, С. Русова, С. Шацький, А. Макаренко, П. Блонський, В. Сухомлинський та інші).

Так, Софія Русова, ще в 1918 році виступаючи з лекціями на позашкільному факультеті педагогічного інституту, відзначила: «Визначаючи усе віковічне значення школи, шкільної освіти для кращого розвитку дітей, не можна бачити, що найкраща школа без позашкільній освіти і допомоги не дасть великих корисних наслідків... Позакласна і позашкільна освіта потрібна для культурного пошуку країни, як один із засобів до виховання гармонійної розвиненої особи – індивідуальності» [3, с. 304].

Сухомлинський був глибоко переконаний, що можливість для всебічного розвитку школярів у позакласні години дуже широкі, а здібності й нахили дітей багатогранні. Треба тільки знати і уміти відкривати їхні таланти й розвивати їх. «У кожного учня, – підкреслив В. Сухомлинський, – є задатки якихось здібностей. Ці задатки, як порох, і щоб їх запалити, потрібна іскра» [4, с. 419].

Позакласна діяльність охоплює всю освітньо-виховну роботу в позаурочний час і спрямована вона на забезпечення потреб особистості у творчій самостійній діяльності за інтересами, стимулювання її творчого самовдосконалення та задоволення потреб дітей і молоді у професійному самовизначені відповідно до здібностей.

Об'єкт дослідження – вплив гурткової роботи на розвиток творчої здібності школярів.

Предмет дослідження – вивчення досвіду використання гурткової роботи зі школярами Випаснянської ЗОШ I-III ст. № 1.

Мета дослідження – обґрунтувати доцільність гурткової роботи як засобу формування творчих здібностей школярів.

Завдання:

- вивчення та узагальнення передового досвіду керівників творчих гуртків Випаснянської ЗОШ I-III ст. № 1 Білгород-Дністровського району;
- обґрунтування необхідності залучення дітей та підлітків до гурткової роботи з

метою особистісного розвитку.

Працюючи з сучасними дітьми, помічаєш їхню яскраву індивідуальність. Практично кожна дитина є неповторною особистістю зі своїми мріями, прагненнями.

Саме тому залучення дітей до гурткової роботи і має таке важливе значення в розвитку особистості дитини, її здібностей і нахилів. Різноманітність гуртків та секцій в сучасній школі дає дитині можливість опанувати знаннями, вміннями та навичками з будь-якого напрямку діяльності.

Позашкільна освіта у позашкільних навчальних закладах здійснюється за такими напрямами:

- художньо-естетичний;
- туристсько-краєзнавчий;
- еколого-натуралистичний;
- науково-технічний;
- дослідницько-експериментальний;
- фізкультурно-спортивний;
- військово-патріотичний;
- оздоровчий;
- гуманітарний [2, с. 56].

Враховуючи ці дані, можна стверджувати, що різноманітність напрямів діяльності позашкільного закладу сприяє формуванню соціальної спрямованості особистості гуртківців. Відповідно напрямам позашкільної діяльності можна виділити певні види гуртків, в які залучаються діти і підлітки в шкільних і позашкільних навчально-виховних закладах .

Узагальнення передового досвіду з позанавчальної виховної роботи відбувалося на базі Випаснянської ЗОШ І-ІІІ ст. № 1 Білгород-Дністровського району. Кожен з 538 учнів навчально-виховного закладу має змогу брати участь в позакласній роботі. Наявність в закладі творчих гуртків, спортивних секцій, які відвідують учні з 1 по 11 клас свідчить про те, що зацікавленість педагогічного персоналу і батьків в розвитку творчого потенціалу та здібностей дітей досить висока. В школі з дітьми працюють досвідчені працівники з високим рівнем знань, які свою діяльність базують на принципах демократизації, гуманізації, індивідуалізації, диференціації та інтеграції.

В Випаснянській ЗОШ І-ІІІ ст. № 1 працюють чотири гуртки, загальною кількістю 73 учні, що становить 13, 5%. Вони мають різnobічний напрям: художньо-естетичний, туристсько-краєзнавчий, фізкультурно-спортивний, оздоровчий тощо.

Тривалість одного гурткового заняття визначається навчальними планами і програмами з урахуванням психофізіологічного розвитку та допустимого навантаження для різних вікових категорій і становить для учнів:

- віком від 5 до 6 років – 30 хвилин;
- віком від 6 до 7 років – 35 хвилин;
- старшого віку – 45 хвилин.

Прийом до гуртків здійснюється протягом навчального року за бажанням вихованців, учнів за згодою батьків або осіб, які їх замінюють.

В Випаснянській ЗОШ І-ІІІ ст. № 1 найпопулярнішим є гурток «Театральна студія». Він об’єднує дітей молодших класів. Всього гурток відвідують 27 учнів, які

Пріоритетні напрями європейського наукового простору.
Збірник студентських наукових праць. – Вип. 7

діляться на дві підгрупи – перша підгрупа складається з 13 учнів, друга – з 14.

Не менш цікавим є гурток «Юні музеєзнавці», який відвідують учні 6-9 класів. Загальна кількість учасників гуртка становить 17 вихованців.

Велике значення в оздоровлені та спортивній підтримці організму має волейбольна секція. Для зарахування учнів у це об'єднання потрібна довідка медичного закладу про відсутність у вихованців протипоказань для занять спортом. Секцію відвідують 17 учнів з 7 по 11 клас.

Так само зміненню та профілактиці здоров'я сприяє туристичний гурток. До складу гуртка входять 12 учнів з 5 по 8 клас.

Треба особливо відзначити, що діти та підлітки відвідують не тільки шкільні гуртки та секції, а й міські позашкільні заклади, де виступають в якості вихованців, учнів або слухачів. З 538 учнів школи позашкільною роботою охоплені 100 дітей, що становить 18,58 % від загальної кількості учнів. Розподіл по позашкільним закладам виглядає так:

- Білгород-Дністровська школа мистецтв – 25 учнів;
- Білгород-Дністровська музичну школа – 18 учнів;
- ДЮСШ м. Білгорода-Дністровського – 33 учнів;
- КЗ МБДТ – 24 вихованців, що видно з діаграми 2 (ДОДАТОК 3).

В кожному класі є діти, які залученні до гурткової роботи.

Аналіз сучасних засобів і форм позакласної діяльності для школярів свідчить про те, що вони націлені на виявлення та розвиток спеціальних здібностей, які можливі лише тільки за наявності природних задатків. Це художні, спортивні, розумові здібності. Однак у формуванні особистості, здатної до творчості, не менш важливим є питання розвитку загальних здібностей. І саме до розвитку загальних здібностей дітей та формуванню позитивного ставлення до себе та до власної діяльності, задоволення своїх потреб і призвана діяльність системи позанавчальної та позашкільної діяльності дітей та підлітків.

Дітям подобається відвідувати гуртки. Більшість дітей беруть участь в позакласній роботі декілька років поспіль, використовують вільний від навчання час з метою розвитку своїх здібностей, організації дозвілля. Проаналізувавши відповіді дітей на запитання анкети, можна зробити висновок, що вони в чудових взаємовідносинах з керівниками гуртків. Проведене анкетування дає змогу побачити зацікавленість дітей гуртковою роботою.

Отже, у вихованні почуттів і творчого розвитку особистості гурток відіграє незамінну роль. Гурткова робота здатна перенести маленьку людину у світ творчості, в якійсь мірі прилучити до скарбів художньої культури. Вона може принести дитині першу творчу радість, а радість творчості – одна з найбільших радостей на землі, перемоги над собою, утвердження маленької особи у світі розмаїття фарб, звуків, етичних почуттів.

Література:

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
2. Закон України «Про позашкільну освіту» м. Київ, 22 червня 2000 року N

1841-ІІІ -:Стаття 1,3,8. – 14 с.

3. Русова С. Ф. Вибрані педагогічні твори / С. Ф. Русова. – К. : Освіта, 1996. – 304 с.
4. Сухомлинський В. О. Сто порад учителеві / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори. – К. : Рад. шк., 1976. – Т. 2. – 419 с.
5. Сайт організації діяльності керівника гуртка. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bibl.com.ua/informatika/34517/index.html>

ДІЯЛЬНІСТЬ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА З НАДАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ МАЛОЗАБЕЗПЕЧЕНИЙ СІМ'Ї

Настя Моток

студентка ІІ курсу

педагогічний факультет

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Науковий керівник – доц. Замашкіна О. Д.

Малозабезпечена сім'я – це сім'я, яка з поважних або незалежних від неї причин має середньомісячний сукупний дохід, нижчий від прожиткового мінімуму для сім'ї. Така сім'я має право на соціальну допомогу, яка залежить не лише від доходів, але і від її майнового стану та зайнятості працездатних членів сім'ї. Соціальна допомога призначається відповідно до закону «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям» від 1 червня 2000р. № 1768-ІІІ та Постанови Кабінету міністрів України від 24 лютого 2003 р. N 250 «Про затвердження Порядку призначення і виплати державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям» [2; 3]. Для отримання допомоги потрібно подати заяву, в якій дається згода сім'ї на збір інформації про неї, про її власність, доходи та майно.

Проблемами теорії та практики визначення матеріального рівня життя населення України займалися такі відомі сучасні українські вчені, як О. Гладун, Є. Головаха, Е. Лібанова, В. Мандибура, Ю. Саєнко, Л. Черенсько та інші. У їхніх працях порушуються питання стосовно методики вимірювання бідності та багатства, методології визначення критеріїв та межі бідності, прожиткового мінімуму та малозабезпеченості.

Проблемами малозабезпечених сімей опікуються державні соціальні інспектори і комісії, створені при райдержадміністраціях, але вони обмежені в повноваженнях з розгляду справ, за якими допомога призначається на загальних засадах і позбавлені стимулів відмовляти в наданні допомоги у спірних випадках.

Важливим є те, що більшість малозабезпечених сімей не знають про соціальну допомогу і які потрібно зібрати документи для її отримання. Тому завданням соціального працівника є повне проінформування того, що законодавчо встановлено пільги на освіту, харчування, оздоровлення та проїзд дітей із малозабезпечених сімей. Соціальний працівник має допомогати малозабезпечений сім'ї в отриманні соціальної допомоги відповідно закону України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям» від 1 червня 2000р. № 1768-ІІІ та Постанови Кабінету

міністрів України від 24 лютого 2003 р. N 250 «Про затвердження Порядку призначення і виплати державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям» [2; 3].

Зауважимо, що у соціальній роботі з малозабезпеченими сім'ями застосовуються соціальні технології, такі як: соціальне забезпечення, соціальне страхування, соціальна опіка і піклування. З малозабезпеченими сім'ями проводиться сімейна психотерапія, реалізуються різні технології соціальної роботи, які мають на меті поліпшення соціального і психологічного стану сім'ї: соціальна корекція, соціальна терапія, психологічне і соціальне консультування, соціально-психологічна адаптація.

Одним із важливих підходів до соціальної роботи з малозабезпеченю сім'єю є сімейна терапія. Психосоціальну роботу з сім'єю важко проводити без спеціальної підготовки в сфері сімейного консультування. Застосування психотерапевтичних технік залежить від теоретичних підходів, на які спирається в своїй практичній діяльності соціальний працівник. Цей вид допоміжної професійної діяльності сім'ям включає в себе базові цінності, принципи, об'єкти, цілі, завдання і методичний інструментарій як психологічного консультування, так і соціальної роботи.

Важливим напрямом соціальної підтримки малозабезпечених сімей, які опинилися в складних життєвих обставинах, є соціальне забезпечення. Соціальне забезпечення розглядається як система заходів, пов'язаних із задоволенням потреб людей, спрямованих на відновлення й збереження їх соціальних зв'язків і відносин, активну допомогу у здійсненні, захисті й охороні їх прав. Ця система допомоги має також на меті підтримку рівня доходів.

Зазначимо, що Прилипко С. М. розглядає право соціального забезпечення як невід'ємну складову системи національного права. Основним завданням цієї галузі – є регулювання суспільних відносин у сфері матеріального забезпечення і соціального обслуговування найбільш незахищених верств населення, особливо малозабезпечених сімей [1, с. 34].

Сташків Б. І., у свою чергу, вважає, що соціальне забезпечення – це види і форми матеріального забезпечення, що надаються на умовах, передбачених законом чи договором, зі спеціально створених для цього фондів особам, які через незалежні від них життєві обставини не мають достатніх засобів до існування [1, с. 36].

Ще одним напрямом соціальної підтримки малозабезпечених сімей є соціальні послуги. Соціальні послуги – дії державних або неурядових організацій, фахівців, спрямовані на задоволення потреб і забезпечення прав, вирішення проблем, попередження або подолання складних життєвих обставин окремих осіб чи соціальних груп.

Зверєва І. Д. характеризує соціальні послуги як комплекс дій держави, відповідних громадських і приватних організацій, спрямованих на створення і поліпшення умов життедіяльності малозабезпечених сімей, розширення можливостей їх самореалізації; реалізації особистісних, політичних, соціальних і культурних прав [1, с. 37-38].

Вчені визначають наступні особливості людей з малозабезпечених сімей:

- відсутність ініціативи, пасивність;
- перекладання відповідальності на інших;
- невміння ставити цілі і домагатися їх;

- острах ризику;
- прагнення звинувачувати в своїх бідах інших.

Соціальний працівник, виходячи з принципу максимізації мінімуму (прагнення максимально розширити мінімальні ресурси соціальної допомоги), повинен не тільки допомагати родині пережити труднощі, залучаючи кошти благодійників або спостерігаючи за справедливим розподілом державної допомоги, а й навчити сім'ю самодопомоги, взаємодопомоги, які дають більший ефект, ніж найшедріші допомоги. Вони повинні пам'ятати, що морально завжди краще власний заробіток, ніж соціальне утримання.

Отже, до основних напрямів роботи соціального працівника з малозабезпеченими сім'ями можна віднести:

- Виявлення такого роду сімей, спостереження за ними, вивчення їх стану, потреб, специфіки виховання дітей і внутрішньосімейних відносин, що дозволить визначити тип сім'ї, напрямки допомоги, яку можна запропонувати, в тому числі залучаючи інших фахівців та організації;
- Надання юридичної допомоги: відстоювання інтересів малозабезпечених і членів їх сімей, допомогу в наданні різних консультаційних послуг, захист прав малозабезпечених;
- Направлення у разі потреби в службу психологічної допомоги;
- Організацію дозвілля і відпочинку дітей з даної категорії сімей спільно з профспілковими організаціями і адміністрацією підприємств та організацій, що знаходяться на даній території;
- Надання допомоги у працевлаштуванні, сприяння у створенні клубів, гуртків, центрів для професійного навчання дорослих чи навчання дітей таких сімей;
- Допомога у створенні асоціацій, об'єднань, груп самодопомоги, надання сприяння в організації спілкування з уже існуючими групами;
- Допомога в організації різних курсів, гуртків і шкіл, у тому числі приватних;
- Створення спеціальних фондів.

Серед послуг, на які спроможний соціальний працівник, перерахуємо основні: інформаційні, психологічні, соціально-педагогічні, соціально-медичні, юридичні, соціально-економічні тощо.

Необхідно зазначити, що робота соціальних працівників з малозабезпеченими сім'ями містить три складові: організація харчування, оплата проїзду дітей, надання підтримки в отриманні соціальної допомоги. Але з психологічної точки зору, ця допомога спрямована на вирішення проблем замість самих сімей, і найчастіше формує в осіб, які належать до цієї категорії споживчу позицію по відношенню до держави і свого життя.

Соціальний працівник при роботі з малозабезпеченю сім'єю повинен враховувати те, що існують різні сім'ї залежно від складу, чисельності, статевовікових характеристик, освітнього та професійно-кваліфікаційного рівня її членів, їх особистісних характеристик, які володіють різним адаптаційним потенціалом, різними можливостями реалізації цього потенціалу [4, с. 174].

Отже, для кожної родини потрібен особистий підхід. Більшість родин не знає про діяльність певних служб допомоги, тому також важливим є питання

проінформованості людей, доступності соціального захисту і якості самих послуг. В цьому і полягає зміст діяльності соціального працівника з малозабезпеченими сім'ями.

Література:

1. Павленок П. Д. Теорія, історія та методика соціальної роботи / П. Д. Павленок. – М. : Дашков і Ко, 2003. – 428 с.
2. Порядок призначення і виплати державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям: постанова Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2003 р. № 250 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 9. – С. 147.
3. Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям: Закон України від 1 червня 2000 року № 1768-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 35. – С. 290.
4. Холостова Є. І. Соціальна робота / Є. І. Холостова. – М. : Дашков і Ко, 2004. – 692 с.

ФІЗИЧНА РЕКРЕАЦІЯ У СФЕРІ ДОЗВІЛЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

Кристіна Мунтян

студентка V курсу

кафедра соціальної роботи, соціальної педагогіки та фізичної культури

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Науковий керівник – доц. Ярчук Г. В.

Під фізичною рекреацією розуміють будь-які види рухливої активності, покликані відновити сили, використані в процесі професійної діяльності. Можна виділити ряд суттєвих ознак фізичної рекреації: ґрунтуються на руховій активності; головні засоби використовує фізичні вправи; здійснюються у вільний або спеціально виділений час; включає культурно-ціннісні аспекти; містить інтелектуальні, емоційні та фізичні компоненти; здійснюються на добровільних, самодіяльних засадах; надає оптимізувальний вплив на організм людини; має у своєму складі освітньо-виховні компоненти; носить переважно розважальний (гедоністичний) характер; характеризується наявністю певних рекреаційних послуг; здійснюються переважно в природних умовах; має певну науково-методичну базу [5].

Фізична рекреація має надзвичайно важливе значення для відновлення не лише фізичних, але і психоемоційних сил людини. У цьому зацікавлені не лише окремі індивіди, але й держава загалом, оскільки від того, як молодь проводить своє дозвілля, залежить здоров'я і майбутнє української нації. Сьогодні молодь страждає від негативних наслідків науково-технічного прогресу, скорочення фізичних навантажень, що веде до гіподинамії, від збільшення нервово-психічної втоми, обумовленої життям у великих містах і пов'язаної не тільки з виробницею, але й побутовою сферами. Фізична рекреація покликана зменшити ці негативні впливи сучасної цивілізації на життя людини. Ця проблема потребує не лише теоретичного дослідження, але й практичного вирішення на рівні державної політики.

Сьогодні науковці розглядають фізичну рекреацію як комплексне, багатогранне явище, що поєднує різноманітні аспекти фізіології, психології людини, зумовлюється різноманітними соціально-економічними та політичними, ідеологічними, культурними чинниками.

Мета дослідження – визначити місце фізичної рекреації в дозвіллі української молоді. Завдання – проаналізувати структуру дозвілля молоді, визначити ставлення молоді до фізичної рекреації, а також мотивацію вибору тих чи інших форм фізичної рекреації.

Видатний англійський філософ Берtrand Рассел стверджував, що вміти розумно розпоряджатися дозвіллям – вищий ступінь цивілізованості. Дозвілля становить 30-35% вільного часу, але, за даними вітчизняних соціологів, лише 10-12 % людей вміють розумно організувати своє дозвілля, займаючись у спортивних секціях, культурно-освітніх установах [8].

Щодо молодих людей, то вони мають більше вільного часу, ніж працюючі фахівці, однак їхній вільний час не завжди можна назвати рекреаційним. Для дослідження структури дозвілля молодих людей було опитано 100 респондентів віком від 18 до 22 років (2017 р., м. Ізмаїл). Питання були відкритими: «Назвіть якомога більше видів проведення дозвілля? Які з цих видів ви активно використовуєте?» Першим, що спадало на згадку молодим особам були: прогулянка в парку, відвідання кінотеатру, клубу, спілкування з друзями в кафе, гра на музичних інструментах, відпочинок вдома перед телевізором, комп’ютерні ігри. І лише згодом пригадувалися різноманітні види активного фізичного відпочинку: фітнес, йога, баскетбол, волейбол, ранкова пробіжка, танці тощо. Варто звернути увагу, що найбільш використовуваними видами проведення дозвілля були ті заняття, які не виникають із природних, особистих потреб молоді, а штучно нав’язуються засобами масової інформації через рекламу, фільми, соціальні мережі (40 % опитаних віддає перевагу у вільний час перегляду телевізійних програм).

Фізична рекреація з усього списку перерахованих видів відпочинку респондентів займала 30 %. При цьому регулярно фізичною рекреацією займалося лише 22 % опитуваних. Таким чином, респонденти в теорії підтримують активні види відпочинку, заняття спортом, відвідування спортивних секцій, заняття танцями, однак на практиці виділяють надто мало часу для цього. Поняття відпочинку мало асоціюється з рухливою діяльністю, скоріше молодим людям спадає на думку бездіяльність. Пасивному виду відпочинку надали перевагу 62 % респондентів.

Місто Ізмаїл має ряд природних ресурсів, які можна вдало використовувати для проведення активного відпочинку, – узбережжя Дунаю, чотири міські парки, а також в місті є інфраструктура для фізичної рекреації – стадіони, спортивні комплекси та майданчики. Влада і на державному, і на місцевому рівнях заохочує молодь до занять фізичною культурою, однак це не дає бажаних результатів. Фізкультура і спорт мало асоціювалися у свідомості опитуваних з формами активного відпочинку. Цікаво, що академічні заняття фізичною культурою сприймалися студентами не як засіб зберегти здоров’я, відпочити від лекцій, а швидше як ще одна дисципліна, яка накладає на них зобов’язання. Більшість респондентів готові займатись активним відпочинком як туристи. При цьому найбільше зацікавлення викликали пізнавальний та екскурсійний

вид туризму (72 %). Найрізноманітніші види спортивного туризму обиралися мало, оскільки, на думку респондентів, ці види потребують фахової підготовки (10 %). Більшість молодих людей хотіли б відвідати зарубіжні країни, пояснюючи це тим, що вони там ще не були, однак, при цьому вони не відмовляються побувати в інших українських містах та на курортах за умови достатнього рівня комфорту.

Основними мотивами, які змушують молодих людей займатись активними видами відпочинку, були зміна загальних обставин та зняття стресу (23 %). У всіх опитуваних фізична рекреація викликала позитивні емоції, і 100 % респондентів вважають, що активні види відпочинку приносять користь для здоров'я і моральне задоволення. На запитання, яким видом занять бажає займатися студент у вільний від занять час, переважають такі мотиви: потреба в русі - менше 70 %, розвага і радість - близько 60 %, поліпшення здоров'я - 50 %, активний відпочинок - 25-28 %, зниження надмірної маси тіла - 26 %, досягнення спортивного результату - 20 %, спілкування з друзями - 18 % [1, 209].

Серед інших цілей занять фізичною рекреацією можна назвати оздоровчі, комунікативно-виховні, організаторські цілі. Але межі цих груп умовні, оскільки досягнення мети, віднесеного до однієї групи, може бути реалізовано в задоволенні потреб в іншій.

Стимулами до занять активними видами відпочинку є задоволеність, в основі якої лежить відповідність змісту діяльності потребам в заняттях різними видами фізичної культури; та привабливість, де формування певної корисної мети для суспільства збігається з метою інтересами особистості молодої людини, збільшення престижності активної фізичної діяльності. Okрім опосередкованих мотивів, існують і безпосередні мотиви - привабливість самої рекреаційної діяльності, її функціональний зміст.

Дослідивши дозвілля молодих людей, можна зробити висновок, що фізична рекреація займає близько третини вільного часу. Молодь веде малорухливий спосіб життя, а тому ставиться дуже позитивно до будь-яких форм активного відпочинку. Усі мотиви, які спонукають їх займатися фізичною рекреацією, можна умовно поділити на оздоровчі, комунікативно-виховні та організаторські.

На основі вивчення мотивації молоді до занять фізичною рекреацією можна зробити висновок, що молодь меншою мірою зацікавлена в досягненні оздоровчого ефекту і більшою мірою – у самовираженні, самовдосконаленні, приємному проведенні часу, досягненні краси, в отриманні позитивних емоцій і вражень.

Отже, дозвілля і фізична рекреація як одна з форм його проведення є важливими факторами вдосконалення психофізичного стану людини, її духовного світу, системи ціннісних орієнтацій.

Серед перспектив подальших досліджень можна назвати розробку заходів, спрямованих на популяризацію активних форм відпочинку серед молоді, підвищення рухової активності, задоволення рекреаційних потреб молодих людей.

Література:

1. Кулік І. Г. Оздоровчо-спортивна рекреація і студентська молодь/ І. Г. Кулік // Проблеми освіти і науки в університетах: вісн. КДУ ім. Михайла Остроградського.

Пріоритетні напрями європейського наукового простору.
Збірник студентських наукових праць. – Вип. 7

2010. – Вип. 5. – № 64. – Ч. 1. – С. 208-210.

2. Леденьова О. В. Соціально-психологічні аспекти рекреації молоді в сучасних умовах / О. В. Леденьова // Теоретичні та прикладні проблеми психології: зб. наук. пр. Східноукр. нац. ун-ту ім. В. Даля. – 2009. – №1 (21).

3. Лотоненко А. В. Специфика формирования у студентов потребности в физической культуре / А. В. Лотоненко. – Воронеж : ВГПУ, 1995 – 145 с.

4. Орлова А. С. Социология рекреации / А. С. Орлова. – М. : Наука, 1995. – 118 с.

5. Проблемы развития физической культуры молодежи / под ред. А. В. Лотоненко, Б. К. Зыкова. – Воронеж : ВГАУ, 1992. – 142 с.

ПРАДАВНЯ СИМВОЛІКА УКРАЇНСЬКОЇ ПИСАНКИ

Катерина Овчинікова

студентка I курсу

педагогічний факультет

Ізмаїльський державний гуманітарний університет
Науковий керівник – викладач Кульгавець-Кючюк Н. В.

Писанка – це неповторне багатство. Його треба берегти, як безцінний скарб! Нам слід пишатися ним перед усім світом.
О.Довженко

Всі ми знаємо, що писанка має бути, але більшість не знає, для чого і що вона значить. Бажанням розкрити глибинну сутність та зацікавити фактами з історії та розвитку мистецтва писанки, значення її орнаментів скерована наша робота. Стаття буде в нагоді вчителям, які мають ставити за мету спочатку розкрити історію та значення писанки, а вже потім навчати наносити орнамент на Великоднє яйце.

Коли береш у руки писанку – це маленьке диво, створене руками простої селянки з віддаленого українського села, – важко собі уявити, що майже такий же скарб, можливо, колись – декілька тисяч років тому – тримав у своїх руках далекий пращур, який викарбував на ній справжні мистецькі візерунки: сонячні знаки, витончену спіраль, рисочки дощу і крапочки зерна.

Писанка – одна зі стародавніх форм українського народного розпису, у якому наші пращури втілювали свої прагнення, віру. Вона є символом весни, сонця, повернення природи до життя. Адже писанка – це не просто невід'ємний супутник будь-яких пасхальних святкувань, але ще й величезний пласт нашої рідної української культури, яку варто шанувати та підтримувати.

Перше визнання цього унікального виду українського мистецтва прийшло від Федора Вовка на III археологічному з'їзді в Києві у 1874 році. У своїй доповіді він звернув увагу на важливe значення писанкових узорів при вивченні українського народного орнаменту. За цим з'явилися дослідження Олени Пчілки, Миколи Сумцова, Володимира Шухевича, Мирона Кордуба, Ірини Гургули, В. Щербаківського та багатьох інших [2, с. 296]. Писанку стали вивчати, досліджувати, колекціонувати.

Під час безбожного атеїстичного радянського періоду малювання писанок (як і

взагалі святкування Пасхи) було заборонене, але люди все рівно продовжували підпільно їх малювати. Нині стародавнє мистецтво писанкарства розцвіло з новою силою, а традиція яка, прийшла до нас з глибин віків, продовжує жити і в наш стрімкий комп'ютерний час.

Історія символів писанки як явища починається з далекого минулого, від язичницького культу, в якому вона була важливим елементом різноманітних обрядів і ритуалів. Предки вірили, що яйце є символом початку всього живого. Майже всі малюнки древніх писанок повторюють мотиви мальованої кераміки трипільської культури. Тому виготовлення писанок було характерним саме для етнічних груп слов'ян, які пізніше отримали назву українці. Предки писанку ніколи не варили і не вживали у їжу, нею також ніколи не бавилися у «битка» чи «котка», оскільки вона була позначена магічними знаками, в які слов'яни вірили і яким підкорювалися. Тому писанку ставили завжди вище ніж крашанку в обрядових традиціях народу.

Образ Світового яйця відомий у міфopoетичних традиціях багатьох народів. «Писанка – це не мистецтво і навіть не ремесло, – каже писанкарка Ольга Сахно, – І ніяка вона не традиційна, як зараз полюбляють говорити. Це наука майбутнього, яка вражає своєю глибиною» [4, с. 34]. На писанці ще й понині зберігається ряд орнаментально-язичницьких символів. Більшість орнаментів, які дійшли до нас, безперечно, дуже давнього походження, це знаки спілкування наших пращурів з природою, всесвітом, з тим духовним початком, яке керує усім. Ними вони позначували усе довкола, аби оберегти свою родину від злого дійства. Згодом для цього в них витворилася ціла система знаків. «Вопросы эволюции первобытной религии, первые попытки построения картины мира и выработка мировоззрения древних земледельцев, создание сложной знаковой системы в искусстве, многие религиозные построения» – Все це, як стверджував відомий російський історик, академік Б. А. Рибаков, розроблено задовго до християнства.

Символи, які зображали сонце, були одними з найпоширеніших на всій етнічній території України, а також і у всіх старих цивілізаціях ще з кам'яного віку. Культ сонця був чи не найголовнішим у наших пращурів. Люди так часто малювали на яйцях його символічне зображення, яке мало вигляд кола, восьмираменної зірки, перехрещених ліній із закрученими кінцями, кола з променями. Ці знаки мали свою назву: «ружі», «павуки», «рукави», «дідові рукави». До найстаріших форм зображення сонця належать: «триніг» («тригвер», «тригверт»), подібний до трьох променів, що виходять з однієї точки, із закрученими в один бік баранячими рогами, і які передають ідею триедності найвищого божества (у «Слові о полку Ігоревім» сонце «трисвітле») [1, с. 20].

З культом сонця був пов'язаний також і культ оленя та коня. За давніми віруваннями, сонце протягом доби перебуває як на небі, так і під землею, і саме олень виносить його вранці на своїх рогах з-під землі на небо. Подібно Прометею, що приніс небесний вогонь людям, тому його уявляли благодійником і пов'язували із виникненням землеробства, ремесел, знань. Пізніше ці уявлення було перенесено і на коня. Шлях, яким олень ніс сонце, пролягав на захід – в країну смерті, звідси виникло вірування, що він має супроводжувати душі померлих у потойбічний світ.

У ранньоземлеробській культурі хрест був знаком бога землі. Сама графема

позначала чотири сторони світу, структурно-просторову організацію світу, що більше стосувалася землі: саме за такою схемою будували стародавні міста; хрестом на чотири ділили півсфери яйця [1, с. 21].

Визначальне значення у житті первісних людей мала вода, і тому не дивно, що дуже багато писанкових орнаментів містять у собі її знак, що виник ще в часи неоліту, – зигзаг або хвиляstu лінію. Він також позначав Змія – бога земних вод і землі, якому приписували мудрість, бессмертя, лікувальну силу і здатність запліднювати все живе. Щоб народжувалася худоба, роїлися бджоли, вилуплювалася домашня птиця, наші предки молилися до Змія та символічно зображали його на писанках [1, с. 22].

До символів, що пов’язані з водою, належать і такі, що зображають хмари та дощ. Вони переважно мають вигляд трикутничків з гребінцями або грабельок. Трикутнички можуть бути заштриховані. Деколи біля таких трикутничків є крапочки, що символізують зерно, яке поливає дощ, після чого воно має прорости і дати добрий врожай, – це було своєрідним молінням про небесну вологу.

На багатьох писанках є зображення сосонки. Вона, як правило, жовтого кольору і є знаком земної рослинності, а в уяві наших пращурів пов’язувалася також із культом Змія. Так само як і безконечник, сосонка на писанках має багато варіантів залежно від етнічних територій України (в карпатському регіоні «смеречка») [1, с. 24].

Особливо дивовижні писанки із зображенням богині Берегині, знаку у вигляді людини з піднятими вгору руками, яких було і дві, і чотири, і шість. Така постава могла творити й дерево – символ богині. Велика богиня – прародителька та володарка неба й всієї живої природи, господиня небесних вод, від якої залежить плідність і родючість. Оскільки Берегиня – це джерело життя і смерті, Ще одним писанковим різновидом зображення Великої богині є композиція з «кучером»: «кучері з гілочками», «кучер з деревом і сонцем», «королева», «княгиня», «півники», «косиці», «качур», «крила» [1, с. 24-25]. Він дуже схематичний й іноді просто нагадує рослину чи тварину, тому й отримав такі назви.

Дуже цікавими є писанки зі стилізованим зображенням руки, які називаються «божа ручка», «рукавичка», «дідові пальці». Ці символи також походять ще з кам’яного віку. У давнину рука пов’язувалася з владою, їй надавали магічної сили. У вбитого ворога відрубували руку, на знак того, що він позбувся сили. Знак руки міг бути символом присутності бoga – оскільки рука є заступником ціlostі, – отже, і оберегом давніх людей. Відповідно і рукавиця заступала людину, хоча про людину взагалі-то у писанці не йдеться. Існує думка, що цей знак передає ідею сходу сонця. Такі «руки» є, як правило, трохпальми або чотирьохпальми [1, с. 26].

Дуже багато є писанок із рослинним орнаментом, які мають назви різних дерев (та їх частин) і квітів: «виноград», «дубові листки», «тюльпани», «квітки», «орхідеї», «калиновий лист», «яблуня», «явір». Іноді вони виступають у ролі світового дерева, з допомогою таких писанок намагалися вплинути на добрий врожай. Даруючи писанки з «дубовими листками», рідним та знайомим бажали міцного здоров’я та довголіття. Натомість «березівник», як збрнє поняття, мав би зображати священний для поган гай. Достатньо на писанках і тваринних мотивів: «пташки», «сороки», «криби», «козлики». У різних випадках вони могли позначати або різні шаблі світобудови, або бути атрибутами Берегині й водночас впливати на приплід худоби

Пріоритетні напрями європейського наукового простору.
Збірник студентських наукових праць. – Вип. 7

Окрім малюнку, свою символіку мала у писанках і барва:

- червоний колір означає життя, радість, надію, любов, для ще неодружених несе надію на весілля, на те, що буде знайдена пара;
- жовтий колір – це місяць, зірки, в господарстві позначає урожай;
- блакитний пов'язаний з небом, повітрям, його магічне значення – це здоров'я;
- зелений – воскресіння, відродження природи, її багатство і щедрість, родючість, багатий урожай;
- поєднання чорного і білого кольорів говорять про повагу до померлих душ, таким чином духам, висловлюють подяку за їх допомогу і охорону від злих чар;
- поєднання декількох кольорів в узорах (четири-п'ять фарб) – це щастя в родині, мир і любов, успіх і достаток [4].

Дослідження по історії писанки, її прадавньої символіки має допомогти людям заповнити нішу, яка зв'язана з культурою та історією України. А прищеплювати любов до своєї рідної землі ми маємо ще з дитячих років. Тож задумаймося і збережімо писанку для себе й поколінь прийдешніх, може, за допомогою символів прочитають вони історію нашого роду й народу.

Література:

1. Манько В. Українська народна писанка / В. Манько. – Львів : Свічадо, 2008. – 41 с.
2. Історія декоративного мистецтва України : У 5 т. Т. 4 / [голов. ред. І-90 Г. Скрипник]; НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. – К., 2011. – 512 с.
3. Віктор Ткаченко. Етнографія – сайт про народну творчість і етнографію України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ethnography.org.ua/content/istoriya-pysanky-v-ukrayini>
4. Виникнення писанки та символізм її орнаментів. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://etnoxata.com.ua/statti/traditsiji/viniknennja-pisanki-i-simvolizm-jiji-ornamentiv/>

**ХАРАКТЕРИСТИКА КОНЦЕПТА «ЗЕМЛЯ»
В ХУДОЖЕСТВЕННОЙ КАРТИНЕ МИРА С. А. ЕСЕНИНА**

Евгений Першин
студент IV курса
филологический факультет
Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова
Научный руководитель – проф. Степанов Е. Н.

Художественные тексты, а особенно поэтические, являются продуктами творческой когнитивной деятельности человека, что объясняет выбор антропоцентрической парадигмы в изучении текстового пространства поэзии С. А. Есенина.

Язык – один из самых главных способов познания мира. В. А. Маслова пишет об

этом: «Совокупность этих знаний, запечатлённых в языковой форме, представляет собой то, что в различных концепциях называется то как «языковой промежуточный мир», то как «языковая модель мира», то как «языковая картина мира»» [3, с. 64]. В «Словаре лингвистических терминов» Т. В. Жебрило ЯКМ трактуется как «специфический для каждого языка способ отражения и представления в языке действительности» [2, с. 346].

В ходе изучения теоретического материала мы установили, что основной функциональной единицей языковой картины мира считается концепт как «сгусток национальной культуры в сознании человека» [4, с. 43]. А поскольку концепт включает в себя гнёзда понятий, то в современном языкознании принято изучать концепты посредством лексико-семантической группировки слов.

Сергей Есенин, создавая свои тексты, обращается к концептам, чтобы поделиться своим мировидением, раскрыть свою художественную концепцию бытия. Средством такого раскрытия служат эпитеты, поскольку они выражают признаки, которыми автор наделяет ту или иную художественную реалию и «эмоциональное отношение говорящего к предмету» [5, с. 58]. Словообразовательный, морфологический и дистрибутивный анализ сочетаний «эпитет + определяемое слово» позволяет представить организацию концептуального пространства художественной картины мира поэта.

Проследим это на примере образной характеристики концепта <земля>. По результатам анализа сборника стихотворений Сергея Александровича Есенина, мы в его индивидуально-авторской картине мира выделили следующие лексемы, образующие тематическую группу «земля» на основании семантической близости: *земля, холм, песок, свей, поле, степь, гора, дол, почва, недра*.

Поэт даёт им свою характеристику:

- земля: *дымящаяся, прекрасная (2), неразгаданная, златая, сырая, родная (5), милая, близкая, любимая, далекая;*
- холм: *плешивый;*
- песок: *слегшийся, неприхоженный, золотой (4), плавленный, зыбучий;*
- свей: *ветряной;*
- поле: *зыбистое, тощее, чистое (2), малиновое (2), безбрежное, пустое, безлюдное (2), посеребренное, серое, ровное;*
- гора: *зеленая, большая;*
- дол: *желтый (2), желтеющий;*
- почва: *безважная, пропахшая солью;*
- недра: *пасмурные, болотистые;*
- степь: *голубая (3), розовая.*

Есенин описывает концепт «земля», с помощью слов разных частей речи, разных их разрядов. Так, для описания цвета он использует:

- А) качественные имена прилагательные: *серая, зеленая, жёлтая, голубая, розовая;*
- Б) относительные имена прилагательные: *златая, малиновое, посеребрённое;*
- В) гораздо реже – причастия: *желтеющая.*

При описании таких физических параметров, как размер, степень влажности,

температура, характер поверхности, использует:

А) качественные (*большая, ровная, сырая*) и относительные (*безвлажная, зыбистая, безбрежная*) имена прилагательные;

Б) причастия: *плавленная, пропахшая*.

Наконец, те же части речи поэт использует для описания своего психологического восприятия:

А) качественные имена прилагательные: *прекрасная, родная, милая, любимой, чистая*;

Б) относительные имена прилагательные: *плешивая, безлюдная, пасмурная, болотистая*;

В) причастия страдательного залога: *неразгаданная, неприхоженная*;

Г) причастия действительного залога: *дымящаяся, слегшаяся*.

Одной из особенностей идиостиля С. А. Есенина является употребление в разных стихотворениях синонимичных эпитетов, например, при описании цвета (земля золотая, желтая и желтеющая, розовая и малиновая, посеребренная и серая) или своего впечатления (*родная, милая, любимая*). Реже употреблялись антонимы (земля сырья и безвлажная). Интересно еще и то, что в разных контекстах употреблялись различные стилистические варианты одного и тоже же слова (*златая и золотая*).

Еще одной особенностью есенинской идиостилистики является частотное использование словообразовательных средств при описании концепта «земля»:

А) использование префикса без- (бес-) со значением «отсутствие того признака, который назван в однокорневом прилагательном без этой приставки»: земля *безбрежная, безлюдная, безвлажная*;

Б) использование синонимичного ему префикса не-: земля *неприхоженная, неразгаданная*;

В) реже всего обнаруживается суффикс -ист- со значением «содержащий в излишней мере то, что названа производящим словом»: земля *болотистая, зыбистая*; таким образом, эта морфема в данном конкретном случае усиливает негативных оттенок, содержащийся в денотате.

С концептом «земля» у С. А. Есенина связана оппозиция «жизнь/смерть». Так, при описании лексемы «недра», а в некоторых случаях и лексем «земля», «поле» поэт рисует картины смерти многочисленных людей, а иногда говорит и о собственном угасании:

1. Я думаю: / Как прекрасна / Земля / И на ней человек. / И сколько с войной несчастных / Уродов теперь и калек! / И сколько зарыто в ямах! / И сколько зароют ещё!

2. С каждым днем я становлюсь чужим / И себе, и жизнь кому велела. / Где-то в поле чистом, у межи, / Оторвал я тень свою от тела.

3. Друг мой, друг мой, / Я очень и очень болен. / Сам не знаю, откуда взялась эта боль. / То ли ветер свистит / Над пустым и безлюдным полем, / То ль, как рощу в сентябрь, / Осыпает мозги алкоголь.

При описании остальных лексем поэт передает читателям свою жажду жизни и говорит о том, как дорога ему становится земля, как он ценит своё существование на ней:

1. И на этой на земле угрюмой / Счастлив тем, что я *дышил и жил*.
2. Все сильней, прожженные калеки, / С жизнью мы *удерживаем связь*. / Милая, мне скоро стукнет тридцать, / И земля милей мне с каждым днём.
3. Я, смотря с улыбкой на зарю, / На земле, мне *близкой и любимой*, / Эту жизнь за все благодарю.

В связи с этим возникает мотив «дома». Поэт очень часто описывает землю, как родную, близкую и любимую, поскольку она в его сознании неразрывно связана с родным краем:

1. О Ру́сь — малиновое поле / И синь, упавшая в реку, — / Люблю до радости и боли / Твою озерную тоску.
2. Там за Уралом / Дом. / Степь и вода / Кругом.
3. Где ты, где ты, отчий дом, / Гревший спину под бугром? / Синий, синий мой цветок, / Неприхоженный песок. / Где ты, где ты, отчий дом?

Отсюда и оппозиция «своё/чужое», причем каким бы красивым и заманчивым не было «чужое», родная земля, дом, поэту все равно дороже: «*Золотые пески Афганистана / И стеклянную хмару Бухары. / Ах, и я эти страны знаю — / Сам немалый прошел там путь. / Только ближе к родному краю / Мне бы хотелось теперь повернуть*».

Более того, родная земля у С. А. Есенина становится храмом — символом светлого обновления и преображения жизни и мира:

1. Земля моя златая! / Осенний светлый храм!
2. Снова родная земля / Неколебимые рати / Движет под стены Кремля. / *Новые в мире зачата*.
3. Мы впряжены в своих коней / И гужом с солончаковых плесов / Потянулись в золото степей. / Наши кони <...> / Понесли нас, буйно хорошая, / В новый край, чтоб новой жизнью жить.

Литература:

1. Есенин С. А. Полное собрание лирики в одном томе / С. А. Есенин. – М. : Эксмо, 2011. – 768 с.
2. Жебрило Т. В. Словарь лингвистических терминов / Т. В. Жебрило // Т. В. Жебрило. – Назрань : Пилигрим, 2005. – 376 с.
3. Маслова В. А. Лингвокультурология / В. А. Маслова – М. : Академия, 2001. – 208 с.
4. Степанов Ю. С. Константы: Словарь русской культуры / Ю. С. Степанов. – М. : Академический проект, 2004. – 824 с.
5. Томашевский Б. В. Теория литературы. Поэтика / Б. В. Томашевский. – М. : Аспект Пресс, 1996. – 333 с.

**ГРА ЯК ЗАСІБ ПРОПЕДЕВТИКИ
МОВЛЕННЄВИХ ПОРУШЕНЬ ДІТЕЙ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ**

Марина Петрова

студентка I курсу

педагогічний факультет

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Науковий керівник – проф. Кічук Н. В.

Набуття Україною ознак правової держави безпосередньо пов'язане із ставленням до дітей, які мають певні вади як соціального, так і фізичного характеру. Ось чому проблему пропедевтики мовленнєвих порушень у дітей відносять до соціально значущих і актуальних, на сам перед для українського дошкілля (Н. Жукова, А. Коніщенко, В. Ковшиков, Є. Мастюкова, Т. Филичева).

Науковці розглядають мовлення як практичне користування мовою у конкретній життєвій ситуації [1, с. 21]. Проблемним і нині залишається як для логопедів, і для педагогів, так і для самої дитини та її батьків як саме навчитися мови і мовленню; це набуває особливої гостроти якщо ідеться про дитину, яка характеризується певними порушеннями мовленнєвого розвитку.

Вивчення і аналіз спеціальної літератури, де розглядаються проблемні питання, зокрема, мовленнєвої патології у дітей дошкільного віку засвідчують, що зайкання є одним із найбільш типових мовленнєвих порушень.

У процесі логопедичної практики у дошкільному навчальному закладі ми спостерігали найбільш типове явище серед дітей передшкільного віку – порушення у третини з них темпо-ритмічної організації мовлення, що зумовлене, здебільшого судомними станом м'язів мовленнєвого апарату дошкільника. Ця вада за клініко-педагогічною класифікацією Р. Левіною набула назви «зайкання». За нашими спостереженнями, така вада виявляється й у порушеннях письмового мовлення дитини (повне порушення – аленія, аграфія або часткове – дислексія, дисграфія).

Сучасна наука накопичила чи мало наукової інформації стосовно природи зайкання. Наприклад, з'ясовано, що найтиповішою причиною виникнення цієї патології варто вважати психічні травми (переляк, зміна життєвих стереотипів, двомовність). На думку В. С. Кочергшої, часто зайкання виникає у зв'язку із іншими мовленнєвими порушеннями, що обумовлені типом реагування дитини на певну життєву ситуацію (роздлучення батьків). Інші науковці (зокрема, М. І. Жинкіна) стверджують, що навіть за умов нормального мовленнєвого розвитку дитина дошкільного віку не від разу оволодіває нормативною вимовою, оскільки, наприклад, дитині дуже важко навчитися і сприймати, і відтворювати звуки.

Ми вивчали і узагальнювали досвід творчих вихователів дошкільних навчальних закладів у с.м.т. Суворово й дійшли узагальнення про те, що у сільській місцевості (за відсутністю фахівця-логопеда) корекційно-педагогічну діяльність здійснює вихователь. Попри того, що вихователі-практики не мають відповідної освіти логопеда, все ж варто спрямовувати їх педагогічні зусилля хоча б на пропедевтику вияву такої вади, як зайкання дошкільника. При цьому педагогічний вплив вихователя має охоплювати усі

сфери життєдіяльності дитини; в ньому має бути задіяні й відповідні зусилля батьків.

Спостерігаючи за конструктивною в означеній площині практикою творчих вихователів дошкільного навчального закладу «Сонечко», ми переконалися у неперевершеному потенціалі гри. Як доведено науковцями, корекція вимовище вироблення правильної і чіткої вимови дефектного звука, а також уміння дитини правильно «впізнавати» і «розрізняти» його в будь-якому «положенні» в слові або словосполученні [2]. А тому саме педагогічно продумана організація ігрової діяльності є важливою передумовою успішної професійної діяльності із дитиною, яка має мовленнєві вади, як вихователя, так і логопеда-фахівця.

Визначимо, що педагогіка гри активно досліджується фахівцями дошкільної освіти взагалі (А. Богуш. О. Гладченко, Н. Дикань, Ю. Манелюк та ін.), та дослідниками проблем спеціальної освіти (В. Буменська, О. Карабанова, О. Співаковська та ін.), зокрема. Встановлено, що всі ігри варто поділяти на дві групи: з фіксованими правилами та «відкритими» правилами. Загально визнаною є й типологія ігор, а саме: динамічні, дидактичні, будівельні, сюжетно-рольові. Особливий інтерес в ракурсі порушені нами проблеми становлять саме сюжетно-рольові ігри, де діти «програвають» певні життєві ролі або види діяльності дорослих. Не менш важливим для нас був і доробок дослідників які вивчають потенціал ігор, спрямованих на розвиток мовленнєвої компетентності дітей дошкільного віку [3]. Ідеється про «ігровий феєрверк» (ігри на формування граматичної, лексичної, монологічної компетенції), проведення яких цілком доступне й турботливим батькам. Натомість дуже важливо, як засвідчує практика, враховувати наступне: ігри можуть тривати 5-10 хвилин; вони мають проводитися в неспішному темпі, важливо у процесі гри розвивати у дитини навички контролю за чужою та власною мовою, бажаною є і рухова активність дошкільнят у процесі гри.

У процесі практики на базі дошкільного навчального закладу «Сонечко» нами апробовано, зокрема, такі ігри: «Що сказав ведмедик?», «Плесни в долоні», «Знайди зайве слово», «Ходить гарбуз по городу», «Будь уважним» та ін. Ми переконалися на скільки важливо спрямовувати процес вироблення у дітей вміння розрізняти на слух певні звуки («Я буду показувати тобі картинку і називати, що на ній зображене, а ти, якщо почуеш звук [ш] – піднімеш червону картку, якщо почуєш звук [з] – синю картку, а на звук [ч] – картку жовтого кольору. Зрозуміло? Тоді давай пограємо!»). Дитині пропонуються певні предметні картинки – газета, гарбуз, човен, гребінець тощо).

Отже, гра є могутнім засобом пропедевтики мовленнєвих порушень дітей дошкільного віку.

Література:

1. Марченко І. С. Спеціальна методика розвитку мовлення (логопедична робота з корекції порушень мовлення у дошкільників): Навч. пос. – К : Слово, 2015. – 312 с.
2. Літовченко О. В. Профілактика і корекція затяжних форм заїкання у дітей: навч. лит. пос. – Одеса : Лерадрук, 2016. – 219 с.
3. Логвинчук С. Л. Дидактичні ігри, вправи, творчі завдання: розвиток мовленнєвої компетентності дошкільників. – Харків : Основа, 2013. – 191 с.

«ЛЯЛЬКОВИЙ СВІТ» В НОВЕЛІ Е. Т. А. ГОФМАНА «ПІЩАНА ЛЮДИНА»

Наталія Потапенко
студентка III курсу
факультет іноземних мов
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
Науковий керівник – Савоськіна Т. О.

Творчість Гофмана, яка відобразила усю глибину протиріч і тенденцій розвитку післяреволюційної епохи, вписала в історію розвитку німецької літератури особливу і неповторну главу.

Творчість Гофмана в літературознавчій науці вивчена досить багатоаспектно. Серед провідних дослідників літературної діяльності Гофмана слід виділити О. Г. Аствацатурова «Демония бессознательного в новелле Э. Т. А. Гофмана «Песочный человек»», Д. Л. Чавчанідзе «Романтический мир Эрнеста Теодора Амадея Гофмана», Н. Я. Берковського «Романтизм в Германии», С. Є. Шлапоберську «Сказка и жизнь у Э. Т. А. Гофмана», М. Бента «Немецкая историческая новелла: генезис, эволюция, типология», М. О. Кулічіхіну «Тело-автомат в новелле Э. Т. А. Гофмана «Песочный человек»», які стали основою для подальшої розробки теми ляльки-маріонетки в творчості Гофмана.

Актуальність дослідження полягає в тому, що образ ляльки-автомата не був об'єктом самостійного вивчення. Не всі твори Гофмана проаналізовані з цієї точки зору, зокрема новела «Піщана людина», яка і є предметом нашого дослідження. Також актуальність даного дослідження визначається підвищеним науковим інтересом до образу людини-автомата в літературі особливо зараз, в епоху штучного інтелекту і клонування.

Мета роботи: проаналізувати образи ляльок та механізмів у творі Е. Т. А. Гофмана «Піщана людина».

Новела «Піщана людина» була написана Гофманом у листопаді 1815 року, і лише в 1817 році увійшла у збірку «Нічні оповідання». Назва твору пов'язана з фольклорним західноєвропейським образом Піщаної людини: у трактуванні матері Натаанаэля – це красива метафора, якою вона пояснює процес «запорашивання глаз» перед сном; у розумінні старої нянечки – це реально зла істота, яка кидає неслухняним дітям пісок в очі. В новелі Гофмана «Піщана людина» малюється страхітливий образ Піщаної людини: «злой человек, который приходит к детям, когда они не хотят ложиться спать, и бросает им в глаза целые пригоршни песка, так что глаза заливаются кровью и вываливаются, а он складывает их в мешок и уносит на луну, чтобы кормить своих детей; а те сидят там в гнезде, и у них такие острые клювы, как у сов, чтобы клевать ими глаза непослушных детей» [2].

Герой новели Натаанаель закохується в механічну ляльку Олімпію. Він сліпий до того, що помічають його товариши: «Ее можно было почесть красавицей, когда бы ее взор не был так безжизнен. В ее игре, в ее пении приметен неприятно правильный, бездушный тиктак поющею машины. Нам сделалось не по себе от присутствия этой

Олимпии, и мы, право, не хотели иметь с нею дела, нам все казалось, будто она только поступает, как живое существо» [2, с. 32-36]. Образ Олімпії будується на романтичному контрасті зовнішньої досконалості тіла і страшної безжиттєвості. Контраст між красою і недоліком духовності в коханої вже ставав предметом зображення в романтичній літературі. У Ахіма фон Арніма у «Ізабеллі Єгипетській» діє голем – «искусственный человек, сделанная женщина, механическая Ева, всякому послушная и всякому доступная, абстракция пола» [1, с. 309]. Гофман зводить протиставлення живої людини і людиноподібного автомата на новий щabelь: якщо у Ахіма фон Арніма жива дівчина привабливіше і незрівнянно духовніше свого тілесного двійника, то у Гофмана Клара (жива дівчина) не може перемогти Олімпію, бо механічна лялька привабливіше живої людини. У той час як людське тіло в сучасному суспільстві все більше підпорядковується законам механіки, автомати набувають все більше «людських» якостей і умінь, поступово зникають межі між людиною і машиною.

Людиноподібна машина стає товаром масового виробництва, держава – фабрикою автоматів, в якій не залишилося місця для духовного. Не дивно, що автомат вільно відчуває себе в соціумі – він є його породженням. Ф. П. Федоров в своїй праці «Художественный мир немецкого романтизма: Структура и семантика» вірно зауважує: «Олимпия – это не только издевательство над обществом, но и лакмусовая бумажка общества; она проявляет его механистический характер; она не распознается, потому что оказывается среди таких же, как она, автоматов; диалог Олимпии с обществом – диалог однотипных существ, диалог механизмов» [4, с. 240].

Характерно, що автомат найчастіше втілюється саме як жіноче тіло. Романтиків глибоко хвилювало питання про роль жінки в соціумі. Життя жінки, точніше, вишколеного виховання і суспільством жіночого тіла, гранично схематизується і mechanізується, позбавляється самостійності і індивідуальності. Призначення жінки (кохання, сім'я, виховання дітей) замінюється її більш дрібними і тому легше відтворюваними функціями. Розчарування пізніх романтиків в єдиній романтичній «справжній» любові, призводить до того, що романтики відвертаються від живих – недосконалих – жінок і вибирають автомати. Любов до автоматів має під собою глибоку психологічну основу. Підвищена увага до власного внутрішнього світу грас злий жарт з романтиками – Натанаэль не помічає, що «прекрасна душа Олімпії» – лише проекція його почуттів і бажань. Як пише німецький дослідник Детліф Кремер «блуждающий мужской взгляд подыскивает себе мертвый предмет как плоскость проекции самого себя. Немой автомат лишь воспринимает слова и рефлексы мужчины и к тому же лживо уверяет его, что тот наконец-то нашел свое отчужденное женское Alter ego» [6].

Очі, оптичні прилади, зір і перспектива – найважливіші елементи мотивної структури новели, і в цьому ряду стоїть настільки важливий для романтизму мотив дзеркала, в якому герой має можливість глянути на себе як би з точки зору іншого. Олімпія – ніщо, але саме її порожнеча, відсутність власної особистості дозволяє їй бути відображенням Натанаеля, вона – його бажаний і недоступний двійник, жіноче его. Викриття Олімпії, її «загибель» – це і викриття Натанаеля, усвідомлення механістичної природи тіла взагалі, що призводить до трагічного фіналу. Натанаэль залишається зі

страшною підозрою або прозрінням, яке отруює розум і душу: а що, якщо живі люди теж автомати? Тому кохана Клара здається Натанаэлю «проклятым, бездушным автоматом», «куколкой» [3, с. 28]. Він гине, а Коппола продовжує мандрувати по світу, нав'язуючи людям свої окуляри, а з ними – новий механістичний погляд на тіло і на суспільство. Згубна не машина сама по собі, але її одухотворення, олюднення, підміна людини і уявна перевага. Страшне усвідомлення, що людське тіло – це автомат, організована матерія, яка чітко виконує свої функції, так що зникають критерії відмінності між людиною і машиною.

Гюнтер Грімм відзначає: «В то время как механики и публика не уставали восхищаться (автоматами), литература оказалась прозорливее. Она вскрывает тайные страхи, которые охватывают человека в присутствии людей-машин, она указывает на опасности, грозящие его душевному состоянию. В первую очередь речь идет о проблеме идентичности. Если автоматы похожи на людей до такой степени, что их можно перепутать, как может человек распознать своего визави, как он может быть уверен в самом себе? Э. Т. А. Гофман изобразил психическое смятение, которое автомат может вызвать в человеке, во многих новеллах, (но) убедительнее всего в "Песочном человеке"» [5].

Таким чином, тема ляльки і автомата стала однією з головних у творчості Гофмана. Вона допомогла письменнику розкрити «принцип механічності», що проникає не тільки в «зовнішнє життя» людини, але і в її внутрішній світ. Сучасне звучання новели полягає в тому, що дійсність почала набувати змісту складного грандіозного механізму, позбавленого духовного начала, який зводить людину до рівня механічних сил і функцій. Життя схоже на натовп автоматів і на театральну виставу. Театр маріонеток — це і є з'єднання двох гофманівських стихій, механізації і театральності.

Література:

1. Берковский Н. Я. Романтизм в Германии. – Ленинград : Худож. лит., 1973. – 568 с.
2. Гофман Э. Т. А. Песочный человек // Сказки немецких писателей. Ленинград : Худож.лит., 1989. – 544 с.
3. Куличихина М. А. Тело-автомат в новелле Э. Т. А. Гофмана «Песочный человек». Филологические этюды. – Саратов: Изд-во Сарат. ун-та, 2008. – Вып. 11. – С. 26-29.
4. Федоров Ф. П. Художественный мир немецкого романтизма: структура и семантика / Ф. П. Федоров. – М. : МИК, 2004. –368 с.
5. Grimm Ginter. «Elektronische Hirne». Zur literarischen Genese des Androiden (17.01.2005) / Ginter Grimm. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.goethezeitportal.de/>
6. Kremer Detlef. E.T.A. Hoffmann. Erzählungen und Romane. Berlin, 1999.

НЕСТАНДАРТИ ФОРМИ ВИХОВНОЇ РОБОТИ ЯК ВИЯВ РІВНЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ ПЕДАГОГА-ОРГАНІЗАТОРА

Тетяна Пунга
студентка IV курсу
відділення «початкова освіта»
Вищого навчального комунального закладу
«Білгород-Дністровське педагогічне училище»
Науковий керівник – Звягіна Л. М.

Оновлення суспільства, а тим більше його радикальна зміна, – суперечливий, складний і тривалий процес, пов'язаний із пошуком нових шляхів, засобів здійснення перетворень в усіх сферах життєдіяльності людей. Усе це зумовлює необхідність творчої участі в цьому процесі всіх членів суспільства, тому що недостатня творча активність, відсутність ефективних стимулів її розвитку та реалізації - основні фактори, які заважають втіленню нових ідей, задумів, нових цільових настанов та орієнтацій [4, с. 17].

Проблема становлення творчої особистості вчителя в тій чи іншій мірі висвітлюється в наукових дослідженнях філософій, психологів і педагогів.

Велику увагу розробці даної проблеми приділяли В. І. Андрєєв, Н. А. Бердяєв, В. А. Бухвалов, І. Г. Геращенко, В. І. Загвязинський, В. А. Кан-Калік, І. Кант, А. К. Маркова, Н. Д. Нікандро, Я. А. Пономарьов, С. А. Рубінштейн, Л. І. Рувинський, С. О. Сисоєва, Н. В. Кичук та ін. У працях цих науковців з'ясовано сутність основних категорій проблеми, визначено специфіку педагогічної творчості та шляхи її реалізації у педагогічному процесі.

«...Сутність педагогічної творчості... ми визначаємо як цілісний процес професійної реалізації та самореалізації педагога в освітньому просторі. Особливістю педагогічної творчості є те, що педагог реалізує свої особистісні і професійні творчі потенції засобом творення особистості дитини, а розвиток його творчого потенціалу зумовлений розвитком творчого потенціалу вихованця» [1, с. 57].

Премет дослідження: педагогічна творчість педагога-організатора.

Об'єкт дослідження: психолого-педагогічні умови формування творчої особистості педагога-організатора.

Мета: виявити ефективність використання інтерактивних форм виховної роботи в розвитку творчих здібностей молодших школярів.

Завдання:

1. Розкрити значення педагогічної творчості в роботі педагога-організатора.
2. Дати аналіз понять «творчість» і «творча особистість».
3. Проаналізувати ефективність використання інтерактивних форм виховної роботи в розвитку творчих здібностей молодших школярів

Безперечно, педагог-організатор – творча людина, яка до кожного навчально-виховного заходу має ставитися дуже відповідально, знаючи, що не буває двох однакових вихованців, що кожний вихованець – це особистість; він повинен враховувати ці обставини, внести особисте «Я» до цього заходу і здійснити його

Пріоритетні напрями європейського наукового простору.
Збірник студентських наукових праць. – Вип. 7

оригінально, нестандартно, змістовно й цікаво.

На сучасному етапі в школі створюються сприятливі умови для розвитку педагогічної творчості вчителів і підвищення на цій основі результативності навчально-виховного процесу.

Про результативність педагогічної творчості педагога-організатора в навчально-виховному процесі свідчать реальні перетворення в особистості учня чи поведінці учнівського колективу на основі перетворення педагогічної діяльності самого педагога. Аналізуючи взаємозалежність творчої діяльності педагога-організатора й учнів, результати їхньої спільної діяльності, можна зробити висновок щодо динаміки розвитку творчої індивідуальності організатора [2, с. 132].

Дослідження використання нестандартних форм виховної роботи як засобу розвитку творчої активності учнів та підвищення рівня творчості педагога-організатора відбувалося на базі Старосільської ЗОШ I-III ступенів Саратського району.

Позакласна виховна діяльність у Старосільській ЗОШ I-III ст. Одеської області спрямована на виховання гармонійної особистості та заснована на законах творчості, які передбачають залучення дітей до реальної співтворчості, інтелектуального діалогу, гармонізації спілкування, успіху, можливості почуватися вільно.

Дослідженням було охоплено 37 учнів молодшого шкільного віку (3-А та 3-Б класи).

Методи дослідження. Для одержання повноцінних і достовірних результатів використалися методи: тестування, спостереження, кількісний й якісний аналіз отриманих даних.

Процедура емпіричного дослідження проходила в три етапи.

На констатуючому етапі за допомогою тестування було визначено інтереси третьокласників та рівень їх творчих здібностей.

З метою виявлення рівня творчих здібностей дітей нами було розроблено певні рівневі показники.

Високий рівень творчості. Учні проявляють ініціативність і самостійність прийнятих рішень, у них вироблена звичка до вільного самовираження.

Середній рівень творчості. Характерний для тих учнів, які досить усвідомлено сприймають завдання, працюють переважно самостійно, але пропонують недостатньо оригінальні шляхи вирішення.

Низький рівень творчості. Учні, що знаходяться на цьому рівні володіють вміннями засвоювати знання, опановують певну діяльність. Дитячі відповіді шаблонні, немає індивідуальності, оригінальності, самостійності.

За результатами тестування на визначення інтересів учнів були зроблені наступні висновки, що вказано в таб. 1

Таблиця 1.

клас	Рівні розвитку творчості		
	Низький	Середній	Високий
3-А	11	10	1
3-Б	9	14	2

У 3-А класі низький рівень творчості виявлено у 11 учнів, а у 3-Б – 9 учнів. З середнім рівнем творчості у 3-А класі виявлено 10 учнів, а у 3-Б – 14 учнів. З високим

Пріоритетні напрями європейського наукового простору.
Збірник студентських наукових праць. – Вип. 7

рівнем творчості у 3-А класі виявлено одного учня, а у 3-Б класі – двох учнів.

На формуючому етапі з учнями 3-Б класу були проведенні такі форми виховної роботи, що включали завдання на розвиток творчих здібностей молодших школярів:

- Вікторина «В гостях у геройів казок та мультфільмів»;
- Гра-подорож «Подорож країною здоров'я»;
- «Подорож країною Україною» – для 3-го класу;
- конкурсна програма «МузОбоз – Пісня світу» – для 3-5 класів.

Мета даного етапу полягала у тому, щоб максимально підвищити інтерес дітей до пізнання нового, розвинути креативний потенціал та виховувати любов до прекрасного, естетичний смак.

На третьому етапі – *контрольному* – було проведено повторне тестування для визначення результатів проведення нестандартних форм виховної роботи.

За результатами тестування на виявлення творчих здібностей молодших школярів були виявлені такі результати, які відображені в табл. 2

Таблиця 2.

клас	Рівні розвитку творчості		
	Низький	Середній	Високий
3-А	10	11	1
3-Б	4	18	3

З порівняльної таблиці 3 видно кількісне та якісне зростання дітей з середнім та високим рівнями творчості за рахунок переходу з низького рівня творчого розвитку до середнього і з середнього до високого.

Таблиця 3.

Вид експерименту	Низький рівень		Середній рівень		Високий рівень	
	К-ть	%	К-ть	%	К-ть	%
Констатуючий	9	56	14	36	2	8
Контрольний	4	12	18	72	3	16

Виходячи з дослідження, ми можемо стверджувати, що за домогою залучення дітей молодшого шкільного віку до участі в виховних заходах нестандартного інтерактивного характеру, можна не тільки підвищити інтерес дітей до пізнання нового, а й розширити креативний потенціал школяра, його творчу активність і творчі здібності, що позитивно відображається на розвитку особистості сучасного підростаючого покоління.

Також слід відмітити, що використання інтерактивних методів у виховній роботі веде не тільки до розвитку творчості та активності учнів, а й до фахового зростання самого педагога-організатора.

Література:

1. Бухвалов В. А. Развитие учащихся в процессе творчества и сотрудничества / В. А. Бухвалов. – М. : Центр «Педагогический поиск», 2000. – 144 с.
2. Загвязинский В. И. Педагогическое творчество учителя / В. И. Загвязинский. –

М. : Вища школа, 1987. – 159 с.

3. Кан-Калик В. А. Педагогическое творчество учителя / В. А. Кан-Калик, Н. Д. Никандров. – М. : Выща школа, 1987. – 159 с.

4. Сидоренко Т. Творчість у діяльності вчителя / Т. Сидоренко // Рідна школа. – 2001. – №5. – С. 55-57.

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ СТРЕС ЯК ФАКТОР ВПЛИВУ НА ЕМОЦІЙНИЙ СТАН СТУДЕНТІВ

Руслан Рошкан

студент III курсу

факультет української філології та соціальних наук

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Науковий керівник – викладач Прокоф'єва Л. О.

Екзаменаційний стрес відноситься до числа найбільш актуальних проблем студентства, будучи причиною виникнення психоемоційної напруги, маючи істотний вплив на всі системи організму. Значущість дослідження факторів подолання екзаменаційного стресу обумовлена тим, що на основі цих знань можна не тільки прогнозувати виникнення даного стану, але і здійснювати заходи психопрофілактики екзаменаційного стресу, що охоплює більшість студентів. Під екзаменаційним стресом в роботі розуміється – ситуативний особистісно-значущий стан, при якому студент сприймає ситуацію іспиту як загрозливу для власної особистості, що включає в себе послідовну зміну стадій розвитку, а також фізіологічні, емоційні, інтелектуальні і поведінкові реакції.

В даний час в науці досить детально вивчені психофізіологічні фактори екзаменаційного стресу: роль вегетативної нервової системи в розвитку психоемоційного стресу (на моделі його екзаменаційного варіанти) [1]; гормонально-вегетативні зміни у студентів з різним соматотипом при екзаменаційному стресі [2]; функціональний стан серцево-судинної системи, зміни вегетативної реактивності та психоемоційного напруження у студентів заочної та очної форми навчання гуманітарного вузу в сесійні періоди [3]; нейрогуморальні фактори, що опосередковують вплив емоційного стресу на секреторну функцію шлунка і підшлункової залози [4].

Виявлено цілий спектр чинників виникнення навчального стресу студентів вузу: велике навчальне навантаження, життя вдалини від батьків, невміння правильно організувати свій режим дня, нерегулярне харчування, небажання вчитися, розчарування в професії, суворі викладачі та ін. Важливими є фактори особистого характеру: хвороба члена сім'ї, конфлікти з одногрупниками і близькими людьми, матеріальні труднощі, проблеми в особистому житті, страх перед майбутнім [4]. Спираючись на стадії, описані в концепції розвитку стресу Р. Сельє, Ю. В. Щербатих виділив три «klassичні» стадії, які відображають процес психологічної напруги, пов'язаної зі складанням іспитів.

Перша стадія (стадія мобілізації або тривоги) пов'язана із ситуацією невизначеності, в якій знаходиться студент перед початком екзамену. Психологічна напруга в цей період супроводжується надмірною мобілізацією всіх ресурсів організму, збільшенням частоти серцевих скорочень, загальною перебудовою метаболізму. На другій стадії (адаптації), яка наступає після отримання білету і початку підготовки до відповіді, організму вдається за рахунок попередньої мобілізації успішно справлятися з шкідливими впливами. Такий рівень його функціонування є енергетично надлишковим і супроводжується інтенсивною тратою життєвих ресурсів. Якщо організму протягом деякого часу не вдається пристосуватися до екстремального фактору, а ресурси виснажилися (наприклад, квиток попався дуже важкий), то настає третя стадія – виснаження. Ці три фази розвитку стресу можна простежити і на більшому часовому відрізку – протягом всієї сесії, де фаза тривоги розвивається протягом залікового тижня, що передує іспитів, друга фаза зазвичай настає між другим і третім іспитом, а фаза виснаження може розвинутися до кінця сесії [4].

Вивчення особливостей екзаменаційного стресу студентів проводилися нами на базі Ізмаїльського державного гуманітарного університету, серед студентів 3 курсу, спеціальності «Загальна психологія», факультету Української філології та соціальних наук. В дослідженні взяли участь 24 студенти. За допомогою тесту «Навчальний стрес», автором якого є Ю. В. Щербатих, нами були отримані дані, що дозволяють виявити динаміку навчального стресу випробуваних за останні три місяці навчання; визначити виразність різних його проявів; виявити прийоми, найчастіше використовувані для зняття стресу; провести оцінку екзаменаційного стресу, а також виділити його ознаки у випробуваних.

Розглянемо результати оцінки студентами рівня свого постійного стресу за останні три місяці (табл. 1).

Таблиця 1
Показники рівня стресу (за методикою Ю. В. Щербатих)

Рівень стресу \	Значно зменшився	Незначно зменшився	Не змінився	Незначно збільшився	Значно збільшився
1	5%	10,2%	13,6%	37,3%	33,9%

Як бачимо з табл.1, постійний стрес за останні три місяці значно зменшився у 5,1%. Незначне зниження рівня стресу відчули 10,2% респондентів. 13,6% студентів групи відмічають, що рівень стресу не змінився. Деякі респонденти (37,3 %) вважають, що рівень їх постійного стресу дещо зрос. Проте слід відмітити, що значне збільшення рівня свого стресу останнім часом відзначають 33,9% студентів.

Таким чином, більша частина студентів (71,2%) відзначають незначне і значне нарощання інтенсивності свого постійного стресу.

Наступним етапом нашого дослідження було те, що студенти проводили оцінку ступеня виразності у себе низки негативних проявів навчального стресу за 10-балльною шкалою (табл. 2).

Таблиця 2
Показники інтенсивності проявів навчального стресу (сер. бал)

Пріоритетні напрями європейського наукового простору.
Збірник студентських наукових праць. – Вип. 7

Прояв навчального стресу											0	1	2	3	4	5	6
К-сть балів	,7	,3	,4	,5	,2	,2	,0	,1	,4	,9	,6	,7	,5	,1	,2	,8	

За аналізом результатів дослідження, нами було відібрано 16 найпоширеніших негативних проявів навчального стресу: 1) відчуття безпорадності, неможливості впоратися з проблемами; 2) неможливість позбутися сторонніх думок; 3) підвищене відволікання, погана концентрація уваги; 4) дратівливість, образливість; 5) поганий настрій, депресія; 6) страх, тривога; 7) втрата впевненості, зниження самооцінки; 8) поспіх, відчуття постійної нестачі часу; 9) поганий сон; 10) порушення соціальних контактів, проблеми в спілкуванні; 11) прискорене серцебиття, болі в серці; 12) утруднене дихання; 13) проблеми з шлунково-кишковим трактом; 14) напруга або тремтіння м'язів; 15) головні болі; 16) низька працездатність, підвищена стомлюваність.

Отриманні дані дають можливість зробити такі висновки: характерними проявами стресу є поганий настрій і депресія – 8,2 балів, відчуття постійної нестачі часу і поспіх – 8,1 балів. У меншій мірі, переживаючи стресовий стан, вони відчувають фізіологічні симптоми: утруднення дихання і напруження або тремтіння м'язів – 2,7 б. і 2,1 б. відповідно. Інші ознаки навчального стресу оцінені даними випробуваними як такі, що мають помірну ступінь виразності – від 4,2 до 6,4 б.

Охарактеризуємо прийоми, до яких звичайно звертаються студенти щодо зняття стресової напруги (табл. 3).

При обробці результатів нами було виявлено, що для студентів типовими прийомами, застосовуваними для оптимізації психологічного стану, є наступні: сон, спілкування з друзями і коханими людьми, смачна їжа. Їх використовують 67,8%, 76,3% і 54,2% респондентів відповідно.

Також значне число випробуваних даної групи вдається до перегляду телепередач, перервам у навчанні, підтримки або порад батьків, інтимних стосунків, прогулянкам на свіжому повітрі як засобів оптимізації рівня стресу. Цілий ряд студентів з цією метою вживають алкоголь (10,2%) і курять (17,0%).

Таблиця 3

Прийоми, що застосовуються студентами для зняття стресу (%)

Прийоми	Алкоголь	Сигарети	Перегляд телевізору	Смачна їжа	Перерив в роботі чи навчанні	Сон	Спілкування з друзями чи коханою людиною	Підтримка чи порада батьків	Секс	Прогулянки на свіжому повітрі	Хобі	Фізична активність	
К-ть респондентів	0,2	7,0	7,3	4,2	44,1	7,8	76,3	8,8	2,3,7	7,1	1,7,1	7,0	8,6

В цілому студенти групи дещо більшою мірою в якості прийомів нейтралізації стресу практикують деструктивні (куріння, вживання алкогольних напоїв, перегляд телевізійних передач, «зайдання» проблем). В той же час спілкування з друзями та коханими, інтимні стосунки, перерви в роботі вони використовують частіше.

Також нами був вивчений рівень передекзаменаційного стресу студентів. Те, наскільки сильно студенти хвилюються перед іспитами, було оцінено за ними 10балльної шкалою (табл. 5).

Таблиця 4

Показники рівня передекзаменаційного стресу (%)

Рівень екзаменаційного стресу (бали)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2	0	0	3,4	0	6,8	1,7	10,2	20,3	18,6	37,3

Значна частина студентів групи (37,3%) вважає, що пережитий ними передекзаменаційний стрес є максимальним (10 балів). Багато респондентів (38,9 %) вважають, що стрес такого роду вони переживають сильно (8-9 балів). Особливо слід відзначити, що низький рівень передекзаменаційного стресу (оцінюється в 1, 2, 4 бали) не виявив у себе жоден студент.

В цілому оцінки передекзаменаційного стресу у респондентів зміщуються в бік високих значень.

Таким чином, навчальний стрес студентів вищих навчальних закладів володіє специфічними особливостями. Слід зазначити, що навчальний стрес не завжди носить шкідливий характер, набуваючи властивості «дистресу». У певних ситуаціях психологічне напруження може мати стимулююче значення, допомагаючи студенту

Пріоритетні напрями європейського наукового простору.
Збірник студентських наукових праць. – Вип. 7

мобілізувати свої знання і особистісні резерви для вирішення поставлених перед ним навчальних завдань (наприклад, на заліку, іспиті). Тому йдеться про оптимізацію (корекцію) рівня навчального стресу, тобто зниження його у надтривожних студентів з надмірно лабільною психікою і, можливо, деяке підвищення його в інертних, маломотивованих студентів.

Корекція рівня навчального і в тому числі екзаменаційного стресу може досягатися різними засобами (методами психічної саморегуляції, оптимізацією режиму праці та відпочинку, за допомогою системи біологічного зворотного зв'язку і т. д.). У цьому випадку постає проблема прогнозу стресових реакцій того чи іншого студента, наприклад, на процедуру іспиту.

Отримані в дослідженні дані можна використовувати для розробки стратегій і методів роботи з оптимізації навчальної діяльності студентів факультету педагогіки та психології, а також надання адресної психологічної допомоги у профілактиці і купіруванні навчальних і в тому числі екзаменаційних стресів, пом'якшення і подолання їх негативного впливу на студентів, які навчаються на різних курсах.

Література:

1. Здоровье студентов / Под ред. Н. А. Агаджаняна. – М. : Изд-во РУДН, 1997. – 199 с.
2. Плотников В. В. Оценка психовегетативных показателей у студентов в условиях экзаменационного стресса / В. В. Плотников // Гигиена труда. – 1983. – № 5. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.no-stress.ru/stress/stress_science/articles.html
3. Фаустов А.С., Щербатых Ю.В. Обучение и здоровье / А. С. Фаустов, Ю. В. Щербатых. – Воронеж, 2000. – 325 с.
4. Щербатых Ю. В. Экзаменационный стресс / Ю. В. Щербатых. – Воронеж, 2000. – 115 с.
5. Щербатых Ю. В. Психология стресса и методы коррекции / Ю. В. Щербатых. – М., 2004. – 243 с.

ДЕЯКІ СКЛАДНОСТІ ПЕРЕЛАДУ КІНОСЦЕНАРІЙВ

Наталія Русєва
магістрантка
кафедри англійської мови та перекладу
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
Науковий керівник – доц. Четверікова О. Р.

В сучасну еру глобалізації кіно стало невід'ємною частиною нашого повсякденного життя, що здатна чинити певний вплив на свою аудиторію.

Разом із розвитком кіноіндустрії з'являється питання адекватності відтворення кінотекстів для іншомовної та іншокультурної аудиторії. Тож не дивним є той факт, що потреба в перекладі постійно зростає.

Найхарактерніша риса кіно – особлива мова. Загалом, мова фільму – спосіб спілкування режисера з його аудиторією. На противагу звичайному тексту, кінофільм сприймається не тільки візуально, а й на слух. Тому для перекладача необхідне вміння синхронізувати текст перекладу із зображенням на екрані.

Переклад фільму – процес складніший в порівнянні з традиційним перекладом письмового тексту. Взагалі, перекладацький процес виглядає наступним чином: Автор – Оригінал – Перекладач – Текст перекладу – Реципієнт.

Такі зарубіжні дослідники як Г.-М. Люйкен, А. Себан, О. Горі, К. Вітмен-Лінсен розглядають проблему укладання реплік у дубляжі з погляду перекладознавства. В їх працях розглядається такий термін, як кінодискурс. Зарецька дає наступне визначення цьому поняттю: «суцільний, пов’язаний текст, який є вербалним компонентом фільму в поєданні з невербалними компонентами – аудіовізуальним рядом та іншими важливими для ідейної завершеності фільму, екстралінгвальними факторами» [3, с. 22].

Кінодискурс має свої специфічні ознаки, що є визначальними для вибору тактик та прийомів перекладу.

В українському перекладі кінодискурсу існують деякі складнощі. Так, наприклад, складним є переклад аллюзії в англомовних комедійних фільмах. Вважається, що одне з найскладніших завдань постає перед перекладачем коли аллюзія оригіналу базується на незнайомих цільовому рецептору посиланнях на інші тексти, а в реалізації гумористичного ефекту беруть участь додаткові засоби – ситуативні, ситуативно-мовні та мовні (лінгвістичні) [2, с. 217].

Одним з найпоширеніших видів аудіовізуального перекладу є закадровий переклад.

До екстралінгвальних характеристик закадрового перекладу відносяться:

- окрім дублюючого, чутно оригінальний голос;
- експресивне акторське відтворення перекладу не настільки важливе, як у разі дубляжу, адже всі емоції чути на оригінальній звуковій доріжці; зазвичай, але не завжди, закадровий діалог починається за одну – дві секунди після оригінального й закінчується на декілька секунд раніше;
- текст перекладу синхронізується з діалогами оригіналу та зображенням [6, с. 86].

На сьогоднішній день закадровий переклад не є синхронним, тому робота перекладача головним чином полягає в перекладі тексту кіносценарю. Стилістично цей вид перекладу наближений до художнього перекладу, а за своїм типом є письмовим. Тому від перекладача вимагається найвищий рівень адекватності, так як він може користуватися усіма перевагами письмового перекладу: може перечитувати оригінал, порівнювати його з відеорядом, використовувати довідкові матеріали, консультуватися зі спеціалістами, редакувати свій переклад [4, с. 211].

Доволі специфічні вимоги висуваються і до перекладача відеопродукції: репліки перекладу і оригіналу повинні співпадати за довжиною, так як вони пов’язані з артикуляцією персонажа на екрані; передавати реалії поширеними еквівалентами або замінювати їх на більш зрозумілі аналоги культури цільової мови (оскільки в цьому виді перекладу відсутня можливість подавати коментарі); передавати жарти з урахуванням особливостей менталітету країни мови перекладу; знаходити еквіваленти

вигукам і звуконаслідуванню, максимально близькі зазвучанням до оригінальних, які буде чути за кадром [6, с. 85].

Окремою проблемою при перекладі фільмів є озвучення пісень. Так як в художньому кінофільмі значення мовних одиниць часто накладається на значення образів і звукового супроводу, останні несеут в собі чимало зашифрованих повідомлень від автора, що в свою чергу додають певної емоційної напруги всьому твору або його окремому епізоду. Тож, музичний супровід фільму існує для того, щоб створювати настрій, виконувати функцію емоційного впливу. Також пісні містять істотне смислове навантаження і виконують характеризуючу функцію.

Перекладач повинен проаналізувати їй оцінити значущість кожної пісні в загальному змісті фільму і обрати для себе одну із перекладацьких тактик:

- залишити її без перекладу, як фон. Як правило найчастіше вважають, що звукова доріжка не підлягає перекладу;
- “накласти” її на музику, зберігаючи ритмічний малюнок (це, в першу чергу, стосується пісень, що виконують персонажі фільму). Пісні в мультфільмах, наприклад, або перекладають повністю, або замінюють на більш звичні для мови перекладу;
- обмежитися коротким переказом її основного змісту;
- подати переклад пісні у субтитрах [6, с. 87].

Існують випадки, коли перекладач вважає необхідним перекласти загальний зміст пісні, або її перші рядки, щоб загострити увагу глядача на певному смисловому нюансі.

Часом частина певного пісенного рядка виносиється в назив фільму, це в свою чергу може створювати труднощі для перекладача, так як це не завжди може бути знайомою для нього реалією. Особливо складними для перекладу є такі назви фільмів, де частина рядка не має жодного відношення до звукової доріжки фільму і, крім того, може бути частиною давно забутої пісні.

Усі вищезазначені вимоги значно ускладнюють роботу, тому в остаточному варіанті перекладу все ж таки зустрічаються помилки, не зважаючи на комфортні умови роботи перекладача.

Література:

1. Бузаджи Д. М. Структуры и связи. Еще раз о роли синтаксиса в переводе / Д. М. Бузаджи // Мосты. Журнал переводчиков. – М., 2008. – № 2 (18). – С. 21-31.
2. Наговицина И. А. Аллюзия как средство создания комического эффекта в англоязычных комедийных фильмах (вопросы перевода) / И. А. Наговицина. – С. 216–222.
3. Скоромыслова Н. В. Теоретический аспект перевода художественных фильмов / Н. В. Скоромыслова // Вестник Моск. госуд. облас. ун-та. Серия: Лингвистика, 2010. – С. 153-156.
4. Матасов Р. А. Перевод кино/ видео материалов : лингвокультурологические и дидактические аспекты : дис. на соискание учен. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.20 / Р. А. Матасов. – Московский гос. ун-т им. М. В. Ломоносова. – М., 2009. – 211 с.

5. Практикум перекладу. Англійська – українська : підручник / Н. В. Бідаюк, Р. В. Боднар, Ю. В. Якимчук та ін. – К. : Знання, 2011. – С. 317-372.

6. Кулікова А. Особливості, переваги та недоліки закадрового перекладу аудіовізуальної продукції / А. Кулікова // Сучасні проблеми та перспективи дослідження романських та германських мов і літератур : матеріали IX Міжвузівської конференції молодих учених. – Донецьк, 2011. – С. 85-87.

СПОРЯДЖЕННЯ І ОЗБРОЄННЯ АВСТРО-УГОРСЬКОЇ ПІХОТИ НА ПІВДЕННО-ЗАХІДНОМУ ФРОНТІ У 1915 Р.

Микола Семенов
студент III курсу
факультет української філології і соціальних наук
Науковий керівник – к. і. н. Татаринов І. Є.

Актуальність даної теми заключається у декількох аспектах. По-перше, ця тема майже не представлена у вітчизняній історіографії. Українські історики торкалися теми австро-угорських збройних сил часів Першої світової війни тільки під час вивчення Українських Січових Стрільців, як національного збройного формування у лавах двоєдиної монархії; Галицької армії ЗУНР, котра взяла за основу організацію австро-угорської армії; періоду Гетьманату Скоропадського, під час якого німецькі та австрійські частини тимчасово окупували Україну. По-друге, актуальність темі задає нинішнє становище України та військовий конфлікт на сході країни. Невирішене мовне питання, роз'єднаність країни у політичному плані, погане оснащення армії, відсутність бойового досвіду у командування – це подібні проблеми, з якими зіткнулися і австро-угорська армія на початку ХХ ст.

Австро-Угорщина була одною із головних країн Четверного союзу і основним союзником кайзерівської Німеччини на Східному фронті. Німеччина мала надію, що армія її союзника зможе протистояти значній частині російської армії, і буде надавати тільки необхідну підтримку. Але як можна побачити, очікуванням Німеччини було суджено не збутися. Австрійські офіцери мали досвід тільки навчальних маневрів. До того ж ситуація у самій двоєдиній монархії не була спокійною.

У 1914 році, на самому початку війни, Австро-Угорщини відчутного удару завдала Російська Імперія. Війська двоєдиної монархії програли Галицьку битву, не змогли деблокувати фортецю Перемишль. Союзниця Німеччини втратила Галичину і Буковину.

У лютому 1915 року, австро-німецькі війська починають наступ у Карпатах, особливо сильно тиснучи на найслабшу частину фронту російської армії на Буковині. У ході тяжких боїв, сили Центральних держав потиснули зустрічний наступ царської армії, відбили Перемишль і відкинули її до лінії річок Дністро та Прут [1, с. 1013-1014].

На півдні 9-ї армії, що розташувалася біля Чернівців, знаходився 3-й кавалерійський корпус (командир – генерал-лейтенант Ф.А. Келлер). Його задачею було не допустити ворога на територію Бессарабської губернії.

16-17 березня біля сіл Шиловці та Малинці, в районі Хотина, Бессарабської губернії, лівий фланг Південно-Західного фронту намагалися обійти австрійська гусарська бригада та 42-а дивізія гонведу. Вони були атаковані корпусом Келлера і відкинуті з Бессарабії в Буковину [1, с. 1015-1016].

Австро-угорська армія складалася з лінійних військ (регулярна армія), ландвера (резервних військ), гонведа (угорського аналога ландвера) і ландштурма (ополчення). Укомплектовувалися всі ці частини більш-менш однаково [4, с. 5-8].

У 1908 році була проведена військова реформа з метою підвищення боєздатності армійських частин двоєдиної монархії. Була прийнята єдина польова військова форма та більш-менш остаточно сформувався склад спорядження [3, с. 97-99]. До їх складу входили:

- блуза польова. Однобортна, з потайною застібкою на 6 гудзиків, мала крім бічних, ще два великих нагрудні накладні кишені. Всі кишені прикривалися, злегка скошеними назовні, клапанами. В пояс, для регулювання повноти в талії, була вшита тасьма. Погони були як на мундирі, причому на правий погон з допомогою шлевкі повинен був вдягатися валик, що перешкоджає зіскачуванню рушничного ременя з плеча;
- кепі зразка 1908 р. За кроєм майже не відрізнялося від головного убору зразка 1873 р.;
- панталони прямого крою та угорські штані. Вони мали два бічних внутрішніх кишені і носилися з високими гетрами, мали збоку шнурівку або, застебнуті на гудзики, гамаші з брезенту;
- взуттям служили, як правило, черевики на шнурках, зрідка ще зустрічалися чоботи з короткими халявами, які були у вжитку в XIX ст.;
- чорний (насправді фарбований в коричневий колір) шкіряний поясний ремінь зразка 1910 р., з бляхою жовтого металу, на якій був штампований або накладної двоголовий орел (для австрійських частин) або угорський герб (для гонведа);
- ранець зразка 1887 р. Спочатку був шкіряним, під час війни став виготовлятися з брезенту;
- патронний ранець зразка 1888 р. — в ньому містилися 6-8 картонних пачок з патронами, в кожній по 2 обойми, тобто всього 60-80 патронів;
- сухарний мішок — спочатку шкіряний, під час війни став виготовлятися з брезенту, як і ранець (всередині поділявся перегородками на три частини: для фляги, консервів і сухого пайка);
- піхотна лопатка в шкіряному чохлі, що закривав краї металевої частини; до чохла при похідному спорядженні кріпилися штикові піхви;
- фляга. Неслася або на лямці через плече, або в сухарному мішку, металева емальована, або скляна, обшита сукном [4, с. 36-46].

Всі предмети польової форми належало виготовляти з сукна кольору «hechtgrau». Однак у воєнний час і це положення не залишилося незмінним. На рубежі 1914-1915 рр. були затверджені нові зразки сукон для армії, при цьому з'ясувалося, що через погіршення якості сировини продовження виробництва тканин кольору «hechtgrau» неможливо. В якості нового кольору польової форми був затверджений

«feldgrau» — сірий з зеленуватим відтінком. Реально вживалося для виготовлення обмундирування сіре сукно будь-яких відтінків [4, с. 47].

Головною зброєю австрійського піхотинця була магазинна гвинтівка системи Манліхера з клинкової багнетом. Цей зразок з п'ятизарядним магазином був прийнятий на озброєння ще в 1886 р., спочатку під 11-мм патрон системи Верндля. Через два роки з'явилася модель M. 1888 із зменшеним до 8 мм калібру, спочатку також з чорним порохом. Останній перед війною зразок прийнятий на озброєння в 1895 р. Він, як і попередні, виготовлявся в трьох варіантах:

- піхотна гвинтівка M1895 (або M95);
- кавалерійський карабін M1895. Це зброя мала укорочений стовбур, кріплення рушничного ременя забезпечувало зручне носіння карабіна в положенні «за спину»;
- штуцер M1895. Він представляв собою варіант карабіна з деталлю для кріплення багнета [4, с. 48, 69].

Зброя Манліхера мала деякі характерні деталі пристрою: на піхотному рушнику M1890 штик кріпився не знизу, як зазвичай, а з лівого боку стовбура; Заряджання було пачечне, тобто магазин не треба було наповнювати з обойми, так як патрони вкладалися в нього відразу всі разом з металевої пачкою; по витраті останнього патрона пачка випадала вниз через спеціальне вікно. Це, безсумнівно, давало виграну часу при заряджанні порівняно з Маузером або гвинтівкою Мосіна, однак пачки дещо збільшували загальну вагу боєзапасу [4, с. 69-71].

Також австрійський солдат мав на озброєнні пістолет Штейра зразка 1912 року, траншейний кинджал, кастет або різноманітні кийки (для рукопашного бою в окопах). З 1915 року піхотинці також отримали гранати M15 Stielhandgranate. Для підтримки наступу, придушення вогневих точок і відбивання контратак противника використовувався кулемет системи Шварцлозе зразка 1907 року [2, с. 27-29].

Отже озброєння і спорядження австрійського піхотинця було одним із найкращих у Європі у період Першої світової війни. Але, як ми бачимо, не амуніція робить армію сильною, а однорідність, належна підготовка і стабільна ситуація в країні. Ненавченість керуванням армією, звичка до парадів і військових маневрів офіцерства, невирішене національне питання в Австро-Угорщині принесло свої криваві плоди. Країна, що почала Першу світову війну, перестала існувати у 1918 році. Сотні тисяч солдатів (австрійців, угорців, чехів, словенів, боснійців та ін.) загинули задарма.

Література:

1. Граф Келлер / С. В. Фомін, Р. Г. Гагкуев, С. С. Балмасов. – М. : Посев, 2007. – 1142 с.
2. Histoire & Collections, Armes Militaria Magazine №. 42, Paris, 1989 – 40 p.
3. Mollo A. Army Uniforms of World War 1 / Andrew Mollo, Pierre Turner. – Poole, Dorset : Blanford Press, 1977. – 220 p.
4. Nowakowski T. Armia austro-węgierska. 1908-1918 / Tomasz Nowakowski, Warszawa, 1992 . – 115 s.

**ЕТИМОЛОГІЯ ТА ІСТОРІЯ
ЕВОЛЮЦІЇ ПОНЯТТЯ «СНОБІЗМ»**

Тетяна Склярова
магістрантка

кафедри загального мовознавства, слов'янських мов та світової літератури
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
Науковий керівник – доц. Савоськіна Т. О.

Поняття сnobізму увійшло до активного споживання з тих самих часів як Вільям Теккерей сформулював та розкрив його в своїх творах в середині 19 століття. З часів вікторіанської епохи в Англії, свідком якої був письменник, це суспільне явище було вивчено й іншими мислителями. Проблема сnobізму поставала у творах Марселя Пруста, Оноре де Бальзака, Оскара Уайльда, Сомерсета Моєма, Франса Верфеля, Трумена Капоте та багатьох інших письменників, які так чи інакше торкалися цієї теми. Однак саме поняття, поза рамок художнього твору, вивчалось доволі обмеженим колом дослідників. Виділяються такі публікації: Aldous Huxley «Snobs» (1927), Arthur Koestler «Анатомія сnobізму» (1955), Margaret Moore Goodell «Three satirists of snobbery: Thackeray, Meredith, Proust» (1976), Judith N. Shklar «What's wrong with snoberry?» (1985), Barbara Carnevali «Snobbery. A passion for Nobility» (2010), David John Taylor «The New Book of Snobs: A Definitive Guide to Modern Snobbery» (2016), Joseph Epstein «Snobbery: the american version» (2002), а також Круглов (Абелев) Олександр Гаррієвич «Що таке сnobізм?» (2003) та Коровіна Анна Юріївна «Лінгвокультурний типаж «Англійский сноб» (2008).

Тим не менш, вивчення поняття сnobізму саме сучасними дослідниками свідчить про його актуальність. Сnobістське суспільство, яке вперше так відкрито висміює Теккерей, було виховано на почутті благоговіння перед наслідною аристократією, представники якої автоматично сприймались як соціально та морально вищі члени суспільства. Однак сnobізм – не є чисто історичним явищем. Панування аристократії в її класичній формі минуло. Проте сnobізм, без сумніву, існував і раніше та існує до сьогодення. Це явище продовжує займати міцні позиції в сучасному суспільному устрої, чим і пояснюється актуальність даної теми.

Головною метою дослідження є розкриття етимології та історії еволюції поняття «сnobізм». Для досягнення даної мети було поставлено ряд відповідних задач, а саме: виявити сутність та значення поняття «сnobізм»; визначити соціальну та психологічну природу сnobізму.

Виникнення поняття «сnobізм», як вже зазначалось, асоціюється з відомим англійським письменником 19-го століття Вільямом Мейкпісом Теккереем. Тема сnobізму займає центральне місце в його творчості. У зв'язку з цим особливий інтерес представляє його серія нарисів, що видавалися в журналі «Панч» протягом 1846 року та була видана згодом під загальною назвою «Книга снобів, яку було написано одним з них». Само слово «сноб» існувало і до виходу нарисів. Однак значення його значно відрізнялось від того, яким його далі наділив автор. Походження слова в тлумачних словниках зазначається як невідоме. Однак існує декілька гіпотез на цей привід. Одна з

них відносить корні слова до латинського фразеологічного виразу «*sine nobilitate*» (без походження), яке шляхом абревіації могло скоротитись до «*snob*» та використовувалось для позначення людини не шляхетного роду.

Згідно іншого припущення, сноб – це скорочена форма від «*quasi nobilis*» (ніби знатний), що означало вихідця з середнього класу, який прагне долучитись до знаті. Деякі дослідники вказують на можливі скандинавські джерела – від датського «*snopp*» - дурний або шарлатанський. Та одна з основних гіпотез відносить слово «*snob*» до діалекту кокні, в якому воно означало «чоботарь». Саме з цим значенням слово увійшло до вжитку в кінці 18 століття. Приблизно в цей же період його стали використовувати студенти Кембріджа, називаючи так студентів без знатного походження чи місцевих городян, які не належали до університетського освіченого кола. Пізніше, вже на початку 19 століття снобами називали тих, хто не отримав належного виховання і освіти, простих міщан-обивателів.

Спочатку Теккерей використовує це слово в різних творах з тим же значенням, яке було тоді у вжитку, але саме в «Кнізі снобів» воно вперше отримує те вичерпне смислове наповнення, яке притаманне йому до сьогодення. Теккерей розширює це поняття з соціальної точки зору, заявляючи, що снобізм є притаманним для всіх соціальних верств: «*Велика помилка судити про Снобів поверхово та думати, що вони водяться лише в нижчих прошарках суспільства. Величезний процент Снобів можна, як я вражаю, знайти на будь який ступені суспільної драбини.*» [5] Це твердження підкреслюється тим, що письменник відкриває свою галерею снобів саме з опису царственного сноба. Письменник поглибує поняття також у психолого-етичному напрямі. Він визначає снобізм як прояв людської гордіні та зухвалості, а снобів як тих, хто, «*присмикується перед вищестоящим та дивиться зверху вниз на нижчестоящого*» [5].

Що стосується визначення слова в сучасних тлумачних словарях, то, узагальнювши, можна виділити 2 основних значення:

1. той, хто улесливо захоплюється та наслідує членам еліти, зневажливо відкидаючи при цьому тих, хто не входить до цього кругу і кого він вважає нижчим за себе.
2. той, хто вважає себе знавцем в деякій сфері та виражає свою перевагу, даючи зрозуміти оточуючим незаперечність своїх суджень, уподобань та ін.. (найчастіше це відноситься до інтелектуальної чи культурної сфери)

Вищезазначені сучасні дослідники намагалися розкрити та проаналізувати явище снобізму, сутність якого вперше визначив в своїй творчості Теккерей.

Сучасна італійська дослідниця Barbara Carnevali в роботі «*Snobbery. A passion for Nobility*» визначає снобізм як недугу, що визвана «*a lack of being*» (недостатністю сутності). За її думкою, сноб – це слабка істота, яка намагається компенсувати власну недостатність мріями про інших людей: «*Так як сноб породжується онтологічним вакуумом, він не спроможний виразити себе в безпосередній активній формі та життєтворчості, але заявляє про себе у формі певних другорядних моделей імітаційної поведінки*» [6]. Як зазначає автор, сноб виділяється серед інших імітаторів тим, що він захоплюється своїм «ідолом», не піддаючи його ніякому критичному осмисленню. Дослідниця доходить висновку, що снобізм, який з психологічної точки

зору породжується комплексом неповноцінності, «прославляє чиось велич, будучи неспроможним бути великим самому» [6].

Інший аспект снобізму підкresлює Олександр Круглов (Абелев) в статті «Що таке снобізм?». Він визначає снобізм як «*підкresлену гордість своєю принадлежністю до якогось формально чи неформально окресленого кола суспільства, яке сприймається як особливе або краще («елітарне»), и яке сумлінно оберігає свою чистоту (не змішуваність з оточуючим світом)*» [4]. Автор стверджує, що зло снобізму зосереджується в самому понятті «обраного кола», який є «*певним набором установок: цінностей, точок зору та вподобань*» та робить висновок, що «*як тільки виникає в людях гордість своєю принадлежністю до подібного кола, так і відповідні вподобання стають для них – в першу чергу – ознаками їх само ідентифікації, знаками відмінності, елементами особливого стилю, за якими сноб відрізняє шановних та рідкісних «своїх» в морі зневажжених чужих*» [4]. При цьому вподобання сноба перестають буди справою його власного розуму та совісті.

Інший дослідник Артур Кестлер в своїй праці «Анатомія снобізму» приводить універсальну концепцію внутрішньої сутності цього явища. Він стверджує, що вихідна форма любого снобізму полягає в змішенні двох різних систем цінностей. Так, істинна сутнісна цінність спотворюється або ігнорується.

Титул, ранг, диплом, статус, слава заміщують значимість реальних властивостей людини, а фальшиві оціночні суждення виносять вирок усьому довкола.

Загалом можна стверджувати, що дослідники продовжують та розвивають концепцію снобізму Теккерея. Письменник вперше уособив цю ваду людської натури, описав її основну суть та представив вираження снобізму у реалістичних портретах своїх сучасників. У джерелах сучасних дослідників явище снобізму вивчається поза межами художнього твору та з акцентом на психологічному аспекті явища. Як підсумок, можна зазначити, що будь який дослідник снобізму неминуче доходить висновку про внутрішню порожність снобу, яку він намагається компенсувати за рахунок долучення до виключного суспільства, роблячи з цього самоціль. Шануючи тих, хто стоїть вище нього, він попирає близьких, що принижує в кінцевому рахунку його самого. Якщо ж сноб вважається повноправним членом певної еліти, то він присвячує все своє існування необхідності зберігати свій «титул»: усвідомлення власної важності пригнічує в ньому все людське.

Важливо також прослідити еволюцію явища та, відповідно, поняття.

Усі дослідники погоджуються в тому, що народжується снобізм в консервативному суспільстві. Але, як виявляється, явище це не зникає при переході до демократії. Різниця полягає лише в тому, що за часів наслідної аристократії, елітарність, аристократизм надавались обраним при народженні, тому об'єкт шанування для снобів обмежувався поняттям знатності роду. Сьогодні ж елітні кола мають інше походження. Сучасні сноби орієнтуються на різноманітні показники привілейованості, вимірюючи значимість персони ступенем багатства, слави, «освіченості», «інтелектуальності», «таланту».

Таким чином, поняття «сноб», «снобізм» – універсальні, так як описують психологічний тип особистості, який можна зустріти в будь-який історичний час. Поняття ці, втративши свій початковий культурно-історичний контекст, зберегли свою

внутрішню форму значення, що виражає двояке ставлення сноба до тих, хто стоїть вище та нижче них в будь якій ієрархії. Сьогодні ці поняття застосовуються для описання широкого плану соціальної дійсності, зберігаючи при цьому своє вихідне сутнісне значення без змін. Отже, з тих пір як Теккерей ідентифікував поняття снобізму в «Книзі снобів», його еволюція полягала в адаптації до нових реалій дійсності та в розширенні сфер застосування. Про це свідчить також виокремлення в сучасних тлумачних словарях двох основних значень слова, які відрізняються підставами для снобізму, а саме – почуття зверхності в соціальній або культурно-інтелектуальній сфері.

Література:

1. Конт-Спонвиль, А. Философский словарь / А. Конт-Спонвиль; Пер. с фр. Е. В. Головиной. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://ponjatija.ru/node/4283>
2. Коровина А. Ю. Лингвокультурный типаж «Английский сноб» / А. Ю. Коровина. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/lingvokulturnyy-tipazh-angliyskiy-snob>
3. Кёстлер А. Анатомия снобизма / А. Кёстлер; перевод с англ. М. Наумова. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://magazines.russ.ru/inostran/2001/4/kestler.html>
4. Круглов (Абелев) А. Афоризмы, мысли, эссе. Что такое снобизм? / А. Круглов (Абелев). – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://alkruglov.narod.ru/snоб.html>
5. Теккерей У. М. Книга снобов, написання одним из них / У. М. Теккерей. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.e-reading.club/bookreader.php/56106/Tekkereii_-_Kniga_snobov%2C_napisannaya_odnim_iz_nih.html
6. Carnevali B. Snobbery. A passion for Nobility / B. Carnevali. – N.-Y. : Agincourt Press, 2010. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://www.academia.edu/352287/_Snobbery_a_passion_for_Nobility

ЦІННІСІ ОРІЄНТАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Андрій Сопчук

студент I курсу

факультет української філології та соціальних наук

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Науковий керівник – доц. Терецьук Р. К.

Важливим психологічним механізмом регуляції соціальної поведінки людини є її ціннісні орієнтації. Вивчення вказаних внутрішніх орієнтирів студентської молоді є питанням, яке заслуговує особливої уваги. Адже в цей час має місце не лише формування професійного, а і особистісного визнання студентів.

Цінності є предметом дослідження багатьох наук: філософії, соціології, психології. Саме поняття «цинність» має ряд різних тлумачень і воно залежить від галузі в якій вона застосовується. Так в економіці цінність – це особлива здатність

предмету задовільнити потреби споживача. В філософії людина розглядалася в зв'язку з цінностями, її здібностями створювати навколошній світ та самого себе у відповідності до своїх цінностей. В середньовічній філософії більш точно значення ціннісних характеристик були представлені в роботах І. Канта. Поняття цінності мислитель пов'язує з поняттям доброї волі. Сама по собі «добра воля» висувається ним, як специфічна здатність бажання, яка має цінуватися незрівнянно вище, ніж здійснене їм на користь якоїсь схильності. Проте для психології цей термін має інше значення. Певні психологічні школи та дослідники по-різному трактують його зміст. Так, за німецьким психологом Максом Вебером це те, що представляє для людини певну значимість, на що люди свідомо орієнтується в житті, але вона не є законом, яким людина неодмінно повинна коритися, а представляє з себе цілі та засоби їх досягнення. Вона не може характеризуватися як «погана» чи «добра», вона далека від особистісного емоційного переживання.

На початку минулого століття дослідники Вернон, Олпорт та Ліндсей створюють першу шкалу виміру шести різновидів цінностей: теоретичні (інтереси відкриття істини), економічні (інтерес практичності), соціальні (філантропічна любов до людей), політичні (влада та слава), естетичні (зацікавленість в формі та в гармонії) та релігійні (інтереси пошуку розуміння всесвіту). В їх розумінні цінність виступає інтересом чи мотивом.

За Мілтоном Рокичем цінності представляють особливі стійкі переконання, які визначають змістовну сторону спрямованості особистості і складає основу її відносин до навколошнього світу, до інших людей та до себе самої. М. Рокич розрізняє два класи цінностей: термінальні (або цінності-цілі) та інструментальні (тобто цінності-засоби) [1, с. 17]. Американський психолог намагався відповісти на питання яким чином ціннісна система набуває змін. Дослідник вважав, що цінності починають етап формування ще в дитинстві, а саме в підлітковому віці та надалі залишаються такими у зрілому віці. М. Рокич стверджує, що навіть не дивлячись на свою стабільність в ієрархії цінностей можуть набувати змін, у випадку коли одна з цінностей буде суперечити іншим чи не відповідати ним, що викликає не задоволеність та дискомфорт, які виступають найбільш потужним каталізатором змін в ієрархії цінностей [3, с. 6].

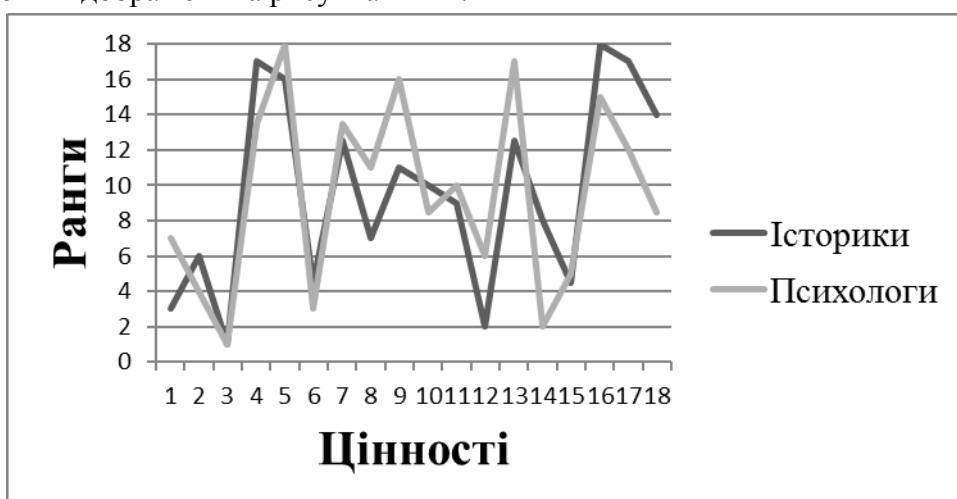
В психології наряду з терміном «цінності» використовується поняття «ціннісні орієнтації». Термін «орієнтація» походить від латинського «oriens» та означає «направленість», «спрямованість певної діяльності». За «Тлумачним російсько-українським словником психологічних термінів» ціннісна орієнтація особистості — зміст соціального рівня спрямованості особистості, що взаємодіє з вагомими для неї оцінками навколошньої дійсності [2, с. 397].

Найбільш глибоко дослідження ціннісних орієнтацій представлені у роботах Д. А. Леонтьєва. Він стверджує, що ціннісні орієнтації представляють з себе предмет психологічних досліджень, які знаходяться на перехресті двох великих предметних областей: мотивація, з одного боку, і світоглядних структур, з іншої. Вони є особистісними «зонами» в які психолог повинен вторгнутися. Крім цього вони варуються у кожної людини не тільки за інтенсивністю їх проявлення, а і по їх конкретному «наборі». Це все неабияк ускладнює роботу психолога-дослідника [1, с. 17].

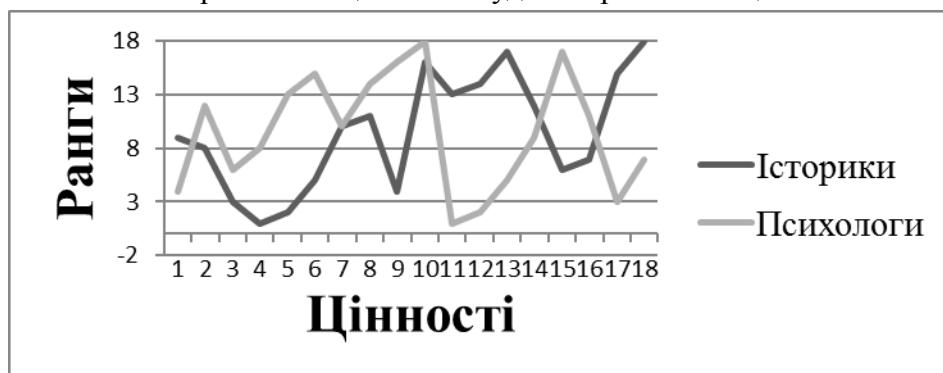
Нами було проведено дослідження, цілю якого було визначення особливостей ціннісних орієнтацій у студентської молоді різних спеціальностей. Першочерговим завданням було обрання найбільш доречної задля реалізації мети методики. Нами була обрана методика «Ціннісні орієнтації» М. Рокича. Основну вибірку респондентів склали студенти 1 курсу спеціальності Ізмаїльського Державного Гуманітарного Університету Історія та правознавство (загальну кількість яких склали 8 респондентів) та студенти спеціальності Практична психологія (5 респондентів).

На першому етапі аналізу отриманих результатів ми склали полігони термінальних і інструментальних цінностей студентів різних спеціальностей.

Вони відображені на рисунках 1 і 2.

Мал. 1. Термінальні цінності студентів різних спеціальностей

Мал. 2. Інструментальні цінності студентів різних спеціальностей

Для виявлення відмінностей чи спорідненості ціннісних орієнтацій у студентів різних спеціальностей нами було використано також коефіцієнт кореляції рангів Спірмена. Результат первого дослідження графічно представлений в полігоні (рис. 1) (!!!Звернути увагу на полігон!!!). На основі статистичного аналізу даних можна сказати що між термінальними цінностями студентів різних спеціальностей існують спорідненості, так як коефіцієнт кореляції склав 0,6 (зв'язок статистично значущий на рівні $p=0,05$). Аналізуючи дані таблиць потрібно також додати, що для двох груп респондентів такі термінальні цінності як здоров'я, розвиток, кохання та щаслива родина мають велике значення та займають провідні місця в ціннісній ієархії, коли розваги, щастя інших та краса природи потрапили в групу «незначних». Проте, судячи з результатів другої частини анкети, в якій респонденти обрали цінності – інструменти було виявлено (вони представлені на полігоні), що зв'язок відсутній: коефіцієнт

кореляції склав – 0,4. Тобто цінності, яким студенти-історики надали статусу значних, студенти-психологи вважали за потрібне присвоїти їм статус не значних та навпаки, ті цінності, що для студентів-психологів мали особливе значення, були відкинуті студентами-істориками.

Отримані результати дозволили зробити такий висновок. Термінальні цінності студентів-психологів та студентів-істориків споріднені. Для них велике значення мають такі термінальні цінності, як здоров'я, розвиток, кохання та щаслива родина. Ці цінності-цілі для обох груп тотожні. В той же час, засоби якими вони досягаються були абсолютно пропорційно оберненими.

Література:

1. Леонтьев Д. А. Методика изучения ценностных ориентации / Д. А. Леонтьев. – М. : «СМЫСЛ», 1992. – 17 с.
2. Бродовська В. Й. Тлумачний російсько-український словник психологічних термінів. Словник / В. Й. Бродовська, В. О. Грушевский, І. П. Патрик. – К. : ВД «Професіонал», 2007. – 512 с.
3. Гарванова М. З. Исследование ценностей в современной психологии / М. З. Гарванова, И. Г. Гарванов // Современная психология: материалы III Междунар. науч. конф. (г. Казань, октябрь 2014 г.). – Казань : Бук, 2014. – 94 с.

ЗАИМСТВОВАНИЕ ХАКЕР И ЕГО ФУНКЦИОНИРОВАНИЕ В СОВРЕМЕННОЙ РУССКОЙ ЛИНГВОКУЛЬТУРЕ

Светлана Степанова
студентка IV курса
филологический факультета
специальность «Язык и литература: русские»
Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова
Научный руководитель – доц. Шумарина Т. Ф.

Одновременно с широким распространением персональных компьютеров во 2-ой половине 1990-х годов в профессиональной речи специалистов в области компьютерной техники, а затем и в речи пользователей, освоивших Интернет, появилось слово *хакер*, заимствованное из английского языка. Цель данной статьи – определить степень освоенности слова *хакер* в современном русском языке и различия его семантической структуры от семантической структуры его мотиватора: английского *hacker*. Таким образом, объектом изучения в работе является слово *хакер*, а предметом – механизмы его освоения в лексической системе русского языка.

В шестом издании «Большого англо-русского словаря» В. К. Мюллера (2007) слово *hacker* отсутствует, хотя в него вносились дополнения из других словарей 2000 и 2001 года. Это свидетельствует о том, что и в английском языке оно появилось во 2-ой пол. XX в., но не было кодифицировано в XX в. Считается, что в английском *hacker* произошло от глагола *to hack*¹ [hæk] – 1. рубить, разрубать; кромсать; разбивать на

куски; 2. тесать; 5. наносить резаную рану; 7. разбивать, разрыхлять мотыгой и т. д. [6, с. 336]. *Hacker* представлено в онлайн-словаре «Reword» как имя существительное и переводится на русский язык как многозначное слово: 1) «тот, кто занимается некоторой деятельностью по-дилетантски». Первоначально – «плохой игрок в гольф»; *a tennis hacker* ≈ «неопытный теннисист»; 2) «знаток компьютера и программного обеспечения», однокоренное с *hacking I* (сущ. «хакерство»): доскональное изучение электронных или программных систем с целью их несанкционированного или непредусмотренного использования: взлома защиты, нелегального копирования, изменения поведения. Часто эти действия оправдываются особой «высокой» целью, например «обеспечить свободу распространения информации»; страсть к исследованию или написанию компьютерных программ, как правило, вне систематической инженерной деятельности; вид незаконной деятельности, состоящий в проникновении в защищённые компьютерные системы или сети с целью получения ценной информации, хищения денег или из хулиганских побуждений. Syn. (синоним) : *cracking*; 3) «взломщик компьютерных сетей и программ»; однокоренное с *hacking II* – «рубщик»; «резчик»; 4) (диалектизм) «борозда»; 5) в профессиональном арго специалистов в области вычислительной техники: *hacker* – «программист-фанатик»; ~ «программист высшего класса» [1]. Если сравнить значение А (дилетант) и Б, Д (знаток; фанатик; высшего класса), то увидим совмещение противоположных значений в одном слове. В эмоциональной речи здесь произошёл энантиосемический перенос значений, когда в действительности – всё наоборот. Ср.: *Ну ты и красавец!*, – когда человек вымазался в грязь или совершил что-то непристойное.

В «Толковом словаре иноязычных слов» Л. П. Крысина [4, с. 768] слово *хакер*, употребляющееся в русском языке, семантизируется таким образом: *Хакер*, мужской род, одушевлённое (англ. *hacker* < to hack – рубить, прорубать). Компьютерный взломщик. Тот, кто с помощью своего компьютера проникает в информационные сети банков, финансовых, промышленных и иных учреждений с целью добыть нужные сведения, заразить эти сети вирусом и тому подобное. В основе метафорического наименования *hacker* в английском языке – образ человека, который прорубает себе путь в «компьютерных джунглях». Значит, в английском языке тут произошёл метафорический перенос по сходству компьютерного программирования с непроходимым тропическим лесом. Только смелый, ловкий и сильный (в джунглях – физически, а в компьютерном программировании – умом) человек способен пройти сквозь трудности.

Состоялась грамматическая адаптация слова: в этом словаре дано производное прилагательное *хакерский*, образованное с помощью русского суффикса *-ск-* от *хакер*, со значением «относящийся к хакеру, хакерам». Кроме того, в словаре «ReWord» слово *hacking* в одном из значений переводится ещё одним англо-русским словесным гибридом: *хакерство*.

В «Электронном словаре компьютерных терминов и сокращений» *хакер* определяется как термин, возникший в сообществе программистов, изначально обозначая лицо, пользующееся своими знаниями для достижения нестандартных целей [3]. Возможно, его семантика утвердилась на основе английского *hack through* – «прорубиться», поэтому приобрело негативный оттенок и стало ассоциироваться со

словом *cracker* («взломщик»), с людьми, злонамеренно взламывающими программы и проникающими в чужие системы. Некоторые электронные словари уточняют оттенки значения слова *хакер*. Это свидетельствует о том, что сейчас в русском языке происходит активный процесс семантической адаптации этого заимствования. Например, в «Толковом словаре компьютерных терминов» *хакер* толкуется как «человек, взламывающий компьютерную систему с целью самого процесса взлома, с целью поиска слабых, уязвимых мест, получающий удовлетворение от самого процесса взлома. Хакер – сетевой вампир, он пьёт кровь сетей – информацию. Не путать с кракером, который взламывает систему с криминальной целью: воровства информации, компрометации, выкупа. Обычно путают. В уголовном кодексе РФ есть статьи, по которым предусматривается наказание за взлом и написание вирусов: до 7 лет лишения свободы» [8].

В «Словарь компьютерных терминов» Викизнания, ссылаясь на американский «Urban dictionary» [10], определяет слово *хакер* как термин, называющий лицо, «фанатеющее» от проведения исследований в выбранной предметной области и поэтому отлично владеющее этой областью знаний. «Общепринятое мнение, что хакеры занимаются только взломом компьютерных систем, неверно, как и заблуждение, что термин *хакер* относится только к компьютерной области» [7]. Хакеры внутри своей субкультуры делятся на «чёрных» (черношапочных – *Black Hat Hacker*), цель которых – поиск слабых мест в системе и её разрушение; «белых» (белошапочных – *White Hat Hacker*) [7], взламывающих системы ради удовольствия или в целях научных исследований; и «серых» (серошапочных – *Grey Hat Hacker*), которые понемногу занимаются и тем, и другим [10].

В словаре Т. Ф. Ефремовой *хакер* – существительное муж. рода со значением «взломщик компьютерных сетей» [3]. «Большой юридический интернет-словарь русского языка для адвокатов» акцентирует внимание тоже только на этом значении: «*хакер* – лицо, совершающее различного рода незаконные действия в сфере информатики: несанкционированное проникновение в чужие компьютерные сети и получение из них информации, незаконное снятие защиты с программных продуктов и их копирование, создание и распространение компьютерных вирусов и т.п. Действия хакера образуют различные составы уголовных и гражданских правонарушений. В законодательстве термин не применяется» [2]. Подобное значение слова *хакер* зафиксировано в «Большом словаре русского жаргона». Здесь же дано одно из переносных значений слова, взятое из английского языка: *хакер* – «программист, взламывающий программы»; «программист, пытающийся получить доступ к секретной информации, изменить её в свою пользу». Шутливое значение – «программист высшей категории» [5, с. 639].

В «Онлайн словаре синонимов русского языка» в качестве синонимов слова *хакер* приводится широкая группа слов: *бандит, вебмастер, взломщик, вор, грабитель, громила, джентльмен удачи, злодей, корсар, кракер, медвежатник, морской бандит, морской грабитель, морской разбойник, отвёрточник, пират, программист, разбойник, разработчик программного обеспечения, системщик, скокарь, слесарь, флибустьер, фрикер, шнифер*. Среди этих единиц преобладают стилистически сниженные с семами «обман», «воровство», «нечестный», однако есть и

слова, называющие специалиста в области электронной техники, а слово *хакер* положительно оценивает его профессиональное мастерство.

Грамматическая адаптация проявляется в том, что слово *хакер* в русском языке приобрело все признаки имени существительного муж. рода 1-го склонения: изменяется в числе и падеже, выступает в предложениях в роли подлежащего или именной части составного именного сказуемого. Например: *хакер, хакера, хакеру, хакера, хакером, о хакере. Её сын – хакер.* Имеется словообразовательное гнездо с мотивирующим словом *хакер*: *хакерский, хакерство, хакерствовать, хакерный, хакерёныши*.

Таким образом, слово *хакер*, будучи адаптированным в грамматической системе русского языка, продолжает адаптироваться в его лексической системе. Продолжающиеся процессы семантической адаптации этого слова свидетельствуют об активности тенденции сужения его денотативной и расширения коннотативной структуры.

Литература

1. Большой англо-русский словарь. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://reword.org/online/?s_query=hacker&dic_eng_rus=yes&recent=10=yes
2. Большой юридический интернет-словарь русского языка для адвокатов. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://slovoonline.ru/slovar_blegal/b-22/id-6511/haker.html
3. Ефремова Т. Ф. Новый толково-словообразовательный словарь русского языка / Т. Ф. Ефремова. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.1s0.ru/t-a-f-a-e-f-r-e-m-o-v-a-a-n-o-v-y-j-.html>
4. Крысин Л. П. Толковый словарь иноязычных слов / Л. П. Крысин. – М. : Русский язык, 2003. – 864 с.
5. Мокиенко В. М. Большой словарь русского жаргона / В. М. Мокиенко, Т. Г. Никитина. – СПб. : Норинт, 2001. – 720 с.
6. Мюллер В. К. Большой англо-русский словарь в новой редакции / В. К. Мюллер. – М. : Цитадель-Трейд; Вече; Лада, 2007. – 832 с.
7. Словарь компьютерных терминов. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.wikiznanie.ru/ru-wz/index.php/Хакер>
8. Толковый словарь компьютерных терминов. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.tkct.ru/section20/Хакер/index.html>
9. Электронный словарь компьютерных терминов и сокращений. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.postroika.ru/encycl/enc_r21.html
10. Urban dictionary. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.urbandictionary.com>

**КОЛЕКТИВНА ТВОРЧА СПРАВА ЯК ШЛЯХ ВПРОВАДЖЕННЯ
ТЕХНОЛОГІЙ КОЛЕКТИВНОГО ТВОРЧОГО ВИХОВАННЯ**

Валерія Стоянова

студентка IV курсу

відділення «початкова освіта»

*Вищого навчального комунального закладу
«Білгород-Дністровське педагогічне училище»*

Науковий керівник – Звягіна Л. М.

Освіта, навчання, виховання... Три головні частини педагогічного процесу. Так було, так є і так буде. Однак кожна епоха висуває з названої триедності на перший план одну з основних частин, яка в певний історичний момент є визначальною. В сьогоднішніх умовах зростає ціна моральної спрямованості здобутих знань.

Чим багатша на знання людина, тим гостріше ставиться питання про рівень розвитку її загальнолюдських цінностей, наприклад таких, як громадянська активність, відповідальне ставлення до справи, вміння враховувати загальні інтереси, вміння підкорятися і керувати. Ці та інші якості можуть формуватися при діяльнішому спрямуванні процесу виховання особистості, що розвивається. У зв'язку з цим перед педагогами постає завдання – навчитися мистецтва виховної роботи, оволодіти новими технологіями виховного процесу. Однією з таких технологій є колективне творче виховання [1, с. 43]. Першим у педагогічній діяльності використав технологію колективного творчого виховання А. С. Макаренко. Згодом санкт-петербурзький учитель І. П. Іванов, узагальнивши ідеї А. С. Макаренка, розробив та апробував технологію колективного творчого виховання [2, с. 324].

Об'єктом дослідження є колективна творча справа у виховній роботі класних керівників.

Предмет дослідження – організація колективної творчої діяльності у виховній роботі класних керівників.

Мета дослідження – довести, що колективна творча справа є важливим шляхом формування класного колективу та стосунків між молодшими підлітками, провести дослідження сучасного стану виховної роботи класних керівників по організації КТС.

Завдання:

- здійснити аналіз проблеми організації КТС у науковій педагогічній літературі;
- визначити сутність основних понять дослідження;
- дослідити сучасний стан виховної діяльності класних керівників по організації КТС.

Перш ніж починати дослідження, вважаємо за необхідне розглянути ключові поняття теми:

Колективна творча справа - це вияв життєво-практичної, соціальної турботи про поліпшення умов суспільного життя. Це сукупність певних дій, спрямованих на загальну користь. Це справа колективна, оскільки в її плануванні, підготовці, проведенні беруть участь усі члени колективу. Це творча справа, оскільки на кожній стадії її здійснення всі вихованці разом із вихователем мабуть змогу виявити свої творчі

*Пріоритетні напрями європейського наукового простору.
Збірник студентських наукових праць. – Вип. 7*

можливості у пошуку засобів, методів, прийомів, які б забезпечили успіх [1, с. 6-7].

Види КТС – це її основні складові частини. Вони бувають: трудові, пізнавальні, художньо-естетичні, спортивно-оздоровчі, суспільно корисні, організаторські [1].

Комунарська методика – методику виховної роботи можна вважати комунарською, якщо її суттю є така організація спільної діяльності дорослих і дітей, за якої всі члени колективу беруть участь у плануванні та аналізі, діяльність має характер колективної творчості та направлена на користь і радість далеким і близьким людям [3].

Стадії КТС – етапи організації та проведення колективної творчої справи, їх налічують шість: колективне цілепокладання, колективне планування, колективна підготовка справи, проведення справи, колективний аналіз, найближча післядія [1, с. 8].

Сутність кожної справи – турбота про свій колектив, одне про одного, про людей, які навколо дитини у школі, вдома, в інших соціумах. Сила кожної КТС полягає в тому, що вона вимагає творчого пошуку, який дає їй поштовх і відкриває для неї широкий простір.

Колективна і творча діяльність – спільна діяльність дорослих та їх вихованців, що здійснюється за технологією колективного творчого виховання (КТВ) і з дотриманням принципових положень КТС [1, с. 257-264; 3].

Методика КТВ, розроблена й апробована Ігорем Петровичем Івановим – це педагогіка КТС, безперервного оновлення організаторського активу педагогів і дітей, єдиного колективу старших і молодших.

Дослідно-експериментальне дослідження було спрямоване на виявлення реального рівня взаємовідносин класного колективу молодших підлітків (6-7 класи) та його згуртованості в умовах діючої системи навчання, а також на розробку методики ефективного формування навичок взаємодії з однолітками у класі. З огляду на це, нами був проведений констатуючий експеримент у ЗОШ I-II ст. с. Вільне Тарутинського району. Експеримент проводився у контрольній (6 клас) та експериментальній (7 клас) групах.

Проаналізувавши відповіді на 1 та 4 питання соціометричної анкети, ми можемо дізнатися про рівень розвитку колективу, з чого ми можемо зробити висновок, що колектив 7 класу знаходиться на середньому рівні розвитку.

Рівень розвитку внутрішніх стосунків молодших підлітків знаходиться на середньому рівні.

Результати експерименту на виявлення рівня творчості учнів свідчать про те, що творчість знаходиться на середньому рівні розвитку.

Результати експерименту на виявлення рівня пізнавальної активності учнів свідчать про те, що пізнавальна активність знаходиться на низькому рівні розвитку.

Досить низькі показники рівня творчої діяльності учнів свідчать про те, що в процесі перебування дітей в школі недостатня кількість часу приділяється розвитку творчих здібностей учнів. Хоча без творчості неможливі ні виховний, ні навчальний процеси. Тому одним із основних завдань формуючого експерименту було сприяння всебічному розвитку особистості учня шляхом залучення його до активної участі в різних програмах творчого характеру.

На основі аналізу констатуючого експерименту було проведено формуючий експеримент, під час якого було проведено комплекс колективних творчих справ,

спрямованих на підвищення рівня відносин сформованого колективу та формування в учнів таких особистісних якостей, як милосердя, надійність, колективізм, дружелюбність, відповідальність, дбайливість, чесність тощо.

З дітьми готували та проводили КТС різного характеру: тренінгові заняття «Серце класу» (7 клас), гра – подорож «У країну довкілля» (5-6 класи); свято «Святий Миколай, до нас у гості завітай!» (1-4 класи); акція «Квіти для мами» (загальношкільна); естафета добрих справ (5-8 класи); свято «День народження класу» (7 клас). Всі заходи готувалися та проводилися за методикою КТВ, використовуючи усі стадії КТС.

Про рівень розвитку колективу ми можемо дізнатися з контрольного експерименту, проаналізувавши відповіді на 1 та 4 питання.

Про те, як вплинули проведені виховні заходи на рівень розвитку внутрішніх стосунків молодших підлітків, можна дізнатися, проаналізувавши відповіді на 2 та 3 запитання.

Виходячи з цих результатів, можна дійти до висновку, що внутрішні стосунки експериментальної групи знаходяться на високому рівні.

Виходячи з відкритих відповідей на 5 та 6 завдання щодо відношення колективу до нового учня, можна дійти до висновку, що відношення сформованого колективу 7 класу до нового учня знаходяться на високому рівні. Адже весь колектив дав позитивну відповідь на питання. Такий досить високий показник лояльності до нових учнів можна пояснити тим, спільна діяльність під час КТС позитивно вплинула на свідомість дітей.

Проводячи аналіз дослідження на виявлення розвитку рівня творчості після проведеної роботи, ми дійшли до висновку, що розвиток творчих здібностей учнів 7 класу значно підвищився.

Для більш детального аналізу дослідження позитивного впливу проведеної роботи з учнями 7 класу ми вирішили порівняти результати констатуючого та контрольного експерименту. Таким чином, були використані дані контрольної та експериментальної групи.

Результати проведеного дослідження свідчать про позитивні зміни, які відбулися у розвитку особистості молодшого підлітка, підвищення рівня його самодостатності, взаємоповаги, самоцінності, що сприяють формуванню творчої активності. Отримані результати вказують не лише на покращення успішності, але й на появу нових особистісних якостей у дітей (впевненість, ініціативність, самоцінність).

Отже, використання різноманітних форм та видів колективної творчої справи сприяє формуванню творчої активності молодшого підлітка та підвищенню рівня сформованості колективу. Також КТС позитивно впливає на допитливість учнів, розвиває творчі здібності та прививає інтерес до навчально-виховного процесу.

Література:

1. Иванов И. П. Энциклопедия коллективных творческих дел / И. П. Иванов. – М. : Педагогика, 1989. – 324 с.
2. Иванов И. П. Методика коммунарского воспитания / И. П. Иванов. – М. : Педагогика, 1990. – 285 с.
3. Методика коллективных творческих дел. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://studopedia.ru/5_164670_IV-metodika-kolektivnih-tvorchih-sprav.html

**ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ
З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ**

Ірина Тарасенко
*студентка II курсу
педагогічний факультет*
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
Науковий керівник – доц. Замашкіна О. Д.

Проблема обдарованості в наш час стає все більш актуальною, що, насамперед, пов'язано з потребою суспільства в неординарних творчих особистостях. Раннє виявлення, навчання і виховання обдарованих і талановитих дітей є одним із головних завдань удосконалення системи освіти. Проте недостатній рівень психологічної підготовки педагогів до роботи з дітьми, що виявляють нестандартність у поведінці і мисленні, призводить до неадекватної оцінки їх особистісних якостей і всієї їхньої діяльності. Нерідко творче мислення обдарованої дитини розглядається як відхилення від норми або негативізм. Експерименти, проведені в багатьох країнах світу, переконливо показали, наскільки складно перебудувати систему освіти, змінити ставлення педагога до обдарованої дитини, зняти бар'єри, що блокують її таланти.

За роки існування незалежної Української держави перед завдань реформування системи освіти одне з провідних місць посіла проблема формування нової генерації національної еліти. Сьогодні під керівництвом академіка В. О. Моляко та його послідовників М. А. Гнатка, О. І. Кульчицької, О. Л. Музики та ін. в Україні створено вітчизняну наукову школу, яка займається дослідженням проблеми обдарованості та розвитком творчого потенціалу особистості.

Стосовно феномену обдарованості дитини існує дві протилежні точки зору. Так, за соціальною концепцією визнається, що більшість дітей від народження однаково наділені розумом і різниця у рівні розвитку їх здібностей зумовлена різницею життєвих умов (Дж. Локк, К. А. Гельвецій, В. П. Ефроїмсон). За теорією генетичної спадковості, обдарованість є вродженим, досить рідкісним явищем, що успадковується від батьків і навіть через покоління (Ф. Гальтон, Р. Стернберг) [4].

Наведемо кілька визначень феномену «обдарованість» – високий рівень здібності, яка проявляється у результаті наполегливої праці і є сплавом набутого і спадкового; поняття загальної психології; високий рівень задатків, схильностей. Обдарованість є результатом і свідченням високого рівня інтелектуального розвитку індивіда [2, с. 13].

Обдарованість розрізняють: соціальну, або лідерську; мистецьку (музичну, образотворчу, сценічну); психомоторну, яка визначає виключно спортивні здібності; академічну, яка проявляється в здібностях до навчання; інтелектуальну (здатність аналізувати, мислити, співставляти факти).

Н.С. Лейтес виділяє три категорії обдарованих дітей: учні з ранньою розумовою реалізацією; учні з прискореним розумовим розвитком; учні з окремими ознаками нестандартних здібностей. На думку вченого, розвиток творчих здібностей слід розпочинати з ранніх років, використовуючи наявний нахил дитини до праці, саме цей

нахил і є дитячою обдарованістю. Для оцінки соціального розвитку дитини, творчих здібностей, інтелекту практичні психологи мають використовувати різні психодіагностичні методи, що доповнюються відомостями батьків, даними спостережень за дитиною [2, с. 35].

За дослідженнями А. Танненбаума, який застосував психосоціальний підхід у вивчені феномену обдарованості, її зміст можна визначити п'ятьма чинниками:

- високий рівень загального інтелекту;
- наявність спеціальних здібностей;
- певні особистісні особливості;
- вплив середовища;
- щасливий випадок [2, с. 59].

Для виявлення обдарованості можна скористатись і комплексною діагностикою, популярною серед учених та практиків усього світу. Вона стимулює процес самопізнання, самовиховання та самореалізації, дає змогу виявити індивідуально-психологічні передумови, від яких залежить прискорення (чи уповільнення) розвитку творчої обдарованості. Діагностування починають із темпераменту, рис характеру (інтересів, нахилів, здібностей тощо). Процес виявлення обдарованості здійснюється поетапно:

- 1) спостереження;
- 2) виявлення психологічного стану дитини шляхом власної оцінки;
- 3) визначення коефіцієнта розумового розвитку;
- 4) визначення інтелектуального розвитку шляхом дослідження вербалних здібностей учня;
- 5) визначення продуктів творчості школяра;
- 6) всеобічний аналіз конкретних випадків [1, с. 19].

Для обдарованих дітей характерний випереджальний пізнавальний розвиток:

1. Відрізняючись широтою сприйняття, вони гостро відчувають усе, що відбувається в навколошньому світі і надзвичайно зацікавлені у відношенні того, як улаштований той чи інший предмет; здатні стежити за кількома процесами одночасно і склонні активно досліджувати все оточуюче.

2. Обдаровані діти мають здатність сприймати зв'язки між явищами і предметами і робити відповідні висновки; їм подобається у своїй уяві створювати альтернативні системи.

3. Відмінна пам'ять у сполученні з раннім мовним розвитком і здатністю до класифікації і категоризування допомагають такій дитині накопичувати великий обсяг інформації й інтенсивно використовувати її.

4. Обдаровані діти володіють великим словниковим запасом, що дозволяє їм вільно і чітко викладати свою думку. Однак заради задоволення вони часто винаходять власні слова.

5. Поряд зі здатністю сприймати смислові неясності, зберігати високий поріг сприйняття протягом тривалого часу, із задоволенням займатися складними, і навіть тими, що не мають практичного рішення задачами, обдаровані діти не терплять, коли їм нав'язують готову відповідь.

6. Обдаровані діти відрізняються тривалим періодом концентрації уваги і

великою завзятістю в рішенні тієї чи іншої задачі [2, с. 131].

Необхідно зауважити, що обдаровані діти за рядом причин стикаються з проблемами: прояв агресивних реакцій (непряма, вербальна, фізична агресія); неприязнь до школи; ізоляція від однолітків; занурення у філософські проблеми (потойбічне життя, релігійні вірування); невідповідність між фізичним, інтелектуальним і соціальним розвитком; почуття незадоволеності; гіперчутливість; потреба в увазі дорослих та ін.

У такій ситуації важливо у соціально-педагогічній діяльності виявити явну і приховану обдарованість, провести відповідну корекційну роботу, яка полягатиме у спеціально створених умовах для пристосування до життя в середовищі, подоланні або послабленні недоліків чи дефектів її соціалізації.

Отже, соціально-педагогічна діяльність включає роботу з обдарованими дітьми і роботу з оптимізації навчально-виховного процесу, і роботу з батьками обдарованої дитини: психодіагностику дітей з високим інтелектуальним потенціалом; виявлення обдарованих і талановитих дітей; індивідуальні психолого-педагогічні консультації для дітей та їх батьків; групову роботу з розвитку комунікативних навичок, креативності.

В рамках соціальної роботи з обдарованими дітьми використовуються наступні технології:

1. Координаційні технології, під час яких здійснюється організація роботи із створення і керівництва діяльністю експериментальних майданчиків по роботі з обдарованими дітьми, організація і проведення масових заходів, олімпіад і науково-практичних конференцій. Надається інформація з правової бази роботи з обдарованими дітьми; забезпечується координація діяльності по реалізації цільових програм по роботі з обдарованими дітьми та молоддю.

2. Інформаційні технології, під час яких забезпечується формування інформаційних баз даних про талановитих і обдарованих дітей шкільного віку, банків методичних матеріалів по роботі з обдарованими дітьми; консультаційна підтримка, що передбачає інформування батьків і педагогів з питань, пов'язаних з виявленням, розвитком і підтримкою обдарованих дітей; підготовка фахівців за напрямком роботи з сім'єю обдарованої дитини. Залучається увага громадськості, засобів масової інформації: публікації в періодиці, позначення проблем обдарованих дітей на відкритих конференціях, семінарах, використання мережі Інтернет для поширення інформації про специфіку навчання обдарованих дітей, методики, особливості психології і т.д.; вихід створення мережевих співтовариств користувачів Інтернету, що займаються обдарованістю.

3. Діагностичні технології, під час яких створюються науково-дослідні школи з різних навчальних дисциплін, інтелектуальні клуби для учнів, різні форми позашкільної організації освітньої діяльності, проводяться олімпіади, конкурси, фестивалі, конференції; організуються профільні тaborи, творчі зміни, навчально-тренувальні збори, науково-дослідні експедиції в літніх таборах.

4. Розвиваючі технології, під час яких відбувається створення навчального середовища і школи для обдарованих дітей. Здійснюється створення, розвиток і підтримка освітніх установ, що забезпечують цілеспрямовану роботу з обдарованими дітьми: очно-заочні школи, ліцеїські класи (спрямованість освітнього процесу не

тільки на засвоєння знань, а й на розвиток здібностей мислення, засвоєння універсальних способів отримання знань, оволодіння способами наукового дослідження, усвідомлення учнем своєї індивідуальності, розуміння ним загальнолюдських культурних цінностей); забезпечується підтримка наукових товариств учнів; зачленення вищих навчальних закладів у систематичну роботу з обдарованими дітьми (заходи з професійної орієнтації учнів) [3, с. 17].

Отже, соціально-педагогічна діяльність включає роботу з обдарованими дітьми, з оптимізації навчально-виховного процесу і співпрацю з батьками обдарованої дитини. Проблема дитячої обдарованості активно розробляється в межах психології, педагогіки, соціальної педагогіки та інших суміжних галузей. Своєчасне виявлення обдарованих дітей, створення необхідних умов для розвитку талантів дитини сприятиме її самореалізації, досягненню успіху й емоційно-позитивного ставлення до себе й особистої діяльності.

Література:

1. Воронова Е. Обдарованість: діагностика та система роботи зі здібними дітьми / Е. Воронова // Психолог. – 2006. – № 25-28. – С. 5-25.
2. Клименко В. В. Психологія творчості / В. В. Клименко. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 480 с.
3. Павлова Л. Психологічне супроводження особистісно орієнтованого навчання / Л. Павлова // Управління освітою. – 2007. – № 3. – С. 16-18.
4. Розвиток дитини – сайт для розумних батьків. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/school/lessons_summary/psychology/46963/

**ПРОБЛЕМА ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ
В ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ**

Вікторія Тарасенко
студентка III курсу

Придунайська філія Міжрегіональної Академії управління персоналом
Науковий керівник – проф. Гуменникова Т. Р.

Світовий досвід демонструє негайно зростаючу потребу у висококваліфікованих та морально досвідчених фахівцях. В даний час у зв'язку зі зміною соціально-економічної ситуації в країні важливим стало питання щодо професійного самовизначення старшокласників, умов та факторів, що сприяють успішності цього процесу. Так, як професійна діяльність у житті людини є основою в забезпеченні соціальних домагань, становленні його, як особистості та самоствердження і самореалізації.

Актуальність дослідження зумовлено економічними та соціально-політичними змінами в країні, перехід від командно-адміністративної системи до ринкової настільки якісно змінює всі параметри у соціальному житті українського суспільства, що ефективна соціалізація, соціально-професійна адаптація випускника школи не можлива

без цілеспрямованої психологічної підготовки до життедіяльності.

Важливою особливістю є те, що умови формування професійної спрямованості учнів у теорії професійної орієнтації розглядались, ще в працях А. Є. Голомштока, Л. А. Йовайши, Е. А. Климова, Є. М. Павлютенкова, К. К. Платонова, В. А. Полякова, М. М. Чистякова, С. М. Чистякової, що визначають положення та педагогічні технології підготовки учнів до життя та вибору професії.

Разом з тим багато дослідників, а так само психологи та соціологи розглянули і розробили нові теоретичні і методологічні основи профорієнтації. Деякі з них представлені в роботах П. П. Блонського, С. І. Вершиніна, В. І. Журавльова, Е. А. Климова, М. М. Чистякова, С. Т. Шацького та ін.

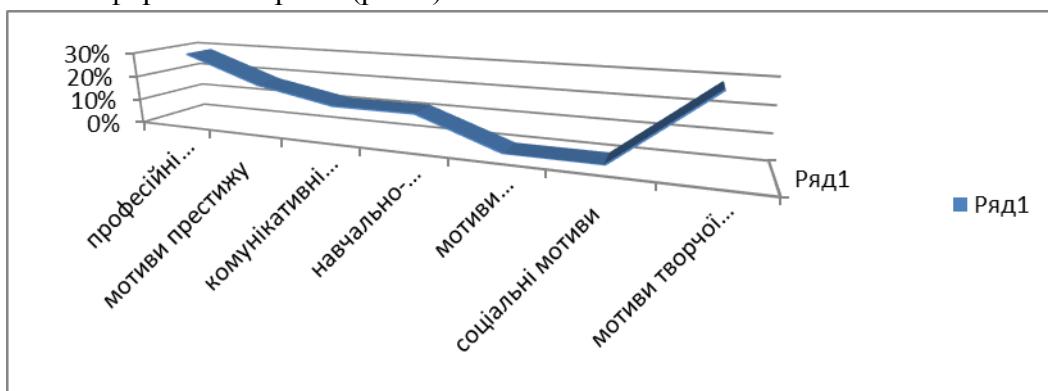
Психологічні особливості професійного самовизначення в юнацькому віці полягають в теоретико-емпіричному визначені мотиваційних передумов при виборі професії в сучасних умовах. Тому основою даної статті стало проведене дослідження на вияв розвитку і самореалізації духовних і фізичних можливостей, формування особистості адекватних професійних намірів і планів, реалістичного образу себе як майбутнього професіонала.

Дослідження проводилося на базі Придунайської філії МАУП. Респондентами даного дослідження стали студенти першого курсу (17-18 років), так як вчені дають різні вікові рамки юнацького періоду. І. Ю Кулагіна виділяє старший шкільний вік – рання юність (16-17 років), юність – від 17 до 20-23 років. В.С Мухіна визначає юність як період після отроцтва до дорослості (вікові межі від 15-16 до 21-25 років).

Всього в дослідженні брало участь 20 осіб (студенти першого курсу різних спеціальностей віком від 17-18 років), з них четверо – представники чоловічої статті (20 %) та шістнадцять представників жіночої статті (80 %).

За для досягнення мети і отримання чітких, якісних та кількісних результатів було обрано методику «Діагностика навчальної мотивації студентів». Методика розроблена на основі опитувальника А. А. Реана і В.А.Якуніна.

Аналіз результатів за даною методикою дає можливість визначити мотивацію та подальшу спрямованість студентів. Для кількісного та якісного аналізу представимо результати в формі гістограми (рис.1)

Мал. 1. Показники навчальної мотивації студентів Придунайської філії МАУП (за методикою «Діагностика навчальної мотивації студентів» А. А. Реана та В. А. Якуніна)

Як бачимо з результатів, перше місце між собою ділять професійні мотиви (29%) та мотиви творчої самореалізації (29%). Мотиви творчої самореалізації – це

мотиви, які керують особистістю в процесі вибору майбутньої професії, що зумовить активний розвиток творчих умінь, а можливо й професійне становлення. Керуючись професійними мотивами студенти вбачають себе майбутніми фахівцями і прагнуть отримати знання з області своєї майбутньої професії.

На другому місці знаходяться мотиви престижу (18%), коли студентами керує лише бажання лідерства у навченні, йти попереду незважаючи ні на що інше, бути першими усюди. Хотілося б зазначити, що даний мотив є одним з головних, що спонукає студентів до навчальної діяльності.

За мотивом престижу йдуть комунікативні мотиви (12%) та навчально-пізнавальні мотиви (12%). Комунікативні мотиви, це мотиви які керують студентами при виборі майбутньої професії, учебного закладу і спонукають до поширення комунікації, для надбання певного багажу знань при подальшому спілкуванні з людьми. Середні результати за навчально-пізнавальними мотивами вказують на те, що студенти прагнуть мати повний багаж необхідних знань, щоб в майбутньому застосувати їх в своїй роботі. Зацікавленість процесом навчання, пізнанням нової інформації, прагнення отримати найповніший облік інформації, завжди жадати найкращих результатів, бути підготовленим до чергових занять і отримувати задоволення від процесу навчання це є підґрунтам для навчально-пізнавальних мотивів.

Проте жоден з респондентів (0%) не виявляє в процесі навчальної діяльності мотиву уникнення невдач та соціальних мотивів. На наш погляд, позитивним є те, що відсутній мотив уникнення невдач, тому як він не є найкращим керівником при виборі шляху в майбутньому, але деякі студенти керуються ними, лише щоб не відставати від однолітків, не бути порожнім місцем для оточуючих деякі студенти обирають ту чи іншу професію.

Але слід звернути увагу на відсутність у наших респондентів соціальних мотивів, що спонукають студентів замислитися над майбутнім, чи можливе застосування їх професії з ціллю придбання грошей, чи то з ціллю отримання певного положення в суспільстві. На наш погляд, це може бути обумовлено тим, що респондентами нашого дослідження були студенти лише первого курсу.

Таким чином, формування професійної спрямованості – досить місткий і складний процес. Тут ще чимало невирішених завдань. Необхідно створювати психологічні та педагогічні умови для розвитку у старшокласників, абитурієнтів, студентів стійкого позитивного ставлення до професії. У сучасних умовах динамічного розвитку професійних знань у зв'язку з вимогами про неперервну професійну освіту і постійне вдосконалення подальша розробка вказаної проблеми набуває все більшого значення. Її конкретне вирішення залежить від сумісних зусиль педагога і психолога як на стадії профорієнтаційної роботи у школі, так і в процесі професійного навчання.

Зараз настало потрібна розробити профорієнтаційні тренінги для загальноосвітніх шкіл та професійно-навчальних закладів, які готовують випускників. Цим ми зумовимо зниженню проблеми професійного самовизначення юнаків.

Література:

- 1.Андреєва Г. М. Соціальна психологія / Г. М. Андреєва. – М. : Аватар, 2004. – 15 с.

2. Байтінгер О. Е. Психологічні детермінанти переживання майбутнього як проблеми в юнацькому віці: Дис ... канд. психол. наук / О. Е. Байтінгер. – СПб., 2006. – 117 с.
3. Беседіна І. Технологія профорієнтаційної роботи у професійно-технічних навчальних закладах / І. Беседіна. – Саратов, 2004. – 32 с.
4. Тофтул М. Г. Сучасний словник з етики. — Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – 416 с.

МОВНІ ОСОБЛИВОСТІ СУБКУЛЬТУРИ КЕЙ-ПОПЕРІВ

Любов Титаренко

студентка III курсу

факультет української філології та соціальних наук

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Науковий керівник – проф. Колесников А. О.

Мова – не просто основний засіб спілкування, це засіб вираження своєї культури. Сленг – це постійна словотворчість, в основі якої лежить принцип мовної гри. Найчастіше саме комічний ефект є тут головним. Молодій людині важливо не просто щось сказати, а сказати так, щоб зрозуміли «обрані». І хоча різні аспекти сленгу вивчалися такими дослідниками як Е. Патрідж, Г. Менкен, І. Гальперін, В. Вілюман, М. Маковський, В. Балабін, У. Потятинник, на сьогодні він все ж залишається недостатньо вивченим мовним явищем.

Саме тому особливо цікавим, на нашу думку, є вивчення сленгу субкультур, зокрема тих, що виникли зовсім недавно. Тож, ми зосередили увагу на описі лексичних одиниць мови неформального культурного об'єднання, виникнення якого пов'язане з зародженням нового жанру музики.

К-pop [kei rэр] – абревіатура від англ. Korean pop – музичний жанр, що виник у Південній Кореї у 1990 році й увібрал у себе елементи західного електро-попу, хіп-хопу, танцюальної музики та сучасного ритм-н-блузу. Люди, які виконують пісні в цьому жанрі називаються айдолами (від англ. Idol – «ідол, кумир»). Відомий на весь світ запальним треком «Gangnam style» південнокорейський виконавець PSY, бойз-бенди Bangtan Boys та EXO за останні кілька років здобули визнання в усьому світі. Україна не стала винятком.

За даними Вікіпедії, «К-pop – не тільки музика, він переріс у популярну серед молоді всього світу субкультуру. Завдяки мережі Інтернет і доступності цифрового контенту К-pop швидко поширюється. Поп-культура Південної Кореї сьогодні є одним з рушійних факторів молодіжної культури в усьому світі», зокрема, в Азії, Європі, Латинській Америці, країнах СНД.

Людей, що захоплюються корейською поп-культурою, називають кей-поперами (від англ. K-poper – той, що слухає K-pop), за назвою вподобаної ними музики.

Актуальність обраної теми полягає у необхідності дослідити особливості лексичного складу мови кей-поперів як нового субкультурного утворення, яке швидко

розвивається, формуючи власну «мову», тобто сленг, на основі української.

Характерною особливістю цієї групи молоді є використання специфічної лексики, незрозумілої стороннім людям, оскільки вона більшою мірою є запозиченою або з англійської, або з корейської мови. Невелику кількість складають також неологізми, створені самими кей-поперами на основі власного досвіду та асоціацій.

У нашій розвідці специфічну лексику кей-поперів поділено на 4 тематичні групи:

- ✓ Назви членів груп;
- ✓ Назви осіб за віком;
- ✓ Назви дій, процесів та похідні від них;
- ✓ Вигуки.

Перша тематична група охоплює найменування членів групи:

- ✓ *Батько* – найсуворіший учасник групи; той, хто вимогливо ставиться до всіх (зазвичай лідер або найстарший);
- ✓ *Мама* – найтурботливіший учасник групи, який готове, прибирає і завжди переживає за здоров'я учасників (найчастіше лідер або будь-який учасник групи);
- ✓ *Дέнсер* (від англ. Dancer – «танцюрист»), *денс-машина* (від англ. Dance-machine) – учасник групи, відповідальний за танці;
- ✓ *Візуал* (від англ. Visual – «візуальний»), «обличчя групи» – учасник групи, визнаний іншими як найгарніший;
- ✓ *Макнé, маннé* (від кор. 막내 – «наймолодший учасник») – наймолодший учасник групи;
- ✓ *Xenni* (від англ. Happy – «щасливий»), «вірус щастя», «вітамінка» – найпозитивніший учасник групи;
- ✓ *Чотири D* (від 4D) – учасник, який поводить себе доволі дивно, «не з цієї планети»;
- ✓ Дідусь – серйозний учасник-буркотун;
- ✓ *Мéмбер* (від англ. Member – «учасник, член») – учасник групи;
- ✓ *Ейджлайн* (від англ. Age – «вік», Line – «лінія») – вікові лінії;
- ✓ *Bias* (від англ. bias – «схильність») – улюбленець у групі;
- ✓ *Лíда* (від англ. Leader – «лідер») – лідер групи.

Друга тематична група включає в себе найменування за віком:

- ✓ *Нúна* (від кор. 누나 – «старша сестра для хлопця») – звертання хлопця до дівчини, старшої за нього на рік чи більше;
- ✓ *Хьон* (від кор. 형(hyeong) – «старший брат для хлопця») – звертання хлопця до чоловіка, старшого від нього на рік і більше;
- ✓ *Óppa* (від кор. 오빠 – «старший брат для дівчини») – звертання дівчини до старшого хлопця;
- ✓ *Ónni* (від кор. 언니 – «старша сестра для дівчини») – звертання дівчини до дівчини, старшої на рік і більше;
- ✓ *Аджóсі* (від кор. 아저씨 – «дядечко») – звертання до дорослого чоловіка; використовується серед друзів у жартівлівій формі;
- ✓ *Аджу́ма* (від кор. 아줌마 – «тітонька») – звертання до дорослої жінки; використовується серед друзів у жартівлівій формі;

Пріоритетні напрями європейського наукового простору.
Збірник студентських наукових праць. – Вип. 7

- ✓ *Тонсéн* (від кор. 뜬생 – «учень») – звертання старшого артиста до молодшого;
- ✓ *Сонбé, сонбе-нім* (від кор. 손배 – «наставник») – звертання молодшого артиста до старшого

До третьої тематичної групи належать назви дій та процесів:

- ✓ *Камбéк* (від англ. Comeback – «повернення») – повернення групи або айдола на сцену після невеликої перерви з новим альбомом/синглом;
- ✓ *Промоúшен* (від англ. Promotion – «заохочення») – період просування альбому/синглу після його релізу (виходу);
- ✓ *Релíз* (від англ. Realize – «здійснювати, реалізовувати») – вихід нового альбому та кліпу з нагоди повернення на сцену;
- ✓ *Мéйкíнг* (від англ. Making – «роблення») – зйомки відео про сам процес створення кліпу;
- ✓ *Ол-кíл* (від англ. All – «усіх» та Kill – «бити») – підйом альбому на першу позицію усіх музичних чартів.

Четверту тематичну групу специфічної лексики кей-поперів складають вигуки, використовувані у середовищі фанатів для вираження емоцій:

- ✓ *Файтíн!* (від англ. Fighting – «боротьба») – удачі!
- ✓ *Дебáк!* (від кор. 대박) – «Bay!», «Нічого собі!»;
- ✓ *Óмо!* (скорочено від кор. 오모나 – «О, мой!») – вигук здивування;
- ✓ *Чинчá?* (від кор. 진짜) – Справді?
- ✓ *Холь!* (від кор. 혀) – вигук для вираження неприємного здивування.

Отже, К-поп-культура, як і в усьому світі, на території України розповсюджується дуже швидко, спонукаючи молодь до створення об'єднань, а отже, і власного сленгу. Лексичний склад мови кей-поперів увібрал у себе одиниці, запозичені з англійської та корейської мов, а також неологізми, утворені на їх основі, фонетично трансформовані з адаптацією до відповідної мови, в структурі якої функціонує сленг, терміни.

Література:

1. К-Pop. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ru.wikipedia.org/wiki/K-pop>
2. К-Pop-словарик. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://top-bloggers.ru/2014/02/korejskie-terminy-kotorye-dolzhen-znat-kazhdyyj-lyubitel-k-popa/>
3. 101 слово из лексикона корейской поп-культуры, которое вы должны знать. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://doramaeps.ru/k-pop/101-slovo-iz-leksikona-korejskoj-pop-kultury-kotoroe-vy-dolzhny-znati-chast-1/>
4. Сленг як явище молодіжної субкультури. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://sites.google.com/site/leksikolografrazeologia/>

**РЕГІОНАЛЬНИЙ ДОСВІД УПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
У ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ**

Ольга Ткаченко
студентка I курсу
педагогічний факультет
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
Науковий керівник – доц. Іванова Д. Г.

Діяльність дошкільного навчального закладу на сучасному стані неможлива без ефективного вирішення пріоритетних завдань розвитку навчання та виховання дітей, без пошуку оптимальних форм організації освітнього процесу, використання перспективного досвіду, а також здійснення інноваційної діяльності.

Вагомий внесок в обґрунтування закономірностей, принципів, змісту, сучасних тенденцій розвитку дошкільної освіти зроблено вітчизняними вченими: Л. Артемовою, І. Бехом, А. Богуш, Н. Гавриш, О. Докукіною, О. Кононко, К. Крутій, Н. Кудикіною, В. Кузьменко, Т. Піроженко, З. Плохій, О. Пометун, Т. Поніманською, І. Рогальською, Т. Степановою та ін.

Особливості розвитку дошкільної освіти в контексті глобалізаційних процесів у світі досліджувались С. Барнетом, Е. Зільгером, Б. Лейбовіч, Р. Майерсом; праці Дж. Дьюї, Л. Кольберга, Л. Моррова, Ф. Пауера, Б. Спока, Е. Хіггінса та інших сприяли визначенню основних концептуальних зasad освіти дітей.

Сьогодні в усьому світі дошкільній освіті приділяється першочергова увага. Наприклад, така організація, як ЮНЕСКО, переконана, що дошкільна освіта повинна розвиватися повсюдно. Треба визнати, що в Україні це питання вирішується досить успішно: приблизно 57% дітей дошкільного віку відвідують дитячі сади. А це означає, що вони мають можливість отримувати ранній розвиток.

Спостерігаючи за діяльністю дошкільного навчального закладу на сучасному стані, можна зрозуміти, що неможливо обійтися без використання перспективного досвіду, а також здійснення інноваційної діяльності. Модернізація змісту дошкільної освіти зумовлена Законами України «Про дошкільну освіту» [1].

Навчальний процес, як і вся діяльність педагога - це щоденна творчість та знаходження нових методів впливу на дитину [2]. Грамотний та творчо налаштований педагог завжди знайде можливість на базі традиційних методів навчання, які роками давали йому високі показники знань дітей, знайти шляхи підвищення ефективності своєї роботи завдяки використанню новітніх технологій, досвідів та методів в роботі.

Так, наприклад, в дошкільному навчальному закладі «Теремок» №33 м. Ізмайл використовують інноваційні технології за методикою М. М. Єфименка.

Цілком очевидним є те, що сьогодні більшість дітей дошкільного та молодшого шкільного віку мають проблеми, пов'язані зі здоров'ям, і найчастіше – з руховим розвитком.

Суть інноваційної технології за методикою М. М. Єфименка ґрунтуються на законах Природи і дозволяє ефективно долати вади, які є в розвитку як у практично здорових дітей, так і в дітей-інвалідів [4]. Найкращим підтвердженням цього є успішна

20-річна практика застосування цієї системи. Технологія фізичного виховання спрямована на розвиток і оздоровлення дітей. Її автор, український педагог-новатор Микола Єфименко вивчав цю проблему протягом двадцяти років і має своє, відмінне від загальноприйнятого, розуміння суті фізичного виховання здорових дітей і дітей з відхиленнями в розвитку.

Технологія фізичного виховання дітей М. Єфименка «Театр фізичного розвитку та оздоровлення дітей» розрахована на дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Автор назвав її ще «тотальним ігровим методом», втіливши у цих словах своє педагогічне кредо «грати щодня, грати постійно, грати завжди». Ґрунтуючись ця технологія на таких десяти професійних положеннях [3]:

1. Йти за логікою природи (педагогіка повинна бути природною).
2. Фізичне виховання дітей повинно здійснюватися по спіралі, нове поєднуючи з відомим.
3. Педагогічний спідометр, або так звані загальнорозвивальні вправи (підбирати підготовчу частину заняття – уроку – згідно з «еволюційною гімнастикою»).
4. Поділ заняття на три частини за фізіологічною суттю.
5. Театр фізичного виховання дітей (граючи – оздоровлювати, граючи – виховувати, граючи – розвивати, граючи – навчати).
6. Позитивна, світла енергія радості і задоволення (фізичне виховання повинно заряджати дітей позитивними емоціями).
7. Руховий портрет дитини «малює» методика ігрового тестування.
8. Створи тренажери сам!
9. Здоров'я здорових вимагає профілактики та корекції.
10. Через рухи та гру – до виховання Людини майбутнього.

«Театр фізичного розвитку та оздоровлення дітей» сповідує принцип «двох засад у педагогіці», що передбачає різні підходи до організації роботи з дівчатками та хлопчиками. Цьому питанню присвячене дослідження М. Єфименка «Еротична культура в педагогіці дошкільного дитинства (на прикладі фізичного виховання)», в якій він доводить, що у процесі фізичного виховання дітей потрібно використовувати різні заняття для хлопчиків і дівчаток.

Новизна за методикою М. М. Єфименка полягає в більш природній зміні вихідних положень тіла : від лежачих (горизонтальних) до стоячих (вертикальних), від опори на чотири кінцівки до опори на дві (стояння, ходьба) й рухів без опори (біг, стрибки). На його думку принцип фізичного виховання дошкільників повинен іти по висхідній спіралі (з віком мусить зростати не тільки якість рухів, а й їх діапазон).

Керуючись методикою М. М. Єфименка, вихователь на протязі занять використовує ігровий метод фізичного виховання, включаючи театральне дійство. Елементи клоунади дають дітям дати змогу розслабитися, посміятися, пофантазувати і зарядитися позитивною енергією і отримати задоволення від заняття-гри. Тобто із своїми вихованцями вихователь розігрує будь-яку тему, казку, ситуацію, дотримуючись при цьому формул природного рухового розвитку дітей.

У своїх заняттях, починаючи з молодшої групи, продовжуючи в середній, використовують «фізкультурну казку», яка дозволяє не лише тренувати тіло, а й ще необхідні духовні якості. Також проводиться гімнастику пробудження після денного

Пріоритетні напрями європейського наукового простору.
Збірник студентських наукових праць. – Вип. 7

сну, яка докорінно відрізняється від традиційної зарядки. Щоденно в розпорядку дня є фізкультхвилини, фізкультпаузи, ранкова гімнастика. Цікаві фізкультхвилини – це окремі, не пов’язані один з одним сюжети і корисні фізичні вправи-ігри, які відбуваються з дітьми на свіжому повітрі. При цьому дотримуючись вимоги першої заповіді М. М. Єфименка «Йди за логікою природи».

Робота базується на програмі горизонтально-пластичного балету (пластик-шоу). Усі рухи у «пластик-шоу» мають бути плавними, м’якими, пластичними. Найважливішими в ньому є хореографічність та естетичність.

Використовують музикотерапію в руховій діяльності дошкільників, адже рухова активність у фізичному вихованні – міцний фундамент для інших видів навчально-виховної роботи з дітьми.

Отже, інноваційні педагогічні технології розглядають не тільки як налаштованість на сприйняття, продукування і застосування нового, а насамперед як відкритість. Розглянувши дану методику М. Єфименка, можна сказати, що в Україні впроваджуються інноваційні педагогічні технології, а технологія фізичного виховання спрямована на розвиток і оздоровлення дітей.

Література:

1. Про дошкільну освіту: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 2628-III (Редакція від 05.12.2012 р.)
2. Воронковська М. О. Використання інформаційних технологій у дошкільній освіті / М. О. Воронковська, Т. А. Сиротенко, С. В. Панченко // Дошкільний навчальний заклад. – 2012. – № 3. – С. 2-12.
3. Єфименко М. М. Програма з фізичного виховання дітей раннього та дошкільного віку «Казкова фізкультура» / М. М. Єфименко. – Тернопіль : Мандрівець, 2014. – 52 с.
4. Єфименко М. М. Сучасні підходи до корекційно спрямованого фізичного виховання дошкільників з порушеннями опорно-рухового апарату: монографія / М. М. Єфименко. – Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2013. – 356 с.

**РАЗВИТИЕ ПУНКТУАЦИОННЫХ НАВЫКОВ УЧАЩИХСЯ
ПРИ ИЗУЧЕНИИ ВВОДНЫХ И ВСТАВНЫХ КОНСТРУКЦИЙ**

Анастасия Узунова

студентка IV курса

факультет иностранных языков

Измаильский государственный гуманитарный университет

Научный руководитель – доц. Глущук С. В.

Одной из стратегических задач образования в XXI в. является воспитание высокой языковой культуры граждан, уважение к родному языку и языкам национальных меньшинств Украины [2].

Актуальность избранной темы обусловлена тем, что в последние годы научные

исследования по лингводидактике касаются в основном формирования устной речи, общих вопросов обучения русскому языку, развития связной речи и т.д. Но проблемам усвоения норм правописания, в частности, изучению пунктуации на основном и старшем этапе общеобразовательной школы если и уделяется внимание, то в очень малом количестве. В учебниках по методике обучения русскому языку работа над пунктуацией предлагается в сочетании с изучением синтаксиса простого предложения.

Овладение пунктуацией является одним из важных элементов общеобразовательной подготовки учеников, однако систематические наблюдения со стороны методистов за успеваемостью школьников свидетельствуют о недостаточном уровне пунктуационной грамотности. Проблема повышения грамотности письма приобретает особую актуальность в наше время в связи с существованием так называемого «олбанского» языка или языка «падонкафф» в Интернет – пространстве.

Как отмечают ученые, пунктуационная грамотность учащихся находится в прямой зависимости от уровня прочности их знаний. Большинство пунктуационных ошибок объясняется незнанием учеников закономерностей синтаксиса, которые рассматриваются на разных этапах овладения языком и являются сквозной темой школьной программы.

Чтобы правильно применять пунктограммы, учащиеся должны хорошо усвоить вопросы строения предложения. Между тем изучение структуры предложения в школе проводится на недостаточном уровне, что отражается на уровне грамотности учеников, в том числе и пунктуационной.

Объектом нашего внимания является развитие пунктуационных навыков учащихся 8 класса; предметом – методика развития пунктуационных навыков учеников при изучении вводных и вставных конструкций.

Цель исследования состоит в теоретическом обосновании и практической проверке эффективности методики развития пунктуационных навыков учащихся при изучении вводных и вставных конструкций в 8 классе.

В своей работе мы исходили из того, что синтаксические умения рассматриваются как особая группа речевых умений, как специфические интеллектуальные действия, в основу которых положен анализ условий и путей выбора языковых средств, используемых в зависимости от назначения и целей коммуникации. Процесс развития пунктуационных навыков учащихся является составной частью развития их языковой и речевой компетенции. К первичным синтаксическим умениям относятся те, которые формируются параллельно с изучением основных разделов программы, способствуют развитию у учащихся синтаксической зоркости: умение замечать синтаксические средства языка, соотносить их со сферой применения, обосновывать целесообразность использования; различать, анализировать, редактировать тексты различных типов и стилей; к вторичным умениям принадлежат умение создавать собственные высказывания определенного типа и стиля речи и адекватно использовать синтаксические умения на практике.

Разработанная нами методика основывается на таких принципах: принцип наблюдения над логико-предметной информацией, выраженной в предложении, принцип наблюдения над структурой предложения, принцип наблюдения над ритмомелодикой предложения [1, с. 198-199].

Обзор лингводидактической литературы показал, что в процессе работы по формированию синтаксических умений у учащихся целесообразно применение специальных методов и приемов работы над текстом. Учитывая цели и задачи нашего исследования, к методам и приемам совершенствования пунктуационных навыков учащихся мы отнесли объяснительно-иллюстративный, частично проблемный методы; репродуктивный, оперативный, коммуникативный; контрольно-оперативный и контрольно-коммуникативный методы.

Поставленная цель определила выбор различных методов обучения, например, «Бег с барьерами», «Творческое конструирование», «Мозговой штурм», «Чудо в решете», «изюминка», «Журналист», «Микрофон» и др. Кроме того, мы старались развивать творческую рефлексию учащихся.

В ходе занятий мы применяли различные приемы работы, направленные на успешное усвоение материала и побуждение учеников к самоанализу и обобщению изученного материала. Школьники увлеченно участвовали в учебном процессе на уроке, с интересом выполняли предложенные задания.

В результате проведенного нами педагогического эксперимента существенно изменились показатели пунктуационной грамотности учащихся, они начали более осознанно относиться к уровню своих знаний, допускали меньшее количество ошибок, у них повысился интерес к изучению русского языка.

Литература:

1. Методика преподавания русского языка в школе / М. Т. Баранов, Н. А. Ипполитова, Т. А. Ладыженская, М. Р. Львов; Под ред. М. Т.Баранова. – М. : Издательский центр «Академия», 2000. – 368 с.
2. Національна доктрина розвитку освіти України в XIX ст. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>

**СРАВНИТЕЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА СРЕДСТВ НЕВЕРБАЛЬНОЙ
КОММУНИКАЦИИ РУССКИХ И ВЬЕТНАМЦЕВ**

Чан Тхи Суэн
студентка III курса
филологический факультет
Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова
Научный руководитель – проф. Степанов Е. Н.

Каждый народ имеет традиции коммуникативной культуры, которая отражает его общественное бытие. Наряду с вербальными средствами коммуникации огромную роль в процессе общения играют невербальные средства. В условиях современных глобальных интеграционных процессов, когда расширение сотрудничества является тенденцией времени, носители разных языков и коммуникативных культур становятся ближе друг другу. Становится важным научиться владеть родным и несколькими иностранными языками. А применение их на практике эффективно лишь при усвоении

не только вербальных, но и невербальных средств общения, имеющихся в коммуникативной культуре носителей этих языков.

Вопросы невербальной коммуникации рассматривались учёными ещё в XIX веке. Наиболее важным исследованием языка жестов был в то время труд Чарльза Дарвина «Выражение эмоций животными и человеком». Впервые в конце 1970-х годов комплексно начал изучать этот вопрос Аллан Пиз [9, с. 9]. После этого разработкой проблемы невербальной коммуникации занимались Алла Акишина [1], Питер Андерсон [2], Кэрол Гоман [4], Хироко Кано [1], Вера Лабунская [6], Альберт Меграбян [8] и многие другие исследователи.

Цель данной статьи – установить черты сходства и различия невербального коммуникативного поведения русских и вьетнамцев с использованием мимики лица, жестов головы и рук.

В процессе коммуникации между русскими *контакт глазами* является более важным, чем у вьетнамцев. Во Вьетнаме в разговоре собеседники смотрят на всё лицо. Прямо в глаза собеседника вьетнамцы смотрят только тогда, когда они говорят что-то важное. Вьетнамцы смотрят прямо в глаза собеседника только 5–10 секунд. Если долго смотреть или всматриваться, это считается невежливым, грубым, грозным, а если не смотреть в глаза при разговоре русских, собеседник посчитает слова того, кто отводит глаза, ложью. *Когда глаза часто двигаются, быстро закрываются и открываются*, вьетнамцы считают, что собеседник говорит неправду. В русской ментальности такое поведение выражает растерянность, нерешительность, человек при этом чувствует себя «не в своей тарелке». «Контакт глазами» и «быстрое движение глаз» можно рассматривать как фоновые средства невербальной коммуникации при общении русских и вьетнамцев.

Жест, при котором *брови опущены, а нижняя губа выдвинулась вперёд*, обычно встречается у вьетнамских детей. Он означает, что ребёнок не верит своему собеседнику и/или ненавидит его. Жест безэквивалентный. *Брови подняты, глаза широко открыты* – у представителей вьетнамской культуры так выражается не только удивление, но и скептическое отношение к информации; иногда таким образом выражают предупреждение, угрозу. У русских же этот жест выражает удивление или восхищение. Жест фоновый.

Во вьетнамской коммуникативной культуре человек, который носит очки, *не должен смотреть на собеседника поверх очков, а очки не должны находиться на кончике его носа*. Если же так происходит, жест считается взглядом оценивания, зондирования и вызывает неприятное чувство у собеседника.

Жест, при котором *голова склоняется вперёд и вниз*, во Вьетнаме, как и во многих других странах Азии, используется как приветствие или прощание, благодарность или извинение. Он сопровождается лёгким *склонением корпуса* в официальной коммуникации, чтобы выразить уважение, почтительное отношение к собеседнику, особенно, детям. Если неофициальная встреча, то достаточным является только *кивок головой*. При приветствии или прощании можно также *пожать руку*, но во Вьетнаме это используется только между мужчинами с деловыми отношениями. В русском приветствии или прощании пожатие руки является более широким жестом.

В русской культуре *подъём головы и взгляд вверх* значит: *Подожди минуту,*

подумаю, но во вьетнамской культуре этот жест может означать презрение: *Я презираю тебя.*

В поведении русского жест, при котором собеседник *крутит головой*, означает, что человек устал. Во вьетнамском жестовом языке это обозначает, что человек говорит неправду или не интересуется словами партнёра и хочет сказать ему, чтобы тот прекратил говорить.

В русской традиционной культурной коммуникации при приветствии или при прощании люди обычно трижды *целуются и прикасаются щеками*, а также принято целовать руку женщине. Например, в «Вишнёвом саде» Чехова: *Лопахин. Через три недели увидимся. (Целует Любови Андреевне руку). Пока прощайте. Пора. (Гаеву). До свидания. (Целуется с Пищиком.) До свидания. (Подает руку Варе, потом Фирсу и Яше)* [5, с. 682]. В пьесе «Три сестры»: *Вершинин. Пиши мне... Не забывай! ... (Расстроганный, целует руки Ольге, потом еще раз обнимает Машу и быстро уходит)* [5, с. 667]. А во Вьетнаме это жест не встречается в коммуникации. Если отношение очень близкое, вьетнамцы только обнимают друг друга.

Во вьетнамской традиционной культуре при приветствии, прощании или благодарности человеку, который моложе, чем собеседник, надо снимать шапку, скрещивать руки на груди (для детей), легко склоняться книзу, как в китайском и японском жестовых языках. Сопровождающие слова произносятся при этом с сердечным уважением. Например: *Его друг: (сняв шапку и скрестив руки на груди) - Здравствуйте!* [7, с. 212]. *Чыонг Ба: Посмотри! Выбирай самое вкусное! Ти: (скрестив руки на груди, говоря громко) - Спасибо вам большое!* [7, с. 273].

Поглаживать рукой голову собеседника у русских – ласковый жест. А во Вьетнаме так могут делать только по отношению к близкому родственнику или воспитаннику. Обычно так можно вести себя по отношению к младшему: *Чыонг Ба (поглаживает рукой голову внучки) – Умница!* [7, с. 272]. В иной ситуации этот жест является невежливым.

В русской культуре можно обнимать собеседника и рукой *похлопывать его по плечу*, сопровождая жест словами: *Я рад вас видеть, как дела?* Во вьетнамской коммуникативной культуре этот жест используется только друзьями, с которыми вы близко знакомы и долго не встречались. В иных случаях этот жест невежлив.

Во вьетнамской традиционной коммуникации, если собеседник хочет дать что-то всякому, кто старше, он должен *дать это двумя руками*. Дать только одной рукой – значит проявить неуважение или недовольство. Собеседник может оценить его как невоспитанного человека. Аналогичен жест *пожатия руки* собеседнику. Это надо делать во Вьетнаме двумя руками, если собеседник старше вас по возрасту или по должности.

Если вьетнамец показывает *мизинец сжатого кулака руки*, это обозначает: *Я тебя ненавижу! Мы сейчас не друзья!* У русских такой жест отсутствует. Иногда он может сопровождать слова собеседника о малом, мизерном количестве или размере чего-либо. *Указательный палец от сжатого кулака* направлен на предмет или человека. Во Вьетнаме этот жест можно использовать, чтобы указать на вещи, животных, а если указать на человека, то это оскорблениe.

Если в русском жестовом языке собеседник *щёлкает пальцем по горлу или по*

подбородку, это обозначает, что он сильно пьян или приглашает вместе выпить. Во Вьетнаме такого жеста нет. Чтобы спросить собеседника, пьян ли он, выпивал ли он алкоголь, вьетнамцы обычно поднимают кулак к губам и слегка поднимают голову или машут ладонью перед лицом (это обозначает наличие алкогольного запаха).

В русском жестовом языке *переплетение мизинцев* говорит о том, что вы помирились с другом, а во вьетнамском этот жест используется при обещании обязательно выполнить и помнить вечно то, что было обещано. Все *пальцы*, кроме указательного, *сложены в кулак или согнуты внутрь ладони, развернутой к себе или вверх, несколько раз согнуть или разогнуть указательный палец* – жест фамильярный, невежливый по отношению к незнакомым и малознакомым. Он означает: «иди сюда (ко мне)». Его можно использовать в русской коммуникации, но во вьетнамской этот жест нельзя использовать по отношению к людям. Так принято подзывать только животных.

Таким образом, исследование различных средств невербальной русской и вьетнамской коммуникации показывает, что мимика и жесты выполняют большую роль в процессе коммуникации. Они регулируют процесс общения; способствуют созданию психологического контакта между партнёрами; обогащают значения, передаваемые словами; помогают выражению эмоций, чувств; подтверждают или опровергают словесную информацию; передают информацию сознательно или бессознательно; восполняют недостаток слов. Невербальные средства коммуникации дают возможность полнее выразить чувства и мысли, показывают, насколько собеседники владеют собой, как они относятся друг к другу, к сказанному друг другом, к третьим лицам и общеизвестной информации. Язык мимики и жестов отражает национальный характер, и у каждого народа он имеет свои особенности.

Литература:

1. Акишина А. А. Жесты и мимика в русской речи. Лингвострановедческий словарь / А. А. Акишина, Х. Кано, Т. Е. Акишина. – М. : УРСС, 2013. – 152 с.
2. Андерсен П. Как читать язык тела и жестов / Пер. с англ. А. Давыдовой / Питер Андерсен. – М. : ACT; Астрель, 2009. – 448 с.
3. Достоевский Ф. М. Идиот / Ф. М. Достоевский. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://royallib.com/book/dostoevskiy_fedor/idiot.html
4. Гоман К. К. Как понять собеседника без слов: секреты невербального общения / Кэрол Кинси Гоман; пер. с англ. – М. : Попурри, 2009. – 208 с.
5. Чехов А. П. Рассказы, повести, пьесы / А. П. Чехов. – М. : Художественная литература, 1974. – 750 с.
6. Лабунская В. А. Невербальное поведение (социально-перцептивный подход) / В. А. Лабунская. – Ростов-на-Дону : Изд-во Ростовского госуниверситета, 1986. – 136 с.
7. Лыу Куанг Ву. Избранные сочинения / Куанг Ву Лыу. – Хошимин : Образовательное издательство Вьетнама, 2009. – 343 с.
8. Меграбян А. Психодиагностика невербального поведения / А. Меграбян. – СПб. : Речь, 2001. – 256 с.
9. Пиз А. Язык телодвижений. Пер. с англ. / А. Пиз. – СПб., 2000. – 185 с.
10. Фесенко О. П. Академическая риторика / О. П. Фесенко. – Омск : Изд-во АНО ВПО Омский экономический институт; ОАБИИ, 2015. – 329 с.

**ДОЗВІЛЛЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ
В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ**

Ганна Черня

магістрантка

педагогічний факультет

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Науковий керівник – доц. Звєкова В. К.

В останні роки в Україні відбулися радикальні зміни, у всіх сферах суспільного життя, які з'явилися причиною виникнення цілого ряду гострих проблем, серед яких і проблеми дозвілля молодших школярів в умовах інклузивного навчання. Однією зі сфер її життєдіяльності, де найбільше яскраво проявляються наслідки цих трансформацій, є дозвілля. У його просторі помітні зміни всієї системи ціннісних орієнтацій у зв'язку з падінням рівня загальної культури, руйнуванням традиційних норм і цінностей, поширенням елементів спрощеної масової культури. У створених умовах молоді люди втрачають визначеність у виборі лінії нормативної поведінки, і, навіть, знаючи норми і правила, не завжди додержуються їх. «Розмиваються» стійкі життєві орієнтири молоді, знижується рівень культури її дозвілля. Подібна ситуація характеризується низкою негативних моментів, таких, як настрої безглуздості існування, криміналізація дозвілля, що виявляються в рості молодіжної злочинності, алкоголізмі, наркоманії.

Суперечливість ціннісних орієнтацій у сучасній соціокультурній ситуації веде до того, що молоді люди втрачають здатність протистояти впливу негативним тенденціям, що сформувалися в системі молодіжного дозвілля. У зв'язку з цим особливо актуальним представляється вивчення нових потреб і цінностей, що формуються в просторі дозвілля, окремих дозвіллевих видів, визначення ролі і місця дозвілля в житті сучасної молоді.

Інклузивний освітній простір – це певна частина соціального простору і цілісна система освітньої реальності, що утворилася в результаті конструктивної діяльності та характеризується динамікою соціальних зв'язків та відношень у галузі освіти; обсягом і різноманітністю освітніх послуг, потужністю, інтенсивністю освітньої інформації, освітньою інфраструктурою; варіативністю способів одержання освітньої послуги; педагогічних факторів, заснованих на варіативних формах навчання дітей з особливими освітніми потребами спільно зі здоровими дітьми в загальноосвітніх закладах. Сама ідея інклузії базується на тому, що життя і побут дітей з обмеженими можливостями мають бути найбільш наближені до умов і стилю життя суспільства, в якому вони перебувають.

На сучасному етапі здійснений цілий ряд досліджень, присвячених проблемам дитячого дозвілля в умовах інклузивного навчання В. Синьов, А. Колупаєва, Ю. Найда, Н. Софій, К. М'яло, Б. Трегубова, А. Запесоцького, А. Файна, В. Суртаєва, В. Лисовського, А. Маршака, Л. Боженко, В. Орлова, І. Бестужев-Лади, Б. Ручкіна та ін. Але існує і ряд невирішених проблем в області вивчення дозвілля молоді. Тому, метою нашої статті є розкриття специфіки дозвілля в життєдіяльності дитини на сучасному

етапі в інклузивному просторі.

Особливості культурно-дозвіллєвої діяльності у дитячому середовищі, багато в чому обумовлені тими складними і суперечливими процесами, що відбуваються в умовах нарastaючої урбанізації, розвитку науково-технічної революції, кризи основних інститутів соціалізації, зростаючого розриву між соціальною і фізіологічною зрілістю учнів, подовженням термінів їхнього навчання. Психофізіологічні і вікові особливості, пов'язані з маргінальним соціальним статусом учнівської молоді, що підсилюється автономізацією її від батьків, а також специфікою становлення підліткової і юнацької самосвідомості, накладають істотний відбиток на характер використання вільного часу

Необхідно відзначити, що особливості молодості (пошукова, творчо-експериментальна активність, схильність до ігрової діяльності, романтизм, підвищена емоційність) складним чином переломлюються в її дозвіллі, що у порівнянні з дозвіллям інших вікових груп відрізняється найбільшою мобільністю, активністю, розмаїтістю.

Таким чином, на дозвілля дитини впливають і психологічні особливості віку. Як часто відзначають психологи, поводження молоді обумовлене не тільки її суспільним становищем, але і вразливістю, психічною рухливістю і збудливістю, інтелектуальною мобільністю, перевагою емоцій над розумом та ін. До того ж, як підраховано, молодь має в 2-3 рази більше вільного часу, чим дорослі люди. От чому деякі дослідники відзначають, і, на наш погляд, зовсім справедливо, що вільний час – проблема молодіжна.

Однак було б невірним характеризувати дозвілля молоді в цілому, не відзначаючи того, що й усередині цієї соціально-демографічної групи існує багато особливостей організації дозвіллєвого простору. Навіть коротка, у 4-5 років дистанція між віковими групами молоді, виявляє помітні розходження в ієрархії ціннісної свідомості молоді при виборі типів поведінки. Специфіка дозвіллєвої сфери життєдіяльності дитини залежить як від психологічних, так і від вікових її особливостей і зв'язана зі своєрідністю способу життя в цілому.

В даний час відбувається істотна переоцінка значення дозвілля як соціально-культурної категорії в житті суспільства. Дозвілля, що виконувало протягом багатьох років роль придатка виробничої сфери, стає усе більш широким аспектом соціально-культурної діяльності, де відбувається самореалізація творчого і духовного потенціалу суспільства. Проблема дослідження змісту і структури дозвілля здобуває за останні роки нові якісні обриси. Багато в чому це диктується масштабом тих змін, якими характеризується ця область життєдіяльності. У цій ситуації з'являється можливість і необхідність говорити про інноваційні зміни в сфері дозвілля.

Література:

1. Бондар В. І. Проблеми корекційного навчання у спеціальній педагогіці / В. І. Бондар. – К. : Наш час, 2005. – 176 с.
2. Бочелюк В. Й. Дозвіллєзнавство / В. В. Бочелюк. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 208 с.
3. Інклузивний підхід як основа освіти для всіх дітей // Завуч (Шкільний світ). – 2008. – № 2. – С. 9-10.

4. Касярум К. В. Формування комунікативної компетенції майбутніх викладачів вищої школи / К. В. Касярум // Збірник наукових праць. – 2011. – С. 99-105.
5. Коберник Г. І. Індивідуалізація й диференціація навчання: теорія та методика : монографія / Г. І. Коберник. – К. : Наук.світ, 2002. – 231 с.

СПЕЦИФІКА ОРГАНІЗАЦІЇ ЛІТНЬОГО ВІДПОЧИНКУ ДІТЕЙ У ДИТЯЧОМУ ОЗДОРОВЧОМУ ТАБОРІ

Вікторія Шаповал

студентка IV курсу

відділення «фізичне виховання»

*Вищий навчальний комунальний заклад
«Білгород-Дністровське педагогічне училище»*

Науковий керівник – Вишнак О. М.

Питання організації відпочинку та оздоровлення є невід'ємною складовою державної політики нашої держави. Най масовішою організаційною формою відпочинку та оздоровлення дітей є дитячі оздоровчі заклади.

Охоплення дітей дитячими оздоровчими закладами під час канікул сприяє поліпшення їхнього здоров'я, забезпечує зайнятість та запобігає явищам бездоглядності, дає змогу продовжувати виховний процес та розвивати творчі здібності.

Літній відпочинок підлітків та молоді – невід'ємна частина системи неперервної освіти, що має забезпечити додаткові можливості для духовного, інтелектуального, фізичного та емоційного розвитку, задоволення творчих і освітніх потреб, допомогу в саморозвитку.

Нині існують кілька типів дитячих закладів відпочинку: спортивні, туристичні, скаутські, профільні, оздоровчі тощо. Кожен із них у новій соціокультурній ситуації потребує пошуку оптимальних моделей.

Основними завданнями дитячого оздоровчого закладу є створення умов для зміцнення здоров'я дітей, засвоєння та застосування ними навичок гігієнічної та фізичної культури; реалізація медико-профілактичних, спортивних, освітніх, культурно-дозвіллєвих програм і послуг, що забезпечують відновлення сил, професійне самовизначення, творчу самореалізацію, моральне, громадянське, екологічне виховання та розвиток дітей і підлітків.

Основним документом, який визначає завдання щодо створення належних умов для організації відпочинку дітей, є Закон України «Про оздоровлення та відпочинок» (2008 р.).

Дитячий оздоровчий табір (ДОТ) є позашкільним виховним закладом, що створюється з метою зміцнення здоров'я, організації літнього відпочинку, задоволення інтересів і духовних потреб підлітків; при цьому стратегічними завданнями його діяльності є: пропаганда здорового способу життя, формування культури здоров'я та забезпечення належних умов для повноцінного оздоровлення та відпочинку дітей,

Пріоритетні напрями європейського наукового простору.
Збірник студентських наукових праць. – Вип. 7

розвитку їх творчих здібностей шляхом проведення занять фізичною культурою, туризмом, правоохоронною та краєзнавчою роботою, суспільно корисною працею, а також на основі добровільного вибору видів діяльності за інтересами, дозвілля тощо.

Головною причиною для поїздки в дитячий оздоровчий табір (ДОТ) є унікальний життєвий досвід. Там дитина вчиться працювати в колективі і вперше в житті опиняється в ситуації, де залишається один на один з важливими життєвими завданнями, це сприяє розвитку самостійності і впевненості в собі. Табір дає не тільки можливість відпочити, але і безцінний досвід спілкування, друзів і яскраві враження.

В цілому ж, виховна робота в ДОТ включає розумне поєднання відпочинку, праці, спорту з пізнавальною, естетичною, оздоровчою діяльністю. Зміст, форми та методи роботи в ДОТ визначаються його статутом, педагогічним колективом і групуються на принципах ініціативи й самодіяльності дітей та учнівської молоді, демократії і гуманізму, розвитку національних і культурно-історичних традицій, пріоритетності загальнолюдських духовних досягнень і цінностей.

Виховання в ДОТ має дві взаємопов'язані сторони. Одна – це педагогічний вплив вихователя, педагога (вожатого), колективу, друга – готовність вихованця сприйняти й усвідомити цей вплив.

Саме тому важливим завданням вихователів у ДОТ є продовження в літній період формування дитини як суб'єкта життя, розуміння нею того факту, що вона сама творить своє гідне людини життя.

Ефект виховного впливу залежить від активної та позитивної внутрішньої позиції вихованця. Тому вихователів слід пам'ятати, що виховна робота має бути особистісно зорієнтованою, базуватися на особистісно діяльнісному принципі організації виховної роботи, що передбачає активне включення вихованця у виховний процес на засадах співпраці, діалогу, партнерства, високої вимогливості та глибокої поваги до нього.

Урахування педагогічним колективом зазначених особливостей організації та проведення виховної роботи у дитячих оздоровчих закладах є передумовою створення в ньому життерадісної атмосфери, забезпечення повноцінного відпочинку і всебічного розвитку дітей. Плануючи виховну роботу в оздоровчому закладі, необхідно враховувати основні напрями виховання дітей та підлітків:

- створення здорового середовища; виховання у дітей навичок здорового способу життя;
- формування гуманістичних, духовно-моральних якостей особистості на засадах загальнолюдських та національних цінностей;
- розвиток дитячої творчості;
- формування трудових умінь, навичок само обслуговуючої праці;
- виховання бережливого ставлення до природи, навколошнього середовища;
- фізичне виховання, спортивно-оздоровча діяльність;
- формування лідерських якостей; розвиток дитячого самоврядування;
- отримання практичних навичок з основ безпеки життедіяльності людини.

Виховні системи дитячих оздоровчих таборів перебувають на новому етапі свого розвитку, цьому сприяє зростаюча потреба в них. Тому проблема, пов'язана зі

Пріоритетні напрями європейського наукового простору.
Збірник студентських наукових праць. – Вип. 7

створенням нових виховних систем вимагає великих зусиль, які будуть сприяти її видозміні і виходу на новий рівень свого розвитку. З видозміною самих виховних систем змінюються і завдання, пов'язані з ними. Можна виділити ряд завдань, які повинен ставити перед собою сучасний літній табір:

- максимальну увагу розвитку особистості дитини, розкриття її здібностей, задоволенню інтересів;
- широке зачленення дітей до різноманітного соціального досвіду, створення в таборі стилю і тону відносин справжнього співробітництва, співдружності, співтворчості;
- табір зобов'язаний змінювати здоров'я, працювати на загартовування організму дітей;
- виховувати дітей з урахуванням національних традицій проживали на даній території народів.

Літній дитячий оздоровчий табір має певні переваги у вирішенні проблеми розвитку якостей особистості: в центрі діяльності таких закладів знаходяться не навчальна робота, а інша системотворча робота (спорт, праця, мистецька діяльність тощо); оздоровчий табір надає широкі можливості для роботи різновікових колективів дітей; в умовах табору змінюються міжособистісні стосунки, а саме: вихователь виступає не як контролер, а як активний учасник творчої діяльності, радник чи просто рівнозначний член творчого колективу; організація діяльності дитячого колективу в умовах табору набуває надзвичайної інтенсивності, наповненості (звичайний день роботи табору може включати 8-10 різних форм виховної діяльності).

Основою розвитку особистості дитини в таборі є свобода вибору, свобода бажань і дій, задоволення могутньої потреби пізнавальної діяльності та спілкування. Прикладом такої діяльності є організація дитячого самоврядування на рівних правах з дорослими.

Таким чином, сучасні виховні системи дитячих оздоровчих таборів створюються на основі гуманістичної концепції виховання, де знаходять відображення ідеї єдності соціалізації та індивідуалізації особистості дитини.

Література:

1. Гончарова Т. В. Оздоровчий заклад – центр виховної роботи з дітьми влітку / Т. В. Гончарова, Н. Я. Олійник, А. П. Тараканова // Позакласний час. – 2004. – Травень. – № 9-10. – С. 29-36.
2. Закон України «Про оздоровлення та відпочинок дітей» (Відомості Верховної Ради (ВВР) 2008. – № 45. – 313 с.
3. Лаппо В. В. Методика виховної роботи в літніх оздоровчих таборах: Навчальний посібник / В. В. Лаппо. – Івано-Франківськ, 2012. – 305 с.
4. Методика роботи в літньому оздоровчому таборі: Навчальний посібник / Е. І. Коваленко, А. І. Конончук, І. М. Пінчук, В. М. Солова. – К. : ІЗМН, 1997. – С. 4-26.
5. Сонячне літо в таборі / Ніжинський держ. ун-т ім. Миколи Гоголя / Н. І. Яковець (заг.ред.), В. М. Солова (уклад.). – Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2005. – 124 с.

*Пріоритетні напрями європейського наукового простору:
пошук студента*

Збірник студентських наукових праць

Доповіді подані в авторській редакції. Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, власних імен, посилань на джерела та інших відомостей.

Підписано до друку 17.07.2017. Формат 60x90/8.
Ум. друк. арк. 10,5. Тираж 300 прим. Зам. № 385

*Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Ізмаїльського державного гуманітарного університету*

Адреса: 68610, Одеська обл., м. Ізмаїл, вул. Рєпіна, 12, каб. 208
Тел.: (04841) 4-82-42
E-mail nauka_idgu@ukr.net